

ประชุม กฎหมายประจำศก

เล่มเพิ่มเติม

รวมสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่าง
สยามกับนานาประเทศสมัยแรก

นายร้อยตำรวจโท เต้ยร ลายดักษ์
แพทย์ประกาศนียบัตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเนติบัณฑิตสยาม
สำเร็จวิชาการอบรมที่ปรึกษาการเทศบาลตามหลักสูตร
มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

นายบุญเรือง นาคันพคุณ
ประกาศนียบัตรครุมัธยมและเนติบัณฑิตสยาม

และ
นายบุญธรรม ศิริฤทธิ
เนติบัณฑิตสยาม

พิมพ์ครั้งแรกวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

สำนักงานเลขาธิการ

คำนำ

ประชุมกฎหมายประจำศกเล่มเพิ่มเติมนี้ เป็นเล่มที่รวมสัญญาทาง
พระราชไมตรี ซึ่งกรุงสยามได้ทำกับนานาประเทศเป็นครั้งแรก ก่อน
สมัยที่ทางราชการได้ออกหนังสือราชกิจจานุเบกษา จึงไม่ได้พิมพ์
ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เช่นบทกฎหมายในสมัยนี้ แต่ทางราชการได้
พิมพ์สัญญาเหล่านี้เข้ารวมเป็นเล่มไว้สำหรับสถานที่ราชการโดย
เฉพาะ หนังสือบทกฎหมายเท่าที่ได้เคยมีผู้พิมพ์จำหน่ายมาแล้วไม่
ปรากฏว่าได้อ้างอิงถึงเลย ผู้รวบรวมได้มาค้นพบภายหลังที่ได้พิมพ์
หนังสือประชุมกฎหมายประจำศกเล่มนี้ลงแล้ว จึงได้รวมพิมพ์ขึ้น
เป็นเล่มหนึ่งต่างหากเป็นเล่มพิเศษ ทั้งนี้ด้วยความมุ่งหมาย ๒ ประ-
การ คือ ประการ ๑ ต้องการแสดงความครบถ้วนของกฎหมายสยาม
ให้เต็มความมุ่งหมายเดิมที่ได้พยายามรวบรวมหนังสือประชุมกฎหมาย
ประจำศกชุดนี้ขึ้น อีกประการ ๑ โดยที่เห็นว่าสัญญาเหล่านี้แม้จะได้
เปลี่ยนแปลงใหม่แล้ว ก็เห็นว่ามีประโยชน์ในการเรียนประวัติศาสตร์
อยู่มาก ในภาคต่อไปอาจหาได้โดยยาก เพราะที่มอญกันบวนแต่
จะผู้พิงชาติไป จึงหวังว่าผู้ใช้หนังสือชุดนี้คงจะมองเห็นเจตนาอันดี
ของผู้รวบรวมดังกล่าวแล้ว

นายร้อยตำรวจโท เสถียร ลายลักษณ์
ผู้รวบรวม

สารบัญ

หนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยาม กับต่างประเทศ

ประเทศสยามกับประเทศอังกฤษ

หน้า

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแลการค้าขาย ตั้งวันอังก
การ เดือนเจ็ด แรมค่ำหนึ่ง จ.ศ. ๑๓๘๘ ปีจอ อัฐศก (ค.ศ.
๑๘๒๖)

๓

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแลการค้าขาย ตั้งวันพุธ
เดือนหกชนดองคำ จ.ศ. ๑๓๓๗ ปีเถาะดีปัตศก

๘

ไซ้ขอสัญญาสาริกปาก ตั้งวันอังคาร เดือนหก ชนเก้าคำ
จ.ศ. ๑๓๓๘ ปีมะโรงอัฐศก

๒๒

หนังสือสัญญาว่าด้วยคนไปมาที่ เชียงใหม่ แด่แม่น้ำตวัน
ตั้งวันพุธเดือนยี่แรมดับดองคำ จ.ศ. ๑๓๓๕ ปีระกาเบญจศก

๓๘

หนังสือสัญญาว่าด้วยเมืองเชียงใหม่ เมืองด่าปาง เมือง
ด่าพูน ตั้งวันจันทร์เดือนดับชนดองคำ จ.ศ. ๑๓๕๕ ปีมะแม
เบญจศก

๓๘

ขอเพิ่มเติมหนังสือสัญญาว่าด้วยการตั้งคนโทษให้แก่กันแ
กัน ตั้งวันจันทร์เดือนดับชนดอง แรมเก้าคำ จ.ศ. ๑๓๕๗ ปี
ระกาดีปัตศก

๕๓

ประเทศสยามกับประเทศอเมริกา

หน้า

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แด่การค้าขาย ลงวันที่ ๒๐
เดือนมาช ค.ศ. ๑๘๕๓ ๖๓

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แด่การค้าขาย ลงวัน
พฤหัสบดีเดือนหกแรมสิบค่ำ จ.ศ. ๑๒๓๘ ปีมะโรงอัฐศก ๖๗

ประเทศฝรั่งเศสกับประเทศสยาม

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แด่การค้าขาย ลงวันศุกร์
เดือนเก้าชนดับค่ำ จ.ศ. ๑๒๓๘ ปีมะโรงอัฐศก ๘๐

หนังสือสัญญาเขตแดนเมืองพระตะบอง ลงวันจันทร์เดือน
แปดชนดับค่ำ จ.ศ. ๑๒๒๘ ปีเถาะนพศก ๘๘

ความเพิ่มเติมในสัญญาเขตแดนเมืองพระตะบอง ลงวัน
พฤหัสบดีเดือนแปดแรมสองค่ำ จ.ศ. ๑๒๓๒ ปีมะเมียโทศก ๑๐๒

ไขข้อสัญญาเขตแดนเมืองพระตะบอง ลงวันศุกร์เดือน
แปดชนดับค่ำ จ.ศ. ๑๒๓๕ ปีวอกจัตวาศก ๑๐๖

สัญญาสุรา ลงวันพุธเดือนเก้าชนเจ็ดค่ำ จ.ศ. ๑๒๒๘ ปี
เถาะนพศก ๑๐๘

หนังสือสัญญา ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒ ๑๑๓

สัญญาน้อย ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒ ๑๑๖

บันทึกทวาจา ๑๑๘

หนังสือสัญญา ซึ่งได้ตั้งชอกนทกรุงปารีส ณวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ เรื่องเขตแดน ๑๒๑

หนังสือสัญญา ณวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ เรื่อง แยก เบ็ดียนดินแดน ๑๓๐

สัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนคิตท้ายหนังสือสัญญา ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ ๑๓๖

สัญญาว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยามสำหรับใช้แก่คนชาว เอเชียที่อยู่ในบังคับอยู่ในบองกันฝรั่งเศส คิตท้ายหนังสือ สัญญา ณวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ ๑๓๗

ข้อบังคับสำหรับศาลต่างประเทศซึ่งตั้งขึ้นตามสัญญาทาง พระราชไมตรี ณวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ ๑๔๓

ประเทศสยามกับประเทศเดนมาร์ก

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แลกการค้าขาย ณวันศุกร์ เดือนเจ็ด ขึ้นเก้าค่ำ จ.ศ. ๑๒๒๐ ปีมะเมียสัมฤทธิศก ๑๕๕

สัญญาน้อย ณวันที่ ๒๕ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓ ๑๗๖

ประเทศสยามกับประเทศเยอรมัน

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แลกการค้าขาย ณวันจันทร์ เดือนสิบเบ็ด แรมสามค่ำ จ.ศ. ๑๒๒๐ ปีมะเมียสัมฤทธิศก ๑๘๑

(๔)

ประเทศสยามกับประเทศโปรตุเกส

หน้า

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แด่การค้าขาย ลงวัน
พฤหัสบดี เดือนสาม ขึ้นแปดค่ำ จ.ศ. ๑๒๒๐ ปีมะเมียฉัฏฐศก ๒๐๓

ประเทศสยามกับประเทศนิเซอแลนด์

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แด่การค้าขาย ลงวันจันทร์
เดือนยี่ ขึ้นห้าค่ำ จ.ศ. ๑๒๒๒ ปีวอกโทศก ๒๒๕

หนังสือสัญญาว่าด้วยการจับบาญชัคนในบังคับข้อสันดาใน
กรุงสยาม ลงชอทกรุงเทพฯ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๐
๗ ค.ศ. ๑๘๐๓ ๒๕๘

ประเทศสยามกับประเทศปลอยซัน

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แด่การค้าขาย ลงวันศุกร์
เดือนสาม ขึ้นแปดค่ำ จ.ศ. ๑๒๒๓ ปีระกาตรีศก ๒๕๒

ประเทศสยามกับประเทศสวีเดนนอร์ไว

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แด่การค้าขาย ลงวันจันทร์
เดือนหก แรมสิบสองค่ำ จ.ศ. ๑๒๓๐ ปีมะโรงฉัฏฐศก ๒๗๕

(๕)

ประเทศสยามกับประเทศเบลเคียม

หน้า

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแลการค้าขาย ลงวันที่ ๒๘
เดือนออกัสต์ ค.ศ. ๑๘๖๘

๒๕๓

ประเทศสยามกับประเทศอิตาลี

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแลการค้าขาย ลงวันที่ ๓
เดือนออกโทเบอ ค.ศ. ๑๘๖๘

๓๓๐

ประเทศสยามกับประเทศออสเตรีย

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแลการค้าขาย ลงวันจันทร์
เดือนเจ็ด ขุนเจ็ดค่ำ จ.ศ. ๑๒๓๓ ปีมะเส็งเอกศก

๓๒๖

ประเทศสยามกับประเทศสเปน

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแลการค้าขาย ลงวันพุธ
เดือนสาม แรมแปดค่ำ จ.ศ. ๑๒๓๓ ปีมะเส็งเอกศก

๓๕๘

ประเทศสยามกับประเทศยูน

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แลการค้าขายการเดินทางเรือ
ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๑๖

๓๗๐

(๖)

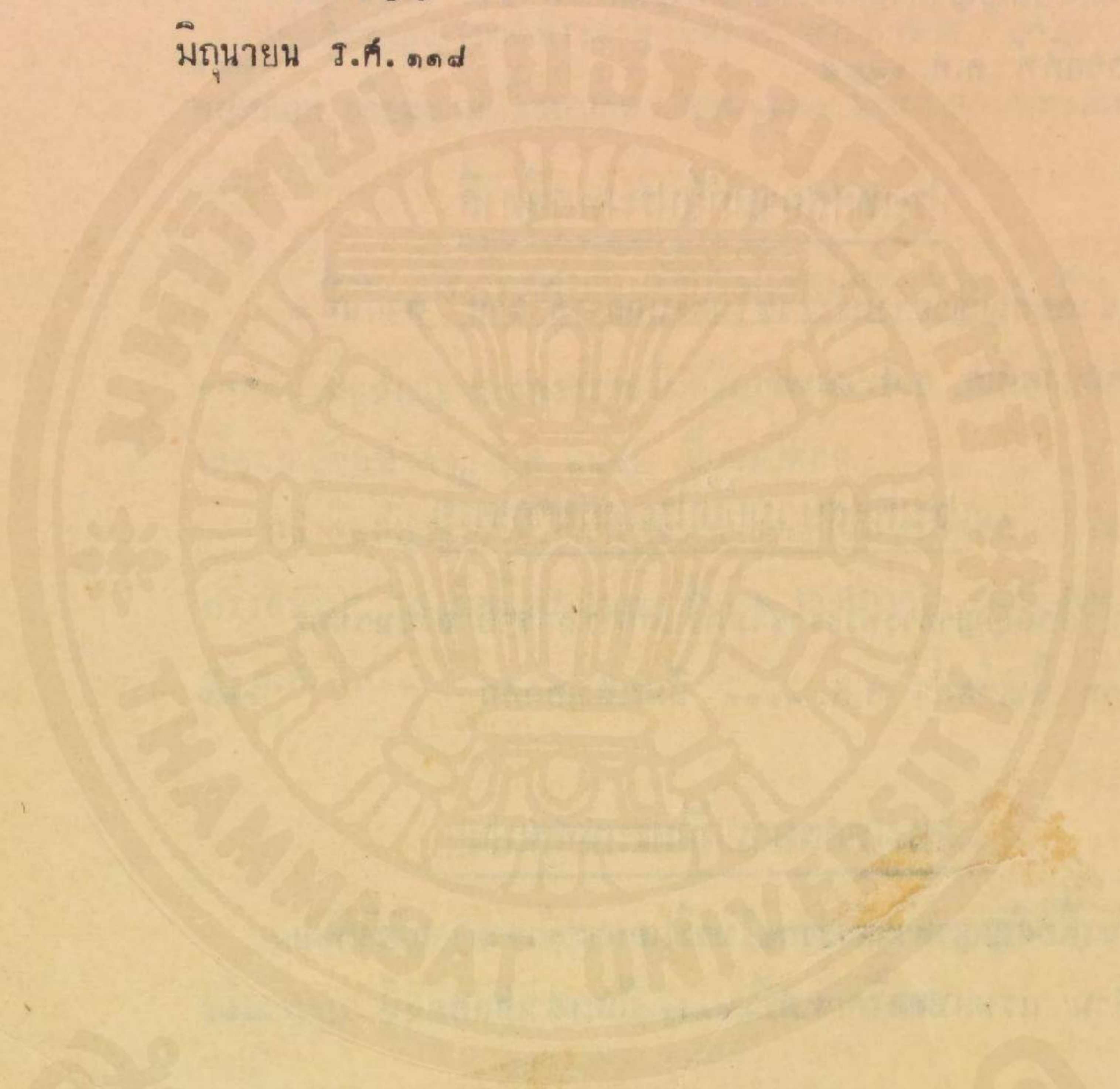
ประเทศราชเทียบกับประเทศสยาม

หน้า

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีเดการการค้าขาย ลงวันที่ ๒๓

มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๘

๓๘๒

สำนักหอสมุด

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศอังกฤษ แล ประเทศสยาม คฤชตศักราช ๑๘๒๖

๑ ดมเด็จพระบรมนารถบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพมหานคร
ศรีอยุธยา ดนเกล้าจนกระหม่อมพระราชวงษ์บรรดสถานมงคล มีรับ
สั่งโปรดเกล้าฯ ให้ท่านอัครมหาเสนาบดีผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงเทพมหานคร
ศรีอยุธยา พร้อมกันทำหนังสือสัญญากับกะบัตันหัตริบารินทูตอง
กฤษ ฝ่ายกรุงอังกฤษอันณระบันอิตอนเดยกุมบั่นนผู้ครองอันเดยของ
อังกฤษอยู่ในบังคับกงอินปาตแมนอังกฤษ กับเรตอันณระบันลอคฮา
หัตตเจ้าเมืองมังกะตา แลขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงอังกฤษ พร้อมกัน
แต่งให้กะบัตันหัตริบารินเป็นทูตแทนตัวมาทำหนังสือสัญญาด้วยท่าน
อัครมหาเสนาบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา ไทยกับชาติ
อังกฤษ ได้เป็นมหามิตรไมตรี ไว้ความดีผูกกรักใคร่ ด้วยน้ำใจอัน
ซื่อตรงสุจริตต่อกันทั้งสองฝ่าย ไทยอังกฤษทำหนังสือสัญญารวมกัน
สองฉบับ ให้ไว้ ณ กรุงไทยฉบับหนึ่ง ให้หัวเมืองใหญ่เมืองน้อยซึ่ง
ชนแก่กรุงรัตนโกสินทร์ ให้ไว้ ณ เมืองมังกะตาฉบับหนึ่ง ให้หัวเมืองใหญ่
น้อยซึ่งชนแก่กรุงอังกฤษรัตนโกสินทร์ บัดตราหลวงตราท่านอัครมหา
เสนาบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงเทพมหานครศรีอยุธยาลงในหนังสือสัญญาทั้ง
สองฉบับเป็นสำคัญ บัดตราเรตอันณระบันลอคฮาหัตตเจ้าเมือง
มังกะตา ตราขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงอังกฤษลงในหนังสือสัญญาทั้ง
สองฉบับเป็นสำคัญ

๑ ข้อ ๑ ว่า อังกฤษกับไทยเป็นไมตรีรักใคร่โดยความดี
 จิตซื่อตรงต่อกัน ไทยมิได้ คิดร้ายที่จะเบียดเบียนทำตั้งไรต่ออัง-
 กฤษ ๆ มิได้ คิดร้ายที่จะเบียดเบียนทำตั้งไรต่อไทย แต่บรรดาบ้าน
 เมืองซึ่งชนแก่อังกฤษทั้งนั้น ไทยไม่ไปเบียดเบียนพรบพุ่งชิงเอาบ้าน
 เมืองเขตแดนของอังกฤษ แต่บรรดาบ้านเมืองซึ่งชนแก่ไทยทั้งนั้น
 อังกฤษไม่ไปเบียดเบียนพรบพุ่งชิงเอาบ้านเมืองเขตแดนไทย ๆ จะจัด
 เฉากเขตแดนไทยตามอย่างธรรมเนียมประการใดตามแต่ใจไทย ๖๖

๑ ข้อ ๒ ถ้าบ้านเมืองใดซึ่งชนแก่อังกฤษ จะทำตั้งใดให้เหลือ
 เกินต่อเมืองไทย ๆ ไม่ไปทำอันตรายแก่บ้านเมือง จะบอกแก่อังกฤษ
 ก่อน อังกฤษจะว่ากล่าวให้ โดยดีโดยจริง ถ้าผิดอังกฤษจะทำโทษ
 ตามความผิด ถ้าบ้านเมืองใดซึ่งชนแก่ไทยจะทำตั้งใดให้เหลือเกิน
 ต่ออังกฤษ ๆ ไม่ไปทำอันตรายแก่บ้านเมือง จะบอกกล่าวแก่เมืองไทย
 ก่อน ไทยจะว่ากล่าวให้ โดยดีโดยจริง ถ้าผิดไทยจะทำโทษให้ตาม
 ความผิด ถ้าบ้านเมืองไทยซึ่งอยู่ใกล้เมืองอังกฤษจะยกกองทัพเรือ
 ไป ถ้าเจ้าเมืองอังกฤษถามว่าจะไปไหน เจ้าเมืองไทยจะต้องบอกแก่
 เจ้าเมืองอังกฤษ ถ้าบ้านเมืองอังกฤษซึ่งอยู่ใกล้เมืองไทยจะยกกอง
 ทหารเรือไป ถ้าเจ้าเมืองไทยถามว่าจะไปไหน เจ้าเมืองอังกฤษจะต้อง
 บอกแก่เจ้าเมืองไทย ๖๖

๑ ข้อ ๓ ถ้าบ้านเมืองของไทยของอังกฤษ ฝ่ายทิศตะวันตก
 ทิศตะวันตก ทิศตะวันออกทิศตะวันตกอยู่ใกล้ต่อกัน ถ้าอังกฤษ
 ตั้งได้ยด้วยเขตแดนยังไม่รู้แน่ ก็ให้เจ้าเมืองฝ่ายข้างอังกฤษมีหนังสือ
 แต่งคนแถวด่านมาไต่ถามเจ้าเมืองฝ่ายไทยที่อยู่ใกล้กัน เจ้าเมือง

ฝ่ายไทยจะแต่งกรรมการแลชาวต่างประเทศด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษ
 ไปกำหนดชตแดนต่อกันให้รู้เป็นแน่ทั้งสองข้างโดยทางไมตรี ถ้า
 เจ้าเมืองฝ่ายไทยตั้งได้โดยสะดวกแดนยังไม่รู้แน่ ก็ให้เจ้าเมืองฝ่าย
 ข้างไทยมีหนังสือแต่งตั้งคนแลชาวต่างประเทศตามเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษที่
 อยู่ใกล้กัน เจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษจะแต่งกรรมการแลชาวต่างประเทศ
 ด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายไทยไปกำหนดชตแดนต่อกันให้รู้เป็นแน่ทั้งสองข้าง
 โดยทางไมตรี ๖

๑ ข้อ ๕ ถ้าคนของไทยหนีไปอยู่ในแดนอังกฤษ ไทยไม่ล่วง
 เกินเข้าไปจับกุมคนในแดนอังกฤษ ไทยจะไปว่ากล่าวขอแต่โดยดี
 อังกฤษจะยอมให้ก็ได้ ไม่ยอมให้ก็ได้ ถ้าคนอังกฤษหนีไปอยู่ในแดน
 ไทย อังกฤษไม่ล่วงเกินเข้าไปจับกุมคนในแดนไทย อังกฤษจะไปว่า
 กล่าวขอแต่โดยดี ไทยจะยอมให้ก็ได้ ไม่ยอมให้ก็ได้ ๖

๑ ข้อ ๕ อังกฤษ กับ ไทย ได้ทำหนังสือสัญญา เป็นไมตรี สุจริต
 ต่อกันแล้ว ถ้าลูกค้าฝ่ายข้างอังกฤษไปมาค้าขายณเมืองไทยที่เมือง
 มีสินค้ามาก สดุดุกำปั่นเรือดำเภาก็จะไปมาค้าขายได้ ไทยจะทำนุบำรุง
 ให้ซื้อขายโดยสะดวก ถ้าลูกค้าฝ่ายข้างไทยไปมาค้าขายณเมืองอังกฤษ
 ใด ๆ เรือดำเภาสดุดุกำปั่นจะไปมาค้าขายได้ อังกฤษจะทำนุบำรุงให้
 ซื้อขายโดยสะดวก ไทยจะไปเมืองอังกฤษ ๆ จะไปเมืองไทย ให้ทำ
 ตามอย่างธรรมเนียมบ้านเมืองทั้งสองฝ่าย ถ้าไม่รู้อย่างธรรมเนียม
 ให้ขุนนางไทยให้ขุนนางอังกฤษบอกอย่างธรรมเนียม ให้พวกไทยที่ไป
 เมืองอังกฤษต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมเมืองอังกฤษ ทุกสิ่ง
 พวกอังกฤษไปเมืองไทยต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมเมือง
 ไทยทุกสิ่ง ๖

๑ ขย ๖ ถ้าตุ๊กค้าฝ่ายเมืองไทยกตเมืองอังกฤษกต จะไปช้อ
 ขายณเมืองมังกะตาแต่หัวเมืองชนแก่อังกฤษ จะไปช้อขายณกรุงไทย
 แดหัวเมืองชนแกกรุงไทย ให้ตุ๊กค้าเสียค่าธรรมเนียมในการค้าขาย
 ให้ตามอย่างตามธรรมเนียมบ้านเมืองทั้งสองฝ่าย ให้ตุ๊กค้าแต่ไพร่
 พดเมืองใด ช้อโตขายเองในเมืองนั้น ถ้าตุ๊กค้าไทยถ้าตุ๊กค้าอังกฤษ
 จะมีกระตือรือร้นความสิ่งใด ๆ กต ให้ฟ้องร้องต่อขุนนางเจ้าเมืองกรมการ
 ฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษ ขุนนางเจ้าเมืองกรมการจะชำระคดีให้ตาม
 กฎหมายอย่างธรรมเนียมบ้านเมืองทั้งสองฝ่าย ถ้าตุ๊กค้าไทยถ้าตุ๊ก
 ค้าอังกฤษกตช้อขายไม่ดับถ้วนว่าคนชวคนคต ช้อขายปะคนชวพาเอา
 สิ่งของหลบหนีไป แดเจ้าเมืองกรมการจะดับถ้วนเอาตัวมาชำระให้
 โดยสุจริต ถ้ามีเงินมีของให้ก็ได้ ถ้าไม่มีเงินมีของให้เต็มได้ตัว
 ผู้หนี ก็เพราะตุ๊กค้าทำผิดเอง ๖

๑ ขย ๗ ถ้าตุ๊กค้าฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษกต จะไปช้อขายณเมือง
 อังกฤษแต่เมืองไทย จะช้อค่างางตงเรือ จะช้อเอาไครยเข้าที่โรง
 เรือได้สินค้า ถ้าขุนนางไทยถ้าขุนนางอังกฤษแต่เจ้าเมืองกรมการ
 ไม่ยอมให้ช้อยก็ช้อยไม่ได้ ถ้ายอมให้ช้อยจึงให้ตุ๊กค้าช้อยตามสัญญา
 ว่ากต่างกัน แดให้ขุนนางไทยแต่ให้ขุนนางอังกฤษแต่เจ้าเมืองกรม
 การช่วยดูแลเอาใจได้ อย่าให้ไพร่บ้านพดเมืองทำช่มเหงแก่ตุ๊กค้า
 อย่าให้ตุ๊กค้าทำช่มเหงแก่ไพร่บ้านพดเมือง ถ้าตุ๊กค้าอังกฤษพวกอง
 ภาษ ตุ๊กค้าไทยพวกไทยที่ไม่เกยวข้อง จะช้อเอาสิ่งของลงเรือลำภา
 ดุดบกำบนดากลับไปบ้านเมืองเมื่อใด ก็ให้ได้กลับไปด้วยสดวก ๖

๑ ขย ๘ ถ้าตุ๊กค้าจะไปค้าขายบ้านใด เมืองใด ฝ่ายไทยฝ่ายอง-

กฤษกัต ถ้าตั้งดูกำบ้านเรือแต่ด้าเกาของอังกฤษของไทยกัต ก็จะเป็น
 อันตรายตั้งโตตั้งหนึ่ง ขุนนางไทยแต่ขุนนางอังกฤษจะช่วยทำนุบำรุง
 กว่าจะเสร็จ ถ้าตั้งดูกำบ้านเรือแต่ด้าเกาของอังกฤษของไทยกัตแต่กตงท
 บ้านโตเมืองโต ไทยอังกฤษเก็บโตตั้งของในตั้งดูในกำบ้านเรือแต่ด้าเกาท
 แตกมากน้อยเท่าโต ให้ขุนนางอังกฤษให้ขุนนางไทยชำระโตแต่เพียงเอา
 ตั้งของคนให้แก่เจ้าของ ถ้าเจ้าของตายก็ให้คนให้แก่พวกพ้อง ให้
 เจ้าของแต่พวกพ้องแทนคุณผู้เก็บโตตามสมควร ถ้าพวกไทยพวกอง
 ฤษไปเมืองอังกฤษไปเมืองไทยตาย ตั้งของพวกไทยพวกอังกฤษมี
 อยู่มากน้อยเท่าโต ให้คนให้พวกพ้องของอังกฤษของไทย ถ้าพวก
 พ้องไทยถ้าพวกพ้องอังกฤษไม่มืตเมืองน้อยเมืองอื่นมาได้ จะแต่
 คนถือหนังสือมารับเอาตั้งของ ก็ให้ตั้งตั้งของให้แก่ผู้ถือหนังสือ
 ให้ดิน

๑๐ ข้อ ๘ ถ้าถูกค้าข้างอังกฤษจะใคร่มาค้าขายณเมืองของไทยที่
 ยังไม่เคยไปมาค้าขาย ให้ถูกค้าเข้าหาพระยาผู้ครองเมืองก่อน ถ้า
 เมืองไหนไม่มีสินค้าพระยาผู้ครองเมืองก็จะบอกว่าจะตั้งดูกำบ้านจะมาค้า
 ขายหาสินค้าไม่ ถ้าเมืองไหนมีสินค้าพอจะรับตั้งดูพอจะรับกำบ้านได้
 พระยาผู้ครองเมืองก็จะให้ตั้งดูให้กำบ้านมาค้าขาย

๑๑ ข้อ ๑๐ อังกฤษแต่ไทยสัญญาต่อกัน การค้าขายซึ่งจะมีค
 กันโดยสะดวกในเมืองอังกฤษ เมืองเกาะหมาก เมืองมดากา เมือง
 ตั้งหะโปรรา แต่เมืองของไทย คือเมืองนคร เมืองพทตุง เมืองตั้งชดา
 เมืองตานี เมืองถดาง เมืองไทร แต่หัวเมืองอื่นๆ ถูกค้าจีน ถูก
 ค้าแขก เมืองอังกฤษ ให้ได้ค้าขายทางบกทางคดของโดยสะดวก

ตุ๊กตาจีนตุ๊กตาแขกเมืองมฤท เมืองทวาย เมืองตนาอ เมืองเย ซึ่ง
 หนักบอังกฤษจะเข้ามาค้าขายณเมืองไทย อังกฤษจะมีหนังสือเข้ามา
 เป็นสำคัญ ให้ได้ค้าขายทางบกทางน้ำโดยสะดวก แลจะห้ามมิให้
 ตุ๊กตาเอาฝิ่นซึ่งเป็นของต้องห้ามเข้ามาค้าขายณเมืองไทยเป็นอันตราย
 ถ้าตุ๊กตาชนเอาฝิ่นเข้ามาขายเมืองใด ให้พระยาผู้ครองเมืองเก็บรับ
 เอาฝิ่นเผาไฟเสียให้สิ้น ๖๖

๑ ข้อ ๓๑ ถ้าอังกฤษจะมีหนังสือมาถึงผู้ใดณเมืองไทยก็
 เมืองอื่น ๆ ก็ดี ให้ผู้นั้นเปิดหนังสือ มิให้ผู้อื่นเปิดหนังสือออกดู ถ้า
 ไทยจะมีหนังสือไปถึงผู้ใดณเมืองอังกฤษก็ เมืองอื่น ๆ ก็ดี ให้
 ผู้นั้นเปิดหนังสือ มิให้ผู้อื่นเปิดหนังสือออกดู ๖๗

๑ ข้อ ๓๒ เมืองไทยไม่ไปขัดขวาง ทางค้าขาย ณเมืองตรังกะนู
 เมืองกัตตัน ให้ตุ๊กตาพวกอังกฤษได้ไปมาค้าขายโดยคดองสะดวก
 ราวหน้าเหมือนแต่ก่อน อังกฤษไม่ไปเบียดเบียนพรบกวนเมืองตรังกะนู
 เมืองกัตตันด้วยการตั้งใด ๖๘

๑ ข้อ ๓๓ ไทยสัญญาต่ออังกฤษว่าไทยให้อยู่รักษาเมืองไทรแแต่
 ไพร่พลเมือง ๆ ไทร แแต่คนเมืองเกาะหมากเมืองไทรจะได้ไปมาค้า
 ขายอย่างเดิม แแต่โคกระบือแแต่เบ็ดไก่อแปดเข้าเปิดอกเข้าด้าซึ่ง
 เป็นเสบียงอาหาร ไพร่พลเมือง ๆ เกาะหมาก แแต่กำบันในเมืองเกาะ-
 หมากต้องการจะซื้อแต่เมืองไทรไทยไม่เรียกภาษี แแต่ปากน้ำคดอง
 ไท ๆ ที่เมืองไทร ไทยไม่ตั้งด่านสกัด ไทยเรียกเอาเงินกอบภาษีตาม
 สัมคควร ไทยสัญญาว่าเจ้าพระยานครกดับออกไปแต่กรุง จะปล่อย
 ครอบครวัทษาบ้างคนของพระยาไทรคนเก่าให้กลับคืนไปตามชอบใจ
 อังกฤษสัญญาต่อไทยว่าไม่ต้องการเอาเมืองไทร อังกฤษไม่รบกวน

เมืองไทย แต่ไม่ให้พระยาไทยคนเก่ากับบ่าวไพร่ของพระยาไทยคน
 เก่าไปรบกวตทำอันตรายตั้งหนึ่งตั้งใด ณเมืองไทยแต่เมืองอื่น ๆ ซึ่งชน
 กับเมืองไทย แต่อังกฤษสัญญาว่าจะจัดแจงให้พระยาไทยคนเก่าไป
 อยู่เมืองอื่น ไม่ให้พระยาไทยคนเก่าอยู่ทเมืองเกาะหมาก เมืองไทย
 เมืองเปหระ เมืองสัตตาทอง เมืองพม่า ถ้าอังกฤษไม่ให้พระยาไทย
 คนเก่าไปอยู่เมืองอื่นตามสัญญา ก็ให้ไทยเรียกเอาภาษีเข้าเปิดอก
 เขาดำรงเมืองไทยเหมือนแต่ก่อน อังกฤษสัญญาว่าไทยว่าแขกว่าจีน
 ซึ่งอยู่ณเมืองเกาะหมากจะมาอยู่ณเมืองไทย อังกฤษไม่ห้าม ๗๖

๑ ข้อ ๑๕ ไทยกับอังกฤษสัญญาต่อกันว่า ให้พระยาเปหระคตอง
 เมืองเปหระตามใจพระยาเปหระ ถ้าพระยาเปหระจะถวายคอกไม้ทอง
 คอกไม้เงินณกรุงตามแต่ก่อน ก็ตามใจพระยาเปหระ อังกฤษไม่
 ห้ามปราม เจ้าพระยานครจะไซ้ไทยไซ้แขกไซ้จีนคนฝ่ายไทยลงไป
 เมืองเปหระโดยดี ๕๐ คน ๕๐ คน ถ้าพระยาเปหระจะไซ้ศรัทธวันกรม
 การฝ่ายเมืองเปหระมาหาเจ้าพระยานคร อังกฤษไม่ห้าม ไทยอังกฤษ
 ไม่ยกกองทัพไปเบียดเบียนรบกวตณเมืองเปหระ อังกฤษไม่ให้เมือง
 สัตตาทองมารบกวตเมืองเปหระ ไทยก็ไม่ไปรบกวตเมืองสัตตาทอง การ
 ซึ่งสัญญาเมืองไทยเมืองเปหระ ๒ ข้อ คอเมื่อเจ้าพระยานครกต ๑ ออก
 ไปแต่กรุง จึงจะได้จัดแจงตามสัญญา ๗๗

๑ แด่ความสัญญา ๑๕ ข้อ ให้ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายไทยฝ่ายอง
 ฤษ ทุกหัวเมืองใหญ่หัวเมืองน้อยทงตั้งหนด้วยกนพงเอาถ้อยคำสัญญา
 นเรศ แด่หนังสือสัญญานทานอคมหาเดนาบตีผู้ใหญ่ณกรุงเทพฯ กับ
 กะบีคั้นหันครบาระนี้ ซึ่งเรศอนบนดอดอ้าหัดดีทเจ้าเมืองมังกะตาไซ้
 ให้เป็นทูตเข้ามาแทนควเจ้าเมืองมังกะตา พร้อมกันทำณกรุงเทพ

มหานครศรีอยุธยาหน้าพระที่นั่งเจ้ากรมหมื่นรัตนรักษ เป็นอักษรไทย
 อักษรมาด้ายอักษรอังกฤษ ทำแล้วเสร็จณวันอังคาร เดือนเจ็ด แรม
 ค่ำหนึ่ง ศักราชไทย๑๓๘๘ ปีจออัฐศก ศักราชฝรั่ง ๑๘๒๖ ปีเดือน
 ยุน ๒๐ วัน บัดตราท่านอัครมหาเสนาบดี แด่บัตตรากระบัตนหัตริบาร
 ะนึ่งเป็นสำคัญทั้งสองฉบับ แด่ฉบับหนึ่งกระบัตนหัตริบาระนึ่งเอา
 ออกไปบัตตราเจ้าเมืองมังกะธา ฉบับหนึ่งบัตตราหลวงณกรุงเทพ
 มหานครศรีอยุธยา เจ้าพระยานครเขาออกไปไว้ณเมืองไทร กระบัตน
 หัตริบาระนึ่งกำหนดใน ๗ เดือน ณเดอนยี่ ปีจออัฐศกจะกลับมาให้
 ถึงเมืองเกาะหมาก แด่จะเอาหนังสือสัญญามาเปิดยื่นต่อพระปวิร
 ณเมืองไทร ไทยกับอังกฤษก็จะเปนไมตรีกันตั้งต่อไปไม่รู้ ต้นไม่รู้สุด
 ชวฟ้าแต่ดิน ๗

- (ตราหลวงพระอัยราพต)
- (ตราพระราชดีห)
- (ตราพระคชดีห)
- (ตราบัวแก้ว)
- (ตราพระนนทการ)
- (ตราพระพิรุณ)
- (ตราพระยมขดีสิงห)
- (ตราบาระนึ่ง)

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศอังกฤษ แล ประเทศสยาม

๑ ศักราชคฤศตศักราช ๑๒๓๗ ปีเถาะดีปัตศก ความเจริญงามจงมี
 แก่บ้านเมืองเทอญ ๗

๐ ครึ่งนมทูตของกฤษมาแต่พระนางซึ่งเปนใหญ่ เปนเจ้าราช
 อาณาจักรอันผลัดกัน คือทวิปปริตเตียนใหญ่ แดทวิปไอยยิแดน แด
 ทอน ๆ อนชนแก่ราชอาณาจักรนน เขามาขอทำสัญญาทางพระราช
 ไมตรี แดการค้าขายกับกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทรมหินทรา
 ยุทธยา จึงพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
 พระบรมราชูปถัมภ์ รัชสมัยราชชนิกโรดม จาตุรันตบรมมหา
 จักรพรรดิราชดังกล่าว บรมธรรมิกมหาราชเจ้าราช บรมนารถบพิตร
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แดพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
 มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ มหันทวีพรเตโชไชยมโหฬารคุณอดุลยเดช ธรรม
 เทเวศร์วานรภักษ์ บวรจุฬจักรพรรดิราชดังกล่าว บวรธรรมิกราชบพิตร
 พระบรมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้องพระองค์ทรงเห็นชอบกับราชดำริห์ พระ
 นางเปนเจ้าเปนใหญ่ในทวิปปริตเตียนใหญ่แดไอยยิแดน ร่วมพระราช
 ประสงค์ทำหนังสือสัญญาทางไมตรี กับพระเจ้าแผ่นดินของกฤษเมือง
 ปริตเตนอิริตานต์ เพื่อให้มีผลประโยชน์แก่ราษฎรอยู่ได้บังคับไทย
 แดคนอยู่ในบังคับอังกฤษ จัดแจงการทำมาหากินค้าขายให้มีประ
 โยชน์เรียบร้อย เพราะเหตุฉะนั้นจึงได้ตั้งพระไทยจะทำหนังสือสัญญา
 ไมตรีการค้าขาย จึงได้ตั้งเด่นาบดีให้ มีอำนาจทั้งสองฝ่าย ๆ พระเจ้า
 แผ่นดินเมืองปริตเตนไอยยิแดนตั้งเซอชอน โบวริง เปนขุนนางลูกขุนผู้
 ใหญ่ ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระบรมนารถบพิตรพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระ
 บาทสมเด็จพระบรมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ พร้อมกันกับความ
 คิดพระราชวงษานองษ์ แดชาทูตของอองสุตพระบาทหลวง มอบความ
 พระราชดำริห์แดพระราชประสงค์ ให้พระเจ้านองยาเซอ กรมหลวง

วงษาธิราชดิถี มาประชุมแทนพระราชวงษานวงษ์ แล้วโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อม ให้สมเด็จพระยาบรมมหาปยุรวงษ์ วรุตมพงษ์
นายก ดัษยามคิตกโถกานุปาดนารถ ดักราชวราณาจักรราชิเบนทร
บรมเนทรมหาราชานุกูล ดักรพกิจมุตมเหศวร เชฐามาตยาธิบดี ศรี
ดักรรัตนชาติ อุดยเดชานุกาพพิตร ซึ่ง โปรดเกล้า โปรดกระ
หม่อม ให้มีอำนาจบังคับบัญชาได้ ดักราชาทองทรงพระราชอาณา
จักร กับสมเด็จพระยาบรมมหาพิไชยญาติ นรเนตรนารถราชดักรีย
วงษดักรุดพงษ์ปติฐามุขมาตยาธิบดี ไตรดักรณศรีรัตนชาติ ดักรดมहा
รัชชาติเบนทร บรมเนทรมหาราชวโรประการ มโหฬารเดชานุกาพ
พิตรซึ่ง โปรดเกล้า โปรดกระหม่อม ให้มีอำนาจบังคับบัญชาทอง
พระนครกับเจ้าพระยาศรีดักรียวงษ์ ดักรมนตรีพิตุธิ มหาบุษรัต
โหนดม ผู้ว่าทดักรหพระกระดาโหม ผู้ดำเรจราชการบังคับบัญชาหัว
เมืองชายทะเลปาก ไต้ ฝ่ายตะวันตก กับเจ้าพระยาผู้ช่วยดำเรจราช
การกรมท่า เป็นผู้ดำเรจราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายตะวันออก
ทั้ง ๕ เป็นประธาน ฝ่ายเด้นาบดีไทยก็ได้ตั้งพระราชดักรยจกร ฝ่ายขุน
นางอังกฤษได้ตั้งหนังสือเจ้าวักตอเรีย ซึ่งให้เข้ามาทำหนังสือสัญญา
กับไทยเห็นถกตองพร้อมกันทั้งสองฝ่าย ได้ตกลงกันตามข้อสัญญาที่
เขียนไว้ ดักรบต่อไปข้างหน้า

๑ ข้อ ๓ ว่า ตั้งแต่นั้นไปพระเจ้าแผ่นดินกรุงบริตตันไอยยิแตน
กับพระเจ้าแผ่นดินทจะดักรบวงษ์ต่อไปข้างหน้า กับด้วยพระบาทดักรมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทดักรมเด็จพระบิณเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งสอง
พระองค์ ทั้งดักรมเด็จพระเจ้าแผ่นดินไทย ทั้งดักรบพระราชดักรยยศต่อไป
ไปข้างหน้า ให้มีไมตรีรักใคร่กันราบคาบไปชั่วฟ้าแต่ดิน แต่บรรดา

คนที่อยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร เด่นาบติ
ฝ่ายไทยก็จะช่วยบำรุงรักษา ให้อยู่เป็นสุขสบายให้ ได้ค้าขายโดยสะดวก
มิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฝ่ายไทยคุมเหงเบียดเบียน แต่บรรดาคนที่อยู่ในบังคับ
ไทยที่จะไปอยู่ในแดนอังกฤษ ขุนนางอังกฤษก็จะช่วยบำรุงรักษาให้
อยู่เป็นสุขสบาย ให้ ได้ค้าขายโดยสะดวก มิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฝ่ายอังกฤษ
คุมเหงเบียดเบียน

๑๒ ขอ ๒ ว่า แต่บรรดาการงานของคนที่อยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่ง
เข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ก็ต้องฟังบังคับบัญชาของกงสุลที่เข้ามา
ตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร กงสุลจะได้อำนาจตามหนังสือสัญญา แต่
ข้อหนังสือสัญญาเก่าที่โดยยกเลิกเสียจนทุกประการ แล้วจะได้บังคับ
บัญชาคนในบังคับอังกฤษให้ทำตามด้วย แล้วกงสุลจะรักษากฎ
หมายการค้าขาย แต่กฎหมายที่จะห้ามปรามมิให้คนที่อยู่ในบังคับอง
กฤษ ทำผิดล่วงเกินกฎหมายของอังกฤษกับไทย ที่มีอยู่แล้วจะมี
ต่อไปภายหน้า ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษ จะเกิดวิวาทกันชนกับคนอยู่
ในบังคับไทย กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะปรึกษาชำระตัดสิน คน
อยู่ในบังคับอังกฤษทำผิด กงสุลจะทำโทษตามกฎหมายอังกฤษ คน
อยู่ในบังคับไทยทำผิด ไทยจะทำโทษตามกฎหมายเมืองไทย ถ้าคน
อยู่ในไต่บังคับไทยเป็นความกันเอง กงสุลไม่เอาเป็นธุระ คนอยู่ไต่
บังคับอังกฤษเป็นความกันเอง ไทยก็ไม่เอาเป็นธุระ แต่ไทยกับอง
กฤษยอมกันว่ากงสุลซึ่งจะเข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานครนั้นยังไม่ตั้ง
ต่อเมื่อทำหนังสือสัญญาตกลงตั้งชอกกันแล้ว กับอังกฤษเข้ามาค้า
ขาย ณ กรุงเทพมหานคร ใช้ซึ่งอังกฤษมีหนังสือดำหรับดำเป็นสำคัญ

ครบ ๓๐ ถ้า หนังสือสัญญาประทับตราเข้ามาถึงเปลี่ยนกันแล้ว กงสุล
จึงตั้งได้

๑ ข้อ ๓ ว่า คนซึ่งอยู่ในบังคับไทย จะไปเป็นลูกจ้างอยู่กับคน
อยู่ในบังคับอังกฤษ ถ้าคนไทยทำผิดเป็นลูกจ้างก็ดี ทำผิดกฎหมาย
เมืองไทยจะหนีไปอาไศรยอยู่กับคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งอยู่ในกรุง-
เทพฯ ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่กับคนในบังคับอังกฤษจริง กงสุล
จะจับตัวส่งให้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษที่
เข้ามาตั้งบ้านเรือน แลเข้ามาอาไศรยค้าขายอยู่ในกรุงเทพฯ ทำผิด
หนีไปอยู่กับคนในบังคับไทย ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่กับคนใน
บังคับไทยจริง กงสุลจะขอเอาตัว เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะจับตัว
ส่งให้ ถ้าพวกจีนคนไรว่าเป็นคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ไม่มีสำคัญตั้งไร
เป็นพยานว่าเป็นคนอยู่ในบังคับอังกฤษ กงสุลก็ไม่รับเอาเป็นธุระ

๑ ข้อ ๔ ว่า คนอยู่ในบังคับอังกฤษจะมาก้าขายตามหัวเมือง
ชายทะเลซึ่งชนแก่กรุงเทพฯ ก้าขายได้ โดยสะดวก แต่จะอาไศรยอยู่
ได้ ที่เดียวก็แต่ในกรุงเทพฯ ตามในจังหวัดซึ่งกำหนดไว้ ในหนังสือ
สัญญา ประการหนึ่งคนอยู่ในบังคับอังกฤษ จะมาเช่าที่ปลูกโรง
ปลูกเรือนปลูกคอก แลจะขอเรือนขอโรงชอกคอก พันท้าแพงออกไป
ในกำหนด ๒๐๐ เด็น คือดีไมต์ อังกฤษเช่าได้แต่จะชอกชอกไม่ได้ ถ้า
อยู่ถึง ๓๐ ปีแล้วจึงจะชอกได้ ถ้าอยู่ยังไม่ถึง ๓๐ ปี ท่านเดนาบัตจะ
โปรดให้ชอกชอกได้ แลทนอกกำหนด ๒๐๐ เด็นน คนอยู่ในบังคับ
อังกฤษจะขอจะเช่าที่เรือนที่สวนไร่นา ตั้งแต่กำแพงเมืองออกไป
เดินด้วยกำแพงเรือแจวเรือพายทาง ๒๕ ชั่วโมง จะขอจะเช่าเมื่อไรก็ขอ
ได้เช่าได้ แต่เมื่อคนอยู่ในบังคับอังกฤษจะชอกชอกเรือนจะต้องบอก

กงสุล ๆ จะได้ออกเจ้าพนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงานกับกงสุลเห็นว่า
 คนที่จะชอทนน เป็นคนจะทำมาหากินโดยจริง เจ้าพนักงานกับกงสุล
 จะช่วยว่ากล่าวให้ ชอตามราคาค่าสมควร แล้วจะได้ดูแลปกครองทท
 หนึ่งต่อประทบตราเจ้าพนักงานให้ ไว้เป็นสำคัญ แล้วจะได้ฝากฝัง
 เจ้าเมืองกรมการให้ช่วยดูแลทำนุบำรุงด้วย แต่ให้ผู้ที่ไปอยู่นนพ
 บังคับบัญชาเจ้าเมืองกรมการตามยุติธรรม ค่าธรรมเนียมทททำไรทำ
 ด่วน ราษฎรบ้านนนเมืองนนต้องเสียอย่างไร ก็ให้เสียตามชาวบ้าน
 นนชาวเมืองนน ถ้าในกำหนดห้ามมิแต่ผู้ทชอทไม้มิทุนรอน ฤาแซ
 เซือนเสียมิได้ตงการปลุกสร้าง เสนาบดีจะคืนเงินค่าทให้ จะตัดดิน
 คนเขาทนนเสีย

๑๕ ข้อ ๕ ว่า คนอยู่ในบังคับอังกฤษที่เข้ามาอาศัยอยู่ณกรุง-
 เทพมหานคร ต้องไปบอกแก่กงสุลให้จดชื่อไว้ ถ้าคนเหล่านี้จะออก
 ไปทะเล ฤาจะไปเที่ยวเกินกำหนดทาง ๒๕ ชั่วโมงตามสัญญาไว้ ทจะ
 ให้คนในบังคับอังกฤษ อยู่กงสุลจะไปขอหนังสือเบ็ดดองเจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยให้ไป ถ้าคนในบังคับอังกฤษจะกลับออกออกไปจากกรุงเทพ ฯ
 ถ้าขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายไทยบอกแก่กงสุลว่ามีเหตุควร จะห้ามมิให้
 ออกไป กงสุลก็จะมีให้ออกไป ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษไปเที่ยวใน
 ระหว่างทาง ๒๕ ชั่วโมง กงสุลจะเขียนเป็นหนังสือไทยให้ไป ว่าคน
 นนชออย่างนรูปร่างอย่างนนมีชรูอย่างนน และจะต้องให้เจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยประทบตราหนังสือให้ ไปเป็นสำคัญด้วย เจ้าพนักงานฝ่าย
 ไทยคหนังสือแล้วให้คนหนังสือให้ปล่อยตัวไปโดยเร็ว ถ้าไม่มีหนังสือ
 ดองกงสุลประทบตราเจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปสำหรับตัว ดังได้ยว่าเป็น
 คนหนักให้ยึดเอาตัวไว้ แล้วให้มาบอกความแก่กงสุลให้รู้

๑ ข้อ ๖ ว่า คนซึ่งอยู่ในบังคับอังกฤษจะเข้ามาเที่ยว แลจะเข้ามาอาศัยอยู่ณกรุงเทพฯ จะถือสัญชาติอังกฤษเดิม ไทยก็ไม่ห้ามปราม เมื่อจะสร้างวัดขึ้นจะทำใด ก็แต่ในที่ดินที่ขุดจะโปรดให้ ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งจะเข้ามาอยู่ณกรุงเทพฯ จะจ้างคนซึ่งอยู่ในบังคับไทยมาเป็นลูกจ้าง เด่นาบตีฝ่ายไทยจะไม่ห้ามปราม ถ้าคนทมิฬนายจะมารับจ้างอยู่กับคนอยู่ในบังคับอังกฤษ มุขนายไม่รู้ มุขนายจะมาเอาตัวไปก็เอาไปได้ ถ้าคนในบังคับอังกฤษไปจ้างคนในบังคับไทยเป็นลูกจ้าง ไม่ได้ทำสัญญากับมุขนายเขา ภายหลังถ้าเกิดข้อข้องหนึ่งสิ่งใด เด่นาบตีฝ่ายไทยไม่ชำระให้ ๖

๑ ข้อ ๗ ว่า กำบทรบจะเข้ามาทอดหน้าด่านเมืองสมุทรปราการ เข้ามาทอดได้ แต่จะขนมาณกรุงเทพฯ ไม่ได้ เมื่อกำบทรบชำระจะตองเขาอยู่ เด่นาบตีเจ้าเมืองกรมการเห็นว่าชำระจริงจะยอมให้เข้ามาเขาอยู่ ถ้าจะมีขุนนางถือหนังสือพระเจ้าแผ่นดินกรุงบริเตนให้มาด้วย กำบทรบเข้ามาณกรุงเทพฯ จะให้ ขนมาแต่ถ้าเดียว ตองให้ ขนมาทอดอยู่โตบ้อมบ้องบัจจามิตร บ้อมบัจจัจจนก อย่าให้ ขนมาพันบ้อม เว้นไว้แต่เด่นาบตีจะโปรดให้ ขนมาพันบ้อมจึงขนมาได้ ถ้าไม่มีเรือรบอังกฤษอยู่ในกรุงเทพฯ คนอยู่ในบังคับอังกฤษจะวิวาทกันขึ้น กงสุลจะไประงับ ไทยจะให้ทหารไปช่วยกงสุลระงับภอรระงับได้ ๖

๑ ข้อ ๘ ว่า ค่าธรรมเนียมปากเรือที่เคยเรียกแต่ตูกค้าอังกฤษ ตามสัญญาเก่าซึ่งทำไว้ในคฤศตศักราช ๑๘๒๖ มีนั้น จะยอมเลิกเสียตั้งแต่หนังสือสัญญาใหม่ได้ พันนั้นไปจะตองเสียแต่ภาษีตั้งของขาเข้าขาออก ดินค้าเขาจะตองเสียภาษี ๓๐๐ ละด้าม จะเสียเป็นของ

ฤจะเสียเป็นเงินคิดราคาตามราคาท้องน้ำ ดุคแต่ใจเจ้าของจะเสีย
 ถ้าของเสียภาษี ๑๐๐ ตระดาม แล้วของจำหน่ายไม่ได้จะเหลือกลับออกไป
 ไปมากน้อยเท่าใด ต้องคิดภาษีตั้งของที่เหลือคนให้แก่เจ้าของให้ครบ
 ถ้าราคาคงของไม่ตกลงกันต้องไปบอกกงสุล ๆ จะเรียกพ่อค้าคนหนึ่ง
 ฤัดของคน เจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็จะเรียกพ่อค้าคนหนึ่งฤัดของคนช่วย
 ติราคาพอสมควร ถ้าถูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะบันทึกเอาเข้ามา
 ณกรุงเทพ ฯ ไม่ต้องเสียภาษี แต่ต้องขายให้แก่เจ้าภาษี ถ้าเจ้า
 ภาษีไม่ซื้อเอาเข้าไว้ ให้บันทึกกลับออกไปไม่ต้องเสียอะไร ถ้าถูกค้า
 อยู่ในบังคับอังกฤษ เอาเข้าบันทึกขายทำผิดสัญญาขึ้น ให้รับ
 เอาเข้าเสียให้คืน แต่ของที่เป็นสินค้าจะบันทึกออกไปนั้น ตั้งแต่ของ
 ตั้งขึ้นเกิดมาจนได้เป็นสินค้าบันทึกกำบน้อออกไป ให้เสียภาษีแต่ชั้น
 เดียว ของสิ่งไรที่เป็นสินค้าในกรุงเทพ ฯ จะเรียกเป็นสัมพัทธ ฤ
 จะเรียกเป็นภาษีปากเรืออย่างไรก็ตามให้เอาแต่
 ชั้นเดียว ภาษีสินค้าในกรุงเทพ ฯ ทุกสิ่งจะเรียกภาษีในกรุงเทพ ฯ
 ฤจะเรียกภาษีปากเรืออย่างไร ได้กำหนดแจ้งในพิกัดอยู่กับหนังสือ
 สัญญาแล้ว ไต่ยอมกันเป็นชัดแล้วว่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ของเสียภาษี
 ข้างในแล้ว เมื่อลงเรือไม่ต้องเสีย พวกถูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะ
 ขอสินค้ายอมให้ขอ แต่ผู้ทำผู้ปลูกแลของที่เขาขายนั้น ถ้าผู้ใดผู้หนึ่ง
 จะชอยยอมให้ขาย มีให้ผู้ใดผู้หนึ่งชัดขวางห้ามปรามภาษที่กำหนดใน
 พิกัดสัญญา สินค้าที่บันทึกเรือไทยเรือจีนที่เคยเสียแล้ว ฝ่ายไทยจะ
 ยอมลดภาษีให้เรือไทยเรือจีนแลชาติอื่น ๆ ก็จะมียอมลดให้ถูกค้าซึ่ง
 อยู่ในบังคับอังกฤษเหมือนกัน ถูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะเข้ามาขอ

เรือณกรุงฯ เสนาบดียอมให้ต่อแล้วก็ได้ แต่เข้าปตาเกิดของ
 ตามตั้งหน้ในกรุงฯ ไม่บริบูรณ์ มีหมายประกาศห้ามไม่ให้ออกไปก็
 ได้ เงินทองแดงของสำหรับตัวเขาออกไม่ต้องเสียภาษี ๖๖

๑ ข้อ ๘ ว่า ความในกฎหมายซึ่งคิดในสัญญาฯ กงสุลกับเจ้า-
 พนักงานฝ่ายไทยพร้อมกันจะต้องรักษา แต่จะต้องบังคับให้คนทั้งปวง
 กระทำตามกฎหมาย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยกับกงสุลจะคิดจัดแจงเพิ่ม
 เติมกฎหมาย หวังจะรักษาหนังสือสัญญาให้เจริญก็ทำได้ เงินที่
 ปรับใหม่แดงของทริบเพราะทำผิดสัญญาฯ ต้องตั้งเป็นของในแผ่นดิน
 ก่อน เมื่อกงสุลจะเข้ามาตั้งอยู่ณกรุงฯ เจ้าของเรือแดงกับคนนายเรือ
 จะว่าด้วยการค้าขายกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็ได้ ๖๗

๑ ข้อ ๙ ว่า ถ้าฝ่ายไทยยอมให้ตั้งใดๆ แก่ชาติอื่นนอกจาก
 หนังสือสัญญาฯ ก็จะต้องยอมให้อังกฤษ แต่ คนใน บังคับอังกฤษ
 เหมือนกัน ๖๘

๑ ข้อ ๑๑ ว่า เมื่อพ้น ๓๐ ปี ตั้งแต่ประทับตราเปิดหนังสือ
 สัญญาแดง ถ้าฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษจะขอเปิดขึ้นข้อใด ๆ ในหนังสือ
 สัญญาฯ แดข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญาเก่า ซึ่งทำไว้ในคฤศศัค-
 ราช ๑๘๒๖ ปีซึ่งมีโดยกเดียนั้น แดข้อใด ๆ ในกฎหมายค้าขายแดงพิค
 ภาษทตตอยู่กหนังสือสัญญาแดงกฎหมายที่จะทำต่อไปภายหน้า เมื่อ
 ใดบอกให้รู้ก่อนหนังสือแดง จะตั้งขุนนางฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษเปิดขึ้น
 แปลงเพิ่มเติมได้ ตามแต่เห็นควรเห็นชอบด้วยกันทั้งต้องฝ่าย ๖๙

๑ ข้อ ๑๒ ว่า หนังสือสัญญาฯ ทำไว้ เป็นอักษร ไทยฉบับหนึ่ง
 เป็นอักษรอังกฤษ ฉบับหนึ่งขอความต้องกัน เมื่อหนังสือสัญญาฯ

ประทับตราเข้ามาเปิดนกันแล้วใช้ได้ เมื่อณวันที่ ๖ เดือนเอปรีล
 คฤศตศักราช ๑๘๕๖ ปี คิตเพนไทยณวันอาทิตย์ เดือนห้า ชนค้ำหนึ่ง
 จุศศักราช ๑๒๑๘ ปีมีโรงอัฐศก ผู้ดำเร้จราชการฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษ
 ทำหนังสือสัญญาเขียนเปน ๕ ฉบับ ลงชื่อประทับตราด้วยกนทั้ง
 สองฝ่าย ทำไว้ในกรุงเทพมหานครณมรรตน์โกสินทรมหินทรายุทธยา
 ณวันพุธ เดือนหก ชนสองค่ำ ปีเถาะฉศก

(ลงชื่อประทับตรา) เซอโยนโบวริง ราชทูตอังกฤษ

(ลงชื่อประทับตรา) ท่านผู้ดำเร้จราชการฝ่ายไทย หัวดวง

กฎหมายอย่างพ่อค้าอังกฤษ
 ซึ่งมาค้าขายในกรุง ฯ ต้องใช้

ข้อ ๑ ว่า กบัตนนายกำบนซึ่งจะเข้ามาค้าขายณกรุง ฯ เมื่อ
 เข้ามายังนอกดินดอนจะทอดสมอใช้คนเข้ามาบอกแก่เจ้าพนักงาน ถ้า
 จะเอากำบนเลยเข้ามาเมืองสมุทรปราการก็ได้ตามใจ แล้วจะต้องมา
 บอกเจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทรปราการว่าเรอมาแต่เมืองใด มีลูกเรือ
 กคน มีบันกบอก ทอดสมอทเมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องมอบบัน
 ไทใหญ่แดงคืนค่าแก่ขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายไทยที่เมืองสมุทรปราการแล้ว
 ต้องมีขุนนางกรมการฝ่ายไทยกำกับเรอขึ้นมาจนถึงกรุง ฯ

๑ ข้อ ๒ ว่า ถ้ากำนันเคยเกินค่านัดมุกปรากฏรชนมา มิได้เอา
 บินและคนตาชงใจ ทเมืองล้มตปรากฏตามกฎหมายนี้ ต้องเอากำนัน
 กัดมัดไปเอาขึ้นแต่คนตาชงใจ เสียทเมืองล้มตปรากฏแล้ว ต้อง
 ปรับใหม่เงินแปดร้อยบาทด้วยไม่ฟังกฎหมายนี้ ถ้าเอาขึ้นใหญ่แต่คน
 ตาชงใจ ทเมืองล้มตปรากฏแล้ว ต้องปล่อยให้เรอชนมาค้าขายที่
 กรุง ฯ

๑ ข้อ ๓ ว่า ถ้ากำนันถูกค้าอยู่ในบังคับของกฤษฎาชนมาทอดล้ม
 ทกรุง ฯ แล้ว ถ้าไม่ได้เป็นวันอาทิตย์กับคนนายกำนันของเขาหนึ่งดื้อ
 ถ้าห้าบาท แด่บาญชีตั้งของซึ่งมีเข้ามาในด้ากำนัน ต้องมอบให้แก่
 กงสุตใน ๒๕ ชั่วโมง กงสุตจะได้เอาบาญชีไปให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทย
 ที่ได้เรียกภาษี แด่เจ้าพนักงานคนนั้นต้องให้หนึ่งดื้อห้าบาทเบก
 ระวังในเวลานั้น ถ้ากับคนนายเรือมิได้ตั้งหนึ่งดื้อแต่บาญชีตั้งของ
 ใน ๒๕ ชั่วโมงนั้น ฤดั่งบาญชีไม่ครบจำนวนตั้งของในด้าเรือ จะต้อง
 ปรับใหม่เงิน ๕๐๐ บาท แต่ว่ายอมให้กับคนนายเรือแก่บาญชีตั้งของ
 ที่หลงลืมในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมง ตั้งแต่ได้ตั้งหนึ่งดื้อถึงกงสุตนั้นไม่
 ปรับใหม่เอาเงิน ฯ

๑ ข้อ ๔ ว่า ถ้ากำนันอังกฤษเบ็ดระวังชนดินค้าก่อนยังไม่ได้
 หนึ่งดื้อเบ็ดระวัง แด่สกัดอบขายตั้งของในกรุง ฯ กติ นอกดินคชน
 กติ จะต้องปรับใหม่เงิน ๘๐๐ บาท แด่ตั้งของที่ตกขายนั้นต้องรับเอา
 ให้หมด ฯ

๑ ข้อ ๕ ว่า เมื่อกำนันอังกฤษชนของออกแล้ว บันทุกของท
 ออกไปเสร็จแล้วเสียภาษีให้เสร็จแล้ว ได้ให้บาญชีแก่กงสุตครบตั้ง

ของแล้ว ถ้ามีใดเกี่ยวข้องกับสิ่งใด ๆ ต้องมีเบ็ดเตล็ดอักษรไทยตั้งให้
กงตั้ง ๆ คั้นหนังสือสำหรับตำหนักกับคณนายเรือ ปด้อยเรือให้ตั้งไป
เมืองสมุทรปราการ ต้องมีเจ้าพนักงานกำกับเรือลงไปจนถึงเมืองสมุทร-
ปราการ ถ้าเจ้าพนักงานเมืองสมุทรปราการไปตรวจดูที่กำบนแล้ว
ขึ้นและคืนค่าทเอาชนไว้ตั้งให้กับคณนายเรือไป

๑ ข้อ ๖ ว่า ฝ่ายราชทูตอังกฤษซึ่งเข้ามาทำหนังสือสัญญาครั้ง
นี้ ราชทูตหารู้จักภาษาไทยไม่ เดี๋ยวนี้ฝ่ายไทยยอมให้เอาหนังสือ
อักษรอังกฤษในหนังสือสัญญาไมตรีแต่กฎหมาย แด่ค้าขาย แด่พิกต์
ซึ่งติดอยู่กับหนังสือสัญญานั้นเป็นแน่

(ลงชื่อประทับตรา) เซอ ยอน โบวริง ราชทูตอังกฤษ

(ลงชื่อประทับตรา) ท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทย ห้าดวง

พิกต์ภายนอกแลใน

ที่จะเรียกเอาตามหนังสือสัญญา

๑ ข้อ ๑ เป็นพิกต์สินค้าภาษีขึ้นในไม่ต้องเสียเลย เสียแต่เมื่อ
บนทุกถดงเรือ เสียหย่างน

ที่ ๑ งาม้าง	หาบละ ๓๐ บาท	ที่ ๓ นรมาค	หาบละ ๕๐ บาท
ที่ ๒ ริง	หาบละ ๖ บาท	ที่ ๔ กระวาน	หาบละ ๑๕ บาท

ท ๕ เรือ	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๕ พงทลาย	หาบตะ ๒ สัด
ท ๖ หอยเมงกุ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๖ กายาน	หาบตะ ๕ บาท
ท ๗ ขนกกกระทง	หาบตะ ๓๐ สัด	ท ๒๗ เปิดอกหาง	
ท ๘ หมากแห้ง	หาบตะ ๓ บาท	ไหล	หาบตะ ๒ สัด
ท ๙ กรักขี	หาบตะ ๒ สัด	ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท
ท ๑๐ หปตาขาว	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๙ หนังกระเบน	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๑ หปตาดำ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๐ เขากวางแก่	หาบตะ ๓ สัด
ท ๑๒ ผลกระเบา	หาบตะ ๒ สัด	ท ๓๑ เขากวางอ่อน	ดิบเขา หนัง
ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยตะ ๓๐ บาท	ท ๓๒ หนังกวาง	ร้อยตะ ๘ บาท
ท ๑๔ กระตักโค		ท ๓๓ หนังทราย	ร้อยตะ ๓ บาท
กระบือ	หาบตะ ๓ ไพ	ท ๓๔ เอนเอน	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๕ หนังแรด	หาบตะ ๒ สัด	ท ๓๕ หนังโค	
ท ๑๖ หนังเนา	หาบตะ ๓ สัด	กระบือ	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๗ ออกเตา	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๖ กระตักข้าง	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๘ กระตอง		ท ๓๗ กระตักเดือ	หาบตะ ๕ บาท
คัทภาน้ำ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๘ เขากกระบือ	หาบตะ ๓ สัด
ท ๑๙ ปลิงทะเล	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๙ หนังข้าง	หาบตะ ๓ สัด
ท ๒๐ กระเปาะปลา	หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๐ หนังเดือ	ผนตะ ๓ สัด
ท ๒๑ รังนกชน	ดิบเขาดอง	ท ๔๑ เก็ดคด้ม	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๒ มินกกระเตน	ร้อยตะ ๖ บาท	ท ๔๒ กรัง	หาบตะ ๕ สัด
ท ๒๓ ดีเดียด	หาบตะ ๒ สัด	ท ๔๓ บ้านใบ	หาบตะ ๖ สัด
ท ๒๔ เม้า	หาบตะ ๒ สัด	ท ๔๔ ปลาแห้ง	หาบตะ ๖ สัด

ท ๕๕ ปลาใบไม้ หาบตะ ๑ บาท	ท ๕๙ ไม้แดง หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๕๖ ฝาง หาบตะดองดั่งเพอง	ท ๕๐ ไม้ดำ หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๕๗ เนื้อเคมแห้ง หาบตะ ๒ บาท	ท ๕๑ เขาดำร เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๕๘ เป็ดอกโปดง หาบตะ ๑ ดั่ง	

ข้อ ๒ เป็นของที่เดียวภาษาชนในตามพกคน ภาษานั้นจะเรียกมาก

ชนไปไม่ได้ เมื่อมันทุนกำบันไปไม่ต้องเดี่ยว

ท ๕๒ นาคาด	ท ๕๗ ถวทุกอย่าง	๑๒ เอาหนึ่ง
ทรายขาว หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๕๘ กุงแห้ง	๑๒ เอาหนึ่ง
ท ๕๓ นาคาด	ท ๖๐ งาเม็ด	๑๒ เอาหนึ่ง
ทรายแดง หาบตะดั่งหนึ่ง	ท ๖๑ ไหมดาว	๑๒ เอาหนึ่ง
ท ๕๔ ผายเม็ด	ท ๖๒ ชม	๑๕ เอาหนึ่ง
ผายบด ดิบ ถดหนึ่ง	ท ๖๓ ไซเนื้อ	หาบตะ ๑ บาท
ท ๕๕ พริกไทย หาบตะ ๑ บาท	ท ๖๔ เกดอ	เกวียนตะ ๖ บาท
ท ๕๖ ปลาทุ	ท ๖๕ ยาดูป	พันตะ ๖ ดั่ง

ข้อ ๓ แคบรรคาคั่งของทงปวง นอกจากพกตทเขียนไว้ใน
 หนึ่งดอทเดี่ยวกันอยู่ในบ้านในเมืองเท่าไรให้เรียกย่นอยแต่เท่านั้น อย่า
 ให้เรียกเพิ่มทวชนไป แล้วย่าให้เรียกภาษเป็น ๒ ชน เมื่อตงบันทุก
 เรือไม่ต้องเดี่ยวภาษอีก

- ๐ ลงข้อประทับตรา เซอยอนโบวริง ราชทูตอังกฤษ ๖๖
- ๐ ลงข้อประทับตรา ท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทยห้าดวง ๖๖

ใบข้อสัญญาฮาริกปากบีมโรงอัฐศก

ศักราช ๑๒๑๘

๑ หนังสือแสดงความยินยอมกัน พร้อมในระหว่างพระเจ้าเมืองยา-
 เเชอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท แด่พวกท่านเด่นาบดี คือขุนนางผู้
 ใหญ่ในเมืองไทยว่าแทนส่วนข้าง ท่านสองพระองค์นั้น คือพระเจ้า
 แผ่นดินสยามพระองค์เอก แด่พระเจ้าประเทศสยามพระองค์ ที่สอง
 เดนมิกฮาริมิกปากอิคแกวร์ ในส่วนผู้ครองขององค์พระนางเจ้ากรุง
 บริเตนใหญ่ มิกปากถือหนังสือสัญญาทางไมตรี แด่การค้าขายที่
 ประทับตราหลวงฝ่ายอังกฤษแล้วในฉบับที่ทำไว้ใน วันที่ ๑๘ ของ
 เดือนเอปเรียด คฤศตศักราช ๑๘๕๕ ปี โดยพระนามสมเด็จพระนาง
 ราชินีพระเจ้ากรุงบริเตนใหญ่แด่ไอยยิแลน กับสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน
 ดินสยามพระองค์เอก แด่สมเด็จพระเจ้าประเทศสยามพระองค์ ที่สอง
 เมื่อมิกปากเข้ามาถึงกรุงเทพ ฯ แล้วแจ้งความว่า เดอรัตนดาเรนคอน
 ผู้สำเร็จราชการนา ฯ ประเทศของสมเด็จพระนางราชินีพระเจ้าแผ่นดิน
 บริเตนใหญ่ตั้งเข้ามาว่า ขอให้ท่านเด่นาบดีกรุงไทยยอมให้ฉบับข-
 แจ้งข้อความในหนังสือสัญญาเดิมซึ่งขอขอแรบเบออดดี อินเดียกุ่มบั้น
 กับพระเจ้าแผ่นดินกรุงเทพ ฯ ถ้ารับก่อนสองพระองค์ คือพระเจ้าแผ่นดิน
 ดินสยามพระองค์เอก แด่พระเจ้าประเทศสยามพระองค์ ที่สอง ได้
 ทำไว้เมื่อคฤศตศักราช ๑๘๒๖ ปีนั้น เปนปัจจอัฐศก ว่าขอโทษบ้าง
 หนังสือสัญญาใหม่ครั่งนดางหนังสือสัญญาเก่า

๑) ขอร้องให้ยอมเห็นด้วยอธิบายบางอัน ที่ดูเป็นข้อการจะหมาย
 กำจัดลงนำ แต่เพิ่มเติมแก่เอกเทศบางส่วนของความในหนังสือสัญญา
 ใหม่ บัดนี้ฝ่ายพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองพระองค์ ได้ทรงตั้งพระเจ้าอนง-
 ยาเชอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท แลท่านเสนาบดีผู้ใหญ่ทั้ง ๕ ทมชอ
 อยู่ในท้ายหนังสือ มาปรึกษาหารือแก่เรียบเรียงกับมีคำปากด้วยเรื่อง
 ความทงนั้น ท่านเสนาบดีพวกนั้นได้ตามรับสั่ง ได้กับพูดจาปรึกษา
 กับมีคำปาก เพื่อความประสงค์ นหลายครั้งหลายเวลา แต่ได้คิดอ่านกัน
 ว่าด้วยเนื้อความที่มีคำปากนำมาซึ่งข้อความเอาใจได้ท่านเสนาบดี
 แลวงจได้ตั้งนิฐานตกลงกันว่าตงนี้ เห็นเป็นสมควรเพื่อประโยชน์จะ
 บอingkนวิวาทแต่ดั่งเกินที่จะมีในภายหน้า ข้อความในหนังสือสัญญา
 เก่าข้อใดที่หนังสือสัญญาใหม่ดั่ง ให้ว่าออกเป็นจำพวกเดียวให้ชัด
 แลหนังสือสัญญาใหม่ข้อใดไม่สอาดมัวอยู่ ก็จะต้องว่าอธิบายเดียวให้
 เต็มบริบูรณ์ เหตุคงนี้ท่านเสนาบดีก็ยอมเป็นอันตกลง ๑๒ ข้อ ๗๖

เรื่องข้อ ๑ ว่าด้วยหนังสือสัญญาเก่า
 ที่ทำไว้ในกฤษตศักราช ๑๘๒๖ ปี

๑) ข้อ ๑ ว่า ท่านเสนาบดียอมว่าหนังสือสัญญาเก่า ข้อ ๑ ข้อ ๒
 ข้อ ๓ ข้อ ๘ ข้อ ๑๓ ข้อ ๑๒ ข้อ ๑๓ ข้อ ๑๕ คงไว้ตามเดิมแต่
 ความในข้อ ๒ ฝ่ายไทยขอเหลือไว้ว่า ถ้าถูกค้าไทย และถูกค้าอัง-
 กต ขอรายไม่สืบสวนให้แน่นอนว่าคนใดคนชว คนในบังคับไทย คน
 ในบังคับอังกฤษขอรายปะคนชวภาเอาของหนีไป เจ้าเมืองกรมการ
 ฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษจะสืบสวนเอาตัวมาชำระให้ โดยสุจริต ถ้าไม่ได้

ทวณู ทหนไป ฝ่ายเจ้าเมืองกรมการไทย ฝ่ายเจ้าเมืองกรมการอังกฤษ
 ตามเงินนมของจะไซ้ให้ก็ได้ ถ้าไม่มีเงินไม่มีของให้เต็มโตศวกน
 ก็เพราะตุกค่าทำผิดเองจะเอาไซ้แต่ผู้ครองบ้านครองเมืองไม่ได้ กับ
 ความในข้อ ๓๐ ฝ่ายมีศปากขอให้คงไว้ว่า ตุกค่าชาวอาเซียมิไซ้
 มอญมิไซ้พม่า แดบุตรหลานชาวยุรบ อยู่ในเมืองมฤท เมืองทวาย
 เมืองศนาว เมืองเย ซึ่งชนแก่อังกฤษจะเข้ามาค้าขายณเมืองไทย
 อังกฤษจะมีหนังสือเข้ามาเป็นสำคัญ ให้ได้ค้าขายทางบกทางน้ำโดย
 สดวก มีศปากขอแก่เจ้าว่าให้ตุกค่าทั้งปวงไม่เว้นใคร ซึ่งเป็นคนใน
 ไต่บังคับอังกฤษจะเข้ามาค้าขายได้เหมือนกัน ทำเด้นาบตีฝ่ายไทยยอม
 ให้ตุกค่าอังกฤษ เมืองมฤท เมืองทวาย เมืองศนาว เมืองเย เมือง
 มอญ แดเมืองอื่นๆซึ่งชนแก่อังกฤษ เข้ามาค้าขายในเมืองซึ่งชนแก
 เมืองไทยโดยทางน้ำทางบกได้ แต่ให้อังกฤษมีหนังสือเบิกถองดำหรับ
 ตวเข้ามาเป็นสำคัญ แต่หนังสือเบิกถองดำหรับตวนั้นต้องทำใหม่ทุก
 ที แดขอสัญญาค้าขาย ๖ ข้อตคกับสัญญาเก่า นั้น หนังสือสัญญา
 ใหม่ต่างเดี่ยหมด เว้นแต่ระยะในข้อที่ ๓ แดที่ ๕ คือฝ่ายไทยขอเห็ด
 เอาไว้ความในข้อที่ ๓ ว่าเมื่อตุกค่าในไต่บังคับอังกฤษจะเอาปืนกระ
 ลุนดินเข้ามาขาย ห้ามมิให้ขายแก่ตุกค่าในกรุงฯ ให้ขายแต่ใน
 หลวง ถ้าในหลวงไม่ต้องการ ก็ให้ตุกค่าบนทุกเอาปืนกระสุนดินดำ
 กลับออกไป แดความในสัญญาเก่าข้อ ๕ ว่าเรือดำเดียงไม่ต้องเดี่ย
 ค่าธรรมเนียม ฝ่ายไทยจะขอต่างเดี่ย ด้วยแต่ก่อนเรือใหญ่เดี่ยค่า
 ธรรมเนียมวาระ ๓๗๐๐ บาท เจ้าพนักงานได้ค่าธรรมเนียมอยู่ในนั้น
 แดเดว ครองนยกค่าธรรมเนียมปากเรือเดี่ยแล้ว ไทยจะขอเอาค่าธรรมเนียม

นิยมเรือดำเพียงบันทึกของไปส่งถึงทะเลเขียวละแปดบาทสองสลึง
ตามอย่างเรือดำเพียงลูกคาเมืองไทย ความขอมมีปากว่าจะไปบอก
แก่ทูตของ เหมมายศคักวินวกตอเรีย ทเขามาณกรุงเทพฯ ก่อน ๗

เรื่องข้อ ๒ ว่าด้วยกงสุลอังกฤษ

จะบังคับการงานของคนในไต่บังคับอังกฤษแต่ผู้เดียว

ข้อ ๒ คือความในหนังสือสัญญาใหม่ที่ข้อไม่ชัด มีคำปากขอไซ
ความออกไปให้ชัดเห็นว่าในหนังสือสัญญาใหม่ข้อที่ ๒ ว่า คนในไต่
บังคับอังกฤษเกิดวิวาทกันกับคนในไต่บังคับไทย กงสุลอังกฤษกับ
เจ้าพนักงานไทยจะพร้อมกันฟังแต่ตัดสิน ถ้าอังกฤษทำผิดจะต้องทำ
โทษ กงสุลอังกฤษจะทำโทษตามกฎหมายอังกฤษ ถ้าคนในไต่บังคับ
ไทยทำผิดเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะทำโทษตามกฎหมายไทย ถ้าคนใน
ไต่บังคับไทยต่อคนในไต่บังคับไทยเป็นความกันเอง กงสุลอังกฤษไม่
เอาเป็นธุระ ถ้าคนในไต่บังคับอังกฤษเป็นความกันเอง เจ้าพนักงาน
ฝ่ายไทยจะไม่ถามไถ่แต่ว่าอะไรเลย ความขอมมีอธิบายออกไปอีกว่า
คนอยู่ในไต่บังคับไทยวิวาทกันเอง กงสุลไม่เอาเป็นธุระหนักชอบแล้ว
ด้วยเป็นบ้านเมืองของไทย แต่อังกฤษต่ออังกฤษวิวาทกันในบ้านใน
เมืองไทย ถ้าวิวาทกันตดเชือดแทงฟันให้เป็นแผล แต่ทำอย่างอื่นเป็น
โทษใหญ่ในกายในตัวประเพณีบ้านเมืองไทยห้าม ถ้าอังกฤษต่ออัง-
กฤษวิวาทกันอย่างนี้ ฝ่ายไทยจะไปบอกกงสุลๆ จะต้องเอาตัวอังกฤษ
ทวิวาทกันนั้นมาชำระทำโทษ ถ้าเป็นแต่วิวาทกันด้วยเหตุอื่น ๆ ไทย
ก็ไม่เอาเป็นธุระ ๗

๑ มาตรา ๓ มหันตโทษทั้งปวง คนในไต่บังคับอังกฤษเป็นความ
 ก็นเองก็ดี ถ้าคนในไต่บังคับอังกฤษเป็นจำเลยของคนในไต่บังคับไทย
 กงสุตอังกฤษจะชำระฝ่ายเดียว ถ้าคนในไต่บังคับไทยเป็นความก
 ็นเองก็ดี ถ้าคนในไต่บังคับไทยเป็นจำเลยของคนในไต่บังคับอังกฤษ
 ด้วยความทั้งปวงที่เป็นมหันตโทษ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะชำระฝ่าย
 เดียว ๖

๑ มาตรา ๒ ถ้าเป็นความมะโนธำเร่ ถ้าความเล็กน้อย ถ้าคนใน
 ไต่บังคับอังกฤษเป็นความก็นเอง ถ้าคนในไต่บังคับอังกฤษเป็นจำ
 เลยของคนในไต่บังคับไทย กงสุตอังกฤษจะชำระฝ่ายเดียว ถ้าคนในไต่
 บังคับไทยเป็นความก็นเอง ถ้าคนในไต่บังคับไทยเป็นจำเลยของคน
 ในไต่บังคับอังกฤษ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะชำระฝ่ายเดียว ๖

๑ มาตรา ๓ ว่าในความทั้งปวงนี้ ที่ข้างหนึ่งเป็นไทยข้างหนึ่ง
 เป็นอังกฤษ ท้องอังกฤษกับไทยเป็นความก็น ถ้าฝ่ายกงสุตอังกฤษชำระ
 คนในไต่บังคับไทยเกี่ยวข้อง เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปฟังความก็ได้
 ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายไทยชำระคนในไต่บังคับอังกฤษเกี่ยวข้อง กงสุต
 อังกฤษไปฟังความก็ได้ ถ้ากงสุตอังกฤษหยากรู้ความ เจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยต้องคดขอความที่ชำระให้กงสุตอังกฤษรู้ ถ้าความชำระยัง
 ไม่แล้ว กงสุตอังกฤษหยากรู้เรื่องความที่ชำระต่อไป เจ้าพนักงานฝ่าย
 ไทยชำระได้ความประการใด ให้บอกกงสุตอังกฤษให้รู้ว่าความจะ
 แล้ว ถ้ากงสุตอังกฤษชำระความคนในไต่บังคับไทยเกี่ยวข้อง เจ้า
 พนักงานฝ่ายไทยหยากรู้ความ กงสุตอังกฤษต้องคดขอความที่ชำระ
 ให้นำเจ้าพนักงานฝ่ายไทยรู้ ถ้าความชำระยังไม่แล้ว เจ้าพนักงานฝ่าย

ไทยหยากรเรื่องความที่ชำระหนี้ต่อไป กงสุลอังกฤษชำระได้ความ
ประการใด ให้บอกเจ้าพนักงานฝ่ายไทยให้รู้กว่าความจะแล้ว ๗๕

๑ มาตรา ๕ ว่าถึงว่าไทยจะว่ากล่าวแทรกแทรกได้ ในความ
อังกฤษตั้งว่าแล้วในในความโทษผิดใหญ่จะให้ลงโทษแก่ผู้ผิด ถ้าคน
ในไต่บังคับอังกฤษตัวคน แด่ที่บ้านที่เรือนทคน ทศพย ดั่งของเรือ
กำบัน แด่ของสิ่งใด ๆ ของคนในไต่บังคับอังกฤษ ฝ่ายไทยแต่คนใน
ไต่บังคับไทยไม่ทำอันตรายแต่เก็บริบเอาไป ถ้ามีผู้ทาชนเช่นนั้น เจ้า
พนักงานฝ่ายไทยจะชำระทำโทษ ฝ่ายอังกฤษแต่คนในไต่บังคับอังกฤษ
ห้ามไม่ให้ทำอันตรายแก่ตัวคน แด่เก็บริบเอาทศพย ดั่งของ ทบ้านที่
เรือนทคน ของคนอยู่ในบังคับไทยเหมือนกัน ถ้ามีผู้ทาชนเช่นนั้น กง-
สุลจะชำระทำโทษ ๗๖

เรื่องข้อ ๓ ว่าด้วยคนในไต่บังคับอังกฤษ
จะให้ทศพยมรฎกแก่ผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้ตามใจของเขา

๑ ข้อ ๓ มีความในหนังสือสัญญาข้อ ๕ ว่า คนในไต่บังคับอง-
กฤษชอทเรือนทคนทหน้าได้ ความชอนชอไซความออกไปว่า ถ้าคน
อยู่ในบังคับอังกฤษชอทเรือนทคนทหน้าได้ จะขายให้แก่ผู้ใดก็ได้
ตามใจเขา ถ้าคนในไต่บังคับอังกฤษตายในกรุงไทย คนที่ตายมีเรือน
แต่ทเรือนทคนทหน้าแต่ดั่งของใด ๆ พนของฤกนทมกฏหมายอังกฤษ
ควรจะได้มรฎกเอาทเรือนทคนทหน้าแต่ดั่งของ ๆ คนที่ตายนั้นได้ กง-
สุลอังกฤษฤกนซึ่งกงสุลอังกฤษจัดแจงรับมรฎกไว้ ให้แก่คนที่ควรจะ
ได้มรฎกก่อนก็ได้ ถ้าคนทตายมีลูกเป็นคนในไต่บังคับไทยก็ด กง-

ผู้ด้อยอังกฤษจะทวงเอาคน ถ้าคนทตายเป็นนี้ กงผู้ด้อยอังกฤษจะเอาของๆ
คนทตายไซ้ ให้เจานตามมของมากแดนน้อย ๖๖

เรื่องข้อ ๔ ว่าด้วยหนังสือเบิกกล่อง
แลเรียกค่าธรรมเนียมแต่คนในโตบั้งคับอังกฤษ

๑ ข้อ ๔ ความในหนังสือสัญญาข้อ ๔ ว่า คนในโตบั้งคับอังกฤษ
ขอทคนทล่วน ต้องเสียค่าธรรมเนียมเหมือนคนในโตบั้งคับไทย ตาม
พกตทตตในทายตามพกตทตตหนังสือ ๖๖

๑ ความในสัญญาข้อ ๘ มีว่า คนในโตบั้งคับอังกฤษต้องเสียภาษ
ชาเขาเขาออกตามพกตทตตทายหนังสือสัญญา ๖๖

๑ ความ ๒ ข้อนี้ไม่ชัด ขอไซ้ความออกไปว่า ค่าทแลภาษชาเขา
เขาออกทว่าไว้แต่ก่อน กับค่าธรรมเนียมอื่นๆททานเด้นาบตีฝ่ายกรุง
กับกงผู้ด้อยอังกฤษจะยอมกนตงไว้ อิกนนเรียกเอาได้ นอกกว่านคนใน
บั้งคับอังกฤษไม่ต้องเรียกค่าอะไรอีก ๖๖

เรื่องข้อ ๕ ว่าด้วยหนังสือเบิกกล่องตัวคนแลเรือ

๑ ข้อ ๕ ว่า หนังสือเบิกกล่องซึ่งถูกค่าอังกฤษเข้ามาเอาไ้เรียก
ชายณกรุง ๖ จะไปนอก ๒๕ ชั่วโมง ฤเรือใหญ่แลเรือดำเตียงบันทุก
ดินค่าเต็มแต่จะออกไป มีศปากขอให้ไ้ใน ๒๕ ชั่วโมง อย่าให้
ลวงไปหลายวันหลายคืน ๖๖

๑ ความข้อนี้ฝ่ายไทยว่า ถ้ามีการช้ชว่างควรจะห้ามเรือไว้ ฝ่าย
ไทยจะไปบอกกงผู้ด้อยอังกฤษให้ช้เรือไว้ก่อน ถ้าไม่มีการช้ชว่างจะ

ให้เบ็ดเตล็ดใน ๒๕ ชั่วโมง แต่หนังสือเบ็ดเตล็ดสำหรับตัวคนเขาคน
ออกในทางนอก ๒๕ ชั่วโมงนั้น ก็ไม่ต้องเสียสิ่งใด ๗๕

เรื่องข้อ ๖

ว่าด้วยประกาศห้ามเข้าปลาเกลือกับว่าด้วยภาษีเข้าเปลือก

๐ ข้อ ๖ ความในหนังสือสัญญาข้อ ๘ มีว่าเข้าปลาเกลือ ของ
ตามสั่งในกรุง ฯ ไม่บริบูรณ์ มีหมายประกาศห้ามไม่ให้ออกไปก็ได้
ความขอมันปากขอไซ้ความออกไปว่า จะหมายประกาศห้ามเข้าแต่
สิ่งของที่อยู่ในหนังสือสัญญาภายในนั้น ขอให้บอกกงสุลให้รู้ความแต่
เดือนหนึ่งก่อนจึงห้ามกันขาดได้ ถ้าถูกค้าได้ขอเข้าไว้ต่อเจ้าพนักงานฯ
ยอมให้ไว้เท่าไร ต้องยอมให้ตามที่ว่ากันกว่าจะครบ แต่ภาษีเข้า
เปลือกนั้นขอเสียให้เกวียนละ ๒ บาท ความขอมันฝ่ายไทยว่าถ้ามีการ
คัดสงคราม ถ้าคนประทุษร้ายต่อแผ่นดินก็ดี จะต้องห้ามมิให้ถูกค้า
ซื้อขายเขาในเวตานั้น ด้วยเขาเป็นกำลังของไพร่พล ถ้าเป็นแต่เกิด
เหตุอันใดอันหนึ่ง คือฝนแล้งฤาหนาวมาก เห็นว่าเขาจะแพงราคา
ขึ้นไป ก็จะต้องให้กงสุลรู้ก่อนหมายประกาศเดือนหนึ่ง ถ้าถูกค้าได้
ขอเข้าต่อเจ้าพนักงาน จำนวนเข้าเท่าไร เจ้าพนักงานยอมให้แล้วถึง
เวลาห้ามก็จะต้องให้ฯ ครบตามขอไว้ ถ้าถูกค้าขอเอาเองไม่ขอต่อ
เจ้าพนักงาน ถึงเวตกำหนดห้ามเมื่อไรถึงขอไว้แล้วก็เอาเขาเข้าไปไม่ได้
ถ้าสิ้นเหตุห้ามแล้วต้องเปิดให้ถูกค้าขอออกไปได้ แต่ภาษีเข้าเปลือก
ขอเสียให้เกวียนละ ๒ บาทนั้น ฝ่ายไทยก็ยอม ๗๕

เรื่องข้อ ๗ ว่าด้วยเงินเหรียญเงินก้อนแลกทองคำก้อนทองใบ

๑ ข้อ ๗ ความในหนังสือสัญญาข้อ ๘ มีว่าเงินทองคำสำหรับตัวเขา
สำหรับตัวออกไม่ต้องเสียภาษีร้อยละสาม มีคำปากขอไขความออกไป
ว่า เงินเหรียญเงินก้อนทองก้อนทองใบนั้น ถ้าถูกค้ำับทุกมาไม่ต้อง
เสียภาษีร้อยละสาม ถ้าเงินถาทองทำเป็นรูปพรรณต่าง ๆ ฤกว่าให้
เงินกำไหลดอกกต ต้องเสียภาษีร้อยละสาม แต่เพื่อผลประโยชน์ของตั้งอื่น
ทั้งนี้ ต้องเสียภาษีร้อยละสามทุกตั้ง ฝ่ายไทยก็ยอมว่าชอบดีแล้ว ๖๖

เรื่องข้อ ๘ ว่าด้วยโรงเก็บภาษี

๑ ข้อ ๘ ว่า ความในหนังสือสัญญาข้อ ๘ ว่าด้วยเรื่องเก็บภาษี
นั้น มีคำปากขอต่อท่านเดนาบดีว่า ให้ตั้งโรงสำหรับเรียกภาษีแตรตรวจ
ของเข้าตรวจของออก โรงภาษีตั้งอยู่ในบังคับขนนางผู้ใหญ่ฝ่าย
ไทย ให้ตั้งโรงเก็บภาษีตามกฎหมายที่ติดกับหนังสืออื่น ๖๗

เรื่องข้อ ๙ ว่าด้วยการตั้งภาษีสินค้าใหม่ที่ยังไม่เคยเรียก

๑ ข้อ ๙ ว่า ฝ่ายไทยขอว่าการในบ้านเมืองของไทยการตั้งไรท์
ยังไม่มีภาษี ไทยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง ควรจะตั้งเรียก
เอาภาษีได้ ไทยจะตั้งภาษีชนิดใหม่ก็ได้ ฝ่ายมีคำปากก็ยอมแต่ให้เรียก
เอาภอดสมควร อย่าให้มากนัก เรียกแต่ชนิดเดียว ๖๘

เรื่องข้อ ๑๐ ว่าด้วยกำหนดเขตแดน ๔ ไมล์อังกฤษ

๑ ข้อ ๑๐ ในหนังสือสัญญาข้อ ๕ ว่า คนอยู่ในไต่บังคับอังกฤษ

จะมากำชายตามหัวเมืองชายทะเล ชนชนแก่กรุงเทพ ฯ ก็ขายได้ โดย
 ด้ตวก แต่จะเอาไครยอยู่ได้ ที่เดียวก็แต่ในกรุงเทพ ฯ ตามจังหวัดซึ่ง
 กำหนดไว้ในหนังสือสัญญา ประการหนึ่งคนอยู่ในโตบังคับอังกฤษ
 จะมาเช่าที่ปลูกโรงปลูกเรือนปลูกตึก แลจะซื้อโรงซื้อเรือนซื้อคอก
 พักกำแพงออกไปในกำหนด ๒๐๐ เส้นคน & ไม่ตอังกฤษเช่าได้ แต่จะ
 ซอทซอไม่ได้ ถ้าอยู่ถึง ๓๐ ปีแล้วจึงจะซอได้ ถ้าอยู่ยังไม่ถึง ๓๐ ปี
 ท่านเดนาบดีจะโปรดให้ ซอกซอได้ แล & ไม่ตอังกฤษนั้นข้างทิศเหนือ
 ทิศใต้ ทิศตะวันออกทิศตะวันตก แลปากแม่น้ำโตกรุง ฯ เจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยกับขุนนางฝ่ายอังกฤษได้ ไปวัดทแล้ว ท่านเดนาบดีฝ่ายไทย
 กับมีศปากได้ปรึกษาตกลงกันแล้วได้ ไปดูบักเด้าหินไว้เป็นสำคัญ ชะ

๑ ข้างเหนือบักเด้าหินไว้เหนือวัดเขมาภิตารามเส้นหนึ่ง ข้างตะวัน
 ออกถึงบางกระบี่ห่างพระเจดีย์เขามา ๖ เส้น ๗ วา ข้างใต้ ข้างบางปะแก้ว
 สิบหกเส้น ข้างตะวันตกบักเด้าหินไว้ปลายคลองบ้านบางพรหม ข้าง
 ตะวันออกเฉียงใต้ ผังแม่น้ำข้างซ้ายใต้บางกอกลงไปใต้บักเด้าหินไว้ ที่
 ใต้บ้านบางมะนาวลงไป ๓ เส้น ผัง ข้างขวาบักเด้าหินไว้ที่ใต้บ้านบางลำภู
 เส้นหนึ่งประมาณเส้นหนึ่ง

เรื่องข้อ ๑๑ ว่าด้วยกำหนดเขตแดนทาง ๒๔ ชั่วโมง

๑ ข้อ ๑๓ ในหนังสือสัญญาข้อ ๕ ว่านอกกำหนด ๒๐๐ เส้นนั้น
 คนอยู่ในบังคับอังกฤษจะซอจะเช่าที่เรือนที่สวนที่ไร่นา ตั้งแต่กำ-
 แพงเมืองออกไปเดินด้วยกำลังเรือแจวเรือพายทาง ๒๔ ชั่วโมง จะซอ
 จะเช่าเมื่อไรก็ซอได้เช่าได้ ท่านเดนาบดีกรุง ฯ กับมีศปากได้ปรึกษา

ด้วยเรื่องความนแค้น ได้ตกลงกันว่าเขตแดนทาง ๒๕ ชั่วโมงให้เป็น
ตามน

๑ ข้อ ๑ ข้างเหนือตั้งแต่ปากคลองบางพุทรา ทัดตแม่น้ำเจ้า-
พระยาถึงกำแพงเมืองลพบุรี ตั้งแต่เมืองลพบุรีตรงไปถึงท่าพระ-
รามทแม่น้ำเมืองสระบุรี

๒ ข้อ ๒ ข้างตะวันออกตั้งแต่ท่าพระราม ตรงไปถึงบางกนกท
คลองชดกับแม่น้ำบางปะกงติดกัน ตั้งแต่บางกนกตามลำแม่น้ำบาง-
ปะกงถึงปากน้ำบางปะกง แล้วตั้งแต่ปากน้ำบางปะกง ถึงเกาะศรีมหา-
ราชา แดเกาะศรีชงหน ถ้ายังไม่ครบ ๒๕ ชั่วโมงก็ต้องเดินบกจนไป
อีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมงถึงที่กำหนดไว้

๓ ข้อ ๓ ข้างใต้ทิศตะวันออกถึงเกาะศรีมหาราชาแดเกาะศรีชง
ข้างตะวันตกถึงกำแพงเมืองเพชรบุรี

๔ ข้อ ๔ ตั้งแต่กำแพงเมืองเพชรบุรี มาถึง ปากน้ำแม่กลองนั้น
เดินบกจนไปอีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมงถึงที่กำหนดไว้ ตั้งแต่ปากน้ำแม่-
กลองถึงกำแพงเมืองราชบุรี ตั้งแต่กำแพงเมืองราชบุรีตรงไปถึง
เมืองสุพรรณบุรี ตั้งแต่เมืองสุพรรณบุรีตรงไปปากคลองบางพุทรา
ทัดตกับแม่น้ำเจ้าพระยา

เรื่องข้อ ๑๒

ว่าด้วยจะเอาหนังสือสัญญาเข้าในหนังสือสัญญาทางไมตรี

๑ ข้อ ๑๒ ว่า ถ้าเชอซอนโบวริงหยากจะใคร่เอาข้อสัญญานี้ได้
ในหนังสือสัญญาที่เชอซอนโบวริงทำไว้ ในวันที่ ๑๘ ของเดือนเอเปรียด

คฤชตศักราช ๑๘๕๕ ปี ท่านเสนาบดีฝ่ายไทยก็ยอม ท่านเสนาบดี
 ฝ่ายไทยกับมิศฮาริศปากอิค์แกวรทำหนังสือไว้เป็น ๒ ฉบับ ลงชื่อ
 ประทับตราไว้เป็นสำคัญณกรุงเทพมหานครนครอมรัตนโกสินทร มหิน-
 ทรายุทธยา ในวันที่ ๑๓ ของเดือนเมษคฤชตศักราช ๑๘๕๖ ปี ข้างไทย
 เป็นเดือนวิสาข คือเดือนหก วันอังคาร ขึ้นเก้าค่ำ บีมะโรงนักษัตร
 อัฐศก จุลศักราช ๑๒๑๘ ปี เป็นปีที่ ๑๕ ในแผ่นดินแห่งเฮอบริตแดน-
 นิกมายศคี เป็นปีที่ ๖ ในราชสมบัติแห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว ราช

(ลงชื่อประทับตรา) ฮาริศมิศเตอะปาก

(ลงชื่อประทับตรา) ท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทย ห้าดวง

พิกัดอากรแลสัมภักษร

๑ ข้อ ๓ แดพิกัดต้นไม้แปดอย่างซึ่งมีในหน้าโฉนดส่วนของราษฎร
 นั้น ให้ราษฎรเจ้าของสวนเสียแก่นายระวางตามพิกัดนี้ ราช

- ๑ หมากเขก สูง ๓ วา ๕ วาขึ้นไป เรียกตนละ ๑๓๘ เบย
- ๑ หมากโท สูง ๕ วา ๖ วาขึ้นไป เรียกตนละ ๑๒๘ เบย
- ๑ หมากตรี สูง ๗ วา ๘ วาขึ้นไป เรียกตนละ ๑๑๘ เบย
- ๑ หมากผูก ราชออกดอกประปราย เรียกตนละ ๑๒๘ เบย

- ๑) หมากเด็กตั้งปดองสูงแต่ ๓ ศอกขึ้นไป ถ้าสูงไม่มี เรียกต้นตะ
๕๐ เบย ๖๖
- ๑) มพร้าวทุก ๆ อย่าง ตั้งปดองตั้งแต่ ๓ ศอกขึ้นไป เรียก ๓ ต้น
เป็นเงินดั่ง
- ๑) พลุค้างทองเหลือง สูง ๕ ศอก ๖ ศอกขึ้นไป เรียกต้นตะ ๒๐๐ เบย
- ๑) ม่ม่วงวัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๓ ศอก ใหญ่รอบ ๓ กำขึ้นไป
เรียกต้นตะเพอง
- ๑) มะปรางวัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๓ ศอก ใหญ่รอบ ๓ กำขึ้นไป
เรียกต้นตะเพอง
- ๑) มังคุด ดาวดาด วัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๓ ศอก ใหญ่รอบ ๓
กำขึ้นไป เรียกต้นตะเพอง
- ๑) ทูเรียน วัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๓ ศอก ใหญ่รอบ ๓ กำขึ้นไป
เรียกต้นตะบาท ๖๖
- ๑) ต้นไม้เหล่านี้เมื่อทำบายูขึ้นเดินสวนเมื่อไร เรียกเอาเงินตั้งแต่
นั้นมาเต็มมือทุกปี จนกระทั่งเดินสวนใหม่ถึงต้นจะตายก็ต้องเสีย ถ้าจะ
ปลูกต้นใหม่ซึ่งว่ามานั้น ถ้ายังไม่ถึงคราวเดินสวนก็ไม่ต้องเสีย คือ
ถึงคราวเดินสวนทำบายูขึ้นใหม่ ต้นไม้ที่ตายก็หักเสีย ที่ขึ้นใหม่ก็บวก
เงินขนตามต้นไม้เดิม ถ้าต้นไม้ปลูกลงในที่สวน ถ้ายังเล็กใหญ่รอบ
ไม่ได้ขนาด ยังไม่เรียกราคาค่าต้นไม้ ๖๖
- ๑) ข้อ ๒ แลผลไม้ที่ปลูกในสวนที่มีร่องอีก ๘ สิ่งนั้น เจ้าพนักงาน
ไปตรวจทุกปี ถ้ามีจำนวนต้นเท่าไร เรียกเอาเท่านั้น ๖๖

๑ ช่มเขี้ยวหวาน ช่มเปลือกบาง ช่มเทพรงค์ ช่มแก้ว ช่มโอ
วัดแต่โคนต้นใหญ่รอบ ๓ นิ้วขึ้นไป เรียก ๓๐ ต้นเพื่อง

๑ ช่มต่างๆนอกกว่านี้ วัดแต่โคนต้นใหญ่รอบ ๓ นิ้วขึ้นไป เรียก
๓๕ ต้นเพื่อง

๑ ชนุน วัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๒ ศอก ใหญ่รอบ ๓ กำขึ้นไป
เรียก ๓๐ ต้นเพื่อง

๑ ส่าเก วัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๒ ศอก ใหญ่รอบ ๓ กำขึ้นไป
เรียก ๓๕ ต้นเพื่อง

๑ มะไฟ วัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๓ ศอก ใหญ่รอบ ๒ กำขึ้นไป
เรียก ๓๒ ต้นเพื่อง

๑ ฝรั่ง วัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๓ คืบ ใหญ่รอบ ๓ กำขึ้นไป
เรียก ๓๒ ต้นเพื่อง

๑ ส้มท่อน วัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๒ ศอก ใหญ่รอบ ๓ กำขึ้นไป
เรียก ๕ ต้นเพื่อง

๑ เงาะ วัดแต่โคนต้นขึ้นไป สูง ๒ ศอก ใหญ่รอบ ๒ กำขึ้นไป
เรียก ๕ ต้นเพื่อง

๑ ส้มพริก ๓๐๐๐ กอ เป็นเงินตั้งเพื่อง ๖๖

๑ ขอบ ๓ ของปลูกชนเป็นต้นได้ผลคราวเดียวเหมือนต้นเขาเปลือก
ให้เรียกเขาเป็นค่าเหมือนนาราคาไร่ละตั้งเพื่อง แต่ของที่ปลูกปี
เดียวใช้ไปได้ปีหนึ่งสองปีแต่ใช้ไปได้นาน ปลูกในที่แผ่นดินดี ในชนิด
สวนทิมร่องก็ดี ให้เรียกเป็นค่า ๖๖

๑ คือนม่ม่วงต้นตะเพอง มะขาม ๒ ต้นเพอง น้อยหน้า ๒๐ ต้นเพอง
กตวย ๕๐ กอเพอง พด ๑๒ ค้างเพอง พริกไทย ๑๒ ค้างเพอง ๖๖

๑ ขย ๕ แดดมภิกษรทราชฎรปลูกไนทแผ่นดินไนทไรไม่มีร่องเคย
เรียกตามพกดตั้งของนน ๖๖

(ลงชื่อประทับตรา) ฮารีศรีมิต์เตอะปาก

(ลงชื่อประทับตรา) ท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทย ห้าดวง

กฎหมายเรื่องเก็บภาษีท่านเสนาบดียอมไว้

๑ ขย ๑ ว่า จะต้องปลูกโรงภาษีให้ ใกล้ท่าเรือจอดรถถมควร
แต่เจ้าพนักงานผู้เก็บภาษีต้องไปคอยอยู่ที่ โรงภาษีตั้งแต่ ๓ โมงเข้าไป
จนบ่าย ๓ โมง ถูกค่าไปหาเมื่อไรก็ให้พบในระหว่างเวดากำหนดไว้
ถ้ามีการจะเอาของขึ้นของลง เจ้าพนักงานต้องไปกำกับอยู่ตั้งแต่สว่าง
จนมืด ๖๖

๑ ขย ๒ ว่า เจ้าพนักงานผู้นอยทไปเก็บภาษิตดวยนน จะตงไป
กำกับอยู่ในเรือถูกค่างกฤษคน ๑ ฤาหลายคนก็ได้ จะอยู่บนเรือก็ได้
จะจอดเรือเคียงอยู่ก็ได้ ถ้าเรือทอดชยนอกสันดอน จะต้องตาเตียง
ดินค้ำเข้ามา เจ้าพนักงานจะไปกำกับอยู่ทเรือใหญ่ก็ได้ กำกับอยู่ทเรือ
ตาเตียงก็ได้ จะโดยดาร์เข้าออกก็ได้ตามใจของไทยแต่อย่าให้ชา ๖๖

๑ ข้อ ๓ ว่า ดินค้าขนขนจากเรือ แลขนดินค้ามาแต่บนบกตง
บนทุกเรือ ต้องทำตงแต่ตวงขนจนตก แลเรือต่อเรือจะถ่ายของขน
ของตง ก็ตงทำในระหว่างเวदानนเหมือนกัน ๗๖

๑ ข้อ ๔ ว่า ดินค้าทุกอย่างขนขนจากเรือกต ขนตงบนทุกกต
ถูกค้าไคมาเรียกเจ้าพนักงานให้ ไปตดูแลดู เจ้าพนักงานทเก็บภาษีของ
ไปตรวจตรา ให้ถูกค้าไคขนดินค้าขนดินค้าตงในระหว่าง ๓๒ ชั่วโมง
แต่กตางวันถูกค้าจะไปบอกให้มาตรวจตราของอย่างไร สุดแต่กตงสุด
อังกฤษกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยทเก็บภาษีจะปรึกษากัน ๗๗

๑ ข้อ ๕ ว่า ถูกค้า อังกฤษ จะเสียภาษี ให้เจ้าพนักงาน เป็นเงิน
บาทกได้ เงินต่างประเทศ คือเงินกอนกได้ ถ้าเป็นเงินต่างประเทศ
สุดแต่เจ้าพนักงานฝ่ายไทยกับกตอังกฤษ จะคิดอ่านกันตามเนื้อเงิน
ตงเงินค่า ผู้ทจะไปเก็บภาษีแลรับเงินภาษนน ตามแต่ไทยจะบังคับ
ให้ผู้ใดไปกได้ ๗๘

๑ ข้อ ๖ ว่า หนังสือเบิกตองเรือใหญ่ทมิใดตองถ้าเพียงเสียภาษี
ชาเข้าช้อออก แลค่าเผาเงินชงตองตง กับค่าฎีกาทกตง ให้
เสร็จแล้วไม่ตองเสียตงไรอีก ๗๙

๑ ข้อ ๗ ว่า เจ้าพนักงานผู้เก็บภาษกับกตอังกฤษ ให้มีตราช
ตราชงดำหรับชงดินค้า แลตราชดำหรับชงเงิน แลตงแต่ทนาทประ
ทับตราไวคด้วยกนทงตองฝ่าย ถ้าถูกค้ากับเจ้าพนักงานวิวาทกันจะ
ได้ ๘๐

๑ วันอังคารเดือนหกชนเกาค่าบมโรงอัฐคก มีศษาริศปาก๑ มีศ-

แบท ๑ มีศัฟาเรด ๑ รอบเปิดบุตรหินแตร ๑ ขึ้นไปพร้อมกันทพระราช
 วังเดิม ประทับตราหนังสือไขข้อสัญญา ส้มเค็ญเจ้าพระยาองค์น้อย
 ให้พระยาศรีพิพัฒน์โกษาธิบดี เชิญตราพระจันทรมณฑลไปประทับ
 ข้าพเจ้าด้มุหพระกระตาใหม่ให้นายบริบาลนายเวน เชิญตราพระคชดีห
 ไปประทับ ข้าพเจ้าพระยาพระคลังให้หมื่นวิเศษอักษรนายเวน เชิญ
 ตราบัวแก้วไปประทับ ข้าพเจ้าเจ้าพระยาอมราชให้ขุนกลางพุ่มขุน
 ค้าต เชิญตราพระยมขตั้งให้ไปประทับ ครั้นพร้อมแล้วเอาหนังสือไข
 ข้อสัญญาอักษรอังกฤษ ๒ ฉบับความค้องกัน

๑ ประทับตราพระนารายณ์เกษียรสมุทร ลงพระนามกรมทตวงวง
 ษาธิราชสันต ๑ ประทับตราพระจันทรมณฑล ลงนามส้มเค็ญเจ้า
 พระยาองค์น้อย ๑ ประทับตราพระคชดีห ลงนามเจ้าพระยากระตา
 ใหม่ ๑ ประทับตราบัวแก้ว ลงนามเจ้าพระยาพระคลัง ๑ ประทับ
 ตราพระยมขตั้งให้ ลงนามเจ้าพระยาอมราช ๑ ทำดวงประทับไว้ ททาย
 ว่าด้วยสัญญาฉบับตนหินตราพระนี้แห่ง ๑ ประทับไว้ ททายความไขข้อ
 สัญญาใหม่แห่ง ๑ ประทับไว้ ท ทายกฎหมาย เรื่อง เก็บภาษี แห่ง ๑
 ตามแห่ง แด้วประทับพระราชตัญจนรพระอนุา โดมทตบหนักครอยแดง
 ฉบับละ ๒ แห่ง พระราชตัญจนรพระจอมเกล้าองค์น้อยประจำฝ่ายผูก
 หนังสือฉบับละแห่ง ประทับพระราชตัญจนรประจำครึ่งทั้งดององค์
 ประทับเหมือน ๆ กันทั้งดองฉบับ

หนังสือสัญญา

ซึ่งพระยาเจริญราชไมตรีออกไปทำที่เมืองกะตะกาตา
ว่าด้วยคนไปมาที่เมืองเชียงใหม่แลแม่น้ำสระฉิน ทำเมื่อ
วันพุธเดือนยี่แรมสิบสองค่ำปีระกาเบญจศก จุลศักราช
๑๒๓๕ คฤชตศักราช ๑๘๗๔

(ค.ป.ช.ศ. เล่ม ๘ หน้า ๑๔๓)

หนังสือสัญญา

ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ

ว่าด้วยเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง เมืองลำพูน

ณวันจันทร์เดือนสิบขึ้นสองค่ำ จุลศักราช ๑๒๔๕

ปีมะแมเบญจศก

ตรงกับวันที่ ๓ เดือนเสปเตมเบอร์ คฤชตศักราช ๑๘๓๓

ด้วยทางพระราชไมตรีความสงบเรียบร้อยแต่ทางค้าขายได้ตั้งอยู่
โดยผาสุก ในระหว่างกรุงเกรตบริเตนอังกฤษกับกรุงสยาม อันเป็น

อยู่เดิมขอด้วยหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ที่ลงวันที่ ๑๘ เอปรีล
 ศฤศศักราช ๑๘๕๕ คือวันพมเดือนหกชนล่องคาบเกาะ ดับศัศก
 ๓๒๓๗ แต่ในข้อสัญญาเพิ่มเติมที่ลงวันที่ ๑๓ เม ๑๘๕๖ คือวันอังคาร
 เดือนหกชนเกาะคาบมโรง อัฐศัศก ๓๒๓๘ แต่ในการที่เกี่ยวของด้วย
 แคว้นแคว้นเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนนั้น ก็ได้
 มีอยู่ด้วยสัญญาฉบับหนึ่งต่างหาก ในระหว่างผู้ปกครองเมืองอินเดีย
 เดิมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม ลงวันที่ ๑๕ เยนวารี ๑๘๗๕ คือวัน
 พมเดือนยแรมดับล่องคาบระกา เบญจศัศก ๓๒๓๕ นั้นแล้ว ๗

๑ แต่ด้วย ส้มเด็จพระนางเจ้าราชินีของ กรุงเกรตบริเตนแต่ไอร-
 แลนด์อันรวมกัน แดบรมราชาราชินีแห่งอินเดีย กับพระบาท
 ส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดิน บรมราชาราชินีแห่งดาว มลายู กระเหรียง
 แลอื่น ๆ มีพระราชดำริที่จะประกอบภารกิจกันความซวร้ายใน
 แคว้นแคว้นเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน เป็นของ
 ฝ่ายไทยให้เป็นผลดียิ่งขึ้น แลที่จะเกือกแก่ทางค้าขายในระหว่าง
 เมืองพม่าฝ่ายอังกฤษกับแคว้นแคว้นที่ใดก็ตามขอมาแต่เดแต่ต้นนั้น จึง
 ได้ มีพระราชหฤทัยตกลงพร้อมกันทยกเด็ก หนังสือสัญญา ฉบับหนึ่ง
 ต่างหาก ที่ใดท่าเมื่อวันที่ ๑๕ เดือนเยนวารี ๑๘๗๕ คือวันพมเดือนย
 แรมดับล่องคาบระกา เบญจศัศก ๓๒๓๕ นั้น แลทำสัญญาใหม่แทน
 เพราะเหตุฉนั้น จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดตั้งผู้มีอำนาจที่จะทำสัญญา
 ทงดับล่องฝ่าย คือว่า ๗

๑ ส้มเด็จพระนางเจ้าราชินีของ กรุงเกรตบริเตนแต่ไอรแลนด์อัน
 รวมกัน แดบรมราชาราชินีแห่งอินเดีย ๗

๑ วิถีเยี่ยมเฮนรีนิวแมน เอก์ไควร์เฮอมาเยสตีเขตติงเอเยนต์
แดงสุดเยเนรอตทกรุงเทพมหานคร ของสมเด็จพระนางเจ้าในกรุง
สยาม ฐะ

๑ พระบาท สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม บรมราชาธิราช แห่ง
ดาว มลายู กระเหรียง แดอื่น ๆ จึงได้ตั้งเจ้าพระยาภาณุวงษ-
มหาโกษาธิบดี ผู้ได้รับเครื่องราชอิสริยยศมงกุฎสยามชั้นที่ ๑ ขอ
มหาสุรภรณ์ แดเครื่องราชอิสริยยศสำหรับตระกูลชั้นที่ ๑ ขอ
ประสูมจุตจอมเกล้า เครื่องราชอิสริยยศข้างเผือกชั้นที่ ๒ ขอจุต-
วารภรณ์ เสนาบตีว่าการต่างประเทศ แดเป็นปรีวิเคาน์ ซัดดอกับ
พระยาเจริญราชไมตรี ซึ่งได้รับเครื่องราชอิสริยยศข้างเผือกชั้น
ที่ ๒ ขอจุตวารภรณ์ แดเครื่องราชอิสริยยศสำหรับตระกูลชั้นที่ ๒
ขอทุคยจุตจอมเกล้าจวเด็ค ทปฤทษาราชการแผ่นดินปรีวิเคาน์ ซัดดอ
แดเป็นผู้นบังคับการศาลต่างประเทศ พระยาเทพประชน ซึ่งได้รับ
เครื่องราชอิสริยยศมงกุฎสยามชั้นที่ ๑ ขอมหาสุรภรณ์ แดราช-
อิสริยยศสำหรับตระกูลชั้นที่ ๒ ขอทุคยจุตจอมเกล้า เป็นปรีวิเคาน์-
ซัดดอ แดปลัดทูลฉลองในกรมพระกระดาใหม่ ทังสำนเป็นผู้มี
อำนาจเต็ม แดผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายนั้น เมื่อได้ส่งหนังสือสำคัญ
มอบอำนาจให้ ซึ่งกันแก่กัน แดเห็นว่าเป็นการถูกต้องตามแบบแล้ว
ได้ตกลงทำเป็นสัญญา มีข้อความเป็นหลายข้อดังต่อไปนี้ ฐะ

๑ ข้อ ๑ หนังสือสัญญาในระหว่าง คอเวอนแมนต เมือง อินเดีย
กับคอเวอนแมนตของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม ตั้งวันที่ ๑๕ เดือน
ยันวารี คฤศตศักราช ๑๘๗๕ คอวันพตมเดอนยแรมดับสองคำบระกา
เบญจศัก ๑๒๓๕ จะได้ยกเลิกเสียไม่ใช่ต่อไปด้วยสัญญาฉบับนี้ ฐะ

๑ ข้อ ๒ ว่า เจ้าพนักงานด้ายามที่เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครดําปาง เมืองดําพูน จะต้องช่วยบอingkannคนในบังคับอังกฤษซึ่งไปมาค้าขายแต่มีธุระอื่น ๆ ในเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครดําปาง เมืองดําพูน โดยสมควร ๖๖

๑ แด่คอเวอนแมนต์อังกฤษในฝ่ายอินเดียก็จะช่วยบอingkannคนในบังคับด้ายาม ซึ่งมาจากเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครดําปาง เมืองดําพูน ไปค้าขายตามธุระอื่น ๆ เข้าไปในเขตแดนอังกฤษเหมือนกัน ๖๖

๑ ข้อ ๓ ว่า คนในบังคับอังกฤษมาแต่เมืองพม่าฝ่ายอังกฤษเข้าไปเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครดําปาง เมืองดําพูน ต้องมีหนังสือเดินทางสำหรับตัวของผูกรองเมืองพม่าฝ่ายอังกฤษ ฤๅขุนนางซึ่งผูกรองเมืองพม่าฝ่ายอังกฤษตั้งให้เป็นเจ้าพนักงาน ในหนังสือเดินทางสำหรับตัวนั้น ให้ตั้งข้อแต่กำหนดว่ามาด้วยธุระสิ่งใด ๆ มีเครื่องอาวุธอย่างไรมาด้วย หนังสือเดินทางนั้นต้องเปิดยื่นใหม่ทุกครั้ง แต่หนังสือเดินทางสำหรับตัวนั้น เจ้าพนักงานซึ่งตั้งอยู่ในเขตแดนชั้นนอกฤๅชั้นใน เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครดําปาง เมืองดําพูน จะเรียกคดข้อให้ดู ถ้าผู้ทมิหนังสือเดินทางไม่มีดังข้อห้ามตามหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ลงวันที่ ๑๘ เดือนเอปรีล คฤศศักราช ๑๘๕๕ บั แต่ขอเพิ่มเติมลงวันที่ ๑๓ เดือนเม คฤศศักราช ๑๘๕๖ บั มิให้ขาดวางไว้ ต้องยอมให้ไปตามในระยะทาง ถ้าผู้หนังสือใดที่ไม่มีหนังสือเดินทางสำหรับตัว จะให้กลับก็ได้ แต่อย่าให้ทำอันตรายด้วยประการใด หนังสือเดินทางนั้น กงสุลเยเนรอลของสม-

เด็จพระนางเจ้าทศพรเทพมหานคร แดงสดฤๅโวชกงสุตของสมเด็จพระนางเจ้าทศพรเชียงใหม่ จะเป็นผู้ออกให้ก็ได้เหมือนกัน เมื่อเป็นเหตุที่หนังสือเดินทางเดิมสูญหายไป ฤๅพินกำหนดหนังสือเดินทางนั้น ฤๅเป็นเหตุคล้ายกับที่ความานน

ฯ

๑ ถ้าคนในบังคับอังกฤษจะเที่ยวไปมาในแคว้นแคว้นแผ่นดินสยาม ต้องรับหนังสือเดินทางของเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม

ฯ

๑ ถ้าคนในบังคับไทยที่ออกจากเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน ไปยังเมืองพม่าฝ่ายอังกฤษ ต้องมีหนังสือเดินทางของผู้ครองเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน ในหนังสือเดินทางนั้น ให้ตั้งชื่อแต่คำหนึ่งลงมาด้วยสระใด ๆ มีเครื่องอาวอย่างใดมาด้วย หนังสือเดินทางนั้นต้องเปลี่ยนใหม่ทุกครั้ง แดเจ้าพนักงานซึ่งอยู่ในเขตแดนชั้นนอกชั้นในฝ่ายพม่าอังกฤษจะเรียกดูต้องให้ ถ้าผู้ทมิหนังสือเดินทางไม่มีสิ่งของต้องห้าม มิให้ขัดขวางไว้ ต้องยอมให้ไปในระยะทาง ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดไม่มีหนังสือเดินทางจะให้กลับก็ได้ แต่อย่าให้ทำอันตรายด้วยประการใด

ฯ

๑ ข้อ ๔ ว่า คนในบังคับอังกฤษซึ่งมาแต่พม่าฝ่ายอังกฤษ เข้าไปในเขตแดนสยาม สิ่งของต้องพกคภาษต้องเสียภาษตามธรรมเนียมเมืองนั้น ถ้าคนในบังคับสยามเข้าไปในเขตแดนอังกฤษ สิ่งของต้องพกคภาษจะต้องเสียภาษตามคอเวอนแมนต์ ได้ตั้งไว้ บันดาพกคภาษอากร ทงหลายน จะได้ตีพิมพ์ สำหรับที่จะให้คนทั้งปวงทราบ

ฯ

๑ ข้อ ๕ ว่า สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามจะให้เจ้านครเชียงใหม่ ตั้งด่านกองตระเวน แต่ให้มีเจ้าพนักงานกำกับริมฝั่งแม่น้ำระวณท

ฯ

เป็นเขตแดนเมืองนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นของฝ่ายสยาม แล้วให้มี
 ไปตั้งอยู่พอสมควร จะได้ระงับห้ามโจรผู้ร้ายและการอื่น ๆ ที่เป็น
 ต้าคัญ

๑ ข้อ ๖ ผู้หนึ่งผู้ใดต้องกระตือรือร้นเป็นโทษอยู่ด้วยเป็นโจรผู้ร้าย
 ฆ่าคนปล้นทรัพย์ฤการที่เป็นฉกรรจ์หนักโทษ ในเมืองนครเชียงใหม่
 เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน หนีรอดไปในเขตแดนอังกฤษ เจ้า
 พนักงานอังกฤษแต่ไปตั้งจะช่วยติดตามจับผู้ร้ายโดยแข็งแรง ถ้าได้
 ตัวผู้ร้ายเช่นนั้นเป็นคนในบังคับสยามแล้ว ถ้าเป็นคนในบังคับประเทศ
 อื่นนอกจากประเทศสยามแลอังกฤษ จะตั้งให้เจ้าพนักงานสยามที่เมือง
 นครเชียงใหม่แต่ที่ถูกต้องตามกฎหมาย การส่งคนโทษเมืองต่อเมืองที่มี
 อยู่ในเมืองอินเดียของอังกฤษในเวลานั้น ถ้าเป็นคนในบังคับอังกฤษ
 จะตั้งให้เจ้าพนักงานไทย ถ้าจะให้เจ้าพนักงานอังกฤษจัดการก็สุดแต่
 ข้าราชการอังกฤษที่เมืองพม่าฝ่ายอังกฤษ ถ้าขุนนางผู้ใดที่ขาคหลวงได้
 มอบการไฉนคดีนั้น ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดต้องกระตือรือร้นเป็นโทษอยู่ด้วยเป็น
 ผู้ร้ายฆ่าคนปล้นทรัพย์ ฤการที่เป็นฉกรรจ์หนักโทษในเขตแดน
 อังกฤษ หนีรอดไปในเขตแดนเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง
 เมืองลำพูน เจ้าพนักงานฝ่ายสยาม กับไปตั้งจะช่วยติดตามจับผู้ร้าย
 โดยแข็งแรง ถ้าได้ตัวผู้ร้ายเช่นนั้นเป็นคนในบังคับอังกฤษ ต้องตั้ง
 ให้เจ้าพนักงานอังกฤษ ตามกฎหมายการส่งคนโทษที่มีอยู่ในประเทศ
 สยามในเวลานั้น ถ้าเป็นคนในบังคับสยาม ถ้าเป็นคนชาติอื่นที่ไม่มี
 หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีกับประเทศสยาม จะตั้งให้เจ้าพนักงาน
 อังกฤษถ้าเจ้าพนักงานไทยจะชำระเอง ก็แต่เจ้าพนักงานไทย
 จะคดีนั้น เมื่อได้ไปฤษาที่กับกงสุตฤาเวชกงสุตแล้ว

๑ ข้อ ๗ ผลประโยชน์ของบัณฑิตคนในบังคับอังกฤษที่มายังเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนนั้น จะได้ให้กงสุตฤาไวซกงสุตอังกฤษผู้ที่จะได้ตั้งขึ้นไปอยู่ที่เมืองนครเชียงใหม่ นั้น เป็นผู้ตรวจตราระวังรักษา แต่มีอำนาจที่จะพิจารณาความมโนสำเร่แต่ความนครบาด ตามเนื้อความที่ในข้อ ๒ ของไซร้อสัญญาเพิ่มเติมวันที่ ๓๓ เดือนเม คฤษศัศักราช ๑๘๕๖ คือวันที่ ๑๓ เดือนพฤษภาคม ค่ำปีโรง อัฐศัศักราช ๑๒๑๘ แต่ต้องทำตามความที่ว่าไว้ในข้อ ๘ ของหนังสือสัญญานี้

๑ ข้อ ๘ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามจะตั้งผู้ซึ่งสมควรให้เป็นตราการฤาชาหลวงคนเดียวฤาหลายคนอยู่ที่เมืองนครเชียงใหม่ เพื่อประโยชน์ที่จะว่าไว้ในที่ต่อไป ตราการนั้นต้องทำตามกำหนดเนื้อความที่อยู่ในสัญญานี้แล้ว มีอำนาจที่จะพิจารณาความมโนสำเร่ความนครบาดก็ได้ทุกเรื่อง ในถ้อยความที่จะเกิดขึ้นในเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน บัณฑิตความในระหว่างคนในบังคับอังกฤษฤาในความที่คนในบังคับอังกฤษจะเป็นผู้กล่าวโทษก็ดี ฤาเป็นผู้ต้องถูกฟ้องต่อกระตือรือร้นหรือเรียกหาพิจารณาก็ดี ฤาเป็นโจทก์ก็ดี เป็นจำเลยก็ดี ข้าราชการได้หมดตามกฎหมายฝ่ายสยาม แต่ต้องให้ถ้อยเป็นนิจว่าในบัณฑิตความที่ว่ามาเหล่านี้ กงสุตฤาไวซกงสุตจะต้องไปอยู่ในเวลาที่ข้าราชการได้ แต่ในความที่สเปนของอังกฤษเป็นจำเลย ฤาผู้ถูกฟ้องนั้น จะต้องคดีด้านความให้กงสุตฤาไวซกงสุต ไม่คิดค่าธรรมเนียมที่จะคิดเทียบถ้อยคำด้านนั้น แต่ถ้างงสุตเห็นว่าเป็นการสมควรในผลประโยชน์ทางยุติธรรม จะแนะนำให้ตราการได้ด้วยตนเองทำตาม

ข้อความนอกว่าในเวลาก่อนที่จะตัดสินความนั้น ในความที่จำเลยฤ
 ผู้ถูกฟ้องเป็นฝ่ายอังกฤษ ถ้ากงสุตไวยงกงสุตเห็นสมควรในผลประ-
 โยชน์ทางยุติธรรม โดยจะเขียนหนังสือคำขอด้วยลายมือของกงสุตฤ
 ไวยงกงสุตเอง เป็นการขอให้ระงับการ เพื่อจะดำเนินการความปราถนา
 ของกงสุตฤไวยงกงสุต ในความเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งโจทจำเลยเป็นคนใน
 บังคับอังกฤษทั้ง ๒ ฝ่าย ฤในความเรื่องซึ่งคนในบังคับอังกฤษผู้ต้อง
 คดีถูกฟ้องต้องเรียกหาฤาเป็นจำเลยนั้น ให้ส่งไปยังศาลกงสุตที่เมือง
 นครเชียงใหม่ เพื่อจะได้วางบทกฎหมายตั้งน กงสุตฤไวยงกงสุตนั้น
 มีอำนาจที่จะทำได้ แต่ความเรื่องนั้นก็จะต้องส่งไปยังศาลที่กล่าวมาเมื่อ
 กงสุต ตามการที่กงสุตฤไวยงกงสุตขอหนด้วย แต่ความเรื่องนั้นก็
 แต่กงสุตฤไวยงกงสุตจะตัดสิน ตามความข้อ ๒ ในข้อสัญญาเพิ่ม
 เต็ม วันที่ ๑๓ เดือนเม คฤษศคักราช ๑๘๕๖ คือวันอังคาร เดือนหก
 ขุนเกล้า บีมโรงฮัฐศก ศักราช ๑๒๓๘ กงสุตฤไวยงกงสุตนั้นใน
 เวลาที่หมดสมควรจะเข้าหาคนในบังคับอังกฤษผู้ ที่ต้องจำอยู่โดยโทษ
 ฤโดยคำตัดสินของระงับการนั้นได้ทุกเวลา แต่ถ้ากงสุตเห็นสมควร
 ว่าจะย้ายคนโทษนั้นมาจำเดี่ยวที่ ๆ ซึ่งของกงสุตต่อไปให้ ครบกำหนด
 ตามคำตัดสินนั้นก็ ได้ คำธรรมเนียมความสำหรับศาลซึ่งจะเรียกเดิมขอ
 เหมือนกันทั้ง ๒ ฝ่าย จะเป็นคนในบังคับอังกฤษก็ดี คนในบังคับไทย
 ก็ดี จะประกาศให้รู้ทั่วกัน

๑ ข้อ ๕ ว่า ในความแพ่งแต่ความนครบาลซึ่งฝ่ายอังกฤษ
 เป็นโจทเป็นจำเลย แต่ซึ่งระงับการนั้นต้องเป็นผู้ชำระ ฝ่ายโจทฤ
 ฝ่ายจำเลยจะร้องอุทธรความถึง กรุงเทพมหานคร ได้ แต่ผู้ที่เป็น

ตั้งปีแยกอังกฤษนั้น โดยได้รับอนุญาตต่อกงสุลอังกฤษไว้ซึ่งกงสุลอังกฤษ ถ้า
เป็นความอย่างอื่น โดยอนุญาตตราการนั้น ๖๖

๑ บรรดาความเช่นนี้ของตั้งด้านวนความ กับความเห็นของตรา-
การมาทกรุงเทพมหานคร แลความอุทธรณ์เจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายกับ
กงสุลเยเนอราลของสมเด็จพระนางเจ้าจะปรึกษาพร้อมกันตัดสิน แต่
ต้องถืออยู่เป็นเดิมว่า บรรดาความที่จำเลยฎาผู้ต้องฟ้องเป็นตั้งปีแยก
ซ้าย เจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายเป็นผู้ตัดสินความอุทธรณ์เดจขาด แล
บรรดาความอุทธรณ์ ๆ ที่ตั้งปีแยกอังกฤษเป็นคู่ความ กงสุลเยเนอราล
ของสมเด็จพระนางเจ้าเป็นผู้ตัดสินความอุทธรณ์เดจขาด ในเวลาที่
ความยังอุทธรณ์อยู่ ค่าตัดสินที่ศาลเมืองนครเชียงใหม่นั้นต้องงัดไว้
ตามกำหนดเวลาที่จะได้มีไว้ ตามแต่ตราการกับกงสุลอังกฤษไว้
จะตกลงกัน ๖๗

๑ ใน ความอุทธรณ์ เช่นว่ามาข้างบนนี้ของขอทเถาที่ ศาลเมืองนคร-
เชียงใหม่ในกำหนดเดือนหนึ่ง นับตั้งแต่วันที่ตัดสินความเดิมนั้น
แต่ของมารองอุทธรณ์ทกรุงเทพมหานครตามเวลาที่สมควร ตามที่ศาล
เมืองนครเชียงใหม่จะกำหนด ถ้าไม่มารองอุทธรณ์ตามกำหนดความนั้น
จะไม่รับฟ้องอุทธรณ์ค่าตัดสินนั้น ๖๘

๑ ข้อ ๓๐ เจ้าพนักงานอังกฤษที่เขตรแดนพม่าฝ่ายอังกฤษ แล
เจ้าพนักงานไทยที่เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน
จะจัดหาแต่งตั้งคำพยานแต่ผู้ที่เป็นพยาน ซึ่งต้องการจะได้ตัดสินความ
มิไต่ถามแต่ความนครบาดที่ยังชำระไม่แล้ว ในศาลกงสุลแต่ศาลไทย
ทกรุงเทพมหานคร แลที่เมืองนครเชียงใหม่ซึ่งกันแต่กันเป็นการ
สำคัญควรจะต้อง ๖๙

๐ ข้อ ๓๑ ว่า คนในบังคับอังกฤษมีความปราถนาจะซื้อไม้คัต
ไม้กานไม้ ไม้ป่าเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน
ต้องทำหนังสือสัญญาต่อเจ้าของป่าให้มกำหนดปี หนังสือสัญญานั้น
ทำเป็นสองฉบับเอาไว้คนละฉบับ ต้องประทับตรากงสุลอังกฤษ
อังกฤษ แลตราการไทยตราหลวงที่เมืองนครเชียงใหม่ ซึ่งใดตั้ง
ตามหนังสือสัญญาข้อ ๘ แลประทับตราเจ้าของเมืองนั้นด้วย แล
หนังสือสัญญาเข้าป่าไม้เหล่านี้ จะต้องจดบัญชีไว้ที่ศาลกงสุลอังกฤษ
แลศาลไทยที่เมืองนครเชียงใหม่ทุกฉบับ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดคัตไม้กานไม้
ในป่าตำบลหนึ่งตำบลใด เจ้าของป่าไม้ไม่ยอมยกเงินกำหนดหนังสือ
สัญญาที่ใดทำไว้แล้วนั้น ต้องใช้ราคาผลประโยชน์ที่เสียไปให้แก่
เจ้าของป่า ตามกงสุลอังกฤษที่เมืองนครเชียงใหม่จะตัดสิน การที่จะ
เปิดยื่นชื่อผู้เข้าป่าฯ เปิดยื่นชื่อผู้เจ้าของป่านั้น จะต้องทำตามธรรมเนียม
ประเพณีตราแลจดบัญชีใหม่อีกเหมือนกัน ๗๖

๐ คำธรรมเนียมลงข้อประทับตราแลจดบัญชีหนังสือสัญญาทำป่า
ไม้นั้น จะกำหนดไว้แต่พอประมาณแต่ตีพิมพ์ให้ทราบทั่วกัน ๗๖

๐ ข้อ ๓๒ ว่า ตระดาการแลข้าหลวงไทยที่เมืองนครเชียงใหม่
ซึ่งใดตั้งไว้ตามหนังสือสัญญาข้อ ๘ แลพร้อมด้วยเจ้าพนักงานในเมือง
นั้น จะห้ามอย่าให้เจ้าของป่าทำหนังสือสัญญาขายไม้ป่าไม้ ในป่าตำบล
เดียวเป็นสองรายเป็นสามราย แลห้ามอย่าให้ผู้หนึ่งผู้ใดไปคัตตราฎ
ตบตราที่เป็นเจ้าของแท้ ใดคัตคัตตราไว้ แลต้องช่วยดูคัตคัตไม้ขอ
ไม้ตามสมควรจะได้เก็บไม้ของตนได้ ถ้าเจ้าของป่าไม่ให้คัตไม้กาน
ไม้ ฎป่าไม้ให้ถอยไม้ตามหนังสือสัญญาข้อ ๘ ไม้ที่ว่าไว้ในหนังสือสัญญา

๕ ขอบ ๑๑ ให้กระทรวงการต่างประเทศของไทยที่เมืองนครเชียงใหม่กับเจ้าพนักงานในเมืองนั้น บังคับให้เจ้าของป่าเดียดำบ่วยการให้แก่ผู้ซึ่งได้ทำหนังสือสัญญาอนุญาตตามกฎหมายฝ่ายสยาม

๑ ขอบ ๑๓ ว่า ข้อความที่มีอยู่ในสัญญา ไซ้ได้เฉพาะที่ได้สัญญาตกลงกันเต็มในหนังสือสัญญาใหม่นี้ ไม่มีข้อหนึ่งข้อใดในหนังสือสัญญานจะยกข้อความหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแต่ทางค้าขาย ในระหว่างสมเด็จพระนางเจ้ากับสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ที่ลงวันที่ ๑๘ เดือนเอปรีล คฤศศักราช ๑๘๕๕ วันพุธ เดือนหก ขึ้นสองค่ำ ปีมะเส็งชดศก ศักราช ๑๒๑๗ กับหนังสือขอสัญญาเพิ่มเติม วันที่ ๑๓ เดือนเม คฤศศักราช ๑๘๕๖ วันอังคาร เดือนหก ขึ้นเก้าค่ำ ปีมโรงชรูศก ศักราช ๑๒๑๘

๑ ขอบ ๑๔ หนังสือสัญญาทำไว้เป็นภาษาอังกฤษแต่ภาษาสยาม เนื้อความอันเดียวกัน ได้ตกลงกันเป็นเหตุการถ่มเถียงกันในสัญญาของเอาคำอังกฤษเป็นแน่

๑ ขอบ ๑๕ หนังสือสัญญาจะไซ้ได้ ในทันทีเมื่อไตรตไฟกันแล้ว แต่จะไซ้ต่อไปได้ ใน๗ปีตั้งแต่วันตรตไฟนั้นไป เว้นแต่แต่ทคอบเวอนแมนตผู้ทำสัญญาทั้งสองฝ่ายนี้จะแจ้งความประสงค์ว่าควรจะเลิกเสียก่อนถึงกำหนด ๗ ปีนั้น ถ้าไม่ได้แจ้งความประสงค์ต่อกันในเวดาก่อนสิ้นกำหนด ๗ ปีแล้ว คงยังเป็นอันไซ้ได้ ไปกว่าจะสิ้นกำหนดปีหนึ่งนับแต่วันทคอบเวอนแมนตผู้ทำหนังสือสัญญานั้นได้ แจ้งความประสงค์ที่จะเลิกเสีย คอบเวอนแมนตผู้ทำหนังสือสัญญาทั้งสองฝ่ายนี้ อย่งไรๆ

(๑) ถ้าผู้ทฆาคนนอกกฎหมายได้ทำด้วยการแก่งแ่งการโกรษ
ทำให้ผู้หนึ่งผู้ใดตาย

(๒) ถ้าได้ทำแก่งแ่งจะทำอันตรายแก่ตัว ซึ่งผู้ทำรู้ว่าเปนเหตุ
ที่จะให้ตาย

(๓) ถ้าแก่งแ่งจะทำอันตรายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด อันพอควรจะเป็น
เหตุตายตามธรรมดา

(๔) ถ้าผู้ทำ ๗ สิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งเขานัดว่าเป็นเหตุอันตรายแก่
ชีวิต แต่ไม่มที่จะแก่งแ่ง

ที่ ๒ กาลปเบตฮอมิไซต์ คือฆ่าคนผิดกฎหมายไม่ถึงมหันตโทษ
ให้ถือว่า คือถ้าผู้หนึ่งผู้ใดมาทำเหตุให้ โกรษเหลือที่จะอดได้ แต่ใน
ทันใดนั้นเขาจึงฆ่าคนททำให้ โกรษนั้นตาย ถ้าฆ่าผู้อื่นผิดไปเป็นการ
ไม่แก่งแ่ง ถ้าบ้องกันรักษาทรัพย์ แต่บ้องกันตัวโดยสุจริต แต่ได้ทำ
เกินกฎหมายห้ามจึงได้ฆ่าผู้ทตอดันนตาย

ที่ ๓ คือเตกอยเต ดึงกองเป็นมร้ายปล้น ให้ถือว่า ถ้าดึง
กองช่องส้มเข้าเป็นพวกกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป แต่คิดตั้งใจว่าจะไป
ปล้นขโมยตซึ่งฉิ่งราวกต ถ้าได้ตั้งมือทำความร้ายแก่เขาแล้ว

ที่ ๔ รอบเบอริ คือกตชกนเชกเอาทรัพย์ ให้ถือว่า คือเอา
ทรัพย์เขาที่เจ้าของมิได้ยอมอนุญาต คือกตชกนโชกเอาทรัพย์

ที่ ๕ เทพ คือขโมย ให้ถือว่า ขโมยยกยอกทรัพย์ตั้งของเขา
ไป แต่ตั้งของที่เจ้าของมิได้อนุญาตให้มาหยิบฉวยเอาไป แดยกหยิบ
ให้เคลื่อนจากที่ไปเป็นประโยชน์ของคน

ที่ ๖ ฟอยะเร คือทำหนังสือปลอมแลปลอมแก่หนังสือ ให้ถือ

ว่า ทำหนังสือ ปดอม ขุด ดบ แก่ หนังสือ จะให้ ผู้หนึ่ง ผู้ใด เดี่ยว
ประโยชน์

ที่ ๗ เกาเตอผีช คือทำเงินท่าทอง ซึ่งมีตราแผ่นดินปดอมไว้
แด่เกาะตราปดอม

ที่ ๘ กิดแนฟ ว่าดักคนหนี

ที่ ๙ เรบ คือข่มขืนทำชำเราหญิง ให้ถือว่า

(๑) ข่มขืนหญิงทำชำเรา หญิงไม่ยอมขัดเคืองห้าม

(๒) ผู้หญิงไม่ได้ยอม

(๓) ผู้หญิงยอมด้วยกลัว

(๔) ผู้หญิงยอมเพราะคิดว่าเป็นผิด

(๕) ทำชำเราข่มขืนหญิงยังไม่ครบ ๑๑ ปี

ที่ ๑๐ มิดซิบไบไฟ ออไบเอนี้เฮดโปดซิป คือทั้งไฟ แดดดิน
ระเบิดต่าง ๆ ที่จะให้ป็นอันตรายแก่ชีวิตรแถทรวัยดัมบคี่

(ลงชื่อ)

เจ้าพระยาภาณุวงศ์

(ลงชื่อ)

พระยาเทพประชัน

(ลงชื่อ)

พระยาเจริญราชไมตรี

(ลงชื่อ)

ตลยเชชนิวแมน

ขอเพิ่มเติมหนังสือสัญญา

ในระหว่างกรุงเกรตบริเตนแลกรุงสยาม

ซึ่งได้ลงชื่อไว้แล้วที่กรุงเทพมหานคร

ณวันจันทร์เดือนสิบสองค่ำปีมะแมเบญจศกจุลศักราช ๑๒๔๕

ตรงกับวันที่ ๓ เดือนเสปเตมเบอร์ คฤศศักราช ๑๘๘๓

๑ ด้วยคovenันต์เกรตบริเตนแลคovenันต์สยาม เห็นสมควรจะเพิ่มเติมความซึ่งว่าด้วยการส่งคนโทษบางอย่างให้กันแลกันตามความในข้อ ๖ หนังสือสัญญาซึ่งทำไว้ ในระหว่างกรุงเกรตบริเตนแลกรุงสยาม ที่ได้ลงชื่อไว้ณกรุงเทพมหานครเมื่อณวันจันทร์ เดือนสิบสองค่ำ ปีมะแมเบญจศก จุลศักราช ๑๒๔๕ ตรงกับวันที่ ๓ เดือนเสปเตมเบอร์ คฤศศักราช ๑๘๘๓ จึงได้ตกลงกันทำขอเพิ่มเติมไว้ดังนี้

๑ ข้อ ๓ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดในพระราชอาณาเขตของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม ซึ่งต่อแดนกับเมืองพม่าฝ่ายองกฤษ ทศของคะตฤคตองปรับโทษเป็นผู้ร้ายอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งได้กล่าวไว้ในความท้ายหนังสือสัญญาระหว่างกรุงเกรตบริเตนแลกรุงสยาม ซึ่งเห็นชื่อไว้ที่กรุงเทพมหานครเมื่อณวันจันทร์ เดือนสิบสองค่ำ ปีมะแมเบญจศก จุลศักราช ๑๒๔๕ ตรงกับวันที่ ๓ เดือนเสปเตมเบอร์ คฤศศักราช

ราช ๓๘๘๓ นั้น หนีเข้าไปในพระราชอาณาเขตอังกฤษ เจ้าพนักงาน
 แดไปตีอังกฤษจะช่วยติดตามจับตัวผู้ร้ายนั้น โดยเต็มกำลัง เมื่อได้
 ตัวผู้ร้ายนั้นแล้ว ถ้าเป็นคนในบังคับสยามฤๅเป็นคนในบังคับประเทศ
 อื่น นอกจากสยามแลอังกฤษ จะสั่งผู้นั้นให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามใน
 หัวเมืองซึ่งทำร้ายนั้น ตามกฎหมายตั้งคนโทษเมืองต่อเมืองซึ่งให้อยู่
 ในเมืองอินเดียของอังกฤษในเวลานั้น ถ้าผู้นั้นเป็นคนในบังคับอังกฤษ
 จะส่งต่อกงสุลเยเนอราลอังกฤษที่กรุงเทพมหานคร ฤๅจะให้เจ้าพนักงาน
 อังกฤษทำโทษ สุดแล้วแต่ข้าหลวงใหญ่ในเมืองพม่าฝ่ายอังกฤษ
 ฤๅขุนนางผู้ใดซึ่งได้รับอำนาจไปแต่ข้าหลวงใหญ่เพื่อการนี้จะตัดสินชะ
 ๑ ถ้าว่าผู้ใดซึ่งต้องกระทำความผิดของปรับโทษว่าเป็นผู้ร้าย ตามความ
 ในท้ายสัญญาฉบับนี้ ในเขตแดนฝ่ายอังกฤษหนีเข้าไปในพระราชอา
 ณาเขตของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม ซึ่งต่อเนื่องกับเมืองพม่า
 ฝ่ายอังกฤษ เจ้าพนักงานแดไปตีอังกฤษจะช่วยติดตามจับตัวผู้
 ร้ายนั้น โดยเต็มกำลัง แดเมื่อได้ตัวผู้ร้ายนั้นแล้ว ถ้าเป็นคนในบังคับ
 อังกฤษจะสั่งให้เจ้าพนักงานอังกฤษผู้ใดคนหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้ที่สุด ตาม
 กฎหมายตั้งคนโทษซึ่งให้อยู่ในแผ่นดินสยามในเวลานั้น ถ้าผู้ร้ายเป็น
 คนในบังคับสยามฤๅเป็นคนในบังคับประเทศอื่น ซึ่งมีได้มีทางพระราช
 ไมตรีกับแผ่นดินสยาม จะสั่งตัวผู้ร้ายนั้นให้เจ้าพนักงานฝ่ายอังกฤษ
 ฤๅเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม เมื่อได้ปรึกษา กับกงสุลเยเนอราลอังกฤษที่
 กรุงเทพมหานครแล้วจะทำโทษเองก็ได้ สุดแล้วแต่เจ้าพนักงานสยาม
 จะตัดสิน

๑ ข้อ ๒ ในข้อเพิ่มเติมนี้ ความที่ว่าพระราชอาณาเขตของ

สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามซึ่งคองเนื่องกับเมืองพม่าฝ่ายอังกฤษนั้น
 หมายความว่าเมืองตากฤาหาระแหง เมืองอุไทยธานี เมืองกาญจน-
 บุรี เมืองราชบุรี เมืองเพชรบุรี เมืองปราณบุรี เมืองกุยญาประ-
 จวบครุชนธิ บางสะพานฤาเมืองท่าเหนือพคุณ เมืองประทิว เมือง
 ชุมพร กระบุรี แดเมืองระนอง ๗

๑ ข้อ ๓ ได้ตกลงกันว่า คำอธิบายโทษต่างๆที่ไว้ในความ
 ทายหนังสือสัญญาซึ่งกล่าวมาแต่เดิมนั้น ผู้ทำหนังสือสัญญานั้นจะได้กา-
 หนดกันไว้ ไซ้ทั้งสองฝ่ายด้วย ๗

๑ ข้อ ๔ ได้ตกลงกันอีกว่า ข้อเพิ่มเติมนี้จะถือว่าเป็นส่วนใน
 หนังสือสัญญาระหว่างกรุงรัตนบุรีเตนแดกรุงสยาม ซึ่งได้ตั้งชื่อไว้
 ณกรุงเทพนมหานครเมื่อณวันจันทร์เดือนสิบสองค่ำมแมเบญจศก
 จุศศักราช ๑๒๕๕ ตรงกับวันที่ ๓ เดือนเดบเตมเบอรื คฤศศักราช
 ๑๘๘๓ แดเป็นอันไซ้ได้แข็งแรงจริงแท้ ประดุจได้แชกลงไว้ใน
 หนังสือสัญญานั้นทุกคำ ๗

๑ แดข้อเพิ่มเติมนี้ให้ ไซ้ได้ ในกำหนดหกเดือนภายหลังที่ตกลง
 ชื่อไว้ ๗

๑ ข้อ ๕ ถ้าผู้ทำสัญญานทั้งสองฝ่ายจะตกลงพร้อมกันเปลี่ยน
 แปลงข้อความในข้อเพิ่มเติมอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่จะได้เคยเห็น
 เคยไซ้แล้วว่าสมควรจะเปลี่ยนก็เปลี่ยนได้ ๗

๑ ข้อ ๖ ข้อเพิ่มเติมนี้ได้ทำไว้เป็นอักษรอังกฤษแต่อักษรไทย
 ความคองกันทั้งสองภาษา แต่ได้ตกลงกันว่าถ้าเกิดความสงสัยโดยด้วย
 ข้อความนั้นอย่างหนึ่งอย่างใด ก็จะได้อักษรอังกฤษเป็นหลักแต่คองความ
 หมาย แดความประสงค์ในข้อความนั้นอันแท้ ๗

๒๑๑๑ ๒ ๒ ๕๕ ๒๒ .
๑ ผู้ทมิชขอขางทายนซึ่งได้รับอำนาจแต่คอเวอนเมนต์ทั้งต้องฝ่าย
เพื่อการนโตลงขอโทษเพิ่มเติม แต่ได้ประทับตราไว้เป็นสำคัญ ทำ
ทกรุงเทพมหานครเป็นต้นฉบับ ไทยสองฉบับ อังกฤษสองฉบับ ณ
วันจันทร์เดือนดับต้องแรมเก้าค่ำปีระกาศ์พศก จุติศักราช ๑๒๕๗
ตรงกับวันที่ ๓๐ เดือนพฤษภาคม คฤศศักราช ๑๘๘๕ ๗๖

(ประทับตราแลเซน)

(ประทับตราแลเซน)

ทเวระวงษว โรประการ

เออร์เนสต์ ม. ซาเตา

๑ โทษกัถเปอเบอดฮ้อมิไซค์ ถ้าผู้ใดทำให้ผู้อื่นตาย โดยทำตั้ง
โตตั้งหนึ่ง เพื่อประสงค์จะให้ตาย ฤาประสงค์ที่จะให้เป็นอันตราย
ในตัวผู้อื่น ซึ่งมักจะเป็นเหตุให้ตาย ฤาทำโดยที่รู้ว่าการนั้นเห็นจะ
เป็นเหตุที่จะให้เขาตาย ผู้นั้นต้องโทษกัถเปอเบอดฮ้อมิไซค์ ๗๖

๒ โทษฆ่าคนตายที่เรียกตามภาษาอังกฤษว่าเมอเดอ นอกจาก
ข้อซึ่งได้กล่าวต่อไปในนี้ โทษกัถเปอเบอดฮ้อมิไซค์เป็นโทษเมอเดอ ๗๖

๑ ประการที่ ๑ เมื่อผู้ททำนทำโดยมุ่งหมายจะให้ตาย ๗๖

๑ ประการที่ ๒ เมื่อผู้ททำมุ่งหมายจะให้เป็นอันตรายในกายผู้ท
ถูกเจ็บ อย่างที่ผู้ททำรู้ว่าจะเป็นเหตุให้ตาย ๗๖

๑ ประการที่ ๓ เมื่อผู้ททำนทำโดยแกดังจะให้เป็นอันตรายในตัว
ผู้หนึ่งผู้ใด แต่อันตรายที่มุ่งหมายทำนนั้นพอควรที่จะให้ผู้ถูกนตาย
ตามธรรมดา ๗๖

๑ ประการที่ ๔ เมื่อผู้ททำรู้ว่าการนั้นเป็นที่น่ากลัวอย่างยิ่งว่าจะเป็น

เหตุให้ตาย ฤ็จะเป็นเหตุให้บ้วยเจ็บทหน้ากตว่าตาย แต่ผู้ททานนทา
 โดยทไม่มีเหตุทควรจะทำกรทหน้ากตจะให้ตาย แต่เป็นอนตรายตงท
 วนน เว้นแต่ปรกรท ๓ แม้วาผู้ททาตนน ทาในเวลาทไม่มี
 กาดงทจะกตยงตนได้ โดยทมีเหตุยวเยาให้ โกรชนเป็นกาดงชนใน
 ทนทจงไตทาให้ยวเยานนตาย ฤ็ทาผู้อนตายผิดตัวไป ฤ็เป็นการ
 ไม่แกดง เมื่อเป็นเหตุตงนโทษกตเบอเบอตยอมีไซด ไม่ไซโทษเมอ-
 เดอ ๗๖

ขอเวนชงวามานมขอแก อกตงทกถาวทอไป

๑ ปรกรท ๓ เมื่อความยวเยาให้ โกรชนนผู้ททามีได้แดวหา
 แดมีไต คตทาให้มเหตุยวเยาชนโดยหาเหตุเพื่อจะทำให้ยวเยาผู้ใดตาย
 ฤ็ทาให้เป็นอนตราย ๗๖

๑ ปรกรท ๒ เมื่อการทยวเยาให้ โกรชนนไม่เป็นการทควรทา
 ตามกฏหมาย ฤ็ไม่เป็นการทผู้รบราชการทาโดยพนักงานของตน
 ตามกฏหมาย ๗๖

๑ ปรกรท ๓ เมื่อการทยวเยานนไม่ไซการททาตามกฏหมายโดย
 อานาททรกษาบองกนตนได้ ๗๖

๑ ขอเวนท ๒ แม้วาผู้ทาตนนทาโดยการบองกนตว ฤ็ทรัพย์
 สัมบัติโดยสุจริต แต่ทาเกินอานาททกฏหมายอนุญาตให้ทา แต่ได้
 ทำให้ยวเยาผู้ใดตายโดยการทบองกนตนนน หาไต คตมุงหมายไว้แต่
 ก่อนไม่ แดมีไต คตทจะทำอนตรายเกินกว่าทสมควรกับการบองกน
 ตนนน ฤ็เป็นตงนทไม่ไซโทษเมอเดอ ๗๖

๒ ๒๔ ๒๒๑. ๑ ๒
 ๓ ขอบเขต ๓ ถ้าผู้ททำผิดนั้นเป็นคนรับราชการ ฤๅช่วยคนราชการ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมทำเกินไปกว่าอำนาจที่กฎหมายอนุญาตให้ทำ จึงเป็นเหตุให้ผู้อื่นผู้ใดตายโดยที่ทำการซึ่งถือโดยแท้ว่าเป็นการถูกต้องตามกฎหมาย แต่พอดีสมควรกับพนักงานของตน และมีได้มีความพยายามต่อผู้ททำนั้น ถ้าเป็นตั้งนึกมิใช่โทษเมอเดอ ๒๒๑

๒ ๒๒๑ ๒๒๑. ๑ ๒
 ๔ ขอบเขต ๔ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดฆ่าเขาตายโดยที่ไม่คิดมุ่งหมายไว้แต่ก่อน เป็นแต่วิวาทต่อกันด้วยความโกรธเคืองจำเพาะในเวลานั้น แต่ผู้ททำมิได้เขาเปรียบ ฤๅทำโดยดุร้าย ฤๅอย่างแปลกประหลาด ถ้าเป็นตั้งนึกมิใช่โทษเมอเดอ ๒๒๑

๒ ๒๒๑ ๒๒๑. ๑ ๒
 ๕ ขอบเขต ๕ แม้วาผู้ทตายมีอายุค้มมากกว่าสิบแปดปี แต่ยอมตายเอง ฤๅยอมรับให้ทำการที่นำกคิดว่าจะให้ตาย ตั้งนึกมิใช่โทษเมอเดอ ๒๒๑

๒ ๒๒๑ ๒๒๑. ๑ ๒
 ๓ โทษเทพต์ ผู้ใดมุ่งหมายจะยกยอกทรัพย์ ดังของ ๆ ผู้อื่นซึ่งเป็นของเค็ดอนท์ได้ ไปโดยไม่สุจริตซึ่งผู้เจ้าของมิได้อนุญาต แต่ได้ยกย้ายของนั้นเพื่อจะลักเอาไป ก็ต้องบทโทษเทพต์ ๒๒๑

๒ ๒๒๑ ๒๒๑. ๑ ๒
 ๕ โทษรอบเบอเว ในบรรดาโทษรอบเบอเวทุกอย่าง ก็ต้องมีเทพต์ฤๅความกตชกกัน โชกเขาทรัพย์ แม้วาผู้ททำการเทพต์นั้นเพื่อเหตุที่จะทำฤๅในเวลาที่ทำ ฤๅในเวลาที่ถูกคิดตั้งมือเกบทรัพย์ ดังของที่ได้ โดยเทพต์นั้นไป แต่เพื่อการนั้นแกดถึงให้ผู้อื่นผู้ใดตาย ฤๅเจ็บปวด ฤๅยัดเอาตัวผู้ใดไว้ ฤๅทำให้ผู้ใดกคิดว่าจะตายทันที ฤๅกคิดว่าจะบ้วยเจ็บทันที ฤๅกคิดว่าจะเอาตัวไว้ ในทันทีนั้น ผู้นั้นกคอง ๒๒๑

โทษรอบเบอเว ถ้าผู้ใดกตชกน โชกเอาทรัพย์ ซึ่งในภาษาอังกฤษ
 เรียกว่าเอกษตอร์เซอด แต่ในเวลาที่ทำอยู่นักทำคือนำผู้ทกถว แต่
 กตชกน โชกเอาทรัพย์ โดยทำให้ผู้หนักถวว่าจะต้องตายทันที ถ้าจะ
 เจบปวตทันที ถ้าถวว่าจะเอาตัวไว้ทันที ถ้าถวว่าจะทำตงทวามน
 กับผู้อื่น แต่ให้ถวไปจนผู้หนักต้องจำเปนนยอมให้เอาทรัพย์ ไปใน
 เวदानน ก็คือโทษรอบเบอเว ๗๖

๑ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดแกตงทำให้ผู้อื่นถวว่าจะเปนนันตรายอันใดเอง
 ถ้าให้ถวว่าผู้อื่นจะเปนนันตราย แต่ในการที่ทำนั้น โดยความไม่สุจริต
 ทำให้ผู้ทกถวนนมอบทรัพย์ตั้งของใด ๆ ถวดังใดที่เป็นจำนำมีราคา
 ถวหนึ่งตั้งใด ๆ ที่มีดวงตรา ถวถวตายมีอกที่แตกเปตยนเปนจำนำแทน
 ของมีราคาใด ให้ไปกับผู้อื่นผู้ใด ผู้ททตงนนักของโทษว่าเปนผู้
 กน โชกเอาทรัพย์ คือทเรียกว่าเอกษตอร์เซอด ๗๗

๑ ๕ ตะกอยค ถ้าผู้ใดตงแต่ห้าคนขึ้นไปพร้อมกันทำรอบเบอเว
 ถวคตถงมอกจะทำรอบเบอเว ถวเมือผู้ททำรอบเบอเวถวคตถงมอกทำ
 นนทงผู้ทอยู่ในเวदानนซึ่งช่วยทำการ รอบเบอเว ถวการคตทจะถงมอก
 ทำนั้น ตงแต่ห้าคนขึ้นไป ผู้ททำถวคตถงมอกจะทำถวช่วยทำกตของ
 โทษตะกอยค ๗๘

๑ ๖ โทษฟอเยอริ ถ้าผู้ใดทำหนังสือปดอมถวทำปดอมส่วนใด ๆ
 ในหนังสือโดยที่คตจะให้เปนนันตราย แต่ให้ถวโดยประโยชนของผู้อื่น
 ผู้ใด ถวของคททงปดงถวเพอทจะบารุงความทพองหาเอาทรัพย์ ถว
 อกหนนตั้งหนึ่งตั้งใดที่เป็นสำคัญหนักทรัพย์ใด ๆ ถวเพอทจะทำให้ผู้

หนึ่งผู้ใดเข้าในหนังสือสัญญา ถ้าการซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นสัญญา ถ้า
เพื่อที่จะขอ โกงถ้าเพื่อที่จะให้หนึ่งผู้ใดขอ โกงได้ ก็เป็นโทษพอเขอริ
ผู้ทำหนังสือปลอมนั้น คือ

๑ ประการที่ ๑ ผู้ทำหนังสือลงลายมือในหนังสือ ถ้าทำให้หนึ่ง-
ใดใด ๆ ทั่วส่วนใด ๆ ในหนังสือนั้นให้เป็นอันใช้ได้ โดยไม่สุจริต ถ้า
โดยความฉ้อโกง ถ้าทำสำคัญใด ๆ ลงไว้ในหนังสือว่าใช้ได้ เพื่อที่
จะให้เป็นที่เชื่อฟังว่าหนังสือนั้น ทั่วส่วนใด ๆ ในหนังสือนั้นผู้มิชอบได้
ทำได้ลงชื่อได้ประทับตราเป็นอันใช้ได้ ถ้าได้ให้อ่านาทผู้ใดผู้หนึ่ง
ทำแทน แต่ผู้อาจรู้ยู่ว่ามีชื่อในมิได้ลงชื่อมิได้ประทับตรา
ให้ใช้ได้ ถ้ารู้ว่ามีได้ทำในเวลาที่ยังว่ามิได้ลงชื่อได้ประทับตรา
ให้ใช้ได้ นั้น ผู้ทำเช่นนี้ถือว่า เป็นผู้ทำหนังสือปลอม

๒ ประการที่ ๒ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งมิได้ มีอำนาจตาม กฎหมายที่ควร
จะทำได้ แก่หนังสือเปลี่ยนแปลงความสำคัญอันใดในหนังสือ โดย
วิธีอย่างอื่นใด ๆ เป็นการไม่สุจริต ถ้าเป็นการฉ้อโกงในเวลาภายหลัง
เมื่อหนังสือนั้นได้ทำแล้วเป็นอันใช้ได้ ถึงผู้หนึ่งทำเองก็ ถ้าผู้หนึ่งทำ
ก็ ในเวลาที่แก่ผู้ทำตายแล้วก็อยู่ก็ ผู้ทำเช่นนี้ถือว่า
เป็นผู้ทำหนังสือปลอม

๓ ประการที่ ๓ ถ้าผู้ใด โดยไม่สุจริต ถ้าโดยความฉ้อโกงทำให้ผู้
อื่นลงลายมือประทับตราในหนังสือใด ๆ ถ้าทำให้หนังสือนั้นใช้ได้
ถ้าให้แก่งานในหนังสือนั้นในเวลาที่ยังว่าคนผู้หนึ่งได้สุจริตถ้าเมื่อดู
ถ้าโดยความบิดบังพ้อดวงอย่างใด ๆ ผู้หนึ่งไม่รู้ ไม่เข้าใจเนื้อหาของความใน

หนังสือมอบอำนาจที่แก่หนังสือมอบ
หนังสือปลอม ผู้ที่ทำเช่นนี้คือโทษเป็นผู้ทำ
โทษ

๑ ที่ ๗ โทษที่ทำเงินตราปลอมฎาแก่ทำตราหลวงปลอม ถ้าผู้
ใดทำสิ่งหนึ่งให้แม่ สิ่งอื่นเพื่อที่จะทำการปลอม โดยที่ของนั้นคล้าย
กันฎา โดยที่รู้ว่าการที่คล้ายกันนั้นจะเป็นเหตุที่จะได้ปลอมผู้
อื่น ผู้ที่นั้นว่าเป็นผู้ทำปลอม โทษ

๑ ซึ่งเรียกว่าเงินตราภาษาอังกฤษว่ากอยนนั้น คือสิ่งที่ทำแต่แรก
ใช้ในเวदानัน เป็นของที่ผูกครองบ้านเมืองฎา ซึ่งมีอำนาจได้ประ-
ทับตราให้ออกใช้เงิน ซึ่งเรียกว่าตราหนคของสิ่งใดซึ่งประทับตรา
คอบเวอนแมนต์ ใช้ต่างเงินทอง โทษ

๑ ที่ ๘ โทษคิดแนบ ถ้าผู้ใดลักพาผู้หนึ่งผู้ใดออกไปจากเขต
แดนเมืองอินเดียของอังกฤษ ฎา เขตแดนฝ่ายสยามไม่ได้รับอนุญาต
ของผู้นั้น ฎา อนุญาตของผู้นั้นตามกฎหมายอนุญาตให้เอา
ตัวไป ก็นับว่าเป็นผู้ต้องโทษคิดแนบ โทษ

๑ ถ้าผู้ใดลักพาเด็กชายอายุคัมยั้งไม่เกิน ๑๕ ปี ฎา เด็กหญิง
อายุคัมยั้งไม่เกิน ๑๒ ปี ฎา คนเดียวจริตเอาไป ฎา ให้ไปพ้นจากความ
บารุงของผู้ที่ควรปกครองรักษาตามกฎหมายนั้น โดยที่มิได้รับอนุญาต
ของผู้ปกครองรักษา ก็นับว่าเป็นคนต้องโทษคิดแนบลักพาเด็กนั้น ฎา
คนเดียวจริตนั้นไปจากความบารุงของผู้ปกครองรักษาตามกฎหมาย โทษ

๑ ข้อเว้น ความในมาตรานี้มีไว้ด้วยคนทักคิด โดยผู้จริตว่าตนเป็น
บิดาของเด็กซึ่งเกิดกับหญิงซึ่งมิได้เป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย ฎา
ผู้ใดคิด โดยผู้จริตว่าตนเป็นผู้ที่ควรปกครองรักษาเด็กนั้นตามกฎหมาย

เว้นแต่เมื่อการนั้นทำโดยประสงค์การชดเชยการผิดกฎหมายอย่างหนึ่ง
อย่างใด ๖๖

๑ ที่ ๘ โทษเรป ชายซึ่งรับว่าเป็นผู้ต้องเรปนั้นคือ ผู้ที่ทำซ้ำเรา
กับหญิง โดยลักษณะซึ่งจะกล่าวต่อไป ๕ ประการ เว้นไว้แต่อย่างหนึ่ง
ที่กล่าวไว้ต่อไปนี้ ๖๗

๑ ประการที่ ๑ ชื่นหน้าใจหญิง ๖๘

๑ ประการที่ ๒ หญิงไม่ได้ยอมให้ทำ ๖๙

๑ ประการที่ ๓ หญิงยอมให้ทำ แต่ซึ่งยอมนั้นยอมโดยที่คิดว่า
จะตายถ้าจะเป็นอันตรายอย่างใด ๗๐

๑ ประการที่ ๔ หญิงยอมแต่ชายรู้ว่าตนไม่ใช่สามี แต่รู้ว่าการที่
หญิงยอมนั้นเพราะหญิงสำคัญว่าชายนั้นเป็นสามี ที่หญิงได้กล่าวเป็น
ภรรยา ถ้าถือว่าเป็นภรรยาโดยกฎหมาย ๗๑

๑ ประการที่ ๕ หญิงยอมให้ทำก็ดี ถ้าไม่ยอมให้ทำก็ดี เมื่อหญิง
นั้นอายุยังไม่เต็ม ๑๐ ปี ๗๒

๑ ข้อเว้นซึ่งชายจะทำซ้ำเรากับหญิงที่เป็นภรรยาของตน แต่หญิง
นั้นอายุยังไม่น้อยกว่าครบ ๑๐ ปี จะถือว่าเป็นโทษเรปไม่ได้ ๗๓

๑ โทษทั้งไฟฤๅทำอันตรายโดยเครื่องระเบิดต่าง ๆ ถ้าผู้ใดทำให้
ทรัพย์สินของใคร ๆ เสียไป โดยที่ไม่ควรฤๅทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลง
ไปถ้าย้ายที่ไปให้เสียฤๅให้ราคาถูกระโยชน์ในของสิ่งนั้นน้อย
ลงฤๅเสียไปอย่างไร โดยความมุ่งหมายจะให้เป็นอันตราย ถ้าโดยที่รู้
ว่าการนั้นเห็นจะเป็นอันตรายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดฤๅคนทั้งปวง โดยที่ไม่ควร
ก็นับว่าเป็นผู้ทำอันตราย ๗๔

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศอเมริกัน แล ประเทศสยาม

คฤชทศักราช ๑๘๓๓

๑ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงรัตนโกสินทร์ ครีอยุธยา ทำหนังสือสัญญาทางไมตรีค้าขายต่ออัครราชทูตอเมริกัน แล้วสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านเจ้าพระยาพระคลังต้นนามเดิมผู้ใหญ่ ทำหนังสือสัญญากับแอสตันแมนรอเบต ซุนนางซึ่งอัครราชทูตอเมริกันเมืองอเมริกันให้เข้ามาแทนตัวทำหนังสือสัญญาเป็นไมตรีรักใคร่ด้วยหัวใจซื่อตรงไว้ต่อกันทั้งสองฝ่าย ไทยกับชาติอเมริกันจะได้ไปมาค้าขายถึงกันโดยสุจริตสืบไปชั่วฟ้าดินไทยกับชาติอเมริกันทำหนังสือสัญญาฉบับปฐมเดือนธันวาคมห้าศักราช ๑๘๓๕ ปีมีโรงจตุราศก ศักราชฝรั่ง ๑๘๓๓ ปี เดือนมาษายนเขียนเป็นอักษรไทยฉบับหนึ่ง อักษรอเมริกันฉบับหนึ่ง ไทยไม่รู้จักอักษรอเมริกัน ๆ ไม่รู้จักอักษรไทย จึงเขียนอักษรโปรตุเกศฉบับหนึ่ง อักษรจีนฉบับหนึ่ง ไว้เป็นพยาน เรื่องความอักษรไทย อักษรอเมริกัน อักษรโปรตุเกศ อักษรจีน ต่อกัน ฝ่ายกรุงเทพมหานครครีอยุธยา ดงขอท่านเจ้าพระยาพระคลังต้นนามเดิมผู้ใหญ่ บิดตราบัวแก้วประจำขอ ฝ่ายอเมริกันดงขอแอสตันแมนรอเบต บิดตรารูปนกรูปดาวประจำขอเป็นสำคัญ ให้ไว้ ณ กรุงรัตนโกสินทร์ ครีอยุธยาฉบับ

หนึ่ง แอ็คแมนรอเบตเขาไปไว้ณเมืองอเมริกันฉบับหนึ่ง ถ้าอัสตา-
โตอุนิโตตาอเมริกาบัตตราเข้ามาเปลี่ยนแล้ว กรุงเทพมหานครศรี-
อยุธยาจะบัตตราพระอัมราพตเปลี่ยนให้ออกไป ๗๖

๑ ความสัญญา ข้อ ๓ ว่า ไทยกับฝรั่งชาติอเมริกันเป็นไมตรี
มีความราบคาบต่อกันชวพาแดนดิน ๗๖

๑ ข้อ ๒ ลูกค้าชาติอเมริกันจะเข้ามาขายณกรุงเทพมหานคร-
ศรีอยุธยาแต่หัวเมืองซึ่งชนกรุงเทพฯ จะบันทึกสินค้าตั้งใด ๆ นอก
จากนั้นเป็นของต้องห้ามเข้ามาขาย แลจะซื้อสินค้าที่อยู่นกรุงเทพฯ
แต่สินค้าจะมีมาแต่หัวเมืองใด ๆ ก็ดี เจ้าพนักงานในหลวงจะไม่ขัด
ขวางแต่ตั้งราคา ให้ลูกค้าชาติอเมริกันแต่ลูกค้ากรุงเทพฯ ได้ ซื้อขาย
กันเองทั้งต้องจ่ายโดยสะดวก ถ้ากำบนลูกค้าชาติอเมริกาดำใด ๆ จำ
หน่ายสินค้าแต่บันทึกสินค้าการทั้งปวงเสร็จแล้ว เจ้าพนักงานจะเบิก
ต้องไปโดยคต้องสะดวก ถ้าลูกค้าชาติอเมริกันจะบันทึกเครื่องสำตรา
อาวูเข้ามาจำหน่ายณกรุงเทพฯ ไม่ขายให้กับผู้ใดคนหนึ่ง จะจำหน่าย
ให้ในหลวงให้สิน ถ้าในหลวงต้องการก็จะซื้อไว้ ไม่ต้องการก็ไม่ซื้อ
แต่เข้าสำราญนั้นจะบันทึกเป็นสินค้าออกไปไม่ได้ ด้วยณกรุงเทพฯ ห้าม
อยู่ ๗๖

๑ ข้อ ๓ ลูกค้าชาติอเมริกันจะเข้ามาขายณกรุงเทพฯ แต่หัวเมือง
ซึ่งชนกบกรุงเทพฯ ให้ ได้ ซื้อขายกันโดยสะดวก แต่ค่าธรรมเนียมตั้ง
ใดสิ่งหนึ่งนั้นให้ยกเสีย ให้เจ้าพนักงานวัดปากกำบน ถ้ากำบนมีคษาพา
ต้องชนไหวดหตงคษาพานต่าง ถ้ามีคษาพาชนเดียวไหวดหตงคษา-
พานบน แต่ไหวดกิงกตางโดยยาวกำบน ชาติอเมริกันจะเสียค่า

ธรรมเนียมให้ เหมือนปากก่าบนทมต้นคาวาดะ พนเจดรอยบาท ท
 ไม่มีต้นค้ำแต่เงินเขามาซ้อต้นคาวาดะพนหารอยบาท ด้วยไม่วาท
 กรุงเทพอ ยาว ๗๘ นิ้ว อเมริกน ๕๖ นิ้วไทย แดดกค้ำชาตอเมริกน
 ไม่ตองเดี่ยค้ำธรรมเนียมเรอตาเดี่ยงแดค้ำธรรมเนียมอื่น ๆ นอกจาก
 ค้ำปากก่าบนอีกเดี่ย ถ้าก่าบนชาตอเมริกนจะเกิดเหตุการในกตางทเด
 เด้ากะโดงเพด่าไบหัก แดขตต้นด้วยเด้มียงอาหาร จะแเวะเข้มา
 เบดี่ยนเด้ากะโดงเพด่าไบ แดชอชองกนณกรุงเทพอ กัด ชาตอเม-
 ริกนจะทอตก่าบนอยูนอกปากก่า แต่ค้วจะเข้มาดบต้นค้ำกัด อย้าให้
 เรี่ยค้ำธรรมเนียมแต่ชาตอเมริกน ๖๖

๑ ข้อ ๕ ถ้านานไปเบองนำค้ำธรรมเนียมส่ดบก่าบน จะดตให้
 ประเทศไตภาษาไตนอกจากค้ำธรรมเนียมซ่งสัญญาไว น กรุงเทพอ
 จะดตค้ำธรรมเนียมให้ชาตอเมริกนตามประเทศนั้น ๖๖

๑ ข้อ ๕ ส่ดบก่าบนชาตอเมริกนจะเป็นเหตุอันตรายตั้งไตในทออง
 ทเด ในแขวงกรุงเทพอ แดแขวงหัวเมืองซ่งชนกบกรุงเทพอ จะมี
 คนแดตั้งชองรอดจากอันตรายมากน้อยเท่าไต ให้ชวยทานบารุงเดี่ยง
 ดูเอาใจได้ให้ทออยู่ อย้าให้ซัดต้นก้วจะไตกลับไปบ้านเมือง แดเงิน
 ซ่งกรุงเทพอไตเดี่ยเป็นค้ำกินใช้สอยไปมากน้อยเท่าไต อิศตาไตอุนิ-
 ไตตาอเมริกนเมืองอเมริกนจะไซให้ ๖๖

๑ ข้อ ๖ ชาตอเมริกนจะเข้มาค้ำขายณกรุงเทพอ จะเป็นหน
 ดินอยุ่ทกรุงเทพอ มากน้อยเท่าไต ดกกค้ำทกรุงเทพอ จะเป็นหนต้น
 ชาตอเมริกนมากน้อยเท่าไต คนซ่งเป็นดกหนมตั้งชองมากน้อยเท่าไต
 จะตองชอขายไซหนใหญ่กับเจาหนก้วจะต้นชองทม ถาดั่งชองทมแเดว ๖๖

ยังไม่ครบเงินค่าจ้าง อย่าให้เขาถูกหนึ่ไปเป็นค่าใช้สอยจำจองเขียนต
 ไร่ของเขาเงิน ให้ปล่อยถูกหนึ่ไปตามใจ ๗๖

๑ ข้อ ๗ ลูกคาชาติอเมริกาเข้ามาค้าขายณกรุงเทพ ฯ แลหวั
 เมืองชนกับกรุงเทพ ฯ ถ้าจะเข้าทชนอยจะให้เข้าทเข้าตกหดวงอย
 ชาติอเมริกาจะเสียค่าเข้าให้ตามธรรมเนียม ถ้าจะชนตั้งคาชนคาขาย
 เจ้าพนักงานต้องตรวจดูตั้งของ อย่าให้เจ้าพนักงานเรียกเอาภาษี
 จังกอบ ๗๖

๑ ข้อ ๘ ล่ดุกกำบ่นชาติอเมริกาจะเข้ามาที่ประเทศใด ๆ พบปะ
 โจรผู้ร้ายล่ดดดตฤทแห่งใด คนร้ายจะทำร้ายแก่ชาติอเมริกา คนเด
 ของจะตก เขามาณ กรุงเทพ ฯ แลหวัเมืองชนกับกรุงเทพ ฯ จะช่วย
 ชำระให้คืนกดับไป ๗๖

๑ ข้อ ๙ ชาติอเมริกาจะเข้ามาค้าขายณกรุงเทพ ฯ จะทำตาม
 กฎหมายอย่างธรรมเนียมกรุงเทพ ฯ ทุกตั้ง ๗๖

๑ ข้อ ๑๐ นานไปเบองนำฝรั่งชาติใดภาษาใดนอกจากชาติโปร
 ตุเคศ จะขอเข้ามาตั้งกงล่ดณกรุงเทพ ฯ ถ้ากรุงเทพ ฯ โปรดให้ตั้ง
 ชาติอเมริกาจะตั้งกงล่ดตามฝรั่งชาติซึ่งโปรดนั้น ๗๖

(ตราบัวแก้ว)

(ตราแอสแมนรอบเขต)

๑ ท้ายหนังสือสัญญา แอสแมนรอบเขตเขียนเป็นอักษรอเมริกาตั้ง
 ไว่ทั้งสองฉบับ เรื่องราวตองกันว่า อิศตาโตอินโตคาอเมริกา ได้
 ให้ตราตั้งแอสแมนรอบเขตณวัน ๒๖ เดือนมิเชมเบอ คักราช ๑๘๓๒ เป็น

ผู้ถือหนังสือเข้ามาทำหนังสือสัญญาทางไมตรี แลค้าขาย อิศตาโต-
 โอนิโตคาอเมริกาให้เข้ามาทำหนังสือสัญญาต่อกรุงเทพฯ ให้คนทั้ง
 ปวงรู้ทั่วว่า แอ็คแมนรอเบตเป็นผูถือหนังสือ แลจัดแจงทำหนังสือ
 สัญญาไว้ตามนี้ ในหนังสือสัญญานี้ได้ตกลงกันทุกข้อแล้ว บัดนี้
 แอ็คแมนรอเบตถือหนังสือสัญญานี้ฉบับนี้ออกไปให้ อิศตาโตโอนิโตคา
 อเมริกา เมื่ออิสตาโตโอนิโตคาอเมริกาเห็นชอบแล้ว จะเปิดตราสำหรับ
 เมืองให้ หนังสือนี้ทำที่กรุงเทพฯ ณวัน ๒๐ เดือนมาฆ ศักราช ๑๘๓๓
 ปี แต่เมืองอเมริกานี้ไม่ชนกับเมืองใด ๆ ๕๗ ปีแล้ว ๖๖

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศอเมริกา กับ ประเทศสยาม

- ๑ ศักดิ์คุณจุฬศักราช ๑๒๓๘ ปีมะโรง นักษัตร อัฐศก ความเจริญ
 งามจงมีแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ ๖๖
- ๑ ด้วยพระบาทสมเด็จพระปรมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
 พงษ์วงษาศักดิ์วรกระษัตริย์ วรขัตติยราชนิกโรดม จาตุรันตบรมมหา
 จักรพรรดิราชดั่งภาษ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แลสมเด็จพระบรมเรณทราเมศวร์ มหิศวเรศวร
 รังสรรค์ มหันตวรเดโชไชยมโหฬารคุณอดุ้ยเดช สรรพเทพเดชะรา
 นุรักษ์ บวรจุฬจักรพรรดิราชดั่งภาษ บวรธรรมิกมหาราช บวร

นารถพิตร พระบิณฑุเจ้าอยู่หัว ทงต้องพระองค์ ณกรุงเทพมหานคร
 นครอมรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา ขอมกันทำหนังสือสัญญาแก่
 ปรีไซเดนต์ในคิตชเต็ค เพื่อจะให้มผลประโยชน์แก่ราษฎรฝ่ายไทย
 แดคนอเมริกนททาการท่ามาหากินค้าขาย ให้มผลประโยชน์เรียบ
 รอยทงต้องฝ่าย เพราะเหตุฉนั้น จึงได้ตั้งเด่นาบคทมาททงต้องฝ่าย
 เมืองยู่ในคิตชเต็คตงตอนเช่นฮารีชกงส์ตเยนร็ดเมืองยิบุน ในพระบาท
 ด้มเด็จพระปรเมนทรมหามกุฏฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้มเด็จพระ
 พระ บวเรนทราเมศร์ฯ พระบิณฑุเจ้าอยู่หัว ทงต้องพระองค์
 พร้อมกับความคิตพระราชวงษานวงษ แดชาทูตตองขุดพระบาท
 ทงปวง มอบพระราชดำริห์แดพระราชประดงค์ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท แทนพระราชวงษานวงษ ๑ ด้มเด็จพระ
 พระยาบรมมหาพิไชยญาติ นรเนตรนารถราชดุริยวงษ ด้มสมเด็จพระ
 ปติษฐามุขมาตยาธิบดี ไตรยด้มรงค์วิรัตนชาติ ด้มกรมหารัชชาติ
 เบนทร ปรเมนทรมหาราชวโรประการ มโหฬารเดชานุกาพบพิตร
 ผู้ด้มเจ้าราชการทงพระนคร ๑ เจ้าพระยาศรีดุริยวงษ ด้มندانตพงพ
 ด้มทช มหาบุษรตโนตม ที่ด้มมุหพระกระดาใหม่ ผู้ด้มเจ้าราชการ
 เมืองปากไตทงปวง ๑ เจ้าพระยารวิวงษมหาโกษาธิบดีทพระคตง ผู้
 ด้มเจ้าราชการเมืองคว้นออก ๑ เจ้าพระยายมราชชาติเด่นางคณรินทร
 มหินทรราชบิตศรีวิไชยราชมหัยศว์วิปริรักษ ภูมิพิทักษ์โดกากร ทณศ
 ฤทธิธรรนครบาด เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายกรมเมือง ฝ่ายเมืองอเมริกา
 ตงให้ คอนเซนฮารีช กงส์ตเยนร็ดเมือง ยิบุน เป็นผู้ว่าการ ฝ่ายอเมริกา
 ฝ่าย เด่นาบคไทย ก็ได้ ตั้ง พระราช หัตถเตชา ประทับ พระราชด้มจกร

ฝ่ายขุนนางอเมริกันก็ได้อ่านหนังสือปรีไซเดนต์ซึ่งให้เข้ามาทำหนังสือสัญญาแก่ไทย เห็นถูกต้องพร้อมกันทั้งสองฝ่าย ได้ตกลงกันตามข้อสัญญาที่เขียนไว้ต่อไปข้างล่าง

๑ ข้อ ๑ ว่า ตั้งแต่นั้นไป เมืองยูไนเต็ชเตดส์ก็กับในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ พระบรมราชาธิบดีฯ ทงตั้งองค์ตั้งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินในสยามที่จะตั้งพระวงษ์พระราชพิธีริยยศไปภายหน้า ให้มีไมตรีรักษาใคร่กันราบคาบอยู่เป็นนิตย์ แต่บรรดาคนชาติอเมริกันซึ่งเข้ามาอยู่ณกรุงเทพฯ เด่นาบตีฝ่ายไทยก็จะช่วยบำรุงรักษาให้อยู่เป็นสุขสบาย ให้ได้ค้าขายโดยสะดวก มิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฝ่ายไทยห้ามเหิงเบียดเบียน แต่คนฝ่ายไทยที่จะไปค้าขายแต่ไปอาไ้รยอยู่ในเขตแดนอเมริกันนั้นไม่มี ฝ่ายอเมริกันยอมให้เรือรบอเมริกันเขาช่วยเรือตักค้าฝ่ายไทยในท้องทะเลนอกสมควรถือจะช่วยได้ แต่ยอมให้กงสุลอเมริกันตั้งอยู่เมืองต่าง ๆ ประเทศเขาช่วยในการเรือการคนในฝ่ายไทยที่จะไปค้าขายในประเทศที่กงสุลอเมริกันตั้งอยู่เว้นไว้แต่การที่กฎหมายเมืองนั้นห้ามมิให้ช่วยก็ช่วยไม่ได้

๒ ข้อ ๒ ว่า แต่บรรดาการงานของคนชาติอเมริกันซึ่งเข้ามาอยู่ณกรุงเทพฯ ก็ต้องฟังบังคับบัญชาของกงสุลอเมริกันซึ่งเข้ามาอยู่ณกรุงเทพฯ กงสุลอเมริกันจะไ้ทำตามหนังสือสัญญา แต่ข้อหนังสือสัญญาเก่าซึ่งเอ็ดแมนรอเบิตได้ทำไว้ในคฤชคักราช ๑๘๓๓ ปี ที่มิได้ยกเลิกทุกประการ แล้วจะไ้บังคับบัญชาคนชาติอเมริกันให้ทำตามด้วย แต่กงสุลอเมริกันจะรับรักษากฎหมายการค้าขาย แต่กฎหมาย

ที่จะห้ามปรามมิให้ชาติอเมริกันทำผิดล่วงเกินกฎหมายของชาติอเมริ-
 ริกกับไทยที่มีอยู่แล้ว แต่จะมีต่อไปภายหน้า ถ้าชาติอเมริกันจะเกิด
 วิวาทกันชนกับคนอยู่ในไต่บังคับไทย กงสุลอเมริกันกับเจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยจะพร้อมกันฟังแต่คดีนั้น ถ้าคนชาติอเมริกันทำผิดจะต้อง
 ทำโทษ กงสุลอเมริกันจะทำโทษตามกฎหมายอเมริกัน ถ้าคนในไต่
 บังคับไทยทำผิด เจ้าพนักงานไทยจะทำโทษตามกฎหมายไทย ถ้าคน
 ในไต่บังคับไทยเป็นความกันเอง กงสุลอเมริกันจะไม่เอาเป็นธุระ
 ถ้าคนชาติอเมริกันเป็นความกันเอง เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะไม่เอา
 เป็นธุระเหมือนกัน ๖

๓ ข้อ ๓ ว่า คนซึ่งอยู่ในไต่บังคับไทย จะไปเป็นลูกจ้างอยู่ด้วย
 ชาติอเมริกันก็ดี คนอยู่ในบังคับไทยที่มีไต่เป็นลูกจ้างก็ดี ทำผิดกฎ-
 หมายเมืองไทย จะหนีไปอาศัยอยู่ด้วยชาติอเมริกันซึ่งอยู่ในกรุง-
 เทพฯ ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่ด้วยชาติอเมริกันจริง กงสุลจะ
 จับตัวส่งให้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย ถ้าชาติอเมริกันที่เขามาตั้งบ้าน
 เรือนแต่เข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯฯ ทำผิดหนีไปอยู่ด้วยคนในไต่
 บังคับไทยกงสุลอเมริกันจะขอเอาตัว ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่ด้วย
 คนในไต่บังคับไทยจริง เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะจับเอาตัวส่งให้ ๗

๔ ข้อ ๔ ว่า ชาติอเมริกันจะเข้ามาค้าขายตามหัวเมืองชายทะเล
 ซึ่งชนกับกรุงเทพฯฯ ก็ค้าขายได้ โดยสะดวก แต่จะอาศัยอยู่ได้ก็
 เดียวกันแต่ในกรุงเทพฯฯ ตามในจังหวัดซึ่งกำหนดไว้ ในหนังสือสัญญา
 ประการหนึ่ง ชาติอเมริกันจะเข้ามาเช่าปลูกโรง ปลูกเรือน ปลูกคอก
 แดจะขอ โรง ๕ เรือน ๕ คอก พื้นที่แพ่งออกไปในกำหนด ๒๐๐

เดิน คิวดีไมล์อังกฤษ ชาติอเมริกันเข้าได้ แต่จะชอทชอไม่ได้ ถ้า
 อยู่ถึง ๑๐ ปีแล้วจึงจะชอได้ ถ้าอยู่ยังไม่ถึง ๑๐ ปี ท่านเดนาบัตจะ
 โปรดให้ชอจึงจะชอได้ แต่ทนอกกำหนด ๒๐๐ เด็น คิวดีไมล์อังกฤษ
 ชาติอเมริกันจะชอ จะเข้าที่เรอน ที่ล่วน ที่ไร่ ที่นา ตงแต่กำแพง
 เมืองออกไป เดินด้วยกำลังเรือแจวเรือพายทาง ๒๕ ชั่วโมง จะชอ
 จะเข้าเมื่อไรก็ชอได้เข้าได้ แต่เมื่อชาติอเมริกันจะชอทชอเรอน จะ
 ต้องบอกกงสุตอเมริกัน กงสุตอเมริกันจะได้บอกเจ้าพนักงานฝ่ายไทย
 เจ้าพนักงานกับกงสุตเห็นว่าคนที่จะชอทนน เป็นคนทำมาหากินโดยจริง
 เจ้าพนักงานกับกงสุตจะช่วยว่ากล่าวให้ ชอให้ตามราคาค่าสมควร แล้ว
 จะได้ดูแต่บทกวดททำหนังสือประทับตราเจ้าพนักงานให้ ไว้เป็นสำคัญ
 แล้วจะได้ฝากฝังเจ้าเมืองกรมการให้ช่วยดูแลทำนุบำรุงด้วย แต่ให้
 ผู้ทไปอยู่นนพวงบังคับบัญชาเจ้าเมืองกรมการตามยุคธรรม ค่าทำ
 เนียมททำไรทำล่วน ราษฎรบ้านนเมืองนั้นของเสียอย่างไร ก็ให้
 เสียตามชาวบ้านนชาวเมืองนั้น ถ้าในกำหนดสามปีแล้ว ผู้ทชอท
 ไม่มีทนรอน ฤาเชเชอนเสียมิใดตงการปลูกสร้าง ท่านเดนาบัตจะคืน
 เงินค่าทให้ จะตัดสินคนเอาทนนเสีย

๐ ข้อ ๕ ว่า ชาติอเมริกันที่จะเข้ามาอาไ้รย อยู่ณกรุงเทพฯ
 ต้องไปบอกแก่กงสุตให้จดชื่อไว้ ถ้าคนเหล่านั้นจะออกไปทะเล ฤาจะ
 ไปเที่ยวเกินกำหนดทาง ๒๕ ชั่วโมง ตามสัญญาไว้ที่จะให้คนชาติ
 อเมริกันอยู่ กงสุตจะไปชอหนังสือเบิกตงเจ้าพนักงานฝ่ายไทยให้ ไป
 ถ้าชาติอเมริกันจะกลับชอกไปจากกรุงเทพฯ ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายไทย
 บอกแก่กงสุตว่ามีเหตุควรจะห้ามมิให้ออกไป กงสุตอเมริกันก็จะมิ

ให้ออกไป ถ้าชาติอเมริกันจะไปเที่ยวในระหว่างทาง ๒๕ ชั่วโมง
กงสุลอเมริกันจะเขียนเป็นหนังสือไทยให้ไป ว่าคนนั้น ชื่ออย่างนั้น
รูปร่างอย่างนั้น มีรูปร่างอย่างนั้น แล้วจะต้องให้เจ้าพนักงานประทับ
ตราหนังสือให้ไปเป็นสำคัญด้วย คำนวณทางแต่เจ้าพนักงานอื่น ๆ ฝ่าย
ไทยคหนังสือแล้ว ให้คนหนังสือ ให้ปล่อยตัวไปโดยเร็ว ถ้าไม่มี
หนังสือกงสุลอเมริกันประทับตราเจ้าพนักงานฝ่ายไทยเป็นสำคัญ ก็
เป็นที่สงสัยว่าเป็นคนหนี ขอให้ยึดตัวไว้ แล้วให้บอกกงสุลอเมริกัน
ให้รู้

๐ ข้อ ๖ ว่า ชาติอเมริกันจะเข้ามาเที่ยวแต่จะเข้ามาหาไคร้อยู่
ณกรุงเทพฯ จะถือสำเนาของตัว ไทยก็ไม่ห้ามปราม เมื่อจะสร้าง
วัดขึ้น จะทำได้ก็แต่ในทันทานเสนาบดีจะโปรดให้ ถ้าชาติอเมริกันซึ่ง
จะเข้ามาอยู่ณกรุงเทพฯ จะจ้างคนซึ่งอยู่ในไต่บังคับไทยมาเป็นลูกจ้าง
ทันทานเสนาบดีฝ่ายไทยจะไม่ห้ามปราม ถ้าคนที่มีมุลนายจะมารับจ้าง
อยู่ด้วยชาติอเมริกัน มุลนายไม่รู้ มุลนายจะมาเอาตัวก็เอาไปได้
ถ้าชาติอเมริกันไปจ้างคนในไต่บังคับไทยเป็นลูกจ้าง ไม่ได้ทำสัญญา
แก่มุลนายเขา ภายหลังถ้าเกิดของสิ่งหนึ่งสิ่งใด เสนาบดีฝ่ายไทย
ไม่ชำระให้

๐ ข้อ ๗ ว่า เรือรบอเมริกันจะเข้ามาทอดหน้าด่านเมืองสมุทร-
ปราการ เข้ามาทอดได้ แต่จะขนมาณกรุงเทพฯ ไม่ได้ เมื่อเรือรบ
ซำรุตจะต้องเข้าอยู่ ทันทานเสนาบดีเจ้าเมืองกรมการเห็นว่าซำรุตจริง จะ
ยอมให้เข้ามาเขาอยู่ ถ้าจะมีขุนนางถือหนังสือปรีไซเดนต์อเมริกัน ให้
มาด้วยเรือรบเข้ามาณกรุงเทพฯ จะให้ขนมาแต่ถ้าเดียว ต้องให้ขน

มาทอดอยู่ที่บ่อน้ำของบัจจามิตร บ่อน้ำนี้ลึกมาก ขอให้ชนมาพินบ่อน
วงไว้แต่ท่านเดิมนั้นจะไปรดให้ ชนมาพินบ่อนจนจนมาได้ ถ้าไม่มี
เรือรบอเมริกันอยู่ในกรุงเทพฯ ชาติอเมริกันจะกวาดทกชน กงสุล
อเมริกันจะไประงับ ไทยจะให้ทหารไปช่วยกงสุลระงับ ภาจะระงับ
ได้

๑ ข้อ ๘ ว่า ค่าธรรมเนียมปากเรือที่เคยเรียกจากลูกค้าอเมริกัน
ตามสัญญาซึ่งทำไว้ในคฤศศักราช ๑๘๓๓ นั้น จะยอมเลิกเสียตั้ง
แต่หนังสือสัญญาในไซไซไซ ไปจะต่อเสียแต่ภาษีสองขาเข้า
ขาออก ดินค้าขาเข้าจะต่อเสียภาษีย่อยตาม จะเสียเป็นของฤจะ
เสียเป็นเงิน คิดราคาตามท้องน้ำ สุดแต่ใจเจ้าของจะเสีย ถ้าของ
เสียภาษีย่อยตามแล้วของจำหน่ายไม่ได้ จะเหลือกลับออกไปมาก
น้อยเท่าใด ต้องคิดภาษีสองที่เหลือนั้นให้แก่เจ้าของให้ครบ ถ้า
ราคาตั้งของไม่ตกลงกัน ต้องไปบอกกงสุลอเมริกัน ๆ จะเรียกพ่อค้า
คนหนึ่งฤสองคน ช่วยตราภอดสมควร ถ้าลูกค้าพวกอเมริกันจะ
บันทุกเอาสินค้าเข้ามาณกรุงเทพฯ ไม่ต้องเสียภาษี แต่ต้องขายสินค้าให้
แก่เจ้าภาษี ถ้าเจ้าภาษีไม่ซื้อเอาสินค้า ให้บันทุกสินค้ากลับออกไป
ไม่ต้องเสียอะไร ถ้าลูกค้าพวกอเมริกันเอาสินค้าไปตกตบขาย ทำผิด
จากสัญญาขอ ให้รับเอาสินค้าเสียให้คืน แลของที่เป็นสินค้าจะบันทุก
ออกไปนั้น ตั้งแต่ของตั้งนั้นเกิดมาจนได้เป็นสินค้าบันทุกเรือออกไป
ให้เสียภาษีแต่ชั้นเดียว ของสิ่งใดที่เป็นสินค้าในกรุงเทพฯ จะเรียก
เป็นสัมภักษร ฤเป็นภาษีบ้า ภาษีในกรุงเทพฯ ภาษีปากเรือ อย่างไร
ก็ให้เอาแต่ชั้นเดียว ภาษีสินค้าในกรุงเทพฯ ทุกสิ่งจะเรียกภาษีใน

กรุงเทพฯ ถ้าจะเรียกภาษาปากเรืออย่างไร ได้กำหนดแจ้งในพิกัดที่
 ติดอยู่กับหนังสือสัญญาแล้ว ได้ยอมกันเป็นชัดแล้ว ว่าของสิ่งหนึ่ง
 สิ่งใดที่ของเสียภาษาข้างในแล้ว เมื่อลงเรือไม่ต้องเสีย พวกลูกค้า
 ชาวอเมริกันจะซื้อสินค้า ยอมให้ซื้อจากผู้ทำปลูก แลของที่เขา
 ขายนั้น ถ้าผู้ใดคนหนึ่งจะชื้อยอมให้ขาย มิให้ผู้ใดหนึ่งชัดขวางห้าม
 ปราบ ภาษาที่กำหนดในพิกัดสัญญา สินค้าที่บนทุกเรือไทยเรือจีนที่
 เคยเสียแล้ว ฝ่ายไทยยอมจะลดภาษีให้เรือไทยเรือจีนแลชาติอื่น ๆ
 ก็จะยอมลดให้ลูกค้าชาวอเมริกันเหมือนกัน ลูกค้าชาวอเมริกันจะเข้า
 มาต่อเรือณกรุงเทพฯ ท่านเด่นาบดยอมให้ต่อแล้วก็ได้ แลเข้า
 ปลตาเกิดอ ของด่านสิ่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ไม่บริบูรณ์ มีกฎหมายประ-
 กาศห้ามไม่ให้ออกไปก็ได้ แต่ว่าเมื่อจะมีหมายประกาศนั้น ต้องกำ-
 หนดไว้ ๓๐ วันก่อน ถ้ามีการศึกสงคราม เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะ
 ห้ามมิให้มันทุกเขาออกไปต่างประเทศในวันนั้นก็ได้ เงินทองแลของ
 สำหรับตัวไม่ต้องเสียภาษี

๑ ข้อ ๙ ว่า ความในกฎหมายซึ่งติดในสัญญา กงสุลอเมริกัน
 กับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยพร้อมกันจะต้องรักษา แลจะต้องบังคับให้
 คนทั้งปวงกระทำตามกฎหมาย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะคิดเพิ่มเติม
 กฎหมาย หวังจะรักษาหนังสือสัญญาให้เจริญก็ทำได้ เงินที่ปรับไหม
 แลของที่รับเพราะทำผิดสัญญา ต้องตั้งเป็นของจีนแผ่นดิน

๑ ข้อ ๑๐ ว่า ถ้าฝ่ายไทยยอมให้สิ่งใด ๆ แก่ชาติอื่น ๆ นอก
 จากหนังสือสัญญา ก็จะต้องให้แก่ชาวอเมริกันเหมือนกัน

๑ ข้อ ๑๑ ว่า เมื่อพ้น ๓๐ ปี ตั้งแต่ประทับตราเปลี่ยนหนังสือ
แล้ว ฝ่ายไทยฝ่ายอเมริกันจะขอเปลี่ยนข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญา
แต่ข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญาเก่าที่ทำได้ ในกฤษฎีกา ๑๘๓๓ ปี ซึ่ง
มีโดยกเดียนั้น แต่ข้อใด ๆ ในกฎหมายค้าขายแลพิกัดภาษิตตอยู่ใน
หนังสือสัญญา แลกฎหมายที่จะทำต่อไปภายหน้า เมื่อได้บอกให้รู้
ก่อนบทหนึ่งแล้ว จะตั้งขุนนางฝ่ายไทยฝ่ายอเมริกัน เปลี่ยนแปลงเพิ่ม
เติมได้ตามแต่เห็นควรด้วยกันทั้งสองฝ่าย

๑ ข้อ ๑๒ ว่า หนังสือสัญญาทำไว้เป็นอักษรไทยอักษรอเม-
ริกันฉบับหนึ่ง ขอความของกัน หนังสือสัญญาในนี้ไซ้ ได้ตั้งแต่ไป
แล้ว หนังสือสัญญาจะต้องออกไปประทับตรากลับมาเปลี่ยนกันใน
กรุงเทพฯ ในระหว่าง ๑๘ เดือนตั้งแต่ทำไว้ ผู้สำเร็จราชการ ฝ่าย
ไทยฝ่ายอเมริกันทำหนังสือสัญญาเขียนเป็น ๓ ฉบับ ลงชื่อประทับ
ตราด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทำไว้ในกรุงเทพฯ มหานครอมรัตนโกสินทร
มหินทรายุทธยา ณวันพฤหัสบดีแรมดับค่ำเดือนวิสาข คือเดือนหกปี
มโรงนักษัตรชวศก จตุศักราช ๑๒๑๘ ปี ภาษายุโรปเป็นวันยี่สิบเก้า
ในเดือนเม คฤษศักราช ๑๘๕๖ ปี เป็นปีที่หกในราชสมบัติแห่งพระ-
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(ลงชื่อประทับตรา) ตอนเซนฮาริช ทูตอเมริกัน

(ลงชื่อประทับตรา) ท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทย หัวดวง

กฎหมายอย่างลกค้าอเมริกัน ซึ่งมาค้าขายในกรุงเทพ ฯ ต้องใช้

๑ ขอบ ๑ ว่า กบัตินนายเรือซึ่งจะเข้ามาค้าขายณกรุงเทพ ฯ เมื่อเข้ามาถึงนอกด่านตอนจะทอดลัดมือ ใช้คนเข้ามาบอกแก่เจ้าพนักงาน ฎาจะเขาเรือเลยเข้ามาเมืองสมุทรปราการก็ได้ตามใจ แต่จะต้องมาบอกเจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทรปราการ ว่าเรือมาแต่เมืองใด มีลูกเรือกี่คน มีบันทึกบอก ทอดลัดมือที่เมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องมอบบันใหญ่แต่ดินค้าแก่ขุนนางเจ้าพนักงานที่เมืองสมุทรปราการฝ่ายไทยแล้ว ต้องมีขุนนางกรมการฝ่ายไทยกำกับเรือขึ้นมาจนถึงกรุงเทพ ฯ ๗

๑ ขอบ ๒ ว่า ถ้าเรือเลยเกินด่านเมืองสมุทรปราการขึ้นมา มิได้เอาบันแต่ดินค้าขนไว ที่เมืองสมุทรปราการตามกฎหมายนี้ ต้องเอาเรือกดับลงไปเอาบันแต่ดินค้าขนไว เดียวที่เมืองสมุทรปราการ แล้วต้องปรับใหม่เงินแปดร้อยบาทด้วยไม่ฟังกฎหมายนี้ ถ้าเอาบันใหญ่แต่ดินค้าขนไว ที่เมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องปล่อยเรือให้ขึ้นมาค้าขายที่กรุงเทพ ฯ ๗

๑ ขอบ ๓ ว่า ถ้าเรือลกค้าอเมริกัน ขึ้นมาทอดลัดมือที่กรุงเทพ ฯ แล้ว ถ้าไม่ได้เป็นวันอาทิตย์ กบัตินนายเรือต้องเอาหนึ่งลัดสำหรับถ้าแต่บาญชี่ตั้งของซึ่งมีเข้ามาในท่าเรือ ต้องมอบให้แก่กงสุลอเมริกัน ใน ๒๕ ชั่วโมง กงสุลอเมริกันจะได้เอาบาญชี่ไปให้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทยที่ใดเรียกภาษ แต่เจ้าพนักงานคนนั้นต้องให้หนึ่งลัดสำหรับ

เปิดระวางในเวดานน ถ้ากับคนนายเรือมิได้ตั้งหนังสือแต่บายชั่ง
ของใน ๒๕ ชั่วโมงนั้น ถ้าตั้งบายชั่งไม่ครบจำนวนตั้งของในดำเรือ
จะต้องปรับใหม่ ๕๐๐ บาท แต่ว่ายยอมให้กับคนนายเรือแก่บายชั่ง
ของที่หลงลืมในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมง ตั้งแต่ได้ตั้งหนังสือถึงกงสุล
อเมริกันนั้น ไม่ปรับใหม่เอาเงิน ๖๖

๐ ข้อ ๕ ว่า ถ้าเรืออเมริกันเปิดระวางขนสินค้าก่อนยังไม่ได้
หนังสือเปิดระวาง แด่ตกลงขายตั้งของในกรุงเทพฯ ก็ดี นอกตั้ง
นอกตก จะต้องปรับใหม่เงิน ๕๐๐ บาท แด่ตั้งของตกลงขายนอกของ
รับเอาให้หมด ๖๖

๐ ข้อ ๕ ว่า เมื่อเรืออเมริกันขนของออก แล้วบนทุกของที่ออก
ไปเสร็จแล้ว เสียภาษีให้เสร็จแล้ว ได้ให้บายชั่งแก่กงสุลอเมริกัน
ครบตั้งของแล้ว ถ้ามิได้เกี่ยวข้องกับตั้งใด ๆ ต้องมีเบ็กลองอักษรไทย
ตั้งให้กงสุลอเมริกัน ๆ คนหนังสือดำหรับดำให้กับคนนายเรือ ปล่อยให้
เรือให้ต้องไปเมืองสมุทรปราการ ต้องมีเจ้าพนักงานกำกับเรือลงไปจน
ถึงเมืองสมุทรปราการ ถ้าเจ้าพนักงานที่เมืองสมุทรปราการไปตรวจดูที่
กำกับแล้ว บนแต่คนดำที่เขาขนไว้ตั้งให้กับคนนายเรือไป ๖๖

๐ ข้อ ๖ ว่า ฝ่ายทูตอเมริกัน ซึ่งเขามาทำหนังสือสัญญาครั้ง
ทูตหารู้จักภาษาไทยไม่ เสนาบดีฝ่ายไทยยอมให้เอาหนังสืออักษร
อังกฤษในหนังสือสัญญาไมตรี แด่กฎหมาย แด่ค้าขาย แด่พิกต
ซึ่งติดอยู่กับหนังสือสัญญาเป็นแน่ ๖๖

(ลงชื่อประทับตรา) ตอนเซนฮาวีซ ทูตอเมริกัน

(ลงชื่อประทับตรา) ท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทย ห้าดวง

พิกัดภายนอกเล่มใน

ที่จะเรียกเอาตามหนังสือสัญญา

๑ ข้อ ๑ ว่า เป็นพิกัดต้นคำ ภาชนะในไม้ทองเดี่ยวเดี่ยว เดี่ยวแต่
เมื่อบนทุกถงเรือเดี่ยวอย่างนี้

ท ๑ งาขาว	หาบตะ ๓๐ บาท	ท ๑๖ ห้างเนา	หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๒ รัง	หาบตะ ๖ บาท	ท ๑๗ ออกเตา	หาบตะ ๑ บาท
ท ๓ นรมาค	หาบตะ ๕๐ บาท	ท ๑๘ กระจตอง	
ท ๔ กระจวาน	หาบตะ ๑๕ บาท	ท ๑๙ กระจหน้า	หาบตะ ๑ บาท
ท ๕ เรือ	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๐ ปลิงทะเล	หาบตะ ๓ บาท
ท ๖ หอยแมงภู่	หาบตะ ๑ บาท	ท ๒๑ กระจเกาะปลา	หาบตะ ๓ บาท
ท ๗ ชนกกกระทง	หาบตะ ๓๐ ดั่ง	ท ๒๒ รังนกชน	ดื่บเขาดอง
ท ๘ หมากร้าง	หาบตะ ๑ บาท	ท ๒๓ บกนกกกระทง	หอยตะ ๖ บาท
ท ๙ กระจกช	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๔ ดีเดี่ยวค	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๐ หีบตาขาว	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๕ เบจ	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๑ หีบตาดำ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๖ พงทลาย	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๒ ผดกระจเบา	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๗ กายาน	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๓ หางนกยูง	หอยตะ ๓๐ บาท	ท ๒๘ เป็ดอก	
ท ๑๔ กระจคอกโค		ท ๒๙ หางไห	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๕ กระจบือ	หาบตะ ๓ ไพ	ท ๓๐ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท
ท ๑๕ ห้างแรด	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๓๑ ห้างกระเบน	หาบตะ ๓ บาท

ท ๓๐	เขากวางแก่	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๒	ครึ่ง	หาบตะ ๕	ตั้ง
ท ๓๑	เขากวางอ่อน	ตีบเอาหนึ่ง		ท ๕๓	บ้านใบ	หาบตะ ๖	ตั้ง
ท ๓๒	หนังกวาง	ร้อยตะ ๘	บาท	ท ๕๔	ปลาแห้ง	หาบตะ ๖	ตั้ง
ท ๓๓	หนังทราย	ร้อยตะ ๓	บาท	ท ๕๕	ปลาใบไม้	หาบตะ ๓	บาท
ท ๓๔	เอ็นเนื้อ	หาบตะ ๕	บาท	ท ๕๖	ฝาง	หาบตะตั้ง	ตั้งเพียง
ท ๓๕	หนังโคกระบือ	หาบตะ ๓	บาท	ท ๕๗	เนื้อเคมแห้ง	หาบตะ ๒	บาท
ท ๓๖	กระดูกข้าง	หาบตะ ๓	บาท	ท ๕๘	เปลือกโปดง	หาบตะ ๓	ตั้ง
ท ๓๗	กระดูกเดือ	หาบตะ ๕	บาท	ท ๕๙	ไม้แดง	หาบตะ ๒	ตั้ง
ท ๓๘	เขากกระบือ	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๐	ไม้ดำ	หาบตะ ๕	ตั้ง
ท ๓๙	หนังข้าง	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๑	เขาดำ	เกวียนตะ ๕	บาท
ท ๔๐	หนังเดือ	พันตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๒	เขาเปลือก	เกวียนตะ ๒	บาท
ท ๔๑	เกตุตม	หาบตะ ๕	บาท				

๐ ข้อ ๒ เป็นของที่เสียภาษีขึ้นในตามพิกัดน ภาษนนจะเรียก
 มากขึ้นไปไม่ได้ ถึงจะได้ขึ้นทุกกำขึ้นไปไม่ต้องเสีย ๗๕

ท ๕๓	น้ำตาล			ท ๕๘	ถั่วทกอย่าง	๑๒	เอาหนึ่ง
	ทรายขาว	หาบตะ ๒	ตั้ง	ท ๕๙	กิ่งแห้ง	๑๒	เอาหนึ่ง
ท ๕๔	น้ำตาล			ท ๖๐	งาเม็ดค	๑๒	เอาหนึ่ง
	ทรายแดง	หาบตะ	ตั้งหนึ่ง	ท ๖๑	ไหมดาว	๑๒	เอาหนึ่ง
ท ๕๕	ฝ้ายเม็ด			ท ๖๒	ขม	๑๕	เอาหนึ่ง
	ฝ้ายบด	ตีบคหนึ่ง		ท ๖๓	ไซเนื้อ	หาบตะ ๓	บาท
ท ๕๖	พริกไทย	หาบตะ ๓	บาท	ท ๖๔	เกตุ	เกวียนตะ ๖	บาท
ท ๕๗	ปลาทู	พันตะ ๓	บาท	ท ๖๕	ยาดูบ	พันตะ ๖	ตั้ง

๑ ข้อ ๓ แต่บรรดาตั้งของทั้งปวง นอกจากพกดตเขียนไว้ ใน
หนังสือที่เดียวกันอยู่ในบ้านในเมืองเท่าไร ให้เรียกยื่นอยู่แต่เท่านั้น
อย่าให้เรียกเพิ่มทวนไป แต่อย่าให้เรียกภาษเป็นสองชน เมื่อลง
บันทึกเรือไม่ต้องเสียภาษีอีก

ฯ

(ลงชื่อประทับตรา) ตอนเซนฮาริษ ทูตอเมริกัน

(ลงชื่อประทับตรา) ท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทย ห้าดวง

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศฝรั่งเศส แล ประเทศสยาม

๑ คู่ภักดี จตุศักราช ๑๒๓๘ ปีมโรงนักษัตรอิฐศก ความเจริญ
งามจงมีแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ ด้วยชามายัคคินา
ไปเดอฮนทดำมอัมเปรอเดฝรั่งเศส กับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทร-
มหามกุฏี จุฑชดมุตเทพยพงษ์วงชาติศักรกระษัตริย์ ราชันยราช
นิกรอดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชตั้งกาษ บรมธรรมิกมหา
ราชาธิราช บรมนารถบพิตรพระเจ้าอยู่หัว แลพระบาทสมเด็จพระ
ปกเรนทราเมศวรมหิศวเรศรังสรรค์ มหันตวรเดโชไชยมโห
พารคุณ อุดยเดชสรรพเทเวศรานุรักษ์ บวรจุฬจักรพรรดิราชตั้ง
กาษ บวรธรรมิกราชาธิราช บวรนารถบพิตรพระบิณเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงตั้งองค์นครกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา

ขอมกันทำหนังสือสัญญาด้วยมีพระราชประสงค์จะให้ทางไมตรีรักษ
 ไครกันมั่นคง เพื่อจะให้มิประโยชน์แก่ราษฎรทั้งสองฝ่าย จักแจ้ง
 การไปมาค้าขายทำมาหากินให้มิกำไรวีเยียบร้อยทั้งสองฝ่าย เพราะ
 เหตุฉนั้นจึงได้ตั้งเด่นาบตทมาหนาททั้งสองฝ่าย ฝ่ายชามายัคคินาไป
 เดอหนที่ตามอัมเปรอเตฝรั่งเด็ค ได้ตั้งมอชเเอชชาเดอญุณนิกอตามา
 ชิมเดียนเดอมองคัง ซึ่งเปนขุนนางในจำพวกเดเดียงเดอะโนระ เปน
 ราชทูตว่าการแทน ชามายัคคินาไปเดอหนที่ตามอัมเปรอเตฝรั่งเด็ค
 ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระ
 บาทสมเด็จพระปวงเรนทราเมศวรมหิศวเรศพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง
 สองพระองค์ ได้ตั้งให้พระเจ้าหนองยาเชอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
 แทนพระราชวงษานุกรงษ ๑ ดมเด็จพระยาบรมมหาพิไชยญาติ
 นครนเรนทรราชสุริยวงษ ดกฤตพงษ์ปติษฐามุขมาตยาธิบดี ไตร
 สรณศรีรัตนชาติ ดกตมหารัชชาธิเบนทร ปรเมนทรมหาราชวโร
 ประการ มโหฬารเดชานุกาพบพิตร ผู้ดำเรัจราชการทงพระนคร ๑
 เจ้าพระยาศรีสุริยวงษดมนตพงษ์พิตุท มหาบรุษรัตโนดม ที่ดมุ
 พระกระดาโหม ผู้ดำเรัจราชการเมืองปากไตทงปวง ๑ เจ้าพระยา
 วิวงษมหาโกษาธิบดีทพระคตัง ผู้ดำเรัจราชการเมืองตวนนอก ๑
 เจ้าพระยายมราชชาติเด่นางคนรินทร มหินทรราชบดิศรีวิไชย ราช
 มหัยศวริยบริรักษ ภูมิพิทักษโสถากกร ทณฑฤทธิชรัตนครบาด เปน
 เจ้าพนักงานฝ่ายกรมเมืองทง ๕ เปนประธาน ฝ่ายเด่นาบตีไทยก็ได้
 ตั้งพระราชหัตถเดชาทรงประทับพระราชถัญจกร ฝ่ายขุนนางทตฝรั่ง
 เด็คก็ได้ตั้งหนังสือชามายัคคินาไปเดอหนที่ตามอัมเปรอเตฝรั่งเด็ค ซึ่ง

ให้เข้ามาทำหนังสือสัญญากับไทย เห็นถูกต้องพร้อมกันทั้งสองฝ่าย
ได้ตกลงกันตามข้อสัญญาที่เขียนไว้ต่อไปข้างหน้า

๑ ข้อ ๓ ว่าคงแต่ ซามายส์คีน่า ไปเดอหนที่ล้ามอัมเปรอด
ฝรั่งเศส กับพระเจ้าแผ่นดินเมืองฝรั่งเศสที่จะสืบวงษแด่ราชอิศริยยศ
ต่อไปภายหน้า กับด้วยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระ
บาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งสองพระองค์ ทั้งสมเด็จพระเจ้า
แผ่นดินสยามที่จะสืบพระราชวงษแด่พระราชอิศริยยศต่อไปภายหน้า
ให้มีไมตรีรักใคร่กันราบคาบไปภายหน้าไม่รู้สิ้นสุด คนในประเทศ
ฝรั่งเศสแต่คนในประเทศสยามจะรักใคร่กันทั้งสองฝ่ายทุกแห่งทุกตำบล
ทุกคน แต่บัดนี้คนฝรั่งเศสที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม ท่าน
เด่นาบตีฝ่ายไทยจะช่วยบำรุงรักษาคนแต่เข้าของตามธรรมเนียมกฎ
หมายฝ่ายประเทศสยาม ให้อยู่เป็นสุขสบาย ท่านเด่นาบตีฝ่ายไทย
เขาจะรักษาคนประเทศอื่นซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ แห่งใด ให้มีผลประ
โยชน์ โดยยิ่งอย่างไร ก็ให้เขาจะรักษาคนประเทศฝรั่งเศสเหมือนกัน
ถ้าคนในประเทศสยามไปอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ชุณนางในประเทศ
ฝรั่งเศสจะช่วยบำรุงรักษาคนแต่เข้าของตามธรรมเนียมกฎหมายประ
เทศฝรั่งเศส ให้อยู่เป็นสุขสบาย แต่ชุนนางประเทศฝรั่งเศสเขาจะ
รักษาคนประเทศอื่นซึ่งอยู่ในประเทศฝรั่งเศสแห่งใด ให้มีผลประ
โยชน์ โดยยิ่งอย่างไร ก็ให้เขาจะรักษาคนประเทศสยามเหมือนกัน ฝ่าย
ฝรั่งเศสยอมรับจะให้เรือรบฝรั่งเศสเขาจะ ช่วยเรือลูกค้าฝ่ายไทยใน
ท้องทะเล แล้วยอมให้กงสุลฝรั่งเศสที่ตั้งอยู่เมืองต่าง ๆ ประเทศเขา
ชุนระในการเรือในการคนในฝ่ายไทย ซึ่งไปค้าขายในประเทศเมือง

๒๘๘
เหตุนานนมทมกงสุตฝรั่งเด็คตั้งอยู่ กงสุตฝรั่งเด็คจะเอาชูระตุกค้าฝ้าย
ไทยเหมือนนกกับตุกค้าชาติฝรั่งเด็ค ๒๘๘

๐ ข้อ ๒ ว่า ฝ้ายไทยจะยอมให้ชาติฝรั่งเด็คตั้งกงสุต ถ้ากงสุต
ไม่ยอมจะยอมให้มีผู้ว่าการแทนกงสุตเข้ามาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ กงสุต
กิต ผู้ว่าการแทนกงสุตกิต จะต้องรักษาให้คนฝรั่งเด็คได้ค้าขายโดย
สะดวก จะได้บังคับให้คนฝรั่งเด็คทำตามหนังสือสัญญา ถ้าคนฝ้าย
ไทยฝ้ายฝรั่งเด็คมีความเกี่ยวข้องกัน เจ้าพนักงานฝ้ายไทยกับกงสุต
ฝ้ายฝรั่งเด็ค จะช่วยกันว่ากล่าวระวังรักษาให้ถูกตามข้อสัญญาทุก
สิ่งทุกประการ กงสุตฝรั่งเด็คนั้นจะมีอำนาจบังคับการได้ ต่อเมื่อ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ทรงดำริว่าพระราชทานนามสัญญาบัตร
ให้เป็นกงสุตว่าการฝรั่งเด็คในประเทศสยามจึงจะบังคับการได้ ถ้า
ท่านเสนาบดีกรมมหานครยอมให้กงสุตชาติใด ๆ มีอำนาจผลประโยชน์
ประการใด ก็ต้องยอมให้กงสุตฝรั่งเด็คมีอำนาจผลประโยชน์
อย่างเดียวกัน แล้วจะยอมให้กงสุตแต่ผู้ว่าการแทนกงสุตฝรั่งเด็ค ตั้ง
แต่ตรงแต่ยกของฝรั่งเด็คในท่าสำหรับกงสุตอยู่ แต่กงสุตฝรั่งเด็คจะตั้งได้
ต่อเมื่อได้หนังสือสัญญา ได้ บัตรการค้าสำหรับแผ่นดินฝรั่งเด็คเข้ามา
ถึงกรุงเทพฯ ๒๘๘ เปลี่ยนหนังสือสัญญาที่บัตรการค้าสำหรับแผ่นดินสยาม
เสร็จแล้วจึงจะตั้งกงสุตได้ ถ้ากงสุตถามผู้ว่าการแทนกงสุตตายกิต มี
ชระไปไม่อยู่กิต คนฝรั่งเด็คจะไปว่ากับกงสุตประเทศยุโรปชาติอื่น ๆ
ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นไมตรีกับฝรั่งเด็คให้ว่าการแทนก็ได้ ถ้า
กงสุตประเทศยุโรปอื่น ๆ ไม่มีผู้จะเอาชูระ คนฝรั่งเด็คจะมาหาเจ้า
พนักงานฝ้ายไทย เจ้าพนักงานฝ้ายไทยจะต้องเอาชูระคนฝ้ายฝรั่งเด็ค
ให้สำเร็จผลประโยชน์ตามหนังสือสัญญา ๒๘๘

๑ ข้อ ๓ ว่า บันดาคนฝรั่งเดส์จะเข้ามาเที่ยวแลจะเข้ามาอาศัย
 อยู่ในพระราชอาณาเขตประเทศสยาม จะถือศาสนาของตัวฝ่ายไทย
 จะไม่เบียดเบียนห้ามปราม ถ้าจะสร้างวัดขึ้น จะทำได้ก็แต่ในท้าว
 เสนาบดีฝ่ายไทยกับกงสุลฝรั่งเดส์อนุญาตยอมตกลงกันให้
 ทำจึงจะทำได้ แลบาดหลวงฝรั่งเดส์ที่เข้ามาอยู่กรุงเทพฯ ก่อนๆ ก็
 บาดหลวงที่จะเข้ามาอยู่ใหม่ก็ จะไปเที่ยวตั้งสอนศาสนาในประเทศ
 สยามก็ได้ จะสร้างวัดขึ้นจะทำได้ก็แต่ในท้าวเสนาบดีฝ่ายไทยกับ
 กงสุลฝรั่งเดส์อนุญาตยอมตกลงกันให้ทำจึงทำได้ แล
 บาดหลวงฝรั่งเดส์จะสร้างตึกแถวเรือนอยู่ก็ ปลูกโรงสอนหนังสือ
 เด็กๆ ก็ได้ โรงรักษาคนไข้ก็ได้ ในประเทศสยามก็ได้ แต่ต้อง
 ประพฤติตามกฎหมายไทย ถ้าบาดหลวงจะไปเที่ยวตามหัวเมืองก็ได้
 ได้ แต่จะต้องขอหนังสือเจ้าพนักงานฝ่ายไทย แลหนังสือกงสุลฝรั่ง-
 เดส์ไปด้วยเป็นสำคัญ ถ้ากงสุลฝรั่งเดส์ไม่อยู่จะขอหนังสือเอมิศค
 ปรุศฝรั่งเดส์ไปแทนหนังสือกงสุลฝรั่งเดส์ก็ได้ ๖

๑ ข้อ ๕ ว่า แต่บันดาคนฝรั่งเดส์ ซึ่งจะเข้ามาอาศัยอยู่ใน
 ประเทศสยาม ก็ต้องบอกชื่อให้กงสุลจดหมายไว้ให้รู้ ถ้าคนฝรั่ง-
 เดส์เป็นความเกี่ยวข้องกับคนในประเทศสยาม คนฝรั่งเดส์จะฟ้องคน
 ในประเทศสยาม ก็ให้คนฝรั่งเดส์ทำเรื่องราวไปปรึกษากงสุลฝรั่ง-
 เดส์ก่อน เมื่อกงสุลฝรั่งเดส์เห็นเรื่องความสมควรจะว่ากล่าวได้ ก็
 ให้กงสุลพาตัวเด้นำเรื่องราวมายื่นกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยจึงจะรับว่าให้ ถ้าคนในประเทศสยามเป็นความเกี่ยวข้องกับ
 คนในบังคับฝรั่งเดส์ คนในประเทศสยามจะฟ้องคนในบังคับฝรั่ง-

คดี ก็ให้คนในประเทศสยามทำเรื่องราวไปปรึกษากับเจ้าพนักงาน
ฝ่ายไทยก่อน เมื่อเจ้าพนักงานฝ่ายไทยเห็นเรื่องราวความสมควรจะ
ว่าได้ ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยพาดหัวหน้าเรื่องราวมายื่นกับกงสุล
ฝรั่งเศส กงสุลฝรั่งเศสจึงจะรับว่าให้

๑ ข้อ ๕ ว่า คนชาติฝรั่งเศสจะไปเที่ยวค้าขายในประเทศสยาม
ได้ โดยสะดวก จะซื้อขายสินค้ากับเจ้าของไม่ต้องขอต่อเจ้าพนักงานต่อ
เจ้าภาษี ไม่ให้มีผู้ขัดขวางห้ามปราม คนฝรั่งเศสเข้ามาหาได้รยอยู่
ได้แต่ที่ใกล้กรุงเทพฯ ในจังหวัดหนทาง ๒๕ ชั่วโมงเข้ามาโดยกำลัง
เรือแจวเรือพายของไทยในทุกเมื่อทุกเวลา จะปลูกตึกปลูกเรือนปลูก
โรงก็ได้ จะซื้อจะเช่าจะขายที่เรือกสวนไร่นาได้ ถ้าจะซื้อที่ใกล้
กำแพงเมืองวัดแต่กำแพงเมืองออกไป ๒๐๐ เด็น จะซื้อได้ ก็แต่ที่ท่าน
เสนาบดีฝ่ายไทยยอมให้ ขอ กับคนฝรั่งเศสเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ครบ
๓๐ ปีจึงซื้อได้ ถ้าฝรั่งเศสจะซื้อที่สวนไร่นาที่ไร่นาให้ ไปบอก
กับกงสุลฝรั่งเศส ๆ ต้องมาบอกกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทย กงสุลกับ
เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะช่วยว่ากล่าวให้ซื้อตามราคาค่าสมควร แล้วจะ
ได้ ต่แต่บอกที่วัดที่ ทำหนังสือ บัดตราเจ้าพนักงานฝ่ายไทยไว้เป็นสำคัญ
แต่คนฝรั่งเศสที่ไปซื้อที่อยู่นั้น จะต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียม
นิยมฝ่ายไทย ค่าธรรมเนียมที่ทำอะไรทำสวน ราษฎรฝ่ายไทยบ้านนั้น
เมืองนั้นต้องเสียอย่างไรก็ต้องเสียเหมือนกัน ถ้าผู้ซื้อที่ไว้นั้นคิดตั้ง
แต่ซื้อที่ไว้ครบ ๓ ปีแล้ว ไม่ได้ปลูกสร้างตั้งใด เจ้าพนักงานฝ่ายไทย
จะคนเขาที่นั้นเสีย จะคิดเอาเงินค่าที่คนให้ตามราคาที่เขาซื้อไว้

๑ ข้อ ๖ ว่า พวกฝรั่งเศสในเมืองไทย เมื่อจะต้องการมีด้าม

แต่คนใช้สำหรับกายเรือกัด ทำการต่าง ๆ กัด จะเดออกจางไต ใน
 พดกไทยซึ่งว่างการของนายถานายยอมให้รับจาง กับมิไต่รับการจาง
 ของผู้อื่นก่อน แต่เมื่อไทยไต่รับการของฝรั่งเดร์จเดว เจ้าพนักงาน
 จะช่วยกำขบให้ ถอดตามซึ่งไต่สัญญากัน เมื่อคนไทยรับใช้ฝรั่งเดร์
 อยู่เว้นไว้แต่ราชการ นอกนั้นมิให้ผู้อื่นใดมาเบียดเบียดเขาได้
 เหมือนหนึ่งคนฝรั่งเดร์เอง ถ้าเดว่าไทยนั้นมากกระทำผิดต่อกฎหมาย
 กงสุตฝรั่งเดร์จะตั้งตัวให้แกเจ้าพนักงาน ๖

๑ ข้อ ๗ ว่า คนฝรั่งเดร์ที่เข้ามาอยู่ในประเทศสยาม จะกดับ
 ออกไปก็ไปได้ ไม่มีผู้ไต่ขัดขวาง เว้นแต่เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไป
 ขแจ้งบอกกับกงสุตฝรั่งเดร์ว่า คนฝรั่งเดร์คนนั้นขอขัดขวางยังไม่ควร
 จะให้ออกไป กงสุตฝรั่งเดร์ก็จะมิให้ออกไป ถ้าแต่คนฝรั่งเดร์จะไป
 เทียวเคินทาง ๒๕ ชั่วโมงที่กำหนดไว้ในหนังสือสัญญา จะต้องให้
 กงสุตไปขอหนังสือต่อเจ้าพนักงานฝ่ายไทยไป ถ้าคนฝรั่งเดร์มีวิชา
 จะขอไปคูลิ่งของต่าง ๆ แร่แต่คั้นไม้แต่คุดต่าง ๆ ก็ให้เจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยช่วยตั้งเควาระห์ ให้ได้เร็วจตุมความปราณาของพวกนั้น จะได้
 มีผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ถ้าจะไปขุดแร่ถลุงแร่เอามาเปนอาณา
 ประโยชน์ ต้องบอกเจ้าพนักงานฝ่ายไทยให้รู้ก่อน เจ้าพนักงานฝ่าย
 ไทยยอมจึงทำได้ ถ้าคนฝรั่งเดร์จะไปเทียวในทาง ๒๕ ชั่วโมงเข้ามา
 ก็ไปได้ แต่จะต้องถอดหนังสือของกงสุตฝรั่งเดร์เปนอักษรไทยว่า คน
 นั้นขออย่างนรูปพรรณอย่างนมีคานอย่างนั้น จะไปขุระอย่างนั้นๆ
 จะต้องบิตตราเจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปเปนลาคัญด้วย ถ้าไม่มีหนังสือ
 ดำหรับตัวไปเปนที่ตั้งได้ยว่าเปนคนหนี ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจับ

ตัวได้ แล้วจะต้องเอาตัวมาส่งกับกงสุลโดยอ้อมมาโดยทางไมตรีใน
เวลานั้น

๑ ข้อ ๘ ว่า คนฝรั่งเดส์ที่เข้ามาอยู่ในประเทศสยามก่อน ๆ ก็
ดี ที่จะเข้ามาอยู่ใหม่ก็ดี จะมีการเกี่ยวข้องกับคนฝ่ายไทย
คนฝรั่งเดส์จะบอกกับกงสุลทุกคดีอ่าน แล้วจะว่ากล่าวปลดปล่อยเปรียบ
เทียบให้ยอมแล้วกัน โดยดีทั้งสองฝ่าย ถ้าคนฝ่ายไทยจะมีการเกี่ยว
ข้องเป็นความกันกับคนฝรั่งเดส์ ก็ให้คนฝ่ายไทยมาบอกกับกงสุลฝรั่ง
เดส์ ๆ จะว่ากล่าวปลดปล่อยเปรียบเทียบให้ยอมแล้วกัน โดยดีทั้งสอง
ฝ่าย ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่ตกลงยอมกัน กงสุลฝรั่งเดส์จะพาตัวไปหา
เจ้าพนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยกับกงสุลฝรั่งเดส์จะว่า
กล่าวตัดสินให้ โดยข้อโดยตรง ถ้าคนฝ่ายไทยเป็นความกันเองก็ดี ถ้า
เป็นความกันกับคนชาติอื่น ๆ ก็ดี กงสุลฝรั่งเดส์ก็ไม่เอาเป็นธุระ ถ้าคน
ฝรั่งเดส์วิวาทกันเองก็ดี ถ้าคนฝรั่งเดส์วิวาทกับคนประเทศยุโรปอื่น ๆ
ก็ดี เจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็ไม่เอาเป็นธุระ เว้นแต่คนฝรั่งเดส์วิวาทกัน
เอง ถ้าคนฝรั่งเดส์วิวาทกับคนประเทศยุโรปอื่น ๆ เป็นการใหญ่ถึง
ยิงปืนฆ่าฟันกันตาย กฎหมายในประเทศสยามว่าเดมิดเมืองท่านมีความ
ผิด กงสุลจะต้องว่าโทษผู้ทกระทำผิดให้สมควร กงสุลฝรั่งเดส์กับ
กับคนเรือฝรั่งเดส์จะต้องบังคับคนในดากำบันฝรั่งเดส์ ฝ่ายไทยจะ
ไม่เอาเป็นธุระ ถ้าเรือรบฝรั่งเดส์ไม่มีอยู่ที่กรุงเทพฯ กงสุลมีคนที่อยู่
น้อย ฝรั่งเดส์ต่อฝรั่งเดส์วิวาทกันขึ้น กงสุลจะไปขอเจ้าพนักงานฝ่าย
ไทยให้ไปช่วยระงับ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะให้คนไปช่วยระงับคนที่
วิวาทกันนั้นกว่าจะเรียบร้อยดี

๑ ข้อ ๙ ว่า ถ้าคนฝรั่งเศสเข้ามาอยู่ในประเทศสยามทำผิดต่อไทย เจ้าพนักงานฝ่ายไทย จะจับเอาตัวผู้ที่ทำผิดไปส่งให้กงสุลฝรั่งเศส ๆ ต้องทำโทษให้ตามกฎหมายฝรั่งเศส ถ้าคนฝ่ายไทยไปทำผิดต่อคนฝรั่งเศส กงสุลฝรั่งเศสจะมาบอกกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะจับคนฝ่ายไทยผู้กระทำผิดมาทำโทษให้ตามกฎหมายประเทศสยาม ๖

๑ ข้อ ๑๐ ว่า ถ้าเรือถูกค้าเมืองฝรั่งเศสจะเข้ามาค้าขายตามทะเลในเขตแดนประเทศสยาม พบปะสัตว์สัตว์เขาปถมนต์เรือถูกค้าชาติฝรั่งเศส ท่านเด่นาบติแลผู้สำเร็จราชการหัวเมืองฝ่ายไทย จะให้ทหารแลเรือรบออกช่วยเหลือตามเรือสัตว์ให้เต็มอำนาจฝ่ายไทยที่จะทำได้ ถ้าจับตัวสัตว์ได้แล้ว ขุนนางฝ่ายไทยจะทำโทษตามกฎหมายฝ่ายไทย ดินค้าของคนชาติฝรั่งเศสที่สัตว์เอาไปนั้น จะพบที่แห่งใดก็ดี ถ้าจะได้นามากน้อยเท่าใดก็ดี จะเสียเท่าไรจะดีเท่าไรให้มอบให้กับกงสุลฝรั่งเศส ๆ จะได้นั้นให้กับเจ้าของ ถ้าฝ่ายไทยตามจับสัตว์แลผู้ร้ายแลสินค้าของคนชาติฝรั่งเศสด้วยเต็มใจเต็มอำนาจไม่ได้แล้ว เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะมาบอกชี้แจงให้กงสุลรู้ แลก็ไม่ต้องใช้ของถ้าผู้ร้ายมาตกของ ๆ คนชาติฝรั่งเศสที่อยู่ในประเทศสยาม เจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็จะช่วยสืบเสาะติดตามให้เต็มกำลังอำนาจฝ่ายไทย ถ้าติดตามเต็มอำนาจไม่ได้แล้ว เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะมาบอกชี้แจงให้กงสุลรู้แลก็ไม่ต้องใช้ของ ๖

๑ ข้อ ๑๑ ว่า ถ้าถูกเรือในกำปั่นรบ แลเรือถูกค้าฝรั่งเศสหลบหนีไป กงสุลฝรั่งเศสแลกับศันนายเรือฝรั่งเศสจะมาบอกกับเจ้า-

พนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะเอาพระช่วยติดตามให้เต็ม
อำนาจ จับตัวได้แล้วจะเอาตัวไปมอบให้กับกงสุล ถ้ากงสุลไม่อยู่จะ
เอาตัวมอบให้กับต้นนายเรือฝรั่งเศส ถ้าคนฝ่ายไทยทำผิดด้วยกฎ
หมายฝ่ายไทยหนีไปอยู่ในบ้านเรือนคนฝรั่งเศสก็ดี ในกำบ้านฝรั่งเศส
ก็ดี เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะไปชี้แจงบอกกับกงสุล ๆ จะจับเอาตัวส่ง
ให้กับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยโดยเร็ว กงสุลฝรั่งเศสกับเจ้าพนักงานฝ่าย
ไทยจะไม่เข้ากับคนหลบหนี

๑ ข้อ ๓๒ ว่า ถ้าคนฝรั่งเศสที่เข้ามาตั้งค้าขายอยู่ในประเทศสยาม
กู้เงินคนฝ่ายไทยไปก็ดี ฤๅซื้อเชือดสินค้าคนฝ่ายไทยก็ดี แต่มีเหตุ
ขาดทุนด้วยการต่าง ๆ ไม่มีเงินจะใช้ ให้กับคนฝ่ายไทยที่เป็นเจ้าหน
กงสุลจะเอาของ ๆ คนที่เป็นลูกหนี้ ตามมีมากน้อยเท่าใด แบ่งใช้ให้
กับเจ้าหนตามกฎหมายฝรั่งเศส เมื่อเจ้าหนแต่เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไป
บอกกับกงสุล กงสุลจะเอาพระเจ้าหนช่วยรับเอาของ ๆ ลูกหนี้ท่มอยู่
แต่ก่อน ๆ ที่เมืองนุกิต ที่เมืองอื่น ๆ ก็ดี ในเวลาทวนชำระมาแบ่งให้
เจ้าหนเสร็จแล้ว ลูกหนี้จะไปทำมาหาได้ มีกำไรชนด้วยตั้งอื่น ๆ
ภายหลังทวนชำระ เจ้าหนเดิมจะกลับไปทวงเอาอีกไม่ได้

๑ ข้อ ๓๓ ว่า ถ้าคนฝ่ายไทยเป็นหนี้คนฝรั่งเศสหลบหนีไป เจ้า
พนักงานฝ่ายไทยจะช่วยติดตามให้เต็มอำนาจ ถ้าคนฝรั่งเศสเป็นหนี
คนฝ่ายไทย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะไปบอกกงสุล ๆ จะชำระให้

๑ ข้อ ๓๔ ว่า ถ้าคนฝรั่งเศสจะเข้ามาตายในประเทศสยาม ถ้า
คนฝ่ายไทยตายในประเทศฝรั่งเศสก็ดี เจ้าพนักงานฝ่ายไทยฝ่ายฝรั่ง-

เค็ดจะเอาของ ๆ คนที่ตายให้กับคนฝ่ายไทยฝ่ายฝรั่งเค็ดที่ควรจะได้
มรรฎก ถ้าไม่มีผู้จะรับมรรฎก ต้องเอาของ ๆ คนที่ตายมอบให้กับกงสุล
แต่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย ๗

๑ ขอ ๑๕ ว่า เรือรบฝรั่งเค็ดจะเข้ามาทอดอยู่ได้แต่เพียงหน้าด่าน
เมืองสมุทรปราการ ถ้าจะขนามาถึงกรุงเทพฯ ให้บอกท่านเสนาบดีฝ่าย
ไทยให้รู้ก่อน ท่านเสนาบดีฝ่ายไทยยอมให้ ขนามาจอดอยู่ที่ไหนขนามา
มาจอดได้ ๗

๑ ขอ ๑๖ ว่า ถ้าเรือรบฝรั่งเค็ด กัด เรือตูกค้าฝรั่งเค็ดกัด
ชำรุดควรจะทำอยู่ ขุนนางในเรือรบฝรั่งเค็ดจะต้องบอกกับเจ้าพนักงาน
งานฝ่ายไทย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยเห็นว่าเรือชำรุดจริง ควรจะขนามา
เขากลับกรุงเทพฯ ก็ให้ ขนามาซ่อมแปดงเขากลับกรุงเทพฯ ถ้าเรือตูก
ค้าฝรั่งเค็ดมีเหตุต้องพยุ ฤาเรือเกยหาดเกยหินเดี่ยวที่แห่งใดใดในประ
เทศสยาม ผู้สำเร็จราชการเมืองหนุราชาก็จะไปช่วยเก็บของรับคน
แต่จะให้คนไปบอกกับกงสุลที่อยู่ใกล้ กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทย
จะช่วยดมเคราะห์เก็บของที่ควรจะเก็บได้ ให้กับเจ้าของให้ ได้กลับไป
บ้านเมือง ๗

๑ ขอ ๑๗ ว่า ถ้าเรือตูกค้าชาติฝรั่งเค็ดจะเข้ามาค้าขายใน
ประเทศสยาม ได้เสียค่าภาษีเขาเขาออก ตามกฎหมายซึ่งมีอยู่ใน
หนังสือสัญญาต่อไปข้างหน้าในฉบับนี้แล้ว จะไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม
และค่าธรรมเนียมการค้าทอดต่ออีก ถ้าท่านเสนาบดีฝ่ายไทยจะให้เรือตูกค้า
ประเทศอื่น ๆ กัด มีผลประโยชน์ประการใด ก็จะต้องให้เรือตูกค้า
ชาติฝรั่งเค็ดมีผลประโยชน์เหมือนกัน ๗

๑ ข้อ ๓๗ ว่า เมื่อถูกค่าชาติฝรั่งแล้วจะบันทึกดินค้าเข้ามาขาย
 ในประเทศสยาม ดินค้าขาเข้าของเสียภาษีร้อยละตามทุกสิ่ง จะเสีย
 เป็นเงินก็ได้ จะเสียให้เป็นของก็ได้ ผู้ดูแลใจเจ้าของจะเสีย ถ้าราคา
 ดั้งของไม่ตกลงกัน ผู้ถูกค่าฝรั่งแล้วต้องบอกกับกงสุล ๆ กับเจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยจะเรียกพ่อค้าคนหนึ่งญาติของคนมาทั้งสองฝ่าย ให้ช่วยค
 ราคากอสมควร ดินค้าที่ถูกค่าฝรั่งแล้วเสียภาษีร้อยละตามแล้ว
 จะไปรวมขายแห่งเดียว ถ้าจะแบ่งขายให้ผู้ถูกค่าไป ไม่ต้องเสียภาษี
 อีก ถ้าของเสียภาษีร้อยละตามแล้ว ของจำหน่ายไม่ได้จะเหลือกลับ
 ออกไปมากน้อยเท่าใด ต้องคิดภาษีตั้งของที่เหลือคืนให้กับเจ้าของ
 ให้ครบ ถ้าดินค้าบันทึกเข้ามาไม่ได้ขึ้นชั้นจากเรือแดงออกขาย ก็ไม่
 ต้องเสียภาษี

๑ ข้อ ๓๘ ว่า ดินค้าในประเทศสยามเมื่อบันทึกลงเรือกิด ทียง
 ไม่ได้บันทึกลงเรือกิด จะต้องเสียภาษีมากน้อยเท่าใด ตามซึ่งได้กา
 หนดไว้ ในหนังสือพกตทใด บิดตราไว้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่บรรดา
 ดินค้าเหล่านี้จะต้องเสียภาษีเช่นเดียว ถ้าเสียภาษีเมื่อบันทึกลงเรือ
 ไปต่างประเทศแล้ว ก็ไม่ต้องเสียภาษีในประเทศสยามแต่ค่าธรรมเนียม
 หนึ่งอื่น ๆ อีก ถ้าเสียภาษีในประเทศสยามแล้ว เมื่อบันทึกลงเรือ
 ก็ไม่ต้องเสียภาษีแต่ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ อีก

๑ ข้อ ๒๐ ว่า ภาษีดินค้าที่ใดกำหนดไว้ในหนังสือสัญญา อย่า
 ให้มากทวิชนไป เมื่อถูกค่าฝรั่งแล้วจะเสียภาษีดินค้าเมื่อขาเข้ามา แต่
 เมื่อบันทึกออกไปจากประเทศสยามเสร็จแล้ว จะขายดินค้าที่บันทึก

เข้ามาแต่ต่างประเทศก็ได้ จะมีทุกสินค้าในประเทศสยามออกไปก็ได้
 เว้นไว้แต่สินค้าที่ฝ่ายไทยห้ามไม่ให้มันทุกเข้ามาขาย เมื่อทำหนังสือ
 สัญญาแล้วก็ขายไม่ได้ แต่เขา ปลา เกดอ เมื่อท่านเด่นาบตีฝ่าย
 ไทยเห็นว่าขัดสน จะห้ามไม่ให้ทุกมันทุกออกไปก็ได้ แต่ให้บอก
 กับลูกค้าตูกฝรั่งแล้วให้รูกอนวนห้ามเคอนหนึ่ง แต่เขาของตูกค้า
 ฝรั่งได้ก็ขอไว้แล้วแต่ก่อนหมายประกาศห้าม เมื่อมีหมายประ-
 ภาศห้ามวันใด กงสุลจะมาบอกกับเจ้าพนักงานให้รู้ว่าตูกค้าคนนั้น
 ได้ขอเข้าไว้แล้วเท่านั้น ๆ เขาในจำนวนนั้นตูกค้าจะมีมันทุกออกไป
 นอกประเทศก็ได้ เงินทองผ่านอนเข้าของเด่นียงอาหารของกินเครื่อง
 ใช้สำหรับตัวไม่ต้องเสียภาษี ถ้าฝ่ายไทยลดภาษีค่าธรรมเนียมให้
 ฝ่ายไทยก็ลดตูกค้าชาติอื่น ๆ ก็ลด มากน้อยเท่าใดก็ต้องลดให้ตูก
 ค้าฝรั่งแล้วเหมือนกัน ๖๖

๑ ข้อ ๒๓ ว่า กงสุลฝรั่งแล้วจะต้องบังคับให้กับคนแดงตูกค้า
 ฝรั่งแล้ว ทำตามกฎหมายที่ติดอยู่กับหนังสือสัญญาซึ่งปิดตราไว้ด้วย
 กั้นทั้งสองฝ่าย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะต้องช่วยให้ตูกค้าฝ่ายไทยถือ
 ตามกฎหมายที่ติดอยู่กับหนังสือสัญญานเหมือนกัน กงสุลฝรั่งแล้วกับ
 เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะคิดจัดแจงเพิ่มเติมกฎหมาย หวังจะรักษา
 หนังสือสัญญาให้เจริญทั้งสองฝ่ายก็ทำได้ เงินที่ปรับโทษแดงของที่
 ธิบตูกค้าเพราะทำผิดสัญญาน จะต้องตั้งเป็นของสำหรับแผ่นดินใน
 ประเทศสยาม ๖๗

๑ ข้อ ๒๒ ว่า เมื่อ พัน ๓๒ บันบแต่หนังสือสัญญาปิดตราแล้ว

หรับแผ่นดินเข้ามาเปลี่ยนแปลงแล้ว ถ้าฝ่ายไทยฝ่ายฝรั่งเดี๋ยนี้จะยอม
 เปลี่ยนข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญา แต่ข้อใด ๆ ในกฎหมายค้า
 ขาย แต่พกตภาษิตต่อกับหนังสือสัญญา แต่กฎหมายที่จะทำ
 ต่อไปภายหน้า เมื่อใด บอกให้รู้ ก่อนบหนึ่งแล้ว จะตั้งขุนนางฝ่าย
 ไทยฝ่ายฝรั่งเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมได้ ตามแต่เห็นควรตโดยกันทั้ง
 สองฝ่าย

๑ ข้อ ๒๓ ว่า หนังสือสัญญาใด เขียนเป็นอักษรไทยอักษร
 ฝรั่ง เดี๋ย ข้อความอย่างเดียวกันเขาเป็นแน่ ได้ทั้งอักษรไทยอักษร
 ฝรั่ง กฎหมายแต่พกตสินค้าใด เขียนเป็นอักษรไทยอักษร ฝรั่ง
 อย่างเดียวกัน เขาเป็นแน่ ได้ทั้งอักษรไทยอักษรฝรั่ง

๑ ข้อ ๒๔ ว่า หนังสือสัญญาคงออกไปปิดตราสำหรับแผ่นดิน
 เมืองฝรั่งเข้ามาเปลี่ยนแปลงกับหนังสือสัญญาที่ปิดตราสำหรับ
 แผ่นดินประเทศสยาม กำหนดบหนึ่งนับแต่วันลงข้อปิดตราหนังสือ
 สัญญา ถ้าก่อนยังไม่ครบปีปิดตราสำหรับแผ่นดินแล้วเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อ
 ใดหนังสือสัญญาเข้ามาเปลี่ยนแปลง หนังสือสัญญาจึงมีอำนาจ
 ใช้ได้ ฝ่ายไทยแต่ฝ่ายฝรั่งจะต้องทำตามหนังสือสัญญาทั้งสอง
 ฝ่าย เหตุคนผู้มอำนาจทั้งสองฝ่ายได้ทำหนังสือสัญญาเขียนเป็น
 อักษรไทยตามฉบับ อักษรฝรั่งตามฉบับ ข้อความถูกต้องกัน ได้
 ลงข้อปิดตราไว้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทำไว้ ณ กรุงเทพมหานคร
 รัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา ณวันศุกร์ เดือนเก้า ขึ้นสิบค่ำปีมโรง
 นักษัตรอัฐศก จุศักราช ๑๒๑๘ ปี ภาษาฝรั่งเป็นวันตะระระตีที่ ๑๕

เดือนออกเขตต์ คฤชศักราช ๑๘๕๖ ปี เป็นปีที่ ๖ ในราชสมบัติแห่ง
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(ตรากริ่ง)

มองตี่

(ตราพระจันทร์มณฑล)

สมเด็จพระยาบรม

มหาพิไชยญาติ

(ตราบัวแก้ว)

เจ้าพระยาวรวงษ์มหาโกษาธิบดี

(ตราพระนารายณ์ทรงนาค)

กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

(ตราพระคชสีห์)

เจ้าพระยาศรีสุริวงษ์

สมุหพระกระลาโหม

(ตรายมขันธ์)

เจ้าพระยายมราช

กฎหมายสำหรับพ่อค้าฝรั่งแลค

ซึ่งจะเข้ามาค้าขายในประเทศสยาม

๑ ข้อ ๓ ว่า กับคนนายเรือพ่อค้าฝรั่งแลคเข้ามาค้าขายในประเทศ
สยาม เมื่อเข้ามาถึงนอกด่านต่อนกต ฤจะเข้ามาถึงปากน้ำเมืองสมุทร-
ปราการกต จะต้องมีมาบอกเจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทรปราการว่า
เรือมาแต่ประเทศนั้น ๆ มีลูกเรือคน มีหนักบอก จะต้องมีทอตตมอ
อยู่หน้าด่านเมืองสมุทรปราการ แล้วจะต้องเอาปืนใหญ่กระสุนดินดำตง

บนทุกเรือเจ้าพนักงาน มอบให้กับขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายไทยที่เมือง
สมุทรปราการ แล้วต้องมีขุนนางกรมการฝ่ายไทยคนหนึ่งฤๅต้องคน
จากบนเรือขึ้นมาจนถึงกรุงเทพฯ ฯ

๑ ข้อ ๒ ว่า ถ้าเรือฝรั่งแล้มีได้เอาปืนแตกกระสุนดินดำขึ้นไว้ที่
เมืองสมุทรปราการตามกฎหมายนี้ ต้องเอาเรือกลับลงไปเอาปืนแตก
กระสุนดินดำขึ้นไว้ด้วยที่เมืองสมุทรปราการ แล้วต้องปรับไหมเงิน ๘๐๐
บาทด้วยไม่ฟังกฎหมายนี้ ถ้าเอาปืนกระสุนดินดำขึ้นไว้แล้ว เสียเงิน
ค่าปรับไหมแล้ว เรือจะเลยขึ้นมาจนถึงกรุงเทพฯ มหานครก็ได้ ฯ

๑ ข้อ ๓ ว่า ถ้าถูกค้าชาติฝรั่งแล้ขึ้นมาทอดลมนอกกรุงเทพฯ
แล้วถ้าไม่ได้เป็นวันอาทิตย์ฤๅเป็นวันบุญใหญ่ของฝรั่งแล้ กับคนนาย-
เรือฝรั่งแล้ต้องเอาหนึ่งดี้อสำหรับค้าแล้บาญชี่ตั้งของซึ่งมีมาในท่าเรือ
ฝรั่งแล้ มอบให้กับกงสุลฝรั่งแล้ใน ๒๕ ชั่วโมง ถ้ามีได้ตั้งหนึ่งดี้อ
แล้บาญชี่ตั้งของใน ๒๕ ชั่วโมง ฤๅตั้งบาญชี่ไม่ครบจำนวนตั้งของใน
ท่าเรือ ต้องปรับไหมเงิน ๕๐๐ บาท แต่ว่ายอมให้กับคนนายเรือ
ฝรั่งแล้แก่บาญชี่ตั้งของที่หลงลืมในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมง ตั้งแต่ได้ตั้ง
หนึ่งดี้อกงสุลฝรั่งแล้แล้ไม่ต้องปรับไหมเอาเงิน ถ้ากงสุลฝรั่งแล้ได้
หนึ่งดี้อสำหรับค้า แล้บาญชี่ตั้งของในท่าเรือแล้เสร็จแล้ว กงสุลฝรั่ง-
แล้จะเขียนบาญชี่ให้กับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยที่ใดเรียกภาษี ว่าเรือจุ
กตอน ๆ มีของตั้งนนเท่า นน ๆ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยต้องให้หนึ่งดี้อ
เบ็ดระวางแล้วจะใดเรียกภาษีตามพิกัด ถ้ากับคนนายเรือฝรั่งแล้ชน
ของชนก่อนยังไม่ได้หมายเบ็ดระวางเจ้าพนักงาน ฤๅตกขายของที่ตกเด
กตก ตแม่หากตก จะต้องปรับไหมเงิน ๘๐๐ บาท ของที่ตกขายจับได้นั้น
ต้องริบเอาเป็นของสำหรับแผ่นดินในประเทศสยาม ฯ

๑ ข้อ ๕ ว่า ถ้าเรือถูกค้าฝรั่งเสร็จขนของออกแล้ว บันทึกของ
 ทจะออกไปเสียภาษีให้เสร็จแล้ว โดทำบาญชีจำนวนของให้กงสุตครบ
 จำนวนแล้ว กงสุตของขอหนังสือเบิกต่องต่อเจ้าพนักงานฝ่ายไทย
 เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะให้หนังสือเบิกต่องกับกงสุต ถ้าไม่มีการเกี่ยว
 ของสิ่งใด กงสุตจะคืนหนังสือสำหรับตัวให้กับต้นนายเรือฝรั่ง
 ปล่อยให้เรือให้ต่องไป ต้องมีเจ้าพนักงานฝ่ายไทยกำกับเรือต่องไปจนถึง
 เมืองสมุทรปราการ ถ้าเจ้าพนักงานทเมืองสมุทรปราการไปตรวจดูที่ท่า
 บันทึกเสร็จแล้ว บันทึกกระดุนคืนตาทเอาขึ้นไว้ตั้งให้กับต้นนายเรือฝรั่ง
 เสร็จไป เจ้าพนักงานทเมืองสมุทรปราการจะต้องมีเครื่องแต่งตั้งเป็น
 สำคัญ ให้รู้ว่าเป็นคนพนักงานทด่านเมือง จะต่องไปกำกับอยู่ที่เรือ
 ถูกค้าฝรั่งเสร็จ ต่องไปได้แต่คนหนึ่งฤตของคน จะไปมากไม่ได้ เว้นไว้
 แต่เมื่อจะต่องไปบริบของนั้นจะไปหลายคนก็ได้ ๗๖

พิกัดภาษีนอกแลใน

ซึ่งจะเรียกเอาตามหนังสือสัญญา

๑ ข้อ ๓ ว่า เป็นพิกัดสินค้าภาษีชั้นในไม่ต้องเสียเลย เสียแต่
 เมื่อบันทึกต่องเรือ เสียภาษีอย่างนี้ ๗๖

ที่ ๑ งาม้าง	หาบตะ ๓๐ บาท	ที่ ๓ นรมาค	หาบตะ ๕๐ บาท
ที่ ๒ รวง	หาบตะ ๖ บาท	ที่ ๔ กระจวาน	หาบตะ ๑๕ บาท

ท ๕ เรือ	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๖ กายาน	หาบตะ ๕ บาท
ท ๖ หอยเมงก	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๗ เป็ดอก	
ท ๗ ชนกกกระทง	หาบตะ ๑๐ ดั่ง	หางไทด	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๘ หมากแห้ง	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท
ท ๙ กรักข	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๙ หิ้งกระเบน	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๐ หุปลาขาว	หาบตะ ๖ บาท	ท ๓๐ เขากวางแก่	หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๑๑ หุปลาดำ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๑ เขากวางอ่อน	ดิบเขาหนึ่ง
ท ๑๒ ผดกระเบา	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๓๒ หิ้งกวาง	ร้อยตะ ๘ บาท
ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยตะ ๑๐ บาท	ท ๓๓ หิ้งทราย	ร้อยตะ ๓ บาท
ท ๑๔ กระตักโคกระบือ	หาบตะ ๓ ไพ	ท ๓๔ เข็นเนื้อ	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๕ หิ้งแรด	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๓๕ หิ้งโคกระบือ	หาบตะ ๑ บาท
ท ๑๖ หิ้งเนา	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๓๖ กระตักข้าง	หาบตะ ๑ บาท
ท ๑๗ ออกเต่า	หาบตะ ๑ บาท	ท ๓๗ กระตักเดือ	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๘ กระตอง		ท ๓๘ เขากกระบือ	หาบตะ ๑ ดั่ง
คภาพหน้า	หาบตะ ๑ บาท	ท ๓๙ หิ้งข้าง	หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๑๙ ปดิงทะเล	หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๐ หิ้งเดือ	ผนตะ ๑ ดั่ง
ท ๒๐ กระเพาะปลา	หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๑ เก็ดตม	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๑ รังนกชน	ดิบเขาดั่ง	ท ๔๒ ครัง	หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๒๒ บกนกกกระเตน	ร้อยตะ ๖ บาท	ท ๔๓ บ้านใบ	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๒๓ ดีเดียด	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๔ ปลาแห้ง	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๒๔ เบจ	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๕ ปลาใบไม้	หาบตะ ๑ บาท
ท ๒๕ พงทตาย	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๖ ฝาง	หาบตะ ดั่ง ดั่ง เพอง

ที่ ๔๗ เนื้อเคมแห้ง ๒ บาท   ที่ ๕๐ ไม้ค้ำ   ๕ ดั่ง
 ที่ ๔๘ เป็ดอกโปดง ๓ ดั่ง   ที่ ๕๑ เขาดำ   ๕ บาท
 ที่ ๔๙ ไม้แดง   ๒ ดั่ง   ที่ ๕๒ เขาเป็ดอก   ๒ บาท

ข้อ ๒ ว่า เป็นของที่เดี่ยวภาษาชนในตามพกดน ภาษนั้นจะเรียก
 มากชนไปไม่ได้ ถึงจะบันทึกกำกับไปไม่ต้องเดี่ยว

ที่ ๕๓ นาดาด		ที่ ๕๘ ถั่วทุกอย่าง	๑๒ เขาหนึ่ง
ทรายขาว	๒ ดั่ง	ที่ ๕๙ กุ้งแห้ง	๑๒ เขาหนึ่ง
ที่ ๕๔ นาดาด		ที่ ๖๐ งาเม็ดค	๑๒ เขาหนึ่ง
ทรายแดง	๓ ดั่ง	ที่ ๖๑ ใหมดาว	๑๒ เขาหนึ่ง
ที่ ๕๕ ผายเม็ด		ที่ ๖๒ ขผึ้ง	๑๕ เขาหนึ่ง
ผายบด	๑ ดั่ง	ที่ ๖๓ ไซเนื้อ	๑ บาท
ที่ ๕๖ พริกไทย	๑ บาท	ที่ ๖๔ เกดอ	๒ บาท
ที่ ๕๗ ปลาทุ	๑ บาท	ที่ ๖๕ ยาสูบ	๒ ดั่ง

ข้อ ๓ ว่า แต่บรรดาดั่งของทั้งปวง นอจากพกดทเขียนไว้ใน
 หนังสือ ที่เดียวกันอยู่ในบ้านในเมืองเท่าไร ให้เรียกยื่นอยู่แต่เท่านั้น
 อย่าให้เรียกเพิ่มทวีขึ้นไป แล้วย่าให้เรียกภาษาเป็น ๒ ชน เมื่อ
 บันทึกลงเรือไม่ต้องเดี่ยวภาษาอีก

๐ ข้อ ๔ ว่า บินแลกระสุนดินดำ อาวุธต่างๆ จำเพาะแต่จะ
 ขายได้กับเจ้าพนักงานฝ่ายไทย ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายไทยยอมให้ขายกับ
 คนอื่น ๆ ก็ขายได้

หนังสือสัญญาเขตแดนเมืองพตะบอง

๑ หนังสือสัญญาที่พระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์เป็นราชทูตออกไปทำไว้
ต่อคอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสที่กรุงปารีส ให้ทูตเข้ามาเปิดขึ้นนั้น มี
ความว่า

๑ หนังสือพระราชสันนิษฐาน ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า-
กรุงสยาม ในหนังสือสัญญาซึ่งได้ตกลงกันในวันจันทร์เดือนแปดชน-
ดับส์คาบปีเถาะนพศก ศักราช ๑๒๒๙ ตรงกับเดือนอย่างยุโรป เป็น
วันที่ ๑๕ ของเดือนมิถุนายน ในปีมีคฤศตศักราช ๑๘๖๗ เป็นสัญญาใน
ระหว่างแผ่นดินสยามน แต่พระราชมหาอาณาจักรของฝรั่งเศส

๑ สมเด็จพระปรมนทร มหามกุฏ พระเจ้ากรุงรัตนโกสินทร
มหินทรายุทธยาราชธานีฝ่ายสยาม เป็นพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ที่สุดในพระ
บรมราชวงษน ขอประกาศแก่คนทั้งปวงบรรดาที่จะได้พบแลรู้ความ
ในหนังสือนี้ คือหนังสือฉบับหนึ่งซึ่งได้สันนิษฐานในกรุงปารีส ใน
วันจันทร์เดือนแปดชนดับส์คาบปีเถาะนพศก ศักราช ๑๒๒๙ ตรงกับปี
เดือนอย่างยุโรป เป็นวันที่ ๑๕ ของเดือนมิถุนายน ในปีมีคฤศตศักราช
๑๘๖๗ เป็นสัญญาในระหว่าง ทุกร่างหนังสือสัญญานั้น คือ
บรรทัดทั้งหลายที่ต่อไป

๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
แอมเปรเรอกรุงฝรั่งเศส มีความปราถนาให้ตกลงกัน ว่าด้วยเมือง
ไทยเมืองเขมร เพราะผู้ครองแผ่นดินฝรั่งเศส ผู้ครองแผ่นดินเขมร

ได้ทำหนังสือสัญญาที่เมืองอุดงมีไชย วันที่ ๑๓ เดือนออกุศ คฤศต
ศักราช ๑๘๖๓ ตรงกับวันที่ ๒๗ เดือนอาชภักดิ์ จุลศักราช ๑๒๒๕ ปี
ไม่ให้เกิดข้อขัดขวางทางพระราชไมตรีหมองหมางทั้งต้องฝ่าย ฝ่าย
พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ได้ตั้งให้พระยาสุรวงษโวยวัฒน์
เป็นราชทูต พระราชเสนาเป็นอุปทูตเต็มอำนาจ ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าเอมเปรเรอกรุงฝรั่งเศส ได้ตั้งให้มองซิเออเดอมาระกืออ-
เนตเคอมุศคีเอกรานกรวดเคอตาเดชยองกอนเนอรัมนัคเคอ ผู้ว่าราช-
การต่างประเทศเต็มอำนาจ ได้ตรวจหนังสือตราเขตแดนถูกต้องพร้อม
กันทั้งสองฝ่ายแล้ว ได้ตกลงทำหนังสือสัญญากันตามความว่า

๑ ข้อ ๑ ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามยอมความบอingkัน
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าเอมเปเรอได้บอingkันเมืองเขมร

๑ ข้อ ๒ ว่า หนังสือสัญญาซึ่งไทยแลเขมรได้ทำไว้ในเดือน
คิเชมเบอ คฤศตศักราช ๑๘๖๓ ใช้ไม่ได้ ไปเบื้องหน้าผู้ครองฝ่าย
สยามจะอ้างข้อหนึ่งข้อใดในหนังสือสัญญานั้นไม่ได้

๑ ข้อ ๓ ว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แด่พระเจ้าแผ่นดินที่จะ
สืบพระราชอิสริยยศ จะไม่ขอด้วยอากรเครื่องบรรณาการ ฤาของ
อื่น ๆ ซึ่งเป็นสำคัญเมืองชน ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าเอมเปเรอฝรั่งเศส
สัญญาจะไม่เอาแผ่นดินเขมรเพิ่มเติมแก่หัวเมืองญวน ซึ่งเป็นของ
ฝรั่งเศส

๑ ข้อ ๔ ว่า เมืองพระตะบอง แลเมืองนครเดียมราบคงอยู่เป็น
ของไทย เขตแดนสองเมืองนี้ แลเขตแดนเมืองอื่น ๆ ของไทย
ซึ่งติดต่อกับเขตแดนของเขมร คงอยู่ตามดังเกดกัน ในกาตบัตัน

จะต้องกำหนดโดยเร็ว ผู้ครองฝ่ายสยามและผู้ครองฝ่ายเขมรจะให้
ขุนนางไปปักเขตแดนเป็นสำคัญ คือนำพร้อมกันกับขุนนางฝ่ายฝรั่ง
เดส์ ซึ่งแถวเหนือผู้สำเร็จราชการเมืองไซ่ง่อนจะชี้ ไปปักเขตแดน
ตกลงกันแล้ว ขุนนางฝรั่งจะทำแผนที่เป็นสำคัญโดยชอบตรง ขะ

๑ ข้อ ๕ ว่า ไทยจะไม่ล่วงเข้าไปในเขตแดนเขมร ๆ จะไม่
ล่วงเข้ามาในเขตแดนของไทย คนฝ่ายไทยคนฝ่ายเขมรจะไปค้าขาย
แลหาไคร่ขายไปมาหากันโดยดีก็ได้ ถ้าคนอยู่ในบังคับไทยทำผิดด้วย
กฎหมายในทเมืองเขมร เจ้าพนักงานเขมรจะทำโทษโดยยุติธรรม
ตามกฎหมายฝ่ายเขมร ถ้าคนอยู่ในบังคับเขมรทำผิดกฎหมายในท
เมืองไทย เจ้าพนักงานไทยจะทำโทษตามกฎหมายไทยโดยยุติธรรม ขะ

๑ ข้อ ๖ ว่า เรือฝรั่งเดส์จะขนลงตามลำแม่น้ำของ แลในทเด
ล่าวเขตแดนไทยได้ โดยสะดวก คอเวอนแมนตไทยจะทำเบ็ดดอง
สำหรับตัวผู้ซึ่งจะไป ตั้งแต่เจ้าพนักงานฝรั่งเดส์จะกำหนดกั้นบับ ให้
ไว้กับเจ้าพนักงานฝรั่งเดส์เมืองไซ่ง่อน เจ้าพนักงานฝรั่งเดส์เมือง
ฝรั่งเดส์เมื่อไซ่ง่อนลงขอประทับตราฝรั่งเดส์ให้แก่ผู้ซึ่งจะไปเข้าใน
แผ่นดินของไทย จะต้องถือตามหนังสือสัญญาในคฤชตศักราช ๑๘๕๖
ปี เบ็ดดองนี้จะชี้ ได้อย่างเดียวกันกับเบ็ดดองที่ไว้ในข้อ ๗ หนังสือ
สัญญาคฤชตศักราช ๑๘๕๖ ปี แลผู้ถือหนังสือเบ็ดดองนั้น มีขอขด
ขวางจะไต่ พงแก่เจ้าพนักงานฝ่ายข้างไทย ขะ

๑ ข้อ ๗ ว่า คอเวอนแมนต ฝรั่งเดส์ จะ บังคับให้ เขมร ถือ ตาม
หนังสือสัญญา ขะ

๑ ข้อ ๘ ว่า หนังสือสัญญานเขียนเป็นอักษรไทยอักษรฝรั่งเดส์
ถูกต้องกัน ไช้ ไต่เหมือนกัน ขะ

๑ ข้อ ๘ ว่า หนังสือสัญญาของราตรีไฟเปิดยกนทกรุงสยาม
ในกำหนด ๕ เดือน ถ้าเร็วกว่าตามแต่จะได้

ผู้รับตั้ง เต็มอำนาจทั้งดอง ฝ่ายใดตั้งข้อ ประทับตรา เป็น คำคัญ
หนังสือสัญญาทำไว้ ทกรุงปารีสดองฉบับ ที่ ๑๕ เดือนยู่โดย กฤษศ
ศักราช ๑๘๖๗ ปี ตรงกับวันจันทร์เดือนแปดขึ้น ๑๕ ค่ำ จตุศักราช
๑๒๒๘ ปีเถาะนพศก

ความเพิ่มเติม

ในสัญญาเขตแดนเมืองพัทลุง

รถไฟ วันที่ ๗ เดือนยุน กฤษศศักราช ๑๘๗๒

๑ หนังสือสัญญาข้อเพิ่มเติมในหนังสือสัญญาซึ่งทำไว้ในเดือนยู่
โดยวันที่ ๑๕ กฤษศศักราช ๑๘๖๗ ปี ตรงกับวันจันทร์เดือนแปดขึ้นสิบ
ห้าค่ำปีเถาะนพศก ศักราช ๑๒๒๘ ว่าด้วยการทเดล่่าบซึ่งชนในแผ่นดิน
สยามแต่เมืองเขมร พระยาราชวราณกุล พระราชเสนาออกไปทำที่
เมืองไซ่ง่อน วันพฤหัสบดีเดือนแปดแรมสองค่ำ ปีมเมียโทศก ๑๒๓๒
ตรงกับวันที่ ๑๕ เดือนยู่โดย กฤษศศักราช ๑๘๗๐ ปี มีความว่า

๑ สมเด็จพระเจ้ากรุงสยามแต่สมเด็จพระเจ้าเอมเบเรอกรุงฝรั่ง
เศศ มีความปรารถนาจะจัดการหาปลาในทะเลสาบของเขมร ฤทเด

ข้างในโดยสะดวก ซึ่งตั้งอยู่ในระหว่างแผ่นดินกรุงสยามแต่เมืองเขมร
ให้ตกลงพร้อมกันทั้งสองฝ่าย จึงได้ตั้งผู้มาหาทที่จะปรึกษาซึ่งกัน
ด้วยกัน

๑ ฝ่ายสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้ากรุงสยาม ตั้ง
ให้ท่าน พระยาราชวราณกุลวิบุตยภักดีพริยพาทราช ปลัดทูตของ
กรมมหาดไทย แลพระราชเสนา ปลัดทูตของ กรม มหาดไทยฝ่าย
เหนือ

๑ ฝ่าย สมเด็จพระเจ้า แนโปเลียน ที่สามแห่งฝรั่งเศส
ตั้งให้ท่านกอนแตร์อิมราดเดอกรนูดีเออร์ดูซีนิเอ ผู้สำเร็จราชการ
เมืองญวนฝรั่งเศส

๑ แลผู้ซึ่งได้รับอำนาจทั้งสองฝ่าย ได้ดำแดง คริเกนเนน เค็ม
อำนาจทั้งสองฝ่าย เห็นถูกต้องสมควรแล้ว ได้ตกลงตามข้อซึ่งจะ
เพิ่มเติมแห่งหนังสือสัญญา เมื่อวันที่ ๓๕ เดือนมิถุนายน ในรัชศกศักราช
๑๘๖๗ ปี

๑ ข้อ ๓ ว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แลเจ้ากรุงกัมพูชา
แลพระราชวงษานุวงษซึ่งจะสืบพระราชอิสริยยศต่อไปภายหน้า จะ
ไม่เอาที่ในทเดด่าบซันในแผ่นดินทั้งฝ่ายไทยฝ่ายเขมร ซึ่งอยู่ในระหว่าง
แผ่นดินสยามแต่แผ่นดินเขมร เพราะตั้งนั้นจะไม่เรียกภาษีแก่ญวนแก่
เขมรซึ่งอยู่ในดัลเบกฝรั่งเศส แลคนในบังคับไทยซึ่งหาปลาอยู่ใน
เรือด้วยกันทั้งสองฝ่าย

๑ ข้อ ๒ ว่า เขมรญวนซึ่งอยู่ในดัลเบกฝรั่งเศส แลคนซึ่งอยู่ใน
ในบังคับไทย ถ้าปลุกโรงร้านที่บนขอบฝั่งทะเลด่าบ เมื่อระคุนาคด

ที่ชอบฝังเองก็ดี ถ้าปลูกโรงเรือนลงมาในทเด่ด่าบไทดพอประมาณ
 ถึงขนาดกพอสมควรเรือปลาเข้ามาถึงทโรงเรือนไต่ไม้ครอทของเรือ
 ทำเป็นปลาแห้งปลาข้าง คอ้งได้ยภาษาซาออกกรอยชักแปดครั้ง ให้
 แก่เจ้าเมืองกรมการฝ่ายไทยแต่เจ้าเมืองกรมการฝ่ายเขมร ผู้ที่สร้าง
 โรงเรือนไปตั้งอยู่ในทของเมืองนั้น จะได้ยภาษนั้นให้เป็นเงินฤาเป็น
 ปลาเหมือนอย่างเอาออกไปก็ได้ แต่โรงเรือนซึ่งเขมรญวนทอยู่ใน
 ดั๊บเยกฝรั่งเส็ค ปลูกชนบนเกาะฤาทนาคน ตั้งอยู่ในทเด่ด่าบซึ่ง
 แยกทางจากฝั่งโดยร่องน้ำตก คือว่าเกาะเด่ทนาคนเหล่านี้ ไม่ได้
 เนื่องกับตตั้ง ไม่ต้องได้ยภาษาอะไรเลย เมื่อทงตั้งนจะเรียกภาษาปลา
 ซึ่งมาจากทเด่ด่าบ เอาเข้ามาในอาณาเขตทงตั้งฝ่าย เรียกภาษาได้
 โดยสะดวก

๑ ข้อ ๓ ว่า ทักคตองซึ่งมีอยู่ตามชอบฝังทเด่ด่าบ ฤาทเด่ข้าง
 ใน ๆ อาณาเขตฝ่ายไทยฝ่ายเขมร มีนายทคุดระวังรักษาเหตุการ
 จะต้องได้ยภาษาตามบังคับนี้ คือว่า ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งมีความปราถนาจะ
 หาปลาทำปลาในด้าหน้าตามคตองซึ่งว่ามาเด่ด่าบนั้น จะต้องทำสัญญา
 กับนายทคุดระวังรักษาเหตุการ จะให้เป็นเงินฤาจะให้ของสิ่งใด ฤา
 จะให้เป็นปลามากน้อยอย่างไร ก็ผู้คแต่่นายทแต่เจ้าของปลาจะพูดจา
 ตกตงกันก่อน

๑ ข้อ ๕ ว่า ถ้าคตองมีอยู่ในอาณาเขตเจ้าเมืองกรมการ ทง
 ดองฝ่าย จะเก็บภาษแก่ผู้หาปลากับญวนเขมรซึ่งอยู่ในดั๊บเยกฝรั่งเส็ค
 แต่คนในบังคับไทยได้ตามชอบใจ ถ้าคตองซึ่งทราบว่าเป็นเขตแดน
 คนกต่างระหว่างเมืองเขมรแต่เมืองซึ่งชนอยู่ในบังคับกรุงสยามนั้น

ถ้าคลองซึ่งคนกลางเป็นท่ตั้งเกิดการเขตรแดนอยู่ด้วยกัน คนละฟาก
 เขมรฉนวนซึ่งอยู่ในร่ของฝรั่งเศส แต่คนอยู่ในบังคับไทย ไปตั้งโรง
 ฆ่าปลาอยู่ที่ฝั่งเขมร ให้เขมรเรียกภาษี ถ้าฉนวนเขมรซึ่งอยู่ใน
 ดับแยกฝรั่งเศส มาตั้งโรงฆ่าปลาฟากฝั่งเขตรแดนในบังคับไทย
 ให้เสียภาษีแก่เจ้าเมืองกรมการฝ่ายไทยสืบต้องชักหนึ่ง จะให้เงิน
 จะให้ปลาก็ได้ แต่คลองนั้นเป็นของกลางไม่ต้องเสียภาษีอะไร แต่
 คลองกะพงปรักเป็นเขตรแดนเมืองพระตะบองฝั่งหนึ่ง เป็นของเขมร
 ฝั่งหนึ่ง คลองกะพงจามเป็นเขตรแดนเมืองนครเดียมราบฝั่งหนึ่ง เป็น
 ของเขมรฝั่งหนึ่ง คลองสองคลองนั้นหาได้อยู่รวมเมืองเดียวกันไม่ ๗๖

๑ ข้อ ๕ ว่า ถ้าการเกี่ยวของประการใด จะปรารถนาเปลี่ยนแปลง
 แปลงข้อเพิ่มเติมสัญญาใดเมื่อครบสืบต้องปี แต่จะต้องบอกให้ค
 ณะนแมนตงตั้งฝ่ายรุกก่อนหนึ่ง จึงเปลี่ยนแปลงได้ ๗๗

๑ ข้อ ๖ ว่า ข้อเพิ่มเติมเข้าในหนังสือสัญญาในวันที่ ๑๕ เดือน
 ยี่สิบโดย คณะศักราช ๑๘๗๐ นั้น ตรงกับวันพฤหัสบดี เดือนแปด แรม
 สองค่ำ ศักราช ๑๒๓๒ ปีมเมียโทศก ได้เขียนเป็นภาษาดยามภาษา
 ฝรั่งเศส ข้อความถูกต้องกันไว้ได้ ผู้ซึ่งรับอำนาจเต็มทั้งตั้งฝ่าย
 ได้เซ็นชื่อประทับตราขอเพิ่มเติมนี้ ไว้ได้เหมือนอย่างหนังสือสัญญา
 เมื่อวันที่ ๑๕ เดือนยี่สิบโดย คณะศักราช ๑๘๖๗ ครั้นได้อ่านและเซ็นชื่อ
 แล้ว ผู้ซึ่งรับอำนาจเต็มทั้งตั้งฝ่ายได้ประทับตราเป็นสำคัญ หนังสือ
 สัญญาเพิ่มเติมทำที่เมืองไซ่ง่อนฉบับ ข้อความถูกต้องกัน ๗๘

(ตรา) พระยาราชวราณกุล (ตรา) พระราชเสนา

ความเพิ่มเติมเข้าในข้อสอง เข้าในหนังสือสัญญา

๑ ผู้มีอำนาจฝ่ายสยามและผู้มีอำนาจฝ่ายฝรั่งเศส มีความปรารถนา
ยอมด้วยกันทั้งสองฝ่าย ก่อนเช่นขอประทับตราหนังสือขอเพิ่มเติม
สัญญา จะเพิ่มเติมความเข้าในข้อสองหนังสือสัญญานั้น ความเพิ่ม
เติมที่จะว่า ไปข้างต่าง นไซ้ ได้เหมือนอย่าง หนังสือสัญญาที่ ยอมตก
ลงกันแล้วนั้น หวังจะกันไม่ให้การขัดข้องเข้าใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย
ไปภายหน้า ๖๖

๑ มีความว่า ทุกโรงงานทำปศุสัตว์ห่างจากตลิ่งมากกว่าเจ็ดร้อยเมตร
ไม่ต้องเสียภาษี ผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายได้ประทับตราแต่เช่นขอเป็น
สำคัญ เมื่อวันที่เดียว เดือนเดียว ปีเดียว ซึ่งกล่าวไว้ในข้อเพิ่มเติม
สัญญานั้นแล้ว ๖๖

(ตรา) พระยาราชวราณุกุล (ตรา) พระราชเสนา

หนังสือ ขอบข้อสัญญา

๑ วันที่ เดือนเจ็ด ขึ้นแปดค่ำ ปีวอกจัตวา คก อาศมิราตดูเปร ผู้
สำเร็จราชการเมืองไซ่ง่อน ให้มองซีเออเซเนกับบัตนเรอรรบชอบูเรน

เป็นทศนาหนังสือสัญญาขอเพิ่มเติมทว่าด้วยทเลด่าปซึ่งตงตราแผ่นดิน
 ฝรั่งเศสแล้ว เข้ามารัดไฟกรุงเทพ ฯ มองซีเออ เซเน แจ็งความว่า
 คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสมีค่างเขามาว่า ความในข้อสัญญาไม่ขัดอยู่
 หมายแห่ง จะขอให้แก้ไขเสียให้ชัดออกไปอย่าให้เป็นที่ตั้งได้ยนั้น
 มองซีเออ กับ ฯ พัน ฯ เจ้าพระยาภาณุวงษมหาโกษาธิบดี ปฤกษา
 ข้อที่ไม่ขัด ได้ตกลงกันไขข้อสัญญาไว้แล้วเปิดหนังสือสัญญากัน
 ที่ศาลต่างประเทศ ณวันศุกร์ เดือนแปด ขึ้นสองค่ำ ได้ ยิงสดุด
 เมื่อเวลาเปิดหนังสือสัญญา ๒๓ นาที ความที่ไขข้อไว้นั้นมีว่า

๑) มองซีเออ เซเน เอมีเดียน กับคนเคอเฟลยาเค ออฟพีเซอแห่ง
 เดยฮอนดอนเนอร์ กับมาดงเรออบชอ บูเรน ผู้มีอำนาจเต็มฝ่ายเมือง
 ฝรั่งเศส

๑) กับ เจ้าพระยาภาณุวงษมหาโกษาธิบดี ทพระคลังซึ่งว่าการต่าง
 ประเทศ ผู้มีอำนาจเต็มฝ่ายเมืองสยาม เขากันตั้งฝ่ายเมืองฝรั่งเศส
 ทงฝ่ายเมืองสยาม เพื่อจะตั้งหนังสือรัดไฟขอเพิ่มเติมแห่งสัญญาจตุ
 ไว้ณวัน ๑๕ เดือนยฺโดย คฤชศักราช ๑๘๖๗ ปี ได้ตกลงกันจัดขอ
 เพิ่มเติมหนทเมืองไซ่งอน ณวัน ๑๕ เดือนยฺโดย ๑๘๗๐ ปี ครนอ่านแต่
 ชนลุตหนังสือขอเพิ่มเติมนั้นแล้ว ผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายเห็นว่าใน
 หนังสือจดภาษาฝรั่งเศสไม่มีค่างด้วยดปแยกฝรั่งเศสไม่มีดักค่าเตย
 ทปลายขอ & ผู้เขียนหนังสือฝรั่งเศสผิดลงไปด้วย ในหนังสือจดภาษา
 สยามทว่าด้วยคนซึ่งจะปลูกโรงร้านบนเกาะเดทหน้าตน ไม่มีค่างว่าคน
 อยุ่ไต่บังคับไทยจะไม่ตองเดี่ยภาษเหมือนคนอื่น ๆ หนังสือฝรั่งเศสว่า
 หนังสือไทยไม่ว่า ยังเห็นว่า หนังสือจดภาษาฝรั่งเศส กับหนังสือจดภาษา

เป็นคำแปลว่า ทอักษร K แต่คำเดียวภาษจึงเต็มต่อไปว่าซาออกไป
เว้นขอซึ่งความแดง หนังสือตราไฟถูกตองกนอย แต่ผู้มีอำนาจ
เต็มทงตองฝ่ายเอาใตหนังสือนนเบดยนกันเดย ผู้มีอำนาจทงตอง
ฝ่ายใตคกตองกนทาหนังสือยอมฉบับน แต่ใตเซ็นขอประทับตราเป็น
สำคัญ

๑ หนังสือเขียนทกรุงสยาม ณวันเสาร์ เดือนยุน คฤศตศักราช
๑๘๗๒ ปี

(ตรา) เจ้าพระยาภาณุวงศ์

หนังสือสัญญาเรื่องสุรา

ทำกับคอเวอนแมนตฝรั่งเศศบีเกาะนพศก

จุลศักราช ๑๒๒๙ ปี คฤศตศักราช ๑๘๖๗ ปี

๑ คอเวอนแมนตพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงฝรั่งเศศ แต่คอเวอน-
แมนตพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม มีความปรารถนาทงตองฝ่าย
ให้ผลประโยชน์เพอมาแต่หนังสือสัญญาททาไว้ ทบางกอก วันท ๑๕
เดือนอถก คฤศตศักราช ๑๘๕๖ ยิงวันยงทวชนไป ไตยอมทา
หนังสือสัญญาว่าด้วยเรื่องสุรา ฝ่ายผู้ครองกรุง ฝรั่งเศศใตตงให้
มองชเออเดอมาระกิดขอเมตเกอมุศชติเออมนิค์เตอผู้วการต่างประ-

เทศ ฝ่ายผู้ครองกรุงสยามได้ตั้งให้พระยาลำยองไชยวิวัฒน์ราชทูต
พระราชเสนาเป็นอุปทูต ได้ตกลงกันทำหนังสือสัญญาเรื่องสุราราคา
ว่ามา

๑ ข้อ ๑ ว่า คนอยู่ในต่างประเทศได้เสียค่าธรรมเนียมร้อยชัก
สามแล้ว จะเอาสุราต่างประเทศซึ่งเป็นของกตหนัก ไม่ใช่เป็นของ
กตหนัก มันทุกด้วยกำนันประเทศใด ๆ เข้ามาในแผ่นดินสยามก็ได้
สุรานั้นจะไปเที่ยวขายตามหัวเมืองก็ได้ไม่ต้องเสีย
ภาษีอีก เว้นแต่ที่กำหนดในข้อสัญญาที่ว่าตกลงมา

๒ ข้อ ๒ ว่า ผู้ซึ่งจะเอาสุราต่างประเทศซึ่งเป็นของกตหนัก
ไม่ใช่ของกตหนัก ไปขายปลีก ต้องขอหนังสือใบขึ้นสำหรับตัวแก่
เจ้าพนักงานฝ่ายข้างไทย เจ้าพนักงานฝ่ายข้างไทยจะให้ขาดไม่ได้

๓ ข้อ ๓ ว่า ถ้าจะขอใบขึ้นไปขายสุราซึ่งเป็นของกตหนัก
ต่ำกว่าตหนึ่ง คิดเป็นเงินแพรงหนึ่งหกสิบห้าเซ็นต์ เป็นเงินตรา
สองสลึง หนังสือสำหรับใบขึ้นนั้นใช้ใบเฉพาะสำหรับโรงเดียว
เรือเดียว แต่ในเขตกำหนดเมืองเดียว

๔ ข้อ ๔ ว่า ผู้จะเอาหนังสือใบขึ้นไม่ต้องเสียค่าเดิมย่นค่าตรา
ถ้าผู้เอาใบขึ้นเอาสุรามีราคาต่ำกว่าตหนึ่ง คิดเป็นเงินแพรงหนึ่งหก
สิบห้าเซ็นต์ เป็นเงินตราสองสลึง ไปขายปลีก เจ้าพนักงานเรียก
เอาค่าธรรมเนียมได้บ้างไม่ให้เกินเงิน ๘๐ บาท ถ้าผู้ขายสุราราคา
ต่ำกว่าขายด้วยกัน ต้องเสียค่าใบเช่นเหมือนกัน

๕ ข้อ ๕ ว่า ผู้ทำผิดไม่ถือตามหนังสือสัญญานี้ จะเอาโทษ
ปรับใหม่ไม่ให้เกินเงิน ๒๐๐ บาท ถ้าผู้ผิดนั้นเป็นคนในร่มธงฝรั่งเศส
กงสุลฝรั่งเศสจะเรียกตัวมาชำระปรับเหมือนกัน

๑ ข้อ ๖ ว่า ถ้าคนประเทศอื่นไม่ยอมถ้อยอย่างเดียวกัน ตามว่า
ในหนังสือสัญญาทุกประการ คนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสไม่ต้อง ถ้อย
เหมือนกัน ด้วยว่าขอหนังสือสัญญาคฤชตศักราช ๑๘๕๖ บิดว่า ถ้า
คนประเทศอื่นได้ผลประโยชน์ประการใด ฝรั่งเศสจะได้เหมือนกัน ฯลฯ

๑ ข้อ ๗ ว่า ถ้าหนังสือสัญญาได้ราคาไฟเปลี่ยนกันแล้ว ใช้
ได้ในกำหนด ๕ ปี ถ้ากำหนด ๕ ปี ถ้าคอเวอนเมนต์ทั้งสองฝ่ายไม่
อยากเปลี่ยนใช้ ได้ต่อไป ถ้าจะเปลี่ยนต้องบอกล่วงหน้าก่อนปีหนึ่ง
กำหนด ๕ ปี คอเวอนเมนต์ทั้งสองฝ่ายจะเต็มถ้าจะเปลี่ยนขอหนังสือ
ใดก็ได้ตามจะเห็นชอบด้วยกัน หนังสือสัญญาจะตั้งราคาไฟเปลี่ยน
กันทบบางนอกในกำหนด ๕ เดือนกว่าตามแต่จะได้ ฝ่ายผู้มีอำ
นาจทั้งสองฝ่ายได้ตั้งข้อประท้วงตราเป็นสำคัญ ทำไว้ที่กรุงปารีส
วันที่ ๗ เดือนธันวาคม คฤชตศักราช ๑๘๖๗ ตรงกับวันพุธ เดือนเก้า
ขึ้นเจ็ดค่ำ จุลศักราช ๑๒๒๙ ปีเถาะนพศก ฯลฯ

๑ พณ ๑ ที่สมุหพระกระดาโหม ขอใช้ข้อสัญญาตั้งน

๑ ความยอมใช้ข้อสัญญา พร้อมด้วยท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์
ที่สมุหพระกระดาโหม เปรมิเออร์ มิเตอ โดยพระนามของสมเด็จพระ
ปรเมนทรมหามกุฏพระจอมเกล้าเจ้าแผ่นดินสยามฝ่ายหนึ่ง แลท่าน
มองซิเออติแซดเนอแบตเดอกรูตเป็นนินส์เตอเปดนิบอเตนดารี โดย
พระนามแห่งสมเด็จพระเจ้านาโปเลออนแอมเปเรอเตอฝรั่งเศสฝ่ายหนึ่ง
ด้วยคอเวอนเมนต์สยามฝ่ายหนึ่งคอเวอนเมนต์ฝรั่งเศสฝ่ายหนึ่ง มี

ใจพร้อมกันตกลงได้คดีนี้ให้ดำริความไขข้อสัญญาเรื่องสุรา ในปี
มกราคม ๑๘๖๗ เป็นอย่างไร ๖๖

๑ ข้อ ๑ ผู้รับหนังสือไต่เซนนั้น ถ้าขายเหตาราคาสูงไม่ต้อง
เสียเงินค่าไต่เซน ถ้าขายเหตาราคาต่ำกว่าตีหนึ่งเป็นเงินสองดั่ง
จึงต้องเสียเงินค่าไต่เซน เพราะตงนั้น ต้องให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ
ในการสุรา แลผู้ถืออำนาจกงสุตฝรั่งเด็ดไปตรวจดูเอง ๆ อย่าให้
เจ้าของโรงผู้รับหนังสือไต่เซนขัดขวางไม่ให้เข้าไป ถ้าเป็นทางไกล
ในหัวเมืองต่าง ๆ กงสุตจะให้หนังสืออำนาจแก่เจ้าพนักงานไทยไป
ตรวจได้ ในคนซึ่งเป็นต้บยกฝรั่งเด็ด ๖๖

๑ ข้อ ๒ ถ้าผู้รับหนังสือไต่เซนไปแล้ว จะย้ายตก จะย้ายเรือน
จะย้ายราน จะย้ายเรือ จะย้ายแพ ไปขายเหตาทตำบลอื่นในแขวง
เมืองเดียวกันนั้น ให้มารับหนังสือไต่เซนใหม่ไม่ต้องเสียค่าอะไร ๖๖

๑ ข้อ ๓ ผู้รับหนังสือไต่เซนใหญ่เสียเงินซึ่งหนึ่งแล้ว ให้แต่ง
เรือเด็ก พายคนเดียว ออกเที่ยวเรือขายเหตได้ ๓ ถ้า เรือเด็ก ๆ ที่เรือ
ขายนั้น ต้องรับไต่เซนเด็กสำหรับดำทุก ๆ ถ้า ต้องเสียเงินค่าไต่เซน
ดำละด้ามดำดั่ง ถ้าเป็นเรือใหญ่มีหงคาเที่ยวเรือจอดขายอยู่ค้างวัน
ค้างคืน ต้องเสียเงินค่าไต่เซนใหญ่ดำละซัง เหมือนคักโรงรานแพ
เหมือนกัน ถ้าไม่รับหนังสือไต่เซนใหญ่ จะมาขอรับแต่หนังสือ
ไต่เซนเด็กนั้นไม่ได้ ๖๖

๑ ข้อ ๔ ห้ามไม่ให้ผู้รับหนังสือไต่เซนใหญ่ไต่เซนเด็กคัมเหต
กถนเหตแต่ทำน้ำเมาต่าง ๆ ขายเอง ถ้าผู้ใดไม่ฟังต้องปรับใหม่
ตามกฎหมายสำหรับแผ่นดินสยาม ความไขข้อหนังสือสัญญาได้

ตั้งชื่อประทับตรา ทง ด่องฝ่ายท กรุงเทพมหานคร เมื่อณวันอาทิตย์
เดือนสิบสองแรมสิบสามค่ำปีเถาะนพศก จุฬศักราช ๑๒๒๕ ตรงกับ
วันที่เดือนหอแวมเบอ คฤศศักราช ๑๘๖๗ ปี ๗๕

หนังสือสัญญา กรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส

แต่วันที่ ๓ ตุลาคม วันโกสินทร์ศก ๑๑๒

๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงสยาม แลท่านประธานาธิบดี
าธิบดีกรุงฝรั่งเศส มีความประสงค์เพื่อจะระงับกับความวิวาท ซึ่ง
เกิดขึ้นในสมัยที่ล่วงไปแต่ในระหว่างประเทศทั้งสองนี้ แลเพื่อจะผูก
พันธทางไมตรีอันได้มีมาหลายร้อยปีแล้ว ในระหว่างกรุงสยามแล
กรุงฝรั่งเศสนั้น ให้สนิทยิ่งขึ้น จึงได้ตั้งอรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็ม
ทั้งสองฝ่าย ให้ทำหนังสือสัญญานับขึ้น คือ

๑ ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงสยาม ได้ตั้งพระเจ้านอง-
ยาเชอ กรมหลวงเทเวศรวงศวิโรประการ คณาภยันตรมหาจักรกสิ
แลแกรนด์ออฟฟิเชอร์ ดียองดอนเนอร์ ฯลฯ เด่นาบตีว่าการต่าง
ประเทศกรุงสยามฝ่ายหนึ่ง

๑ แลฝ่ายท่านประธานาธิบดีาธิบดีกรุงฝรั่งเศส ได้ตั้งมองซิเออร์

เดอริชาดส์มารีเดอิมรีเดอวเดอริ ผู้ได้รับเครื่องอิสริยาภรณ์แคเวนดี
ออปพีเชอริตยอองคองเนอริ แดงจตุรภรณ์อรรคราชทูตผู้มีอำนาจ
เต็มชนทหนง แดทปฤกษาการแผ่นดินอกฝ่ายหนง ๗๖

๑ ผู้ซึ่งเมื่อได้แตกเปิดยื่นตราคังมอบอำนาจ แดได้เห็นเป็นการ
ถูกต้องตามแบบแผนคั้งแล้ว ได้ตกลงทำข้อสัญญาคังมีต่อไปน ๗๖

๑ ข้อ ๑ คอเวอนแมนคั้งดยามยอมตละเดี่ยซึ่งขออ้างว่ามกรรม-
ดีทชทงต้นทวไปนดินแดนณผ้งชายฟากควันออกแม่น้ำโขง แดใน
บรรดาเกาะทงหลายในแม่น้ำนค้วย ๗๖

๑ ข้อ ๒ คอเวอนแมนคั้งดยามจะไม่มีเรือรบใหญ่่น้อยไปไว้
ไซเดินไนทเดส่าบกคั้ง ในแม่น้ำโขงกคั้ง แดในลำน้ำแยกจากแม่น้ำโขง
ซึ่งอยู่ภายในทอนคั้งมีกำหนดไว้ ในข้อต่อไปน ๗๖

๑ ข้อ ๓ คอเวอนแมนคั้งดยามจะไม่ก่อสร้างค่าน ค่าย คู ฤ
ทอยู่ของพลทหารในแควงเมืองพระตะบอง แดเมืองนครเดี่ยมราชู
แดในจังหวัด ๒๕ กิโลเมตร (๖๒๕ เด้น) บนผ้งขวาฟากควันคก
แม่น้ำโขง ๗๖

๑ ข้อ ๔ ในจังหวัดซึ่งได้กล่าวไว้ ในข้อ ๓ นั้น บรรรดาการตระ-
เวนรักษาจะมีแต่กองตระเวรเจ้าพนักงานเมืองนั้น ๆ กับคนไซ้เป็นกำลัง
แต่เพียงทเจ้าเป็นแท้ แดทำการตามอย่างเช่นเคยรักษาเป็นธรรมเนียม
ไนทนั้น จะไม่มีพลประจำฤพตเกณฑ์สรรพด้วยอาวุธเป็นทหารอย่าง
ใดอย่างหนงคั้งอยู่ในทนั้นค้วย ๗๖

๑ ข้อ ๕ คอเวอนแมนคั้งดยาม จะรับปฤกษา กับคอเวอนแมนคั้ง
ฝรั่งเศส ภายในกำหนดหกเดือน แต่บั้นไปในกจรถจะจัดการเป็นวิธี
การค้ายขาย แดวิธีคังค่านโรงภายในคั้งบถซึ่งได้กล่าวไว้ ในข้อ ๓ นั้น

แต่ในการที่จะแก้ไขข้อความสัญญา บิมะโรง อัฐก จุดศักราช

๑๒๓๘ คฤชศักราช ๑๘๕๖ นนด้วย คอเวอนแมนต์สยามจะไม่
เก็บภาษีสินค้าเข้าออกในจังหวัดที่ใดก็ตามไว้ในข้อ ๓ แล้วนั้น จนกว่า
จะได้ตกลงกัน คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะได้ทำคอบแทนให้เหมือนกัน
ในสิ่งของที่เกิดจากจังหวัดที่กล่าวนั้นต่อไป ๗๖

๑ ข้อ ๖ การซึ่งจะอุดหนุนการเดินทางเรือในแม่น้ำโขงนั้น จะมีการ
จำเป็นที่จะทำได้ ในฝั่งขวาปากตวันตกแม่น้ำโขง โดยการก่อสร้างกีด
ขวางท่าเรือจอดกีด ท่าทิวพันแต่ถ่านกีด คอเวอนแมนต์สยามรับ
ว่าเมื่อคอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสขอแล้ว จะช่วยตามการจำเป็นที่จะทำ
ให้สะดวกทุกอย่างเพื่อประโยชน์ ๗๗

๑ ข้อ ๗ คนชาวเมืองฝรั่งเศสก็ดี คนในบังคับญาคอนอยู่ในปก
ครองฝรั่งเศสก็ดี ไปมาค้าขายได้ โดยสะดวกในตำบลซึ่งใดก็ตามไว้ใน
ในข้อ ๓ เมื่อถอนหนังสือเดินทางของเจ้าพนักงานฝรั่งเศสในตำบลนั้น
ฝ่ายราษฎรในจังหวัดอื่นใดก็ตามไว้ในข้อ ๕ จะได้รับผลเป็นการคอบแทน
อย่างเดียวกันด้วยเหมือนกัน ๗๘

๑ ข้อ ๘ คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะตั้งกงสุลได้ ในที่ใด ๆ ซึ่งจะ
คิดเห็นว่าเป็นการสมควรแก่ประโยชน์ของคนผู้อยู่ในความบ้องกัน
ของฝรั่งเศส แต่มีทเมืองนครราชสีมาแต่เมืองนานเป็นต้น ๗๙

๑ ข้อ ๙ ถ้ามีความขัดข้องไม่เห็นต้องกันในความหมายของหนังสือ
สัญญาแล้ว ภาษาฝรั่งเศสเท่านั้นจะเป็นหลัก ๘๐

๑ ข้อ ๑๐ สัญญาจะได้ตรวจแก้เป็นไขได้ ภายในเวลาดีเดือน
ตั้งแต่วันลงชอกนั้น ๘๑

๑ อรรถราชทัตต์ มอานาจเต็มทงดองฝ้ายซึ่งโตกถาวชอไวชางคณ
นน โตดงชอเดโตประทบตราหนงดอด้ญญาหนดองฉบับเหมอนกน
ไวเปนล้าคญเดว

๑ โตทาตราชวตตภกรุงเทพฯ ณวณท ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก
๓๓๒ ๒๕

(เห็นพระนาม) เทวะวงษวโรประการ

ลัญญาน้อย

๑ ท่านผู้ มอานาจเต็มในการททำลัญญาทงดองฝ้าย โตจคการกน
คกตงในลัญญาฉบับน บรรดาการทงหลายเดชอความทงปวง ซึ่ง
พงนำไปให้เปนการอื่นโตกระทำด้าเรจตามหนงดอด้ญญาฉบับใหญ่
ซึ่งทำไวดงวณน แดตามหนงดออันคมะกาดทโตรบเดว เมอวณท ๕
ดงหากมทลวงมาเดวณน เปน ๒๕

๑ ข้อ ๑ ว่า ท่านหลังทสุดชองทหารฝ้ายดยามทผงชายฟากควน
ออกเม่นาไซงนน จะตองเดกลอนมาอย่างชาทสุดภายในเดอนหนง
ตงเดวณท ๕ กนยายน

๑ ข้อ ๒ บรรดาบ้อมค้ายค่อนอยในจังหวัดทกถาวไว ในข้อ ๓
ชองหนงดอด้ญญาฉบับใหญ่ททำไววณนเดว จะตองรอกอนเดยให้
ด้น

๑ ข้อ ๓ ผู้กออกการพยายามความร้ายททุงเซียงค้ำเดทค้ำมวณนน
ก เจ้าพนักงานฝ้ายดยามจะโตชาระคตด้น แดผู้แทนกรุงฝรังเดศจะโต

ได้ทำไว้ดั่งฉบับเหมือนกันที่ราชวังดุสิตกรุงเทพฯ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม
 คม รัตนโกสินทรศก ๑๓๒

(เซ็นพระนาม) เทวะวงษ์วโรประการ

บันทึกวาจา

๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรประการ ทรงวิตก
 ว่าจะเลิกถนนด้านบางแห่งที่อยู่ไกลๆ นั้นไม่ทันในวันที่ ๕ ตุลาคม ด้วย
 มั่งมีอันจะทำไปไม่ได้จริงๆ อยู่ ๗

ท่านมองซิเออร์เดอริ มีเควิตร์ตอบว่า เป็นอันพอสมควรแล้วที่
 คอเวอนแมนต์สยามจะขอเวลาให้เดือนซ้ำไปอีก บอกข้อตำบลด้าน
 กับเวลาที่ตัดเดี่ยวขณะเมื่อใด ช้างให้เห็นเหตุอันสมควรว่าจำเป็นต้อง
 ซ้ำไปอีกเมื่อใด ก็คงจะยอมตกลงให้เดือนเวลาเมื่อนั้น ๗

๒ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรประการ ทรงถาม
 ว่าความในข้อ ๒ นั้น ชักจูงไปถึงต้องรื้อบ่อนปรนการโบราณที่ไม่ใช่
 แล้ว แต่ที่ไม่ใช่สำหรับทหารมาหลายปีมาแล้ว แต่เป็นทมิฬกษณ
 ต้าคัญในพงษาวดาร เหมือนอย่างเช่นกำแพงเมืองพระตะบองเป็นต้น
 นนด้วยฤ ๗

๓ อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตอบว่า อันบ่อนค้ายคนนั้น ต้อง
 เข้าใจว่าการก่อสร้างสำหรับกับการทหารซึ่งจะใช้ต่อสู้ได้เท่านั้น ไม่
 ได้แดงเอาถึงกำแพงเมืองซึ่งเป็นดังสำคัญในพงษาวดาร ๗

ไปจากแดนสยาม เพื่อที่จะได้ทราบได้ว่าไปอยู่ณแห่งใดด้วย ความ
 ข้อนต้องไซ้ ได้ ในตัวตามแต่ทหาญอนันต์ด้วยเหมือนกัน ถ้าบาง-
 เบียน แต่คนในบังคับฝรั่งเศส อื่น ๆ นั้น ยังอยู่ใน กรุงสยามแล้ว ข้อ
 ความนุกเป็นอันไซ้ ได้ ในความข้อ ๖ นั้น ๗

๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วงษ์วโรปการ ทรงขอ
 ให้อธิบายความในคำว่าการตั้งบริวารอัน

๑ อรรถราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตอบว่า คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศส
 ตั้งวงความข้อนี้ไว้ เพื่อที่จะเกิดความยุ่งยากจากต่างประเทศ ซึ่งคนไทย
 จะไปก่อเหตุชน ๗

๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วงษ์วโรปการ ทรงวิตก
 ว่า ตามความที่ถาม ก็จะมีผู้หาเหตุกล่าวอยู่ได้เสมอว่า การยังไม่ตั้ง
 บริวารว่าคนไทยไปก่อการนั้นชน ๗

๑ มองซิเออร์ เดอร์มิเตอร์ วิเดร์ว่า หนังสือสัญญาทางไมตรีแ
 สัญญาอันอื่น ทำด้วยความเชื่อกันโดยสุจริต แต่ความสำคัญ
 เชื่อกันโดยสุจริตนี้ ย่อมเป็นใหญ่ในกิจการงานของผู้มีอำนาจเต็ม
 สำหรับทำสัญญา แต่ถ้าวัดเทียบกันในความเชื่อ โดยสุจริตแล้ว
 ก็ไม่มีทางที่จะปรึกษาหารือกันได้อยู่เอง ๗

๑ (ตงพระนาม) กรมหลวงทรงถามว่า จะนับเอาได้ฤาไม่ว่า
 จะ เด็กถอนไปจากจันทบุรี ในเวลาเมื่อทหารไทยได้ เด็กถอนกลับคืนมา
 หมดแล้ว ๗

๑ มองซิเออร์ เดอร์มิเตอร์ วิเดร์ตอบว่า ยังไม่ได้ก่อน การนท
 แรกคอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสต้องให้เห็นจริงว่า คอเวอนแมนต์สยาม
 ได้กระทำให้สำเร็จตามข้อความในหนังสืออันติมะระกาดนั้นเสียก่อน ๗

๑ (ลงพระนาม) กรมหลวงทรงถามว่า จะให้ทำอย่างไรจึงจะ
เห็นความจริงของคอเวอนแมนต์สยาม เพื่อว่าจะได้ ถึงเวลาเลิกถอน
ไปจากจังหวัดบุรีรัมย์ ๗๖

๑ มองซิเออร์เดอรัมมีเคอวิเอรตอบว่า คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสไม่มี
ความประสงค์ ที่จะรักษา เมืองจังหวัดบุรีรัมย์ แต่ว่าประโยชน์ที่หมาย
ของฝรั่งเศสนั้น ก็มีแต่จะเร่งให้ทำการให้แล้วแก่กันเร็ว เพื่อที่จะ
ไม่ได้เปิดองเงินที่ใช้ ในการตั้งอยู่ทนน แต่ว่าการอันนี้ยอมเอาไครย
ความเชื่อกัน โดยสุจริตเท่านั้น ๗๖

๑ เขียนพระราชวัดถกกรุงเทพฯ วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก
๑๓๒๒ ๗๖

(เขียนพระนาม) เหวะวงษวโรประการ

หนังสือสัญญา ระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส

ซึ่งได้ลงชื่อกันที่กรุงปารีส

ณวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒๒

สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แลท่านประธานาธิบดีรับบัลลังก์ฝรั่งเศส มี

ความปราถนาจะผูกพันทางไมตรี แดจะให้ความไว้วางใจซึ่งมีอยู่
 ต่อกันในระหว่างประเทศทั้งสองมั่นคงชน และเพื่อจะระงับความยาก
 บางอย่างซึ่งได้เกิดขึ้นจากการที่ความหมายของหนังสือสัญญาใหญ่
 น้อยที่โตทาไวณเมื่อ วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ จึงได้
 ตกตั้งทำหนังสือสัญญาน้อยขึ้นใหม่ฉบับหนึ่ง เพื่อประโยชน์แห่งได้
 แต่งผู้ มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย คือ
 ฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามนั้น

พระยาสุริยานุวัตรอรรคราชทูตพิเศษ แดผู้ มีอำนาจเต็มของ สมเด็จพระ
 พระเจ้ากรุงสยาม ณตำแหน่งประธานาธิบดีบริบัตคฝรั่งเศส เครื่อง
 ราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยามชั้นที่หนึ่ง แดเครื่องอิสริยาภรณ์เดยของ-
 ดอนเนอร์ชนทั้งสอง ๑๓ ๗ ๑๓ ๗ ๑๓ ๗

ฝ่ายท่านประธานาธิบดีบริบัตคฝรั่งเศสนั้น
 มองซีเออร์เทโอพิดเตดคาตเซเคบูเต เสด็จมาที่ว่าการต่างประเทศ
 ๑๓ ๗ ๑๓ ๗ ๑๓ ๗

ผู้ ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจให้ตรวจดูซึ่งกันแก่กัน เห็นเป็น
 อันถูกต้องแบบอย่างดีแล้ว ได้ไปฤชชาติตกลงกันทำสัญญาเป็นข้อตั้ง
 ต่อไปนี้

ข้อ ๑

เขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับกรุงกัมพูชานั้น ตั้งต้นแต่ปาก
 คดของลำน้ำโขงออกสู่ฝั่งซ้ายที่เดลาป เป็นเส้นเขตแดนตรงทิศตะวัน

ออก ไปจนบรรจบถึงคลองกระพวงจาม ตงแต่ทนต์อไปเขตรแดนเป็น
 เด่นตรงทิศเหนือขึ้นไปจนบรรจบถึงภูเขาพนมดงรัก (คือภูเขาบรร
 ทัด) ต่อขึ้นไปเขตรแดนเหนือไปตามแนวยอดภูเขาบันน้าในระหว่างดิน
 แดนน้ำตกน้ำแค้น แดดินแดนน้ำตกแม่โขงฝ่ายหนึ่ง กับดินแดนน้ำตก
 นามูนอีกฝ่ายหนึ่ง จนบรรจบถึงภูเขาผาต่าง แดต่อเหนือไปข้างทิศ
 ตะวนออกตามแนวยอดภูเขาจนบรรจบถึงแม่โขง ตงแต่ทนต์บรรจบ
 ขึ้นไปแม่โขงเป็นเขตรแดนของกรุงสยาม ตามความข้อ ๑ ในหนังสือ
 สัญญาใหญ่ ณวันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

ข้อ ๒

ฝ่ายเขตรแดนในระหว่างเมืองหลวงพระบางข้างฝั่งขวาแม่น้ำโขง
 แดเมืองพิไชยกับเมืองน่านนั้น เขตรแดนตงตนแต่ปากน้ำเชียงตแยก
 จากแม่น้ำโขงเหนือไปตามกลางลำน้ำแม่เชียง จนถึงทแยกปากน้ำ
 ต่างเลยขึ้นไปตามลำน้ำต่างจนบรรจบถึงยอดภูเขาบันน้า ในระหว่าง
 ดินแดนน้ำตกแม่โขง แดดินแดนน้ำตกแม่เจ้าพระยา ตรงที่แห่ง
 หนึ่งทภูเขาแดนดิน ตงแต่ทนต์เขตรแดนต่อเหนือขึ้นไปทางทิศเหนือ
 ตามแนวยอดภูเขาบันน้าในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่โขง แดดินแดน
 น้ำตกแม่เจ้าพระยา จนบรรจบถึงปลายน้ำควบแฉวเขตรต่อแดน
 เหนือไปตามลำน้ำควบจนบรรจบกับแม่น้ำโขง

ข้อ ๓

จะได้กำหนดเขตรแดนในระหว่างกรุงสยาม กับดินแดนที่เป็น

แผ่นดินอินโดจีนฝรั่งเศส รัฐบาลทั้งสองฝ่ายที่ใดทำสัญญากัน
ต่างจะตั้งข้าหลวงผสมกันไปทำการกำหนดเขตแดน การกำหนด
เขตแดน จะทำลงตามเขตแดนที่ใดกำหนดไว้ ในข้อ ๑ แต่ข้อ ๒
ที่จะกำหนดลงในดินแดนที่อยู่ในระหว่างทะเลสาบกับทะเล

เพื่อจะกระทำให้การของข้าหลวงผสมดังกล่าว แต่เพื่อหลีกเลี่ยง
เสียจากความยากทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ ในการกำหนดเขต
แดนในดินแดนซึ่งอยู่ในทะเลสาบและทะเลนั้น เมื่อก่อนที่จะตั้งข้าหลวง
ผสม รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันเสียก่อนว่า จะกำหนดที่ใด
แห่งใดเป็นที่ยกกำหนดเขตแดนในดินแดนนั้น แห่งใดในเขตแดน
ที่จะจดทะเลเป็นต้น

จะใดตั้งข้าหลวงผสม และข้าหลวงที่จะตั้งขึ้นทำการใน ๕ เดือน
ภายหลังจากวันรับอนุญาตใช้หนังสือสัญญาฉบับนี้

ข้อ ๔

รัฐบาลสยามยอมเสียตั้งอำนาจ ซึ่งเป็นเจ้าของแผ่นดินเมือง-
หลวงพระบางที่อยู่ข้างฝั่งแม่น้ำโขง

เรือค้าขายแลแพไม้ ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของคนไทยมีอำนาจที่จะ
ขึ้นลงได้ โดยสะดวกปราศจากการขัดขวาง ในตอนแม่น้ำโขงซึ่ง
ไหลตลอดคอคอดคานของเมืองหลวงพระบาง

ข้อ ๕

เมื่อใดตกลงกันตามข้อความซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ ตอนที่ ๒ ว่า

ด้วยเรื่องกำหนดเขตแดนในระหว่างทตเตสาบแตทเตแต้ว แต่เมื่อ
 รัฐบาลสยามได้แจ้งความให้เจ้าพนักงานฝรั่งเศสทราบโดยทางราชการ
 ว่าทตเตนแตซึ่งเปนผลแห่งการที่จะได้ตกลงกัน กับทตเตนแตซึ่งอยู่ข้าง
 ทิศตะวันออกของเขตแดนตามที่ได้กำหนดลงไว้ ในข้อ ๑ ข้อ ๒ ใน
 หนังสือสัญญาฉบับนั้นว่า เจ้าพนักงานฝรั่งเศสจะรับเอาได้เมื่อใดแล้ว
 กองทหารฝรั่งเศสซึ่งได้เข้าตั้งอยู่ในเมืองจันทบุรีชั่วคราวหนึ่งคราว
 หนึ่ง ตามหนังสือสัญญาวันที่ ๒ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ จะ
 ออกจากเมืองจันทบุรีในทันที

ข้อ ๖

ข้อสัญญา ข้อ ๕ ในหนังสือสัญญาใหญ่วันที่ ๓ ตุลาคม รัตน-
 โกสินทรศก ๑๑๒ นั้น เปนนัยกเด็ก เปลี่ยนเป็นข้อสัญญาตาม
 ความต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามทรงรับสัญญาว่า พลทหารซึ่งจะ
 ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่งไป หรือจะให้ตั้งประจำอยู่ใน
 เขตแดนต้นน้ำตกแม่โขง ข้างฝ่ายกรุงสยามนั้นจะเป็นพลทหาร
 ชาติไทยอยู่ในใต้อำนาจนายทหารชาติไทยเสมอ มีความยกเว้นอย่าง
 เดียวจาก สัญญาข้ออื่น ให้เป็นประโยชน์แก่ตำรวจภูธรไทย ซึ่งนาย
 ทหารชาติเดนมาร์กบังคับอยู่ในขณะนี้ ถ้ารัฐบาลสยามปรารถนาจะ
 เปลี่ยนนายทหารเหล่านั้นให้เป็นนายทหารของชาติอื่น รัฐบาลสยามจะ
 ปรึกษาให้ตกลงกันกับรัฐบาลฝรั่งเศสก่อน

ในเรื่องที่เกี่ยวของด้วยแขวงเมืองพระตะบอง เมืองเดียมราฐ

เมืองศรีโสภณนั้น รัฐบาลสยามสัญญาจะให้ มีแต่กองพลตระเวร
ซึ่งเป็นที่ต้องการสำหรับรักษาความสงบเรียบร้อย คนที่จะให้เป็นพล
กองตระเวรนี้จะเกณฑ์เอาแต่ตัวทเป็นชาวเมืองฉันทน

ข้อ ๗

ถ้าในภายหน้า รัฐบาลสยามปรารถนาจะทำท่าเรือ คลอง
ทางรถไฟ ที่ในดินแดนแม่น้ำตกแม่โขงข้างฝ่ายของกรุงสยาม (มี
ทางรถไฟที่จะให้เป็นทางติดต่อจากกรุงเทพฯ ไปถึงที่แห่งใดในแคว้น-
แคว้นสยามโดยฉะเพาะ) แม้ว่าจะทำการเหล่านั้นไปมิได้แต่ โดยดำพั้ง
เจ้าพนักงานไทยโดยทุนของไทย รัฐบาลสยามจะปรึกษาให้ตกลงกัน
กับรัฐบาลฝรั่งเศส ส่วนการที่จะทำสำหรับให้การค้าต่าง ๆ ตกต่าง
เป็นผลประโยชน์ชนกเหมือนกัน

ในการที่จะใช้ท่าเรือ คลอง ทางรถไฟ ในแคว้นแคว้นน้ำตกแม่-
โขงข้างฝ่ายของกรุงสยามก็ดี ทั้งภายในพระราชอาณาเขตต์ออกไป
จากแคว้นแคว้นนกด เป็นความเข้าใจกันว่า จะไม่ต้งพึดเก็บเงินให้
ต่างกัน ให้เป็นการผิดไปจากหลักฐาน ซึ่งจะต้องทำให้ได้มอกันใน
การค้าขาย ดังได้สัญญาไว้ ในหนังสือสัญญาทั้งหลายที่กรุงสยามได้
ลงชื่อ

ข้อ ๘

ในที่จะทำการให้สำเร็จไปตามความข้อ ๖ ของหนังสือสัญญาใหญ่
วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ นั้น รัฐบาลสยามจะอนุญาต
ที่ดินเป็นขนาดกว้างยาว ตามซึ่งจะได้กำหนดให้แก่รัฐบาลบริบับัดกณ
ที่ต่าง ๆ ข้างฝั่งขวาของแม่น้ำโขง คือ

ที่ เชียงคาน หนองคาย เมืองสรวงบุรี ที่ ๆ ปากน้ำคาน (ฝั่ง
ขวาหรือฝั่งซ้าย) บ้านมุกดาหาร เมืองเขมราฐ กบตปากน้ำมูน
(ฝั่งขวาหรือฝั่งซ้าย)

รัฐบาลทั้งสองได้ตกลงกันจัดแจงเอาออกเดี่ยวซึ่งตั้งตกกันไม่ให้
เรือเดินได้สะดวกในลำน้ำมูน ตอนที่อยู่ในระหว่างพิพดกับแม่น้ำโขง
ถ้าเห็นว่าการนั้นจะทำให้สำเร็จไปไม่ได้ หรือว่าจะเบียดเบียนเกินไป
รัฐบาลทั้งสองจะช่วยกันจัดแจงทำทางบกให้ ไปมาถึงกันได้ ในระหว่าง
เมืองพิพดแลแม่น้ำโขง

รัฐบาลทั้งสองจะตกลงกันด้วยว่า ในระหว่างเมืองจำปาศักดิ์กับ
เขตรแดนเมืองหลวงพระบาง ดังที่ใดกำหนดลงไว้ ในข้อ ๒ ของหนังสือ
ข้อสัญญาฉบับนี้ จะให้มีทางรถไฟขึ้นใช้แทนการเดินทางเรือที่ไม่สะดวก
ในแม่น้ำโขง ถ้ายอมรับกันว่าเป็นที่ต้องการ

ข้อ ๕

ตั้งแต่เดี๋ยวนี้ไป เป็นการตกลงกันแล้วว่า รัฐบาลทั้งสองจะช่วย
ให้มีทางรถไฟ ตั้งแต่เมืองพนมเปญไปถึงเมืองพระตะบองขึ้นให้ ได้
โดยสะดวก การก่อสร้างและการที่จะกระทำให้มีผลประโยชน์ ชนชน
รัฐบาลทั้งสองจะทำเองโดยลำพัง ส่วนการในที่ดินแดนของรัฐบาล
ใด รัฐบาลนั้นรับทำ หรือรัฐบาลทั้งสองจะยินยอมพร้อมกันให้บริษัท
ไทยปนกับฝรั่งเศสบริษัทใดทำก็ได้

รัฐบาลทั้งสองได้เห็นด้วยกันแล้วว่า เป็นการจำเป็นที่จะทำการ
เพื่อจะให้ทางน้ำในคดองเมืองพระตะบอง ในระหว่างที่เดดากับเมือง

บุคคลซึ่ง เพื่อดูรัฐบาลฝรั่งเศสพร้อมด้วยจะให้เอเยนต์ที่เป็นช่าง
ซึ่งรัฐบาลสยามอาจจะต้องการใช้ทั้งสำหรับที่จะทำการและรักษาการ
ทุกด้านด้วย

ข้อ ๑๐

รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยอมรับรายชื่อของคนใน
บังคับฝรั่งเศส เช่น กบฏมอญแดงเดยวณ ยกเว้นเสียแต่คนจำพวกที่
จะโดยยอมรับกันทั้งสองฝ่ายได้เข้าจดทะเบียนอยู่ในรายชื่อนั้น โดยเหตุ
อันมิชอบธรรม เจ้าพนักงานฝรั่งเศสจะได้ตั้งดำเนินรายชื่อเหล่านั้นให้
แก่เจ้าพนักงานไทย

บุตรหลานของคนอยู่ในบังคับ ซึ่งเข้าอยู่ในใต้อำนาจศาลฝรั่งเศส
เช่นนี้ จะไม่มีอำนาจที่จะอ้างเข้าอยู่ในทะเบียนได้ ถ้าหากว่าคน
เหล่านั้นไม่ได้ตกเป็นคนอยู่ในจำพวกซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อสัญญาต่อ
ความชอบไปในหนังสือสัญญาน้อยฉบับนั้น

ข้อ ๑๑

คนกำเนิดในประเทศเอเชีย เกิดในดินแดนซึ่งอยู่ในใต้อำนาจปก
ครองโดยตรงของกรุงฝรั่งเศส หรือในดินแดนที่อยู่ในความบงกกัน
ของกรุงฝรั่งเศสนั้น จะมีอำนาจที่จะรับความบงกกันของฝรั่งเศสได้
ยกเว้นเสียแต่ผู้ซึ่งได้เข้ามาตั้งอยู่ในกรุงสยามเมื่อก่อนเวลาที่ดินแดน
ที่กำเนิดของคนเหล่านั้นได้เข้าอยู่ในอำนาจปกครองหรือความบงกกัน
ของฝรั่งเศส

ความบ่งชี้ฝรั่งเศ็ดจะมีไปถึงเพียงบุตรของคนเหล่านั้น แต่จะ
ไม่มีเมื่อแต่ต่อไปถึงหลานของคนเหล่านั้น

ข้อ ๑๒

ในการเกี่ยวของด้วยอำนาจศาล ซึ่งตั้งแต่ต่อไปคนฝรั่งเศ็ดแต่
คนในบังคับฝรั่งเศ็ดในกรุงสยาม จะต้องเข้าอยู่ในใต่บังคับโดยไม่มีที่
ยกเว้นเดยนั้น รัฐบาลทั้งสองได้ตกลงกันทำข้อตกลงยอมตงที่จะกล่าว
ต่อไปใน ข้อไขแทนข้อตกลงยอมอยู่แต่ก่อน

๑. ในความอาญา คนฝรั่งเศ็ดหรือคนในบังคับฝรั่งเศ็ดจะอยู่ใน
ใต่บังคับตราการศาลฝรั่งเศ็ดเท่านั้น

๒. ในความแพ่ง คดีทั้งปวงซึ่งคนไทยเป็นโจทก์ฟ้องคนฝรั่งเศ็ด
หรือคนในบังคับฝรั่งเศ็ด จะต้องฟ้องต่อศาลกงสุลฝรั่งเศ็ด

คดีทั้งปวงซึ่งคนไทยเป็นจำเลย ศาลไทยสำหรับพิจารณาคดีความ
ต่างประเทศซึ่งใต่ตั้งไว้ในกรุงเทพ ฯ จะพิจารณาคดีดิน

ยกเว้นแต่ที่ใหม่ณฑลเมืองนครเชียงใหม่ นครลำปาง นคร
ลำพูน นครน่าน ความอาญาและความแพ่งทั้งปวง ซึ่งคนในบังคับ
ฝรั่งเศ็ดมีคดี ศาลต่างประเทศไทยจะพิจารณาคดีดิน แต่เป็นความ
เข้าใจกันว่า ในคดีความทั้งปวงนี้ กงสุลฝรั่งเศ็ดมีอำนาจที่จะไปอยู่
ในศาลเมื่อเวลาชำระได้ หรือจะให้มิผู้แทนผู้หนึ่งซึ่งได้รับอำนาจตาม
สมควรแล้วไปอยู่ที่ศาลในเวลาชำระก็ได้ แต่เมื่อเห็นว่าเป็นการสมควร
แก่ผลประโยชน์ของความยุติธรรม จะทำความแนะนำทักท้วงซึ่งได้
ทุกอย่าง

ในคดี ความซึ่ง คนฝรั่ง เค็ด หรือคนในบังคับฝรั่ง เค็ดเป็นจำเลยนั้น
ถ้าในระหว่างความพิจารณา กงสุลฝรั่ง เห็นเป็นเวลาดมควรที่จะ
ขอถอนคดีความนั้นออกเสีย โดยทางที่จะทำหนังสือขอไปเมื่อใดก็ได้
คดีความนั้นก็จะต้องไปยื่นศาลกงสุลฝรั่ง ซึ่งตั้งแต่เวลานั้น
ไปจะพิจารณาคดีนั้นได้ตามลำพัง แต่เจ้าพนักงานไทยจะส่งเคราะห์
ช่วยชำระแก่ศาลนั้นด้วย

การฟ้องอุทธรณ์ต่อศาลคดีชั้นที่สองของศาลสำหรับพิจารณาคดี
ความต่างประเทศคดี ของศาลต่างประเทศสำหรับมณฑลที่ ๕ ที่ได้
กล่าวมาแล้วนั้น จะต้องไปฟ้องอุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์ ณ กรุงเทพมหานคร

ข้อ ๑๓

ในกาลภายหน้า เรื่องการที่ชาวประเทศเอเซียซึ่งมิได้เกิดในดินแดน
ที่ตรงอยู่ในอำนาจ หรือในดินแดนที่อยู่ในความบงกันของกรุงฝรั่ง
เค็ด หรือผู้ซึ่งมิได้เปลี่ยนชาติโดยถูกต้องตามกฎหมาย จะเข้าเป็น
คนอยู่ในความบงกันของฝรั่งเค็ดได้นั้น รัฐบาลของรัฐบาลที่จะได้
รับ อำนาจ เท่ากันกับอำนาจ ซึ่งกรุงสยามจะยอมให้แก่ประเทศหนึ่ง
ประเทศใดในกาลภายหน้า

ข้อ ๑๔

ข้อความ ทั้งหลาย ซึ่งมีอยู่ในหนังสือสัญญาใหญ่ สัญญาน้อย แล
สัญญาทั้งปวงแต่ก่อนมาในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเค็ดที่หนังสือ
สัญญาน้อยฉบับใหม่ได้เปลี่ยนแปลงตั้งเดี๋ยวนั้น ยังคงใช้ ได้โดยเต็ม

ข้อ ๑๕

ถ้าเกิด ความ ขัดข้องไม่เห็น ตกลงกัน ใน ความ หมายถึง ของ หนังสือ
สัญญาซึ่งได้เขียนขึ้นในภาษาฝรั่งเศส แต่ภาษาไทยนี้ ภาษาฝรั่งเศส
จะเป็นหลักข้างเดียว

ข้อ ๑๖

หนังสือสัญญานอนยอน ต้องมีอนุญาตในกำหนด ๕ เดือนตั้งแต่วันที่
ได้ลงชื่อหรือให้เร็วกว่านั้น ถ้าจะกระทำได้

ในการที่จะให้เป็นพระยานดำคะฉุนน ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้
ลงชื่อไว้ ในหนังสือสัญญานี้ และได้ประทับตราลงไว้ด้วยกัน

ได้ทำที่กรุงปารีส (เป็นสองฉบับเหมือนกัน)

ณวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒

(ประทับตราแลเซ็น) พระยาสุริยา

(ประทับตราแลเซ็น) เกลดคาสเซ

หนังสือสัญญา

ระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส

ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ด้วยเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๖ หม่อมเจ้าจรรยา

คัดกฤดากร อรรถราชทูตพิเศษแด่ผู้มีอำนาจเต็ม กับมองซิเออร์
บิชอป เสนาบดีว่าการกระทรวงต่างประเทศฝ่ายฝรั่งเศส ได้แลกเปลี่ยน
หนังสือบริดดีไฟหนังสือสัญญาต่อกันเสร็จแล้ว มีข้อความใน
หนังสือสัญญานั้น ดังต่อไปนี้

หนังสือสัญญา

สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม กับเปเรดีเตนต์ แห่งบริบัตติกฝรั่งเศส
อาไศรยเหตุการณ์อันชอบเพื่อทำการกับบนเขตรแดน เพื่อจะให้สำเร็จ
ตามความในหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร ศก
๑๒๒ ศกศัศักราช ๑๘๐๕ นั้น มีความประสงค์ ที่จะแบ่งบนเขตร
แดนสยาม ซึ่งติดต่อกับเขตรแดนฝรั่งเศส ให้แล้วเสร็จเป็นครั้งที่สี่
โดยทางต่างฝ่ายต่างผ่อนผันแลกเปลี่ยนเขตรแดน ต่อกันประการหนึ่ง
อีกประการหนึ่ง มีความประสงค์ ที่จะให้การที่เกี่ยวของกันในระหว่าง
สองประเทศนั้นสะดวกขึ้น โดยแก้ไขจัดใช้วิธีอำนาจศาลเป็นแบบ
เดียว และให้คนในบ้องกันฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในกรุงสยาม มีกรรมสิทธิ์
มากจนออกด้วย จึงได้ตกลงกันทำหนังสือสัญญาใหม่ฉบับหนึ่งแล้ว
ได้ตั้งแต่งผู้มีอำนาจเต็มสำหรับการทำสัญญานางต่างฝ่าย คือ
ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามนั้น พระเจ้าน้องยาเธอ กรม
หลวงเทเวศร์วงษ์ไวยประการ ภราดรมหาจักรกักรับรมราชวงษ์ และตรา
ครอง ออฟฟิศเชียดยงคองเนอ ฯลฯ เสนาบดีว่าการต่างประเทศ
ฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายเปเรดีเคนต์แห่งบริบัตกฝรั่งเศ่นั้น มอชเชอร์ วิกเตอร์เฮมด-
มารี โยเดฟ คอดแดง (เคอปลังซี) อรรคราชทูตพิเศษและผู้มี
อำนาจเต็มของบริบัตกฝรั่งเศ่นั้น คราออฟพีเชี่ยตี้ยองคองเนอ กับ
ดองด์ตุกของบริบัตกอกฝ่ายหนึ่ง

ต่างได้รบหนึ่งด้อมอบอำนาจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ที่ได้ด้อมบถวน
กันเห็นถูกต้องตามแบบอย่างแล้ว จึงได้พร้อมกันตกลงทำหนังสือ
สัญญาไมตรีความดีกันต่อไป

ข้อ ๑

รัฐบาดสยามยอมยกดินแดนเมืองพระตะบองเมืองเดียมราชู กับ
เมืองศรีโสภณให้แก่กรุงฝรั่งเศ่นั้น ตามกำหนดเขตแดน ดังว่าไว้ใน
ข้อ ๑ ของหนังสือสัญญาว่าด้วยบกบนเขตแดน ซึ่งคดีท้ายหนังสือ
สัญญานี้

ข้อ ๒

รัฐบาดฝรั่งเศ่นั้นยอมยกดินแดนเมืองค่านซ้ายและเมืองตราด กับ
ทั้งเกาะทั้งหลายซึ่งอยู่ภายใต้แหลมดังลงไปจนถึงเกาะกูดนั้น ให้แก่
กรุงสยามตามกำหนดเขตแดนดังว่าไว้ในข้อ ๒ ของสัญญาว่าด้วย
บกบนเขตแดนดังกล่าวมาแล้ว

ข้อ ๓

การที่จะตั้งมอบดินแดนเหล่านี้ซึ่งกันและกันนั้น จะได้จัดให้สำเร็จ
ภายในยี่สิบวัน ตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนนรคไฟสัญญานี้แล้ว

ข้อ ๔

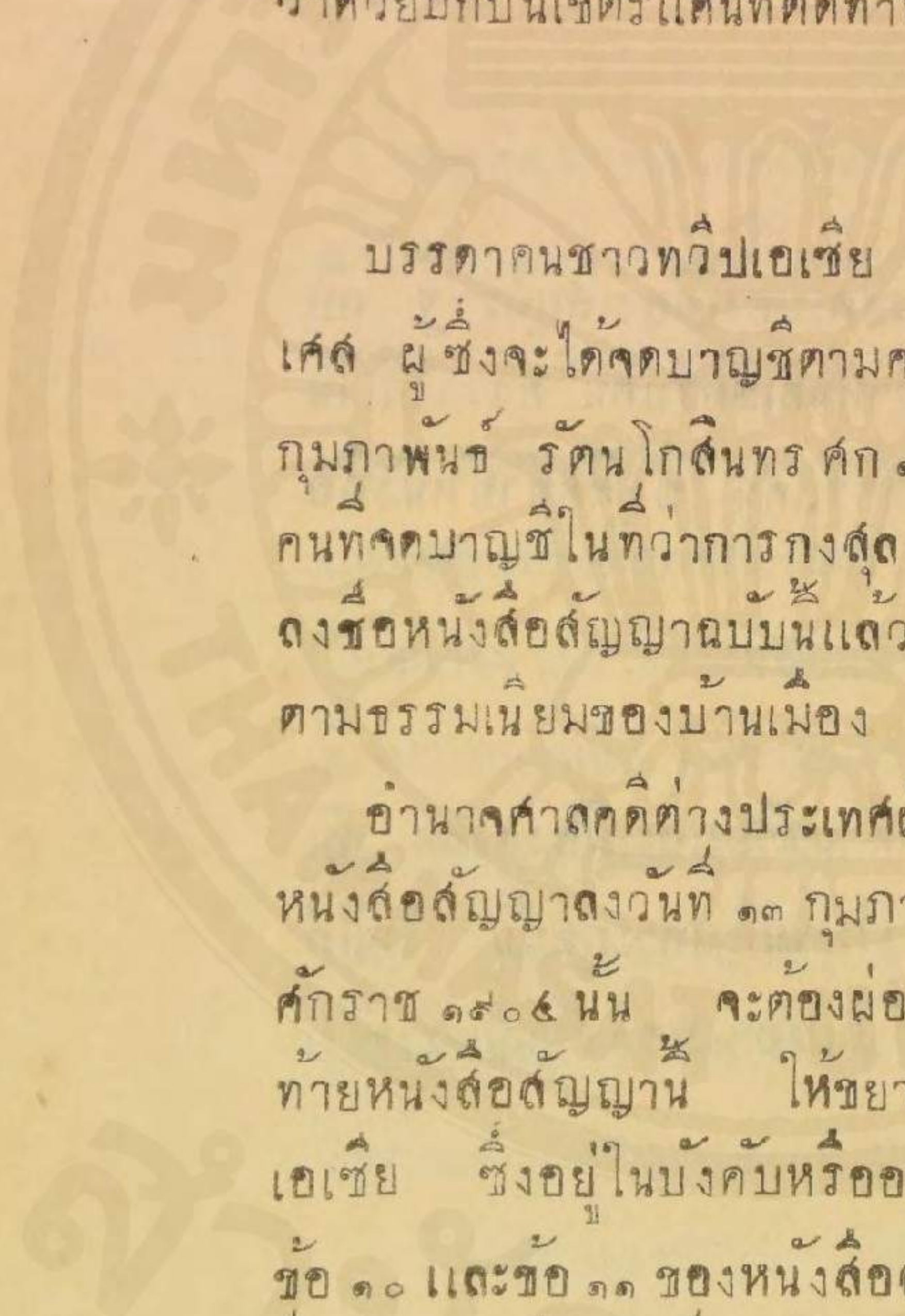
กรรมการรวมกันของหนึ่ง มีนายทหารและพนักงานฝ่ายไทยและฝรั่ง เค็ด ซึ่งต้องประเทศซึ่งทำสัญญาจะได้ออกคงชนภายในเค็ดเคอน
 คงแควนทไดแตกเปิดยนรคไฟสัญญาแล้ว และให้ไปปักเขตแดน
 ทงปวงทคกตงกันใหม่ กรรมการจะไดงมอปักบนในฤดูที่จะ
 ทำการใดทนท์ และให้ทำการตามความทกำหนดทกต่างไว้ ในสัญญา
 ว่าด้วยปักบนเขตแดนทตทายหนงดอสัญญา

ข้อ ๕

บรรดาคนชาวทวีปเอเชีย ซึ่งอยู่ในบังคับภายในบองกันของฝรั่ง-
 เค็ด ผู้ซึ่งจะไดจคบาญชตามความขอ ๑๑ ในหนงดอสัญญาวหนท ๑๓
 กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร คก ๑๒๒ คฤศคศักราช ๑๘๐๕ นน ถ้าเป็น
 คนทจคบาญชในทว่าการกงสุตฝรั่งเค็ดในกรุงสยาม ภายหลังวหนท
 ดงขอหนงดอสัญญาฉบับนแล้ว จะตองอยู่ในอำนาจศาลฝ่ายสยาม
 ตามธรรมเนียมของบ้านเมือง

อำนาจศาลคดีต่างประเทศฝ่ายสยาม ซึ่งได้ไว้ไว้ในข้อ ๑๒ ของ
 หนงดอสัญญาวหนท ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร คก ๑๒๒ คฤศค
 ศักราช ๑๘๐๕ นน จะตองผ่อนใช้ตามสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลทตค
 ทายหนงดอสัญญา ให้ขยายใช้ทวไปทงกรุงสยามสำหรับคนชาว
 เอเชีย ซึ่งอยู่ในบังคับหรืออยู่ในบองกันของฝรั่งเค็ด ทว่าไว้
 ในข้อ ๑๐ และข้อ ๑๑ ของหนงดอสัญญาเก่าทกต่างมาแล้ว และเป็นคน
 ทโคจคบาญชอยู่ในทว่าการกงสุตฝรั่งเค็ดในปัจจุบัน

วิธีอำนาจศาลอย่างนจะเติกไม่ใช้คอไปคอ จะเปิดนอำนาจศาล

คดีต่างประเทศไปเป็นอำนาจศาลฝ่ายสยาม ตามธรรมเนียมของบ้านเมืองเมื่อได้ประกาศใช้กฎหมายรวมลักษณะต่าง ๆ คือ กฎหมายลักษณะอาญาฎาโทษกฎหมายลักษณะแพ่ง และการค้าขาย กฎหมายลักษณะวิธีพิจารณาคดี และกฎหมายลักษณะจัดตั้งศาล

ข้อ ๖

คนชาวเอเชียซึ่งอยู่ในบังคับและบ่อนกนของฝรั่งเศส จะได้มีกรรมสิทธิ์เหมือนคนในพื้นเมืองตลอดทั่วกรุงสยาม คือกรรมสิทธิ์ในการถือที่ดิน กรรมสิทธิ์ในการที่จะอยู่ๆจะเที่ยวไปแห่งใด ๆ ได้ ไม่มีข้อกำหนดห้ามด้วย

คนเหล่านี้จะต้องได้ภาษาอักษรและด้วย หรือการเกณฑ์ใช้ราชการตามธรรมเนียม

แต่จะไต่ยกเว้นจากเกณฑ์ทหาร และจะไม่ต้องได้ภาษาญาคำแรงแทนเกณฑ์เป็นการพิเศษอื่นอีก

ข้อ ๗

ข้อความทั้งปวงในหนังสือสัญญาใหญ่น้อยทั้งปวง ที่มีอยู่แต่ก่อน ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ซึ่งไม่ได้แก้ไขไว้ในหนังสือนี้ ต้องคงอยู่เดิมตามเดิม

ข้อ ๘

ถ้ามีขอเถียงกันขึ้นในการแปลหมายของหนังสือสัญญานทุกตัวทำไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสนั้น จะต้องใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก

ข้อ ๕

หนังสือสัญญา จะต้องมีสภาพภายในกำหนดเดือน นับตั้งแต่
วันที่ได้ตั้งข้อ ถ้าก่อนกำหนดนั้นถ้าจะทำได้ หนังสือสัญญาผู้มีอำนาจ
เต็มทั้งต้องฝ่าย ได้ตั้งข้อและประทับตราไว้เป็นสำคัญ กระทำ
อย่างละ ๒ ฉบับณกรุงเทพมหานคร

วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ คฤศศักราช ๑๘๐๗

(ประทับตราและเซ็น) เทวะวงษ์วโรประการ

(ประทับตราและเซ็น) วิคคอดแลง (เดอปลังซี)

สัญญาว่าด้วย

ปักปันเขตแดนตติยหน้หนังสือสัญญา

ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

เพื่อประโยชน์ที่จะให้กรรมการ ซึ่งกล่าวไว้ในข้อ ๕ ของหนังสือ
สัญญาดังวนั้น วัตถุประสงค์เขตแดนให้ชัดเจน และเพื่อที่จะไม่ให้
เกิดมขัดข้องของชนใด ในการปักปันเขตแดนนั้น รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม
กับรัฐบาลของบริติชฝรั่งเศส จึงได้ยินยอม
ตกลงกันตามความที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑

เขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศสนั้น ตั้งแต่
 ชายทะเลตรงข้ามจากยอดเขาดังที่กล่าวของเกาะภูเก็ตเป็นหลักฐาน ตั้งแต่
 ใต้ขึ้นไปทางตะวันออกเฉียงเหนือถึงปากเขาพนมกระวาน และเป็นที่
 เข้าใจกันชัดเจนด้วยว่า แม้จะมีเหตุการณ์อย่างไร ๆ ก็ดี พากให้ตั้งเขา
 เหล่านี้ทางทิศตะวันออกรวมถึงทิศหน้าคดของเกาะบอดด้วยนั้น คงคง
 เป็นดินแดนฝ่ายอินโดจีนของฝรั่งเศสแล้ว เขตแดนต่อไปตามสันเขา
 พนมกระวานทางทิศเหนือจนถึงเขาพนมทม ซึ่งเป็นเขาใหญ่บนหน้าทง-
 หลาย ระหว่างด้านทิศเหนือคดอ่าวสยามฝ่ายหนึ่ง กับด้านทิศเหนือคด
 ทเด้ออีกแห่งหนึ่ง ตั้งแต่เขาพนมทมนี้เขตแดนไปตามทิศพายัพ
 ก่อนแล้วจึงไปตามทิศเหนือ ตามเขตแดนซึ่งเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้
 ระหว่างเมืองพระตะบองฝ่ายหนึ่ง กับเมืองจันทบุรี และเมืองตราดอีก
 ฝ่ายหนึ่งแล้ว ต่อไปจนถึงทิศตะวันตกข้ามลำน้ำได้ ตั้งแต่ต่อไป
 ตามลำน้ำจนถึงปากทตอกกับลำน้ำศรีโสภณ และตามลำน้ำศรีโสภณ
 ใต้ไปจนถึงที่แห่งหนึ่งในลำน้ำประมาณสี่กิโลเมตร ฤๅสองร้อย
 ห้าสิบเส้นใต้เมืองอารัญ ตั้งแต่ทิศใต้ตรงไปถึงเขาแดงแรก ตรง
 ระหว่างกลางทางช่องเขาทั้งสองที่เรียกว่าช่องตะโกกับช่องเด้มด แต่
 ใต้เป็นที่เข้าใจกันว่าเส้นเขตแดนที่กล่าวมาที่ลุ่มนี้ จะต้องปักปันกันให้
 มีทางเดินตรงในระหว่างเมืองอารัญกับช่องตะโก คงไว้ในเขตกรุง
 สยามตั้งแต่เขาแดงแรกทกล่าวมาข้างต้นนั้น เขตแดนต่อไปตาม
 เขาบนหน้าทตอกทเด้อและแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับทิศก้นามูนอีกฝ่าย

หนึ่ง แล้วต่อไปจนตกดำเนินน้ำโขงใต้ปากมุน ตรงปากห้วยคองตาม
 เดินเขตรแดนทกรรการบกกบนแดน ครังกอนได้ตกดงกันแล้วเมื่อ
 วันที่ ๑๘ มกราคม วันโกสินทรศก ๑๒๕ ศกศศศักราช ๑๘๐๗

ได้เขียนเดินพรมแดนประเมินไว้อย่างหนึ่ง ในแผนที่ตามความที่
 กล่าวในข้อนี้คหนึ่งไว้ในสัญญาด้วย

ข้อ ๒

เขตรแดนเมืองหลวงพระบางนั้น ตั้งแต่ข้างทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่
 ปากน้ำเหนือ แล้วต่อไปตามกลางดำเนินน้ำเหนือจนถึงที่แรกเกิด น้ำ
 ที่เรียกชื่อว่าภูเขาเมียง ค่อนเขตรแดนไปตามเขาบันน้ำตกแม่น้ำโขง
 ฝ่ายหนึ่ง กับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่งจนถึงที่ในดำเนินน้ำโขงที่
 เรียกว่าแก่งผาใต้ตามเดินพรมแดน ทกรรการบกกบนเขตรแดนได้ตก
 ดงกันไว้แต่ณวันที่ ๑๖ มกราคม วันโกสินทรศก ๑๒๕ ศกศศศักราช

๑๘๐๖

ข้อ ๓

กรรการบกกบนเขตรแดนที่กล่าวไว้ในข้อ ๕ ของหนังสือสัญญา
 ดงวนน จะต้องทำการบกกบนหมายเขตรแดนไว้ ในพื้นที่ตามเขตรแดน
 ที่ว่าไว้ในข้อ ๑ นี้ ถ้าในเวลาที่กำลังไปทำการบกกบนเขตรแดนกันอยู่
 นั้น รัฐบาลฝรั่งเศสจะมีประสงค์ ที่จะเปลี่ยนแปลงเดินพรมแดนใหม่
 เพื่อจะให้ เป็นไปตาม ลักษณะภูมิประเทศ แทนเดินพรมแดนที่ได้ ตกดง

ยินยอมกันไว้ นแล้ว การที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงกันนั้น ถึงโดยว่า
จะเกิด มีเหตุการณ์อย่างใด ๆ ก็ดี จะต้องทำให้เป็นที่ถ่วงดุลเสีย
ประโยชน์ของรัฐบาลสยามด้วย

สัญญาผู้ มอานาจเต็มทั้งสองฝ่าย ได้ตั้งข้อแตรทับตราไว้เป็น
สำคัญอย่างระดัองฉบับ ณกรุงเทพนมหานคร วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตน-
โกสินทรศก ๑๒๕ คฤศศศักราช ๑๙๐๗

(ประทับตราและเซ็น) เทวะวงษ์วโรประการ

(ประทับตราและเซ็น) วิคอดแลง (เดอปลังซี)

สัญญาว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยาม

สำหรับใช้แก่คนชาวเอเซียที่อยู่ในบังคับอยู่
ในบองกันฝรั่งเศส ติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม

รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ คฤศศศักราช ๑๙๐๗

ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๕ ของหนังสือสัญญาลงวันที่ รัฐบาล
ของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม กับรัฐบาลของริบบติกฝรั่งเศส มี

ความประสงค์ที่จะผ่อนผัน ตกลงและจัดการของศาลคดีต่างประเทศนั้น
โดยยินยอมตกลงกันดังกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑

ศาลคดีต่างประเทศทั้งหลายนี้ จะโดยตรงทุกแห่งที่สมควรจะจัด
การพิจารณาคดีให้มขนตามแบบอันดี ตามที่จะได้เข้าใจตกลงกันใน
ระหว่างเดิเนาบัดว่าการต่างประเทศฝ่ายสยาม กับราชทูตฝรั่งเศสที่
กรุงเทพฯ

ข้อ ๒

อำนาจของศาลคดีต่างประเทศทั้งหลายนี้ จะได้ขยายใช้ออกไป
ไปคือ

ประการที่ ๑ ในคดีความแพ่ง บรรดาความแพ่งหรือคดีความใน
การค้าขาย ซึ่งคนชาวเอเซียที่อยู่ในบังคับภายในบ้องกันของฝรั่งเศส
เป็นคู่ความ

ประการที่ ๒ ในคดีความอาญา บรรดาคดีที่ทำผิดต่อกฎหมายทุก
อย่าง ซึ่งคนชาวเอเซียที่อยู่ในบังคับภายในบ้องกันฝรั่งเศส จะได้
กระทำผิดคดี ฎาเป็นผู้ที่ถูกคนอื่นกระทำร้ายกด้วยเหมือนกัน

ข้อ ๓

ในมณฑลอุดรและมณฑลอุดรธานี อำนาจของศาลคดีต่างประเทศ-

เทศจะได้ขยายใช้ไปพลางก่อน ทั้งทั้งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับ
ในบ่อนักของฝรั่งเศส ไม่เดือกว่าคนเหล่านั้นจะได้จดบาญชีไว้ ในที่
ว่าการกงสุตฝรั่งเศสวันใด ๆ

ข้อ ๔

อำนาจที่จะเรียกถอนคดีนั้น จะต้องใช้ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ
๑๒ ของหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๒
คฤศศักราช ๑๘๐๕

แต่อย่างไร ๆ ก็ดี อำนาจนั้นจะต้องเลิกไม่ใช่ ในคดีทั้งปวง ซึ่งเป็น
คดีที่อยู่ในกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ถ้าอยู่ในพระราชบัญญัติที่ได้ประ-
กาศออกตามแบบอย่างนั้นในทันที เมื่อได้ตั้งกฎหมายหรือพระราช
บัญญัติเช่นว่านี้ยังสถานที่ฝรั่งเศสแล้ว และได้ใช้กฎหมายนั้นด้วย
ตามคดีซึ่งพิจารณา ค้าง อยู่ใน เวลา ที่ ประกาศใช้ กฎหมาย ลักษณะ
ต่าง ๆ ถ้าพระราชบัญญัติตั้งมาแล้ว กระทบว่าการต่างประเทศ
กับสถานที่ฝรั่งเศสณกรุงเทพฯ จะได้ ปฎิษา ตกลง กัน เพื่อ ที่ จะ
พิจารณาคดีที่ค้างอยู่นั้นณศาลใดต่อไปให้สำเร็จตลอดด้วย

ข้อ ๕

บรรดาคดีอุทธรณ์คำตัดสินของศาลคดีต่างประเทศทั้งหลาย ที่ได้
พิจารณาคความในชั้นต้นนั้น จะได้ตั้งให้กงสุตฝรั่งเศสผู้ที่จะมีอำนาจ
เขียนความเห็นในคดีนั้นยื่นให้ตัดสินไว้ในสำนวนคดีนั้นด้วย

คำตัดสินคดีชอนุพรรณนั้น จะโดย ผู้พิพากษาชาวยุโรปตั้งชื่อ
ด้วยตนเอง

ข้อ ๖

คดีอนุพรรณด้วยบทกฎหมายนั้น จะร้องอนุพรรณคำตัดสินของ
ศาลอนุพรรณทางหลายอีกได้

คดีอนุพรรณอย่างนี้ จะมีชนใดด้วยเหตุที่จะร้องว่าศาลไม่มีอำนาจ
จะพิจารณาคดีนั้นแล้วและใช้อำนาจผิด และเมื่อกล่าวทั่วไปจะร้อง
ได้ทุกข้อที่ว่าทำผิดกฎหมาย คำอนุพรรณอย่างนี้ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูง
ที่สุดจะได้พิพากษา

ข้อ ๗

ในศาลหนึ่งศาลใดกัตก็ได้ พิจารณาคดีแพ่งหรืออาญานั้น ถ้าจะ
มีคำร้องว่าด้วยศาลไม่มีอำนาจจะพิจารณาคดีนั้น ตามข้อบังคับที่
ไว้ในหนังสือสัญญาฉบับแรก กตของใครของชนก่อนที่จะให้การแก้ความ
ในคดีนั้น

สัญญาฉบับนี้อำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย ได้ตั้งชื่อและประทับตราไว้
เป็นสำคัญอย่างระมัดระวัง ณ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๓ มีนาคม
รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ศกศตศักราช ๑๙๐๗

(ประทับตราและเซ็น) เทวะวงศ์ ไรประการ

(ประทับตราและเซ็น) วิคคอลลอง (เคอปลิงซี)

ขอบังคับสำหรับศาลต่างประเทศ

ซึ่งตั้งขึ้นตามสัญญาทางพระราชไมตรี

ระหว่างกรุงสยามกับฝรั่งเศส

ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยวิธีต่าง ๆ ทั่วไป

ข้อ ๑ คนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับ หรืออยู่ในความบงกษกันของ
ฝรั่งเศส ตามความที่กล่าวไว้ในวรรคที่ ๒ แห่งข้อ ๕ ของหนังสือ
สัญญา ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๒๕ และข้อ ๓ แห่งสัญญาว่าด้วย
อำนาจศาลที่คดีทนายหนังสือสัญญา ซึ่งลงวันเดือนปีเดียวกันนั้น ถ้ามี
คดีเกี่ยวของในอาณาเขตสยาม เป็นความแพ่งหรือความอาญา
ให้พิจารณาคดีนั้น ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้

(๑) คดีเมื่อเกิดขึ้นในชั้นแรก ให้พิจารณาคดีศาลต่างประเทศ

(๒) คดีชั้นอุทธรณ์นั้น ให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์กรุงเทพ ฯ

(๓) เมื่อจะอุทธรณ์ต่อไป ให้หลุดเกล้า ๆ ถวายฎีกา

ข้อ ๒ การพิจารณาคดีต่าง ๆ จะเป็นความแพ่งหรือความอาญา
คดี ให้พิจารณาโดยเปิดเผย

ข้อ ๓ ถ้าการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยนั้น อาจจะเป็นเครื่องทำ-
ลายความดีความชอบธรรม หรือทำความเสียหายแก่ประชาชนแล้ว
ศาลจะสั่งให้พิจารณาคดีนั้นในที่ลับเวลาใดก็ได้ หรือโจทก์จำเลยทั้ง

ต้องฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะขอร้องต่อศาลเพื่อให้พิจารณาคดี
นั้นในที่สุดก็ได้

ข้อ ๕ คำพิพากษานั้นให้อ่านในศาลโดยเปิดเผย ทั้งเหตุผลที่ยก
ขบวนจนยกต้องให้ปรากฏในคำพิพากษา

ข้อ ๕ ตามความในข้อ ๒ แห่งสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลที่คดีท้าย
หนังสือสัญญา ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๑๕ นั้น ศาลมีอำนาจตั้ง
กล่าวไว้ในข้อ ๓ นั้น ดังจะกล่าวต่อไป

(๑) ในคดีความแพ่ง บรรดาความแพ่งหรือคดีความในการ
ค้าขาย ซึ่งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับหรือในความบงกกันของฝรั่ง
เศ็ดเป็นคู่ความ

(๒) ในคดีความอาญา บรรดา คดีที่ทำผิด ต่อกฎหมาย ทุก
อย่าง ซึ่งคนชาวเอเชียซึ่งอยู่ในบังคับหรืออยู่ในความบงกกันของ
ฝรั่งเศ็ดจะได้กระทำผิดคดี หรือจะเป็นผู้ที่ถูกคนอื่นกระทำร้ายก็ด้วย
เหมือนกัน

ข้อ ๖ ตามความในข้อ ๕ นั้น อำนาจของศาลตั้งได้กล่าวไว้ใน
ข้อ ๓ และในข้อบังคับพิเศษซึ่งเกี่ยวแก่ศาลนั้น ให้ใช้ดังกล่าวต่อไป
นคอ

ข้อ ๓ ให้ใช้แก่บรรดาคนซึ่งอยู่ในอำนาจศาลไทย ที่เป็นคู่
ความหรือเป็นผู้ชดชวาง ในคดีที่เป็นความแพ่ง หรือคดีความในการ
ค้าขายซึ่งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับ หรืออยู่ในความบงกกันของ
ฝรั่งเศ็ดเป็นคู่ความ

(๒) ให้ใช้แก่บรรดาคนซึ่งอยู่ในอำนาจศาลไทย ที่เป็นผู้เกี่ยว
ข้องในความผิด โดยเหตุที่คนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับ หรืออยู่ในความ

บอองกันของฝรั่งเค็ดเป็นผู้ใดกระทำผิดลง หรือเป็นผู้ที่ถูกคนอื่นกระทำร้ายกตด้วยเหมือนกัน

ข้อ ๗ ถ้าจะมีความร้องว่าด้วยคำด่าไม่มีอำนาจ ที่จะพิจารณาคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามข้อบังคับซึ่งได้กล่าวมาในต้นนโคแล้ว ก็ต้องให้ร้องชนกอนทให้การแก้ความในคดีเรื่องนั้น

คำคัดค้านอำนาจคำด่าเช่นนั้น จะร้องชนเป็นครั้งแรก ต่อเมื่อคดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ได้

เมื่อเกิดมีหรือคัดค้านในเรื่องอำนาจคำด่าชนแล้ว ก็ให้คำตัดสินคดีแล้วทำคำด่าตั้งเดี่ยชนหนึ่ง โดยยกเหตุในการทมิคำด่าตั้งเช่นนั้นด้วย

ข้อ ๘ คนชาวเอเซียที่อยู่ในบังคับ หรืออยู่ในความบอองกันของฝรั่งเค็ดนั้น เมื่อได้รับหมายจากเจ้าพนักงานฝ่ายสยามผู้ มีนาทหรือจากศาลต่างประเทศแล้ว จะต้องกระทำตามข้อความในหมายนั้น ๆ ทุกประการ ถ้าชนเดี่ยมิได้กระทำตามหมายนั้น ๆ แล้ว ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้ ทออกหมายนั้น จะเอาตัวผู้ ทได้รับหมายแเดอะชนนั้น มากก็ได้ แต่จะลงโทษผู้ชนตามกฎหมายเองไม่ได้ เว้นไว้แต่ศาลต่างประเทศจะกำหนดโทษให้

ข้อ ๙ คนชาวเอเซียที่อยู่ในบังคับ หรือ อยู่ในความบอองกันของฝรั่งเค็ดที่ตองจาซงอยู่ หรือที่ตองกักขังในการถูกจับกุมชน แม้จะได้ มีความพวากษาว่างบทปรับโทษแเดอะหรือยังกต มีอำนาจที่จะมีหนังสือไปมายังกงสุล หรือไว้ชั่งกงสุลฝรั่งเค็ดซึ่งประจำตำบลนั้นได้ เจ้าพนักงาน ฝ่ายสยาม จะเบ็ด ผนกหนังสือ ทมิส่งถึงพนักงานฝรั่งเค็ดกกล่าวมาแเด่นั้นไม่ได้เลย

ข้อ ๓๐ กงตุ้งหรือไวซิ่งกงตุ้งฝรั่งเค็ด มีอำนาจที่จะเข้าไปใน
 คุก เพื่อสนทนากับคนชาวเอเซียที่อยู่ในบังคับ หรืออยู่ในความ
 บังคับของฝรั่งซึ่งต้องจำขังหรือกักขังอยู่นั้น ในเวลาหนึ่งเวลา
 ใดตามสมควรแก่เวลาโดยมิต้องมีพยานนั่งกำกับ

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยพระบรมมณูญและอำนาจศาลต่างประเทศ

ข้อ ๓๑ ศาลซึ่งได้มีนามต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นศาลต่างประเทศ
 กอ

(๑) ในมณฑลกรุงเทพฯ นั้น คือศาลคดีต่างประเทศ ให้เรียก
 ว่าศาลต่างประเทศในกรุงเทพฯ กับศาลไปริตภาที่ ๑ นับว่าเป็น
 สาขาของศาลต่างประเทศกรุงเทพฯ ด้วย

(๒) ในมณฑลจันทบุรี นครราชสีมา อีสาน และพายัพ
 ให้ถือศาลมณฑลว่าเป็นศาลต่างประเทศ

(๓) ให้ถือศาลเมืองที่เมืองน่านเป็นศาลต่างประเทศ

ข้อ ๓๒ ศาลไปริตภาที่ ๑ เมื่อนั้นเป็นศาลต่างประเทศนั้น มี
 อำนาจเท่ากับศาลไปริตภาในกรุงเทพฯ ทั้ง ๓ ศาล คือศาลไปริตภา
 ที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓

ศาลต่างประเทศจันทบุรีนั้น มีอำนาจทั่วทั้งมณฑลจันทบุรี

ศาลต่างประเทศนครราชสีมา นั้น มีอำนาจทั่วทั้งมณฑลนคร-
 ราชสีมา

ศาลต่างประเทศอิสตันบูล มีอำนาจทั่วทั้งมณฑลอิสตันบูล และ
มณฑลอุดรด้วย

ศาลต่างประเทศพายัพนน มีอำนาจทั่วทั้งมณฑลพายัพ เว้นแต่
เมืองน่านและแพร่

ศาลต่างประเทศเมืองน่านนน มีอำนาจทั่วทั้งเมืองน่านและเมือง
แพร่ด้วย

ศาลต่างประเทศในกรุงเทพฯ นน มีอำนาจทั่วไปทั้งมณฑลกรุง-
เทพฯ และหัวเมืองอื่นๆ ซึ่งมีได้ชื่อนามไว้ในข้อความข้างต้นด้วย

ข้อ ๓๓ ศาลต่างประเทศที่ได้ชื่อนามแล้ว มีอำนาจตามกำหนด
เป็นลำดับกันดังต่อไปนี้

(๑) ศาลปรีดีปัท ๓ มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีแพ่ง
ทั้งปวงซึ่งกล่าวหาและเรียกทรัพย์แก่กัน เป็นจำนวนเงินไม่เกินกว่า
๑๖๐ บาท และในคดีอาญามีอำนาจพิจารณาและพิพากษาจำคุกจำเลย
ได้เพียงกำหนดโทษไม่เกินกว่า ๖ เดือน

(๒) ศาลต่างประเทศมณฑลจันทบุรี นครราชสีมา อิสตันบูล
พายัพ และเมืองน่าน มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีแพ่งและ
อาญาได้ทุก ๆ ชนิด

(๓) ศาลต่างประเทศในกรุงเทพฯ นน มีอำนาจพิจารณาและ
พิพากษา บรรดาคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งเกินกว่าอำนาจของศาลปรี-
ดีปัท ๓

ข้อ ๓๔ นอกจากข้อความที่กล่าว ยกเว้นไว้ใน กฎข้อบังคับ
แล้ว วิธีพิจารณา วิธีประกัน และอัตราค่าธรรมเนียมตามแบบอย่าง
ศาลสยามทั้งปวงนั้น ให้เอามาใช้ในศาลต่างประเทศทั้งห้าด้วย

คำธรรมเนียมชนชาติเดิมนั้น ให้เรียกตามอัตราของชาติที่
รับฟ้อง

ข้อ ๑๕ ในคดีทุก ๆ เรื่อง ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลต่างประเทศนั้น
กงสุลฝรั่งเศสมีอำนาจที่จะอยู่ในศาลเมื่อเวลาชำระได้ หรือจะให้
คนยุโรปพนักงานกงสุลผู้หนึ่งซึ่งได้รับอำนาจตามสมควร แล้วไปอยู่ที่
ศาลในเวลาที่ชำระก็ได้ และเมื่อเห็นว่าเป็นการสมควรแก่ผลประโยชน์
ของความยุติธรรม จะทำความแนะนำที่กักตวงขึ้นได้ทุกอย่าง

ข้อ ๑๖ ในคดีความซึ่งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับ หรืออยู่ใน
ความบงกกันของฝรั่งเศสเป็นจำเลยนั้น ถ้าในระหว่างความพิจารณา
กงสุลฝรั่งเศสเห็นเป็นเวลาดังสมควรที่จะถอนคดีความนั้นออกเสีย โดย
ทางที่จะทำหนังสือขอไปเมื่อใดก็ได้ คดีความนั้นก็ของโอนดังต่อไปยัง
ศาลกงสุลฝรั่งเศส ซึ่งตั้งแต่เวลานั้นไปจะพิจารณาคดีนั้นได้ตามคำ
ฟ้องและเจ้าพนักงานไทยจะส่งเคราะห์ช่วยชำระแก่ศาลนั้นด้วย

ข้อ ๑๗ การที่จะโอนคดีไปตั้งความที่ใดก็ตามไว้แล้วนั้น ให้
โอนไปได้แต่เฉพาะจากศาลซึ่งพิจารณาคดีในชั้นแรก และก่อนหน้า
ศาลนั้นได้อ่านคำพิพากษา แต่เมื่อเหตุผลทั้งหลายและข้อความต่าง ๆ
ได้กระทำโดยถูกต้องตามข้อ ๑๖ ทุกประการแล้ว จะโอนคดีเช่นนั้น
ไปเป็นอันพิเศษตามอำนาจของชอชนกได้ด้วย

แต่อย่างไรก็ดี อำนาจนี้จะต้องเลิกไม่ใช่ ในคดีทั้งปวง ซึ่งเป็น
คดีที่อยู่ในกฎหมายลักษณะต่าง ๆ หรืออยู่ในพระราชบัญญัติที่
ประกาศออกตามแบบอย่างนั้นในทันที เมื่อได้ตั้งกฎหมายหรือพระ
ราชบัญญัติเช่นว่านยังสถานทูตฝรั่งเศสแล้ว และได้ใช้กฎหมาย
นั้นด้วย

ข้อ ๑๘ เมื่อศาลต่างประเทศจะตัดสินคดีเรื่องใดซึ่งอยู่ในศาล
แล้ว ก็จะให้แจ้งให้กงสุลฝรั่งเศสทราบว่าจะตัดสินอย่างไร

ข้อ ๑๙ เมื่อศาลต่างประเทศได้ตกลงจะพิพากษาคดีอย่างไรต่อ
หน้ากงสุลฝรั่งเศส หรือได้อ่านคำพิพากษาในคดีเรื่องใดต่อหน้ากงสุล
ฝรั่งเศสแล้ว ให้กงสุลฝรั่งเศสเซ็นชื่อไว้เป็นพยานว่า กงสุลฝรั่งเศส
ได้อยู่ณเวลาที่ศาลได้ตกลงจะพิพากษาคดี หรือในขณะที่ศาลอ่าน
คำพิพากษาคดีนั้นด้วยแล้ว

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยคดีที่เกิดขึ้นในเมืองซึ่งมีศาลต่างประเทศประจำอยู่

ข้อ ๒๐ การฟ้องคดีเป็นความแพ่ง หรือคดีความไม่การค้า
ขายนั้น ให้ยื่นฟ้องแต่ละดั่งหมายไปให้อีกฝ่ายหนึ่ง ตามแบบวิธี
ธรรมดาซึ่งใช้อยู่ในเวลานั้น

เมื่อศาลต่างประเทศได้รับฟ้องแล้ว ให้การในคดีเรื่องใดแล้ว ให้
แจ้งความไปยังกงสุลฝรั่งเศสซึ่งประจำณที่ตำบลนั้น ให้ทราบถึงวัน
นัดพิจารณาคดีเรื่องนั้นด้วย

ข้อ ๒๑ ผู้ที่จะฟ้องขอให้ศาลลงโทษในคดีอาญาได้นั้น คือ
(๑) คนที่ถูกบาดเจ็บเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือคนหนึ่ง
คนใดซึ่งตามกฎหมายให้อำนาจอันชอบธรรมที่จะฟ้องคดีนั้นได้

(๒) ในหน้าที่ราชการ

(๓) กงสุลซึ่งประจำอยู่ในตำบลนั้น

ข้อ ๒๒ ในการทบทวนความฟ้องร้องกันชนต่อศาลไปรษณีย์ที่ ๓ นั้น ให้กรมกองตระเวร หรือศาลแจ้งประเภทข้อหาของคดี ชื่อโจทก์ จำเลย ชาติกำเนิดของโจทก์ จำเลย และวันพิจารณา ไปให้กงสุลฝรั่งเศสทราบ

ข้อ ๒๓ การทบทวนความฟ้องร้องกันชนต่อศาลต่างประเทศทั้งหลาย ก็ให้ศาลแจ้งความเช่นเดียวกันนั้น ไปให้กงสุลฝรั่งเศสทราบเหมือนกัน

ข้อ ๒๔ เมื่อศาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ หรือหมายค้น บ้าน เรืองคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับ หรืออยู่ในความบงกกันของ ฝรั่งเศสมาแล้ว ก็ให้แจ้งความเรื่องนั้นให้กงสุลฝรั่งเศสทราบโดยเร็ว

ข้อ ๒๕ การพิจารณา และพิพากษา คดีนั้น ให้ทำในเวลา ที่กงสุลฝรั่งเศสมาพักอยู่ด้วย เว้นไว้แต่เมื่อกงสุลได้ทราบกำหนดจาก ศาลแล้วห้ามมาตามกำหนดไม่ เช่นนี้ ก็ให้ศาลพิจารณาและพิพากษา คดีนั้นไป โดยไม่ต้องพร้อมด้วยกงสุลฝรั่งเศสได้

ข้อ ๒๖ กงสุลฝรั่งเศสจะตรวจดูด้านฉนวนคดีเรื่องใด ๆ ในเวลาใด ก็ได้ ถ้ากงสุลฝรั่งเศสอยากจะรู้ความ ศาลต้องคิดข้อความที่ชำระ ให้กงสุลฝรั่งเศสรู้

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยคดีที่เกิดขึ้นนอกเมืองซึ่งศาลต่างประเทศประจำอยู่

ข้อ ๒๗ คดีที่เกิดขึ้นในหัวเมืองที่ไม่มีศาลต่างประเทศประจำอยู่ นั้น โจทก์หรือพนักงานอัยการมีอำนาจยื่นฟ้องตั้งจะกล่าวต่อไปน คือ

(๑) ฟ้องต่อศาลต่างประเทศที่เดียว หรือ

(๒) พ้องต่อศาลเมืองหรือศาลมณฑล ตามที่คดีได้เกิดขึ้นใน
เขตหรือแขวงของศาลนั้นๆ ได้ตามอำนาจและทุนทรัพย์ที่บังคับไว้ใน
กระบวนการพิจารณาฝ่ายสยาม

ข้อ ๒๘ เมื่อมีผู้ยื่นฟ้องต่อศาลต่างประเทศโดยตรงแล้ว ให้
ศาลพร้อมด้วยกงสุลฝรั่งเศสตั้งที่มานั่งอยู่ด้วย (หรือไม่ต้องพร้อมด้วย
กงสุลฝรั่งเศสก็ได้ เมื่อศาลได้แจ้งความไปให้ทราบแล้ว) แต่
วินิจฉัยการที่จะให้คดีนั้นดำเนินไปตามขอทักดาว่าต่อไปนี้ คือ

(๑) ให้รับเอาคดีนั้นไว้พิจารณาในศาลนั้นเอง

(๒) ให้ตั้งคดีนั้นไปให้ศาลเมืองหรือศาลมณฑลพิจารณา แต่
อย่างเดียว

(๓) ให้ตั้งคดีนั้นไปให้ศาลเมือง หรือศาลมณฑลพิจารณา
และพิพากษาชดเชยก็ได้

ข้อ ๒๙ เมื่อศาลต่างประเทศรับเอาคดีนั้นไว้พิจารณาแล้ว ก็
ให้พิจารณาและพิพากษาคดีนั้น ประดุจหนึ่งว่าได้เกิดขึ้นในเมืองซึ่ง
ศาลต่างประเทศประจำอยู่เหมือนกัน

ข้อ ๓๐ เมื่อศาลต่างประเทศตั้งคดีเรื่องใดไปให้ศาลเมืองหรือ
ศาลมณฑลพิจารณาแต่อย่างเดียวแล้ว การพิจารณาคดีเรื่องนั้น ก็
ให้ทำไปตามข้อบังคับ ธรรมดาแห่งวิธีพิจารณา เว้นไว้แต่ข้อที่แก
ไขโดยกฎข้อบังคับ และกงสุลฝรั่งเศสจะใช้อำนาจโดยชอบธรรม
ในศาลนั้นๆ เท่ากับที่มอยู่ในศาลต่างประเทศก็ได้เหมือนกัน

เมื่อศาลเมืองหรือศาลมณฑลพิจารณาคดีนั้นเสร็จแล้ว ก็ให้ตั้ง
สำนวนคดีไปยังศาลต่างประเทศ และให้ศาลต่างประเทศแจ้งไปยัง
กงสุลฝรั่งเศส และให้กงสุลฝรั่งเศสมีโอกาสพอที่จะตรวจสำนวนนั้น
ก่อนศาลจะได้ตัดสินด้วย

คำพิพากษานนศาลต่างประเทศจะอ่านเอง หรือจะส่งไปให้ศาล
เมืองหรือศาลมณฑลซึ่งพิจารณาคดีนั้นอ่านก็ได้

ข้อ ๓๑ เมื่อศาลต่างประเทศส่งคดีไปให้ศาลเมืองหรือศาล
มณฑลพิจารณาและพิพากษาด้วยแล้ว ก็ให้ศาลนั้นใช้อ่านอย่าง
ศาลต่างประเทศเหมือนกัน

ให้ศาลเมืองหรือศาลมณฑลพิจารณาและพิพากษาคดีนั้นไปตาม
ข้อบังคับธรรมดาแห่งวิธีพิจารณา เว้นไว้แต่ข้อที่ได้แก้ไขโดยข้อ
บังคับ และกงสุลฝรั่งเศสจะใช้อ่านจนชอบธรรมในศาลนั้นเท่า
กับที่อยู่ในศาลต่างประเทศก็ได้เหมือนกัน

ข้อ ๓๒ เมื่อศาลเมืองหรือศาลมณฑลได้รับฟ้องความแพ่งหรือ
ความอาญาไว้ ดังข้อความที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๒๗ ตอนที่ ๒ แล้ว ให้
ศาลจัดการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นความแพ่งก็ให้ศาลรับฟ้องไว้ แล้วให้ส่งฟ้องไป
ยังจำเลย และเมื่อได้รับคำให้การของจำเลยแล้ว ก็ให้ส่งดำเนินไป
ยังศาลต่างประเทศซึ่งเป็นเจ้าหน้าทของเขตที่แขวงนั้น

(๒) ถ้าเป็นความอาญา ก็ให้ศาลบอกชื่อ การทำมาหากิน
และชาติกำเนิดของผู้ต้องหา และของผู้ที่ถูกมาดเจ็บเสียหายอย่างใด
อย่างหนึ่ง และประเภทขอหาของคดีนั้น ทั้งข้อความอย่างอื่นที่
จำเป็น ไปยังศาลต่างประเทศทันที เพื่อให้ศาลต่างประเทศทราบ
ความเท็จจริงของคดีเรื่องนั้นไว้

ถ้าการแจ้งความโดยทางไปรษณีย์จะกินเวลาเกินกว่า ๕๗ ชั่วโมง
แล้ว ก็ให้ศาลแจ้งความนั้นไปยังศาลต่างประเทศโดยโทรเลข

ข้อ ๓๓ เมื่อศาลต่างประเทศได้ทราบความของคดีนั้นแล้ว ให้
วินิจฉัยคดีนั้นพร้อมด้วยกงสุลฝรั่งเศส หรือจะไม่พร้อมด้วยกงสุล

ฝรั่งเค็ดเมื่อศาลได้แจ้งความให้ทราบแล้วก็ได้ เพื่อดำเนินคดีนั้น
 ควรจัดการต่อไปอย่างไร คือว่าจะควรรับเขาคนนั้นไว้พิจารณาหรือ
 จะตั้งคืนไปให้ศาลนั้น พิจารณาแต่อย่างเดียว หรือจะให้ศาลนั้น
 พิจารณาและพิพากษาด้วยอย่างไร ดังข้อความที่ได้อ้างไว้ในข้อ
 ๒๘ ถึงข้อ ๓๓ ข้างต้น

ข้อ ๓๔ เมื่อศาลต่างประเทศได้ตั้งคดีไปให้ศาลอื่นพิจารณาแต่
 อย่างไม่เดียว หรือให้พิจารณาและพิพากษาด้วยแล้ว ศาลต่างประเทศ
 มีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้ โอนการพิจารณาต่อไปนั้นคืนมายังศาลเดียวเอง
 หรือโดยกงสุลฝรั่งเค็ดหรือร้องก็ได้

ข้อ ๓๕ ความในข้อ ๒๑ ข้อ ๒๓ ข้อ ๒๔ ข้อ ๒๕ และข้อ ๒๖
 นั้น ให้ใช้ ในศาลเมืองและศาลมณฑล เมื่อเวลาทำการตามอำนาจ
 แห่งศาลต่างประเทศนั้นด้วย

ข้อ ๓๖ คดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลเมืองซึ่งอยู่ในอำนาจ
 แห่งศาลต่างประเทศนั้น แม้มีเหตุจำเป็นอื่น ศาลต่างประเทศจะขอ
 ให้ศาลฝ่ายสยามไต่สวนชั้นต้นรับคำให้การ หรือทำการอย่างไร
 อย่างไม่หนึ่ง ซึ่งจะได้เป็นประโยชน์แก่การพิจารณา เพื่อจะได้รับความ
 จริงโดยชัดแจ้งสำหรับคดีนั้นก็ได้

หมวดที่ ๕
ว่าด้วยอุทธรณ์

ข้อ ๓๗ เมื่อจะอุทธรณ์คำพิพากษาศาลต่างประเทศ ในคดีชั้น
 แรกก็ให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ในกรุงเทพฯ

คำสั่งของศาลนั้น จะอุทธรณ์ ได้ ก็แต่เมื่อศาลได้ตัดสินในคดีเรื่อง
นั้นแล้ว คือให้อุทธรณ์คำสั่งพร้อมกับอุทธรณ์คำพิพากษาร่วมกัน

ข้อ ๓๘ ฟ้องอุทธรณ์นั้น ให้ยื่นต่อศาลซึ่งได้อ่านคำพิพากษา
ในคดีเรื่องนั้น

ข้อ ๓๙ อุทธรณ์นั้น ให้ยื่นต่อศาลภายในกำหนดตามกฎหมาย

ข้อ ๔๐ ผู้อุทธรณ์ต้องชำระเงินค่าฤชาธรรมเนียมภายในกำหนด
อุทธรณ์ให้เสร็จ ถ้ามิฉะนั้นจะไม่นับว่าเป็นอุทธรณ์เลย

ข้อ ๔๑ เมื่อศาลต่างประเทศได้รับฟ้องอุทธรณ์ไว้แล้ว ก็ให้
ตั้งสำเนาฟ้องอุทธรณ์ฉบับนั้นไปยังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อได้รับคำ
แก้อุทธรณ์มาแล้ว ก็ให้แจ้งความไปยังกงสุลฝรั่งเศส เพื่อให้มีเวลา
พอที่จะตรวจสำนวน และเขียนข้อความเห็นในคดีเรื่องนั้นได้ตามอ
ำนาจอันชอบธรรม ซึ่งกงสุลมีอำนาจทำได้ตามข้อ ๕ แห่งสัญญาว่าด้วย
อำนาจศาลคดีทนายหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๒๕ และ
ให้ศาลต่างประเทศรวมความเห็นของกงสุลฝรั่งเศสติด เข้าไว้ ในสำ
นวนแล้วตั้งไปยังศาลอุทธรณ์

ข้อ ๔๒ เมื่อศาลเมืองหรือศาลมณฑล ได้รับฟ้องอุทธรณ์แล้ว
ก็ให้ตั้งสำเนาอุทธรณ์ไปยังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง และเมื่อได้รับคำแก้
อุทธรณ์แล้ว ก็ให้ตั้งสำนวนคดีเรื่องนั้นไปยังศาลต่างประเทศ ก่อน
ไปให้ศาลต่างประเทศจัดการไปตามข้อความที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๔๑ นั้น

ข้อ ๔๓ คำพิพากษาคัดอุทธรณ์ ต้องให้มีผู้พิพากษาชาว
ยุโรปลงชื่อด้วย ๒ นาย

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยฎีกา

ข้อ ๕๔ คดีอุทธรณ์ด้วยบัณฑุกฎหมายนั้น จะร้องอุทธรณ์คำ
ตัดสินทางหลายของศาลอุทธรณ์อีกก็ได้ คดีอุทธรณ์อย่างนั้นจะมิชนได้
ด้วยเหตุที่จะร้องว่า ศาลไม่มีอำนาจจะพิจารณาคดีนั้น แล้วแต่ใช้
อำนาจผิด และเมื่อกล่าวทวงไปจะร้องได้ทุกข้อที่ว่าทำผิดกฎหมาย
คำอุทธรณ์อย่างนั้นศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงที่สุดจะได้พิพากษา

ข้อ ๕๕ ฎีกาในความแพ่งและอาญานั้น ให้ยื่นต่อศาลซึ่งได้
อ่านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภายในกำหนดตามกฎหมาย

ข้อ ๕๖ ในฎีกานั้น ให้ยกเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อความที่ฎีกา
และต้องชำระเงินค่าฤชาธรรมเนียมทุก ๆ อย่างให้เสร็จ ถ้ามิฉะนั้น
จะไม่นับว่าเป็นฎีกาเลย

ข้อ ๕๗ ศาลฎีกามีอำนาจที่จะตัดสินชี้ขาดคดีได้ตามรูปความ

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศเดนมาร์ก แล ประเทศสยาม

๑ ศุภมัสดุ จุติศักราช ๑๒๒๐ ปีมเมียขึ้นศักราชสัมฤทธิ์ศก พระ
บาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ จุฑาทมมทิเทพยพงษ์วงษาธิบดีศรี

กระษัตริย์ วรรชัฎยราชินิกโรคม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราช
 ดังกาษ บรมชรรมิกรมหาราชาราช บรมนารถบพิตร พระจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว แด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาจักรเจ้าอยู่หัว
 มหันทวารเทโชไชย มหาโพธิ์พาราณสีคุณนถุญเตช สรรพเทพเวศรัณนุรักษ์
 บวรจุฬจักรพรรดิราชดังกาษ บวรชรรมิกรราช บวรนารถบพิตร พระ
 บรมจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทังด้องพระองค์ณกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโก-
 ดินนครมหินทรายุทธยา ยอมกันทำหนังสือสัญญาแก่สมเด็จพระเจ้าเฟร-
 เดอริกที่ ๗ เป็นพระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์ก แด่พวกวันตละ พวกคอศ
 แด่เป็นตุ๊กเมืองดีคังวิก เมืองฮอดส์แตน เมืองสโตมาน เมืองดิษมา
 เมืองตอเวเนบีก เมืองโฮตเคตบีก เพื่อจะให้เป็นไมตรีมีผลประ โยชน์
 ไปมาค้าขายในทางทะเลแก่ราชรัฐฝ่ายสยาม แด่คนชาวประเทศเดนมาร์ก
 ทำการท่ามาหากินค้าขายให้มีผลประ โยชน์ดังบัดนี้กันเรียบร้อย
 ทังด้องฝ่าย เพราะเหตุคุณจงได้ตั้งผู้มีอำนาจทังด้องฝ่าย ในพระบาท-
 สมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระ
 บรมชนกาธิเบศรมหจักรเจ้าอยู่หัว ทังด้อง พระองค์
 พร้อมด้วยความคิดพระบรมราชวงษานุวงษ แด่ชาติทอดของขลุ้ดพระบาท
 ทังปวง มอบ พระราชดำริให้ แด่ พระราชประสงค์ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท มาประชุมแทนพระราชวงษานุวงษ แด่
 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ เจ้าพระยาศรัฎิยวงษสมันตพงษ์พิตุท
 มหาบุษรัตโนคม ผู้ว่าทสมุหพระกระดาโหม ผู้สำเร็จราชการบังคับ
 บัญชาหัวเมืองปากใต้ฝั่งทะเลฝ่ายตะวันตก กับเจ้าพระยาวังวงษมหา
 โภษาริบดีว่าทพระคลัง ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝั่งทะเล

ฝ่ายตัวนอก เจ้าพระยามราชชาติเสนาสงครามมหาดเล็ก
 วิไชย ราชมหียศวรวิริย ภูมพิทักษ์ โสกากร ทณฑฤทธิชนคร
 ชาติเป็นอัครบดีฝ่ายกรมเมือง กับพระยาวรพงษ์พัฒน์จางวางมหาด
 เล็กเป็นห้าด้วยกันไปปรึกษาว่าทำสัญญาเป็นขุระฝ่ายกรุงสยาม ฝ่าย
 พระเจ้าเฟรเดอริกที่ ๗ พระเจ้าแผ่นดินเมืองเดนมาร์กได้ตั้งให้ยอนยา
 เวกส์เกอร์กิงส์เตนมาร์ก ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองดังคโปรมาเป็นผู้มีอำนาจ
 ปรึกษาทำสัญญาในขุระผู้ครองแผ่นดินเดนมาร์ก ท่านผู้รับตั้งฝ่าย
 สยามทั้งห้านี้ตั้งพระราชหัตถเลขาแต่ความพระราชทานอำนาจ
 แล้วทรงประทับพระราชัญจกรตั้งให้ยอนยาเวกส์เกอร์ ฝ่ายยอนยา
 เวกส์เกอร์กิงส์เตนมาร์กก็ได้ตั้งหนังสือพระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์กซึ่ง
 ให้อำนาจเข้ามาทำหนังสือสัญญาแก่ประเทศสยามแก่ท่านผู้รับตั้งฝ่าย
 ไทยด้วยกันแล้วทั้งสองฝ่ายแล้ว เห็นถูกต้องพร้อมทั้งสองฉบับ จึงได้
 ตกกลงตามข้อสัญญาที่เขียนไว้ต่อไปข้างล่าง

๑ ข้อ ๑ ว่าตั้งแทนไป พระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์กกับพระเจ้า
 แผ่นดินเดนมาร์กจะตั้งวงษแดพระราชอิศริยยศต่อไปข้างหน้า กับพระ
 บาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาท
 สมเด็จพระบรมเทททราเมศวรมหิศเรศฯ พระบรมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง
 สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามจะตั้งพระวงษแดพระราชอิศริยยศต่อไป
 ข้างหน้า จะได้มีไมตรีรักใคร่กันตั้งเรียบร้อยไปชั่วฟ้าดิน แต่ใน
 ราชภูมทั้งสองฝ่ายนั้น คนที่อยู่ในบังคับเดนมาร์กถ้าจะมาอยู่ในประ
 เทศสยาม ถ้าพวกประเทศสยามจะเข้าไปอยู่ในประเทศเดนมาร์ก
 ก็ให้ได้อยู่โดยดีปรกติ ทั้งสองคนแต่ทรัพย์สินตั้งของทั้งสองตามกฎ

หมายตกลงไว้ จะให้พวกพดเมืองทงตองฝ่ายไปมาค้าขายเดินเรือเข้า
ออกโดยสะดวกในเมืองทงตองฝ่ายทั่วทุกตำบลไม่มีที่เว้น บรรดาที่
ยอมให้พวกเมืองที่เป็นไมตรีสนิทไปมาค้าขายกันในบ้านนี้ แด่ต่อไป
ภายหน้าได้อย่างไร ก็จะให้ชาวประเทศเดนมาร์กแลชาวประเทศสยาม
ได้เหมือนกัน ถ้าเรือรบประเทศเดนมาร์กไป พบปะเรือชาวประเทศ
สยามในท้องทะเลมีเหตุประการใดๆ เรือชาวประเทศเดนมาร์กจะช่วย
พอสมควรที่จะช่วยได้ตามกฎหมายที่เป็นยุติธรรม แด่กงสุลเดนมาร์ก
ที่ตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ จะเอาความช่วยเหลือในการเรือแลการคนฝ่ายประ-
เทศสยามที่ไปมาค้าขายในประเทศทงตองเดนมาร์กตั้งอยู่ เหมือนกับ
คนชาวประเทศเดนมาร์ก เว้นไว้แต่การที่กฎหมายเมืองนั้นห้ามไม่
ให้ช่วยก็ช่วยไม่ได้

๑ ข้อ ๒ ว่า ประเทศสยามกับประเทศเดนมาร์กได้ตกลงกันยอม
ให้ตั้งกงสุล ถ้าผู้ว่าที่แทนกงสุลในประเทศสยามแลในประเทศเดนมาร์ก
แต่ให้นับถือกงสุลทงตองฝ่ายเหมือนกันกับกงสุลเมืองอื่นๆ ที่เป็น
ไมตรีสนิท แด่กงสุลผู้ว่าที่แทนกงสุลนั้นก็จะมีอำนาจบังคับการ
กงสุลได้ คือเมื่อผู้มีอำนาจผู้ครองของเมืองทงตองแลคนว่าแทนกง-
สุลจะไปตั้งอยู่ไหน ได้มีหน้าใจให้เป็นกงสุลผู้ว่าที่แทนกงสุลเดิมอีกด้วย
กัน แด่ยอมให้กงสุลเดนมาร์กผู้ว่าการแทนกงสุลเดนมาร์กซึ่งอยู่
ในประเทศสยาม แด่ยอมให้กงสุลสยามผู้ว่าการแทนกงสุลสยาม
ซึ่งอยู่ใน ประเทศ เดนมาร์ก ซึ่งของ สำหรับที่ กงสุลในที่ อยู่แห่งเขาใน
ประเทศนั้น จึงมีอำนาจบังคับการได้ กงสุลแลผู้ว่าที่ทงตองจะว่าการ
ก่อนผู้ครอบครองทงตองฝ่ายให้อำนาจไม่ได้ อนึ่งให้กงสุลเดนมาร์ก

๒๑. ๑. ถ้าผู้ว่าที่แทนกงสุลซึ่งอยู่ในประเทศสยามรักษาทางไมตรี บังคับว่า
 ก้าวคนชาวประเทศเดนมาร์กซึ่งเข้ามาอยู่แล้ว แลจะเข้ามาอยู่ใหม่
 ต่อไปภายหน้า แลวงกงสุลผู้หนคองประพฤติกตามหนังสือสัญญาแล้ว
 ให้คนชาวประเทศเดนมาร์กทั้งปวงประพฤติกตามสัญญาด้วย แลให้
 กงสุลประกาศกฎหมายซึ่งมีในหนังสือสัญญา แลกฎหมายซึ่งจะมี
 ต่อไปภายหน้า สำหรับชาวประเทศเดนมาร์กซึ่งอยู่ในประเทศสยาม
 ให้คนชาวประเทศเดนมาร์ก และประพฤติกตามด้วย ถ้ากงสุลเดนมาร์ก
 ถ้าผู้ว่าที่แทนกงสุลไม่อยู่ ก็ให้คนชาวประเทศเดนมาร์กที่เข้ามาอยู่
 ในประเทศสยาม จะไปพึ่งอาไศรยกงสุลประเทศอื่น ๆ ซึ่งตั้งอยู่ใน
 ประเทศสยามที่ชอบ ที่สนิทกับประเทศเดนมาร์กให้ว่าการแทนก็ได้
 ถ้าจะพึ่งเจ้าพนักงานในประเทศสยามให้ว่าการแทนก็ได้ เจ้าพนักงาน
 แลท่านเสนาบดีในประเทศสยามจะช่วยเอาใจใส่ดูแลรักษาคนชาวประ-
 เทศเดนมาร์ก ให้มีผลประโยชน์ทั้งหลายตามทางหนังสือไมตรีนี้ ฯ

๒. ข้อ ๓ ว่า คนชาวประเทศเดนมาร์ก ทั้งหลายซึ่งจะมาเยี่ยม
 เยือนอาไศรยอยู่ในประเทศสยาม จะช้าก็ดี จะเร็วก็ดี ยอมให้
 ประพฤติกตามคำสั่งของเขา ถ้าจะทำวัดในที่ตำบลใด ท่านเสนาบดี
 ฝ่ายสยาม ก็จะไม่ห้าม เว้นไว้แต่ควรจะห้ามจึงจะห้ามไม่ให้สร้าง
 ในที่นั้น แต่เมื่อจะสร้างก็ต้องขอทศอท่านเสนาบดีในประเทศสยาม
 ก่อน ถ้าท่านเสนาบดีในประเทศสยามยอมให้ปลูกก็ปลูกได้ ฯ

๓. ข้อ ๕ ว่า คนชาวประเทศเดนมาร์กทั้งหลายซึ่งจะมาอาไศรย
 อยู่ในประเทศสยาม ก็ต้องเขียนชื่อไว้แก่กงสุลเดนมาร์ก กงสุลเดนมาร์ก
 ก็จะจดชื่อนั้นต่อเจ้าพนักงานฝ่ายสยามให้รู้ไว้ด้วย เมื่อ

ว่าคนชาวประเทศเดนมาร์กจะมีชُرระเกยวของสิ่งหนึ่งสิ่งใดกับประเทศ
 สยาม คนชาวประเทศเดนมาร์ก ก็ต้องทำหนังสือ ไปแจ้ง ความแก่
 กงสุตเดนมาร์กให้รู้ก่อน ถ้าแม่กงสุตเดนมาร์กเห็นว่าชอบชُرระหน
 ส้มควรแต่เห็นว่าดีแล้ว กงสุตจะส่งหนังสือให้แก่เจ้าพนักงานใน
 ประเทศสยาม ถ้าเห็นว่าเรื่องความไม่ดี กงสุตเดนมาร์กจะต้องจัด
 เสียใหม่ อนึ่ง คนฝ่ายประเทศสยามจะมี ชُرระเกยวของ สิ่งใด ๆ แก่
 กงสุตแดนคนชาวประเทศเดนมาร์ก คนฝ่ายสยามก็จะต้องทำหนังสือ
 เรื่องราวไปยื่นแก่เจ้าพนักงานในประเทศสยามให้รู้ก่อน เจ้าพนักงาน
 ในประเทศสยามเห็นสมควรแล้ว ก็จะส่งหนังสือชُرระให้แก่กงสุต
 เดนมาร์ก

๑ ข้อ ๕ ว่า คนชาวประเทศเดนมาร์กที่จะเข้ามาอาศัยอยู่ใน
 ประเทศสยาม ช้านานนั้น จะอาศัยอยู่ได้ ก็แต่ ในกรุงเทพมหานคร
 แลในจังหวัดที่กำหนดไว้แล้วข้างทิศเหนือ ตั้งแต่คลองปากน้ำบางพุทธา
 ทั่ววมกับแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงกำแพงเมืองสมุทรปราการ ตรงไปถึงท่า
 เมืองพระงาม ที่แม่น้ำเมืองสระบุรี ข้าง ทิศตะวันออก ตั้งแต่ท่า
 พระงามตรงไปบางกนกปลาย คลองขุดที่ออกแม่น้ำบางปะกง ตรง
 ต่อไปถึงปากน้ำบางปะกง ต่อไปจนถึงเกาะศรีมหาราชา แลเกาะศรีรัง
 ภายังไม่ครบ ๒๕ ชั่วโมง ก็ต้องเดินบกไปอีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมงถึงที่
 กำหนดไว้ ข้างทิศใต้ ตั้งแต่เกาะศรีมหาราชาแลเกาะศรีรัง ไปจน
 ถึงกำแพงเมืองเพชรบุรี ข้างทิศตะวันตก ตั้งแต่ปากอ่าวทะเลเมืองเพช-
 บุรีไปถึงปากน้ำแม่กลอง แลต้องเดินบกไปอีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมง
 ถึงที่กำหนดไว้ ตั้งแต่ปากน้ำแม่กลองเลยไปตามลำแม่น้ำ จนถึง

ถ้าแพ่งเมืองราชบุรี ค่อยไปถึงเมืองสุพรรณบุรี คงแม่เมืองสุพรรณ-
บุรีไปปากน้ำบางพุทราประจวบที่เก่า ถ้าแต่คนชาวประเทศเดนมาร์ก
จะอยู่ที่นอกจากกำหนดไว้ นานเด้นาคก็ฝ่ายสยามยอมให้อยู่
อยู่ได้ แต่คนชาวประเทศเดนมาร์กจะไปเที่ยวค้าขายในประเทศสยาม
ก็ได้ โดยสะดวก จะซื้อจะขายของที่ไม่ต้องห้ามในกฎหมายประเทศ
สยามแก่คนทั้งหลายได้ ไม่ต้องซื้อต่อเจ้าพนักงานแต่เจ้าภาษี ไม่ให้
มีผู้ขัดขวางห้ามปราม

๑ ข้อ ๖ ว่า ห้ามมิให้เจ้าพนักงาน ฝ่ายสยาม ขัดขวาง คนชาว
ประเทศเดนมาร์กในการที่จะจ้างลูกจ้างคนซึ่งอยู่ในบังคับสยามใช้การ
ทุกอย่าง แต่เมื่อจะจ้างนั้น ให้คนชาวประเทศเดนมาร์กทำหนังสือ
สัญญาต่อมุหนายของลูกจ้าง ถ้าไม่ได้ทำหนังสือสัญญา มุหนายจะ
เอาตัวคนไป ก็เอาไปได้ ถ้าคนซึ่งอยู่ในบังคับสยาม จะไปเป็นลูก-
จ้างอยู่กับด้วยคนซึ่งอยู่ในบังคับคนชาวประเทศเดนมาร์กก็ดี คนอยู่
ในใต้บังคับสยามที่มีไปเป็นลูกจ้างก็ดี ทำผิดกฎหมายประเทศสยาม
จะหนีไปเอาไคร่รยอยู่กับด้วยคนอยู่ในบังคับเดนมาร์ก ซึ่งอยู่ในกรุงเทพ
มหานคร ถ้ามีพยานว่าคนทำผิดจริง กงสุตเดนมาร์กจะจับตัวส่งให้
แก่เจ้าพนักงานฝ่ายสยาม

๑ ข้อ ๗ ว่า คนชาวประเทศเดนมาร์กที่เข้ามาในประเทศสยาม
ถ้าจะกลับไปที่ใด ถ้ามีเหตุควรจะห้ามไว้ เจ้าพนักงานจะไปบอก
แก่กงสุตให้เอาตัวไว้ ถ้ามีพยานว่าจริง กงสุตจะเอาตัวไว้ อันเขตร
แดนที่ไว้แล้วในข้อ ๕ ที่หนังสือสัญญานยอมให้คนซึ่งอยู่ในบังคับ
เดนมาร์กเที่ยวไปมาโดยสะดวกไม่มีผู้ขัดขวาง แต่จะต้องให้มีหนังสือ

ของกงสุลเดนมาร์ก ให้เขียนเป็นภาษาไทยว่า คนนั้น ชื่อนั้น รูปร่างอย่างนั้น มีกระดิ่งนั้น แล้วจะต้องให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามประทับตราหนังสือให้ไปเป็นสำคัญด้วย แต่จะเที่ยวไปในประเทศสยามนอกจากทางกำหนดไว้ จะต้องให้กงสุลสัญญาว่าที่แทนกงสุลเดนมาร์กขอหนังสือเจ้าพนักงานฝ่ายสยามให้แก่ผู้นั้นไป แต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะต้องให้หนังสือแก่ผู้ที่มาขอทุกครั้ง เว้นไว้แต่ปฏิเสธด้วยกงสุลสัญญาว่าที่แทนกงสุลเดนมาร์ก เห็นไม่ควรจะให้ ก็ให้ไม่ได้

๑ ข้อ ๘ ว่า ชาวประเทศเดนมาร์กจะเช่าเรือน เช่าทบ้าน ทดวน ทไร่ ทนา ก็ได้ จะขอเรือน จะขอทบ้าน ทดวน ทไร่ ทนา แลจะปลูกตึก ปลูกโรง ปลูกเรือน ก็ได้ แต่ที่ในเขตรแดนที่กำหนดไว้แล้วในข้อ ๕ เว้นไว้แต่ที่ใกล้กำแพงเมืองสยามใน ๒๐๐ เด็น คือ ๕ ไมล์ของกฤษณัน ค่อยอยู่ถึง ๑๐ บังจขอได้ ถ้าอยู่ยังไม่ถึง ๑๐ บัง ท่านเดนมาร์กฝ่ายสยามยอมให้ ขอทขอเรือนทขอได้ แต่เมื่อคนอยู่ในบังคับเดนมาร์กจะขอทขอเรือนนั้นจะต้องมาบอก แก่กงสุล ๆ จะได้บอกแก่เจ้าพนักงานฝ่ายสยาม เจ้าพนักงานฝ่ายสยามกับกงสุลเห็นว่าคนซึ่งจะขอทขอเรือนนั้น เป็นคนทำมาหากินโดยจริง เจ้าพนักงานฝ่ายสยามกับกงสุลก็จะช่วยว่ากล่าวให้ ขอตามราคาสมควร แล้วจะได้ตลับกวดตท แล้วเจ้าพนักงานจึงจะให้ ทนนั้นแก่ชาวประเทศเดนมาร์กผู้นั้น แล้วจะฝากฝังเจ้าเมืองกรมการให้ช่วยดูแลท่านบำรุงด้วย แต่ให้ผู้ที่ไปอยู่นั้น พังบังคับบัญชาเจ้าเมืองกรมการตามกฎหมายที่เป็นยุติธรรม ค่าธรรมเนียมที่ ท่านา ทไร่ ทาดวน ราษฎรบ้านนั้นเมืองนั้นต้องเสียอย่างไร ก็ให้ชาวประเทศเดนมาร์ก

ชาวบ้านนนเมืองนน ถ้าครบกำหนดด้ามบ่แล้ว ผู้ที่ชอชออยู่นนไม่มี
 ทุนรอน ฤๅแซ่เขื่อนไม่คงการปลกด้ร้าง ท่านเด้นาบคฝ้ายประเทศ
 ดัยามจะคนเงินค่าทให้ จะตตด้นคนเอาทนนเด้นย อนึ่ง คนในบั้งคืบ
 เตนมาร์กจะมาทำการในประเทศดัยาม มีค่นว่ จะไปเที่ยวหาแร่ แด
 ชุทแร่ ถลุงแร่ ดองตุ๊กไต แต่เมื่อจะทำการแร่นน จะต้องทำหนังสือ
 ด้ญญาพร้อมด้วยกงด้ตเตนมาร์กแต่เจ้าพนักงานฝ้ายดัยามจะชอด้ยค่า
 ธรรมเนียมให้พอควรที่จะทำได้ อนึ่งคนชาวประเทศเตนมาร์กจะคงทำ
 การวิชาอย่างยุโรป ให้เป็นประโยชน์ด้วยบัญญัติแต่ฝมือต่าง ๆ ทค้
 อังกฤษเรียกว่าแมนยูแผลกเจอ เว้นไว้แต่กฎหมาย ห้ามปรามไม่ให้
 ทำนน ทนออกจกกฎหมายดัยามห้ามนนททำได้ แต่เมื่อจะทำการนน ๆ
 จะคงทำหนังสือด้ญญาต่อเจ้าพนักงานฝ้ายดัยาม พร้อมด้วยกงด้ต
 เตนมาร์ก ว่าชอด้ยค่าธรรมเนียมพอด้สมควรที่จะทำได้ ๗๖

๑๗ ขอ ๘ ว่า เมื่อคนอยู่ในบั้งคืบเตนมาร์กจะมาอยู่นาน ฤๅจะ
 มาอยู่เร็ว ในประเทศดัยาม จะเกิดคความด้งหนึ่งด้งใดกบด้ด้วยคนใน
 ประเทศดัยาม จะคงไปพ้องต่อกงด้ตเตนมาร์กก่อน เมื่อกงด้ตเตนม
 มาร์กพิเคราะห์คความคุดถนแล้ว จะชอด้ยคความมันให้ด้เร็วโดยค
 แต่เมื่อคนในบั้งคืบดัยามจะมีคความด้งหนึ่งด้งใดด้ด้วยชาวเตนมาร์ก ให้
 กงด้ตเตนมาร์กพ้งเอาคความนนั้นมาตตด้นโดยค ถ้าตตด้นไม่ได้ ให้
 กงด้ตเตนมาร์กไปบอกแก่เจ้าพนักงานฝ้ายดัยาม แต่ให้คนทงด้องฝ้าย
 ปลุกษาถนถนแล้วจึงตตด้นตามด้สมควร ๗๗

๑๘ ขอ ๑๐ ว่า ถ้าแต่คนอยู่ในบั้งคืบเตนมาร์ก มีคนมาพ้องว่า
 ทำคความผิดชอใหญ่ด้งใดด้งหนึ่ง ให้เจ้าเมืองกรมการจับคณนมา

ตั้งคอกงสุตเดนมาร์กทำโทษตามกฎหมายเดนมาร์ก ฎาให้กงสุตส่ง
 คนทซึ่งทำผิดนั้นออกไปประเทศเดนมาร์ก ให้ตัดสินทำโทษคนที่ทำ
 ผิดนั้น ถ้าแต่คนชาวประเทศเดนมาร์กทำผิดเล็กน้อยในประเทศสยาม
 ให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามไปฟ้องความคอกงสุตเดนมาร์ก
 ต้องชำระให้ ถ้าเห็นว่าคนเดนมาร์กทำผิดจริง จะได้คนทำผิดนั้น
 จากประเทศสยาม ฎาจะปรับไหมให้เสียเงินตามโทษนั้นให้ ถ้าแต่
 คนฝ่ายสยามไปทำผิดต่อคนชาวประเทศเดนมาร์ก ให้เจ้าเมืองกรมการ
 จับเอาตัวผู้นั้นมาทำโทษตามกฎหมายฝ่ายสยาม

๑ ข้อ ๑๓ ว่า ถ้าแต่พวกโจรมาตีเรือชาวประเทศเดนมาร์กซึ่ง
 มาค้าขายในทโกตประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองแต่กรมการในบ้าน
 เมืองที่อยู่โกตนั้น ถ้าได้ย่นชาวตงนั้นแล้ว อย่าให้หนักใจ ให้ช่วย
 จับโจรพวกนั้นโดยเร็วมากระทำโทษเสีย แต่ของทั้งปวงซึ่งโจรตีได้
 นั้น ก็ให้เอาของอันนั้นมอบให้คอกงสุตเดนมาร์ก ๆ จึงจะคืนของ
 นั้นให้แก่เจ้าของ ถ้าเกิดเหตุมีโจรมาปล้นเอาของชาวเดนมาร์ก
 ที่อยู่บนบกซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรมการจับเอา
 ตัวโจรผู้นั้นมากระทำโทษเหมือนเช่นว่าแต่แต่หลัง ถ้าเจ้าเมืองกรม
 การมีพยานว่าได้ช่วยจับโจรโดยเต็มกำลังแล้ว ไม่ได้ตัวไม่ได้ของด้วย
 จะมาเอาเงินค่าของหายนั้นแต่เจ้าเมืองกรมการเอาไม่ได้ ถ้ากายน
 แต่คนไทยซึ่งจะไปประเทศเดนมาร์กนั้น จะเกิดเหตุตั้งว่ามากอน
 ขุนนางในประเทศเดนมาร์กก็จะช่วยเอาพระเหมือนกัน

๑ ข้อ ๑๔ ว่า เมื่อกงสุตเดนมาร์กจะเขียนหนังสือไปถึงเจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทย ขอให้จับตัวเรือชาวเดนมาร์กทำผิด ฎาคนซึ่งอยู่ในได้

บังคับเดนมาร์ก ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยช่วยจับผู้ทำผิดให้ตามก่งตุ
 ขอนั้น แต่ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยช่วยก่งตุเดนมาร์ก เมื่อคนชาว
 ประเทศเดนมาร์กเกิดวิวาทกันขึ้น ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปช่วย
 ก่งตุระงับแต่พอจะระงับได้ แต่เมื่อคนอยู่ในไต่บังคับไทยทำผิด
 ดั่งใดดั่งหนึ่ง จะหนีไปอาไศรยในคนชาวประเทศเดนมาร์กซึ่งเข้ามา
 อาไศรยอยู่ในประเทศสยาม ฤๅที่เรือชาวประเทศเดนมาร์กกิด ก็ให้
 เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปฟ้องต่อก่งตุเดนมาร์ก ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนี
 ไปอยู่ด้วยคนชาวประเทศเดนมาร์กจริง ก่งตุจะตั้งให้จับตัวคนผู้
 ทำผิดนั้นให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทย แต่คนทั้งสองฝ่ายห้ามมิให้ขัดบัง
 กันเลย

๑ ข้อ ๑๓ ว่า ถ้าคนชาวประเทศเดนมาร์กจะมาทำมาหากินอยู่
 ในประเทศสยาม มาเป็นหนี้ไม่มีเงินจะชำระให้หมด ก็ให้ก่งตุเดนมาร์ก
 เอาสิ่งของทั้งปวงทั้งดินของผู้นั้น มาเฉลี่ยแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้
 ตามซึ่งมากแต่น้อย ถ้าถูกหน้คนนหมทรพยดังของอยู่ต่างเมือง ก่ง
 ตูเดนมาร์กจะไม่เพิกเฉย จะเร่งเอาสิ่งของนั้นมาแจกจ่ายให้แก่เจ้า
 หน้ด้วย แต่ให้ท่านเสนาบดีฝ่ายสยามช่วยกันด้วย ถ้าคนชาวประเทศ
 สยามเป็นหน้คนชาวประเทศเดนมาร์ก ไม่มีเงินจะชำระให้หมด เจ้า
 พนักงานฝ่าย สยาม จะ เอาทรพย ดังของ ทั้งดินทั้งปวงของ คน ที่เป็น
 ถูกหน้ นน มาเฉลี่ยแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้ เหมือนอย่างก่งตุเดนมาร์ก
 จะ ตัดสิน คน ชาว ประเทศเดนมาร์กซึ่ง เป็นหนี้ไม่มีเงินจะให้หน้
 เหมือนกัน

๑ ข้อ ๑๔ ว่า ถ้าคนอยู่ในไต่บังคับสยามจะไปเป็นหน้คนชาว

ประเทศเดนมาร์ก แต่จะไม่ให้เงิน ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามช่วย
 ดึงเคราะห์เจ้าหน้ให้ ได้เอาเงินคืนกลับมา ถ้าแต่คนชาวประเทศเดนมาร์ก
 เป็นหน้คนไทย ก็ให้กงสุตเดนมาร์กช่วยดึงเคราะห์เจ้าหน้คนไทย
 เอาเงินหน้คืนให้ ๖๖

๑ ขอ ๓๕ ว่า ถ้าคนชาวประเทศเดนมาร์กมาตายในประเทศสยาม
 ฤคนฝ่ายสยามไปตายในประเทศเดนมาร์ก ก็ให้เจ้าพนักงานตั้งตั้ง
 ของ ๆ ผู้นั้นถึงผู้เป็นเจ้าพนักงานที่แจกทรัพย์มรดกคนทตายนั้น ฤคน
 ซึ่งตายไปนั้น เมื่อยังเป็นอยู่หาได้ตั้งไว้ ไม่ ก็ให้มอบตั้งของ ๆ ผู้ตาย
 ไว้แก่กงสุต ฤผู้ว่าทแทนกงสุต ๆ ก็จะทำตามกฎหมายสำหรับแผ่นดิน
 ของคนทตายนั้นเหมือนกัน ๖๗

๑ ขอ ๓๖ ว่า เรือรบประเทศเดนมาร์กจะเข้ามาทอดอยู่ได้แต่
 เพียงหน้าด่านเมืองสมุทรปราการ ถ้าจะขึ้นมาให้ ถึง กรุงเทพมหานคร
 ให้บอกท่านเสนาบดีฝ่ายสยามให้รู้ก่อน ถ้าท่านเสนาบดีฝ่ายสยามยอม
 ให้ขึ้นมาจอดอยู่ที่ไหน ก็ขึ้นมาจอดได้ ๖๘

๑ ขอ ๓๗ ว่า ถ้าเรือลูกค้าประเทศเดนมาร์กซำรุคไป จะเข้ามา
 ในประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรมการช่วยให้เช่าอู่ซ่อมแปดงใหม่
 เพื่อจะให้ ไปคถึงทจะไปนั้น ถ้าเรือเดนมาร์กจะมาแตกทชายทะเล
 ประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรมการซึ่งอยู่เมืองทใกล้ทนั้น เมื่อได้ยิน
 ซำรุคทนั้น ไปช่วยดึงเคราะห์พวกเรือเดนมาร์ก แต่เอามาเตยงตรักษา
 ไว้ก่อน แต่ให้ช่วยรักษาเรือทแตกแต่ของบนททุกในเรือทนั้น แต่ให้
 บอกแก่กงสุตเดนมาร์กว่าเจ้าเมืองกรมการได้ช่วยเอาใจได้ดูแล เพื่อ
 กงสุตแต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามตั้งพวกเรือทแตกทจนถึงบ้านทเมืองเขา

แต่สิ่งของที่เรือแตกนั้น ก็ให้กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายสยามให้ช่วย
ถ้าเกิดความขึ้นเพราะเรือแตกนั้น ก็ให้ช่วยตัดสินให้เรียบร้อย ๗๖

๑ ขอบ ๑๘ ว่า ถ้าเรือชาวประเทศเดนมาร์กได้เสียค่าธรรมเนียม
ขาเข้าขาออกตามที่ว่าจะว่าไปข้างหน้านั้น ก็จะไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม
อื่นประการใดเลย เมื่อเข้ามาจอด ฤจะออกไปก็ดี เรือชาวประเทศ
เดนมาร์กให้ มีประโยชน์เหมือนดั่งเก่าเงิน แต่เรือฝ่ายสยาม ฤเรือ
ของเมืองใด ๆ ที่เป็นไมตรีที่สนิท ๗๗

๑ ขอบ ๑๙ ว่า ดินค้าขาเข้าซึ่งเรือชาวประเทศเดนมาร์กจะเอา
มาขายในกรุงเทพมหานคร จะต้องเสียภาษีไม่ให้มากกว่าร้อยละสาม
จะเสียเป็นของฤจะเสียเป็นเงินสุดแต่ใจเจ้าของจะยอมเสีย ถ้าราคา
สิ่งของไม่ตกลงกัน ต้องไปบอกกงสุลเดนมาร์ก ๆ จะเรียกพ่อค้าคนหนึ่ง
ฤดีของคน เจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็จะเรียกพ่อค้าคนหนึ่งฤดีของคนช่วย
ตีราคาพอสมควร เมื่อเสียค่าธรรมเนียมร้อยละสามนั้นแล้ว ของ
ดินค้านั้นจะขายได้ทีหนึ่งมากฤกทีหนึ่งน้อยก็ตามแต่ใจเจ้าของ แต่ไม่
ต้องเสียค่าธรรมเนียมอื่นนอกจากนั้นเลย ถ้าคนชาวเดนมาร์กเอา
ดินค้ามาขายณกรุงเทพมหานคร ขายไม่ได้จะเอาคนกดปล่อยออกไป ก็
ให้เจ้าพนักงานคนค่าธรรมเนียมที่เสียไว้นั้นให้แก่ผู้ค้าชาวประเทศ
เดนมาร์กไป ถ้าผู้ค้าได้เอาดินค้าจะมาขายในกรุงเทพมหานคร แต่
ไม่ได้ดังจากเรือแตกเอาออกขาย จะเอาดินค้ากดปล่อยไปเสีย ก็ไม่
ให้เสียค่าธรรมเนียมเลย แต่ค่าธรรมเนียมนอกจากร้อยละสามนั้น
จะไม่ให้เสียเมื่อขายแก่คนไทยนั้นเลย ๗๘

๑ ขอบ ๒๐ ว่า ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเสียเพราะของที่เกิดใน

ประเทศสยาม ที่จะเสียเมื่อยังไม่ลงเรือก็ดี ถ้าเมื่อจะลงเรือก็ดี ก็จะได้ให้ตามปกติภาษาที่กำหนดในพิกัดหนังสือสัญญา ของสินค้าทุกอย่างที่เกิดขึ้นในประเทศสยาม ที่ของเสียค่าธรรมเนียม ขาออกตามพิกัดแล้ว จะไม่ต้องเสียภาษีในอากรค่าธรรมเนียมสิ่งอื่นใดในตำบลใด ๆ ในประเทศสยาม แต่ของสินค้าที่เกิดขึ้นในประเทศสยามที่ได้เสียภาษีในแล้ว จะไม่ให้เสียค่าธรรมเนียมตามพิกัดที่จะไปข้างหน้า ภาษาอื่นใดสิ่งหนึ่งเดียว ยังไม่ลงอากรเมื่อลงอากรนั้น อนึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะเรียกภาษีสั่งของที่ยังไม่มีในพิกัดที่ติดอยู่ในท้ายหนังสือสัญญาก็ได้ จะตั้งภาษีชนิดใหม่พอสมควรก็ได้ ๖๖

๖๖ ขอ ๒๓ ว่า ถ้าชาวประเทศเดนมาร์กเสียค่าธรรมเนียมซึ่งว่ามาแล้วแต่หลัง แต่ไม่ให้เพิ่มชนในภายหน้า ยอมให้ชาวประเทศเดนมาร์กเอาของสินค้าเข้ามาในประเทศสยาม ถ้าออกไปขายที่จะไม่ได้ต้องห้าม เมื่อวันประทับตราหนังสือสัญญา อนึ่งเข้าปลดแอกของสำมั่งนั้น ที่ในกรุงเทพมหานครถ้าไม่บริบูรณ์ มีกฎหมายประกาศห้ามไม่ให้เขาออกไปก็ได้ แต่ว่าเมื่อจะมีกฎหมายประกาศนั้นต้องกำหนดไว้ ให้ลูกค้าชาวประเทศเดนมาร์กกำหนดเสียก่อน ๓๐ วัน ถ้าลูกค้าได้ซื้อของเหล่านี้ไว้ก่อนกฎหมายประกาศนั้นแล้ว ก็ให้บอกแก่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามให้รู้ ถ้าได้ความจริงว่าซื้อไว้ก่อนห้ามแล้วจึงปล่อยออกไปได้ เงินทองแต่เลี้ยงอาหารของสำหรับตัว เอาเข้ามาในประเทศสยามไม่ต้องเสียภาษี ถ้าเมื่อนานไปภายหน้า ท่านเหล่านั้นจะเห็นควรลดค่าธรรมเนียมสินค้าเขาเข้าขาออกให้แก่ชาติใด ๆ ก็ให้ตัดให้พวกเขาชาวประเทศเดนมาร์กให้เหมือนกัน ๖๗

๑ ข้อ ๒๒ ว่า กงสุลเดนมาร์กจะต้องบังคับลูกค้าแดงพวกเรือฝ้าย
ประเทศเดนมาร์กให้ทำตามกฎหมายซึ่งจะว่าต่อไปข้างหน้าในหนังสือ
สัญญา แต่ให้เจ้าพนักงานฝ้ายสยามช่วยกงสุลในการนี้ด้วย ถ้า
ผู้ใดทำผิดหนังสือสัญญา กงสุลเดนมาร์กจะปรับให้เสียเงิน เงินที่
ปรับใหม่นั้น ก็เป็นส่วนของฝ้ายประเทศสยาม

๑ ข้อ ๒๓ ว่า ถ้าท่านเสนาบดีฝ้ายสยามยอมให้เมืองใด ๆ ถ้า
ต่อไปภายหน้าจะยอมแก่เมืองอื่น ๆ ประการใด ก็ต้องยอมให้ชาว
ประเทศเดนมาร์กเหมือนกัน

๑ ข้อ ๒๔ ว่า เมื่อพ้น ๑๒ ปีแล้ว ตั้งแต่ประทับตราเปิด
หนังสือสัญญาแล้ว ฝ้ายสยามฝ้ายชาวประเทศเดนมาร์กจะขอเปิด
ข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญา ถ้าในกฎหมายค้าขายแดงกตภาษัตต
อยู่ในหนังสือสัญญา แดกฎหมายที่จะทำต่อไปในภายหน้า เมื่อได้
บอกให้ รุกอน บั๊นหัง จะตั้งขุนนางฝ้ายไทยฝ้ายเดนมาร์ก เปิด
แปลงเพิ่มเติมตามจะเห็นควรต.ยกนทงต้องฝ้าย

๑ ข้อ ๒๕ ว่า หนังสือสัญญาเขียนไว้ทั้งอักษรไทยอักษรอง
กฤษ ร้อยฉนบกประทับตราไว้ด้วยกัน แต่อักษรอังกฤษนั้นเป็นภาษา
กลาง เป็นที่อ้างด้วยกันทั้งสองฝ่าย หนังสือสัญญาใช้ ได้ตั้งแต่
ประทับตราผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายไป หนังสือสัญญาจะต้องออก
ไปประทับตราพระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์ก กลับมาเปิดกันในกลุ่ม
เทพมหานคร ในระหว่าง ๑๘ เดือนตั้งแต่ทำไว้แล้ว แต่ผู้มีอำนาจฝ้าย
สยามฝ้ายเดนมาร์กได้ทำหนังสือสัญญา เขียนไว้เป็นสามฉบับ ลง

ขอประทับตราไว้ด้วยกนกทั้งสองฝ่าย ทำไว้ ณ กรุงเทพมหานคร อมร-
 รัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา ณวันศุกร์ชนเก้าคาเดือนเจ็ดบมเมษ
 หนักษตร สัมฤทธิศก จุติศักราช ๑๓๒๐ ปี ภาษาอังกฤษเป็นนวนัยดับเฮ็ด
 โนเดือนเม คฤชตศักราช ๑๘๕๗ ๗

(ลงชื่อประทับตรา) กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาพระคลัง

(ลงชื่อประทับตรา) พระยาวรรพงษ์พิพัฒน์

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยายมราช

กฎหมายสำหรับพ่อค้าชาวประเทศเดนมาร์ก

ซึ่งจะเข้มาค้าขายทำมาหากินในประเทศสยาม

ต้องทำตามกฎหมายนี้

๑ ข้อ ๑ ว่า กบัตินนายเรือพ่อค้าชาวประเทศเดนมาร์กซึ่งเข้
 มาค้าขายในประเทศสยาม เมื่อเข้มาถึงนอกสันดอนจะทอดสมอ ไซ้

คนเข้ามาบอกแก่เจ้าพนักงาน ถ้าจะเอาเรือเดี่ยวเข้ามาท่าด่านเมือง
 สมุทรปราการก็ได้ แต่จะต้องมาบอกแก่เจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทร-
 ปราการ ว่าเรือมาแต่ประเทศนั้น ๆ มีลูกเรือกี่คน มีบันทึบบอก ทอด
 สมุทรปราการแล้ว ต้องมอบปืนใหญ่แตกกระสุนดิน
 ตำแก่ขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายแล้ว ต้องมีขุนนางกรมการฝ่าย
 ซ้ายมากับเรือชนมาจนถึงกรุงเทพมหานคร ฯ

๑ ขอ ๒ ว่า ถ้าเรือถูกค้าประเทศเดนมาร์ก เดยเกินด่านเมือง
 สมุทรปราการขึ้นมา มิได้เอาปืนแตกกระสุนดินตำชนไว้ ที่เมืองสมุทร-
 ปราการตามกฎหมายนี้ ต้องเอาเรือกลับลงไป เอาปืนแตกกระสุน-
 ดินตำชนไว้เสียที่เมืองสมุทรปราการ แล้วจะต้องปรับไหมมิให้เกิน
 ๘๐๐ บาท ด้วยไม่ฟังกฎหมาย ถ้าเอาปืนแตกกระสุนดินตำชนไว้
 ที่เมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องปล่อยเรือให้ชนมาค้าขายที่กรุงเทพ
 มหานคร ฯ

๑ ขอ ๓ ว่า ถ้าเรือถูกค้าอยู่ในโตบังคับเดนมาร์ก ชนมาทอด
 สมุทรปราการแล้ว ถ้าไม่ได้เป็นวันพระ ชาวประเทศเดนมาร์ก
 กบัตินนายเรือต้องเอาหนึ่งสี่สำหรับห้าแฉกบาญชิ่งของ ซึ่งมี
 เข้ามาในท่าเรือ มอบให้แก่กงสุลเดนมาร์กใน ๒๕ ชั่วโมง กงสุล
 เดนมาร์กจะได้เอาบาญชิ่งไปให้เจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายที่ได้เรียกภาษี
 แล้วเจ้าพนักงานคนนั้นต้องให้หนึ่งสี่สำหรับเบ็ดรวางในเวดานั้น ถ้า
 กบัตินนายเรือมิได้ส่งหนึ่งสี่แฉกบาญชิ่งของใน ๒๕ ชั่วโมงนั้น ฤาตั้ง
 บาญชิ่งไม่ครบจำนวนตั้งของในท่าเรือ นั้น จะปรับไหมมิให้เกินเงิน ๕๐๐

บาท แต่ว่ายอมให้กับคนนายเรือแถบกาญจนาภิเษกของทหตงตมในระหว่าง
๒๕ ชั่วโมง ตั้งแต่โต้งหนึ่งตอถึงกตงตมนี้ ไม่ปรับใหม่ ขะ

๑ ข้อ ๕ ว่า ถ้าเรือถูกค่าประเทศเดนมาร์กเปิดรวางชนดินค้า
ก่อนยังไม่โต้งหนึ่งตอเปิดรวาง แต่ถกตอขายตงของในกรุงเทพมหา
นครกตม นอกตงนคตอ กตม ตอถกของตงมิโต้งเดียวภาษีในกรุงเทพมหา
นครกตม นอกตงนคตอ กตม จะปรับใหม่มิให้เกิน ๘๐๐ บาท แต่ตงของ
ทถกขายแต่ถกเขาตงเรือชน ธิบเขาให้หมตกได้ ขะ

๑ ข้อ ๕ ว่า เมื่อประเทศเดนมาร์กชนของออกแล้ว บันทุกของ
ทออกไปเสร์จแล้ว เดี่ยวภาษีให้เสร์จแล้ว โต้งให้บาญชีกแกกตงตม
ตงของแล้ว ถ้ามิโต้งเกี่ยวของตงโต้งใด ๆ ตอ้งมิเบกตอองอักษรไทยตง
ให้กตมโต้งใด ๆ คินหนึ่งตอสำหรับตอให้กับคนนายเรือ ปล่อยให้ตอ
ไปเมืองตมทปรากการ ตอ้งมิเจ้าพนักงานฝ้ายตยามกักกับเรือตงไปจน
ตงเมืองตมทปรากการ ถ้าเจ้าพนักงานฝ้าย ตยามทเมืองตมทปรากการ
ไปตรวจตงเรือชาวประเทศเดนมาร์กแล้ว ธิบแต่กระตงนคตาทเขา
ชนไวตงให้กับคนนายเรือไป ขะ

๑ ข้อ ๖ ว่า เจ้าพนักงานฝ้ายตยามซึ่งเปนชเรเรียกภาษชาเขา
ชา ออกในเรือชาว ประเทศเดนมาร์กชน จะมิหนึ่งตอประทับตราเจ้า
ภาษตอสำหรับตอให้เปนทตงเกตโตเมเปนชเรเรียกภาษชนั้น แต่เจ้า
พนักงานทจะชนไปตรวจตงตงของในเรือชาวประเทศเดนมาร์กชน ให้
ชนไปตรวจตงแต่ควาตงตงคน เว้นแต่ควาจะเพิ่มเติมไปให้มาก
คือจะปรับใหม่แต่ยคเขาตงของ ซึ่งตอ้งห้ามในเรือชาวประเทศเดนม
มาร์กชน จะตงไปให้มากหลายคนกได้ ขะ

(ลงชื่อประทับตรา) กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาพระคลัง

(ลงชื่อประทับตรา) พระยาวรรพพงษ์พิพัฒน์

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาศรีสวัสดิ์วงษ์

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยายมราช

พิกัดนอกเล่มใน

ที่จะเรียกเอาตามหนังสือสัญญา

๑ ข้อ ๑ เป็นพิกัดสินค้าภาษีชั้นในไม่ต้องเสียเลย เสียแต่เมื่อ
ถึงเรือ เสียอย่างนั้น

ที่ ๑ งาช้าง	ห้าบาท ๓๐ บาท	ที่ ๗ ชนกกกระทิง	ห้าบาท ๓๐ ดั่ง
ที่ ๒ ริง	ห้าบาท ๖ บาท	ที่ ๘ หมากแห้ง	ห้าบาท ๑ บาท
ที่ ๓ นรมาด	ห้าบาท ๕๐ บาท	ที่ ๙ กรกช	ห้าบาท ๒ ดั่ง
ที่ ๔ กระวาน	ห้าบาท ๓๕ บาท	ที่ ๑๐ หุปลาขาว	ห้าบาท ๖ บาท
ที่ ๕ เร่ว	ห้าบาท ๖ บาท	ที่ ๑๑ หุปลาดำ	ห้าบาท ๓ บาท
ที่ ๖ หอยแมลงภู่	ห้าบาท ๑ บาท	ที่ ๑๒ ผดกระเบา	ห้าบาท ๒ ดั่ง

ท ๑๓	หางนกยูง	ร้อยตะ ๑๐ บาท	ท ๓๑	เขากวางอ่อน	ดิบเอาหนึ่ง
ท ๑๔	กระตักโค		ท ๓๒	หนังกวาง	ร้อยตะ ๘ บาท
	กระบือ	หาบตะ ๓ ไพ	ท ๓๓	หนังทราย	ร้อยตะ ๓ บาท
ท ๑๕	หนังแรด	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๓๔	เอ็นเนื้อ	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๖	หนังเฒ่า	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๓๕	หนังโคกระบือ	หาบตะ ๑ บาท
ท ๑๗	อกเต่า	หาบตะ ๑ บาท	ท ๓๖	กระตักข้าง	หาบตะ ๑ บาท
ท ๑๘	กระตอง		ท ๓๗	กระตักเสือ	หาบตะ ๕ บาท
	คภาพน้า	หาบตะ ๑ บาท	ท ๓๘	เขากกระบือ	หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๑๙	ปลิงทะเล	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๙	หนังข้าง	หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๒๐	กระเปาะปลา	หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๐	หนังเสือ	ผนตะ ๑ ดั่ง
ท ๒๑	วังนกชน	ดิบเอาดอง	ท ๔๑	เกตุตุ้ม	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๒	บักนกก		ท ๔๒	ครั่ง	หาบตะ ๕ ดั่ง
	กระเตน	ร้อยตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๓	บ้านใบ	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๒๓	ดีได้ยด	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๔	ปลาแห้ง	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๒๔	เบจ	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๕	ปลาใบไม้	หาบตะ ๑ บาท
ท ๒๕	พังกาย	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๖	ฝาง	หาบตะดองดั่งเฟือง
ท ๒๖	กายาน	หาบตะ ๕ บาท	ท ๔๗	เนื้อเคมแห้ง	หาบตะ ๒ บาท
ท ๒๗	เปลือก		ท ๔๘	เปลือกโปดง	หาบตะ ๑ ดั่ง
	หางไหล	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๙	ไม้แดง	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๒๘	เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท	ท ๕๐	ไม้ดำ	หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๒๙	หนังกระเบน	หาบตะ ๓ บาท	ท ๕๑	เขาด้า	เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๓๐	เขากวางแก่	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๕๒	เขาเปลือก	เกวียนตะ ๒ บาท

๑ ข้อ ๒ เป็นของที่เคยภาษีชนในตามพกดน ภาษนนจะเรียก
 มากชนไปไม่ได้ ถึงจะบนทุกกำบนไปไม่ต้องเสีย ๖๕

ท ๕๓ なたาด		ท ๕๘ ถวทุกอย่าง	๑๒ เฮาหนึ่ง
ทรายขาว	หาบละ ๒ ดั่ง	ท ๕๙ กุงแหง	๑๒ เฮาหนึ่ง
ท ๕๔ なたาด		ท ๖๐ งาเม็ดต	๑๒ เฮาหนึ่ง
ทรายแดง	หาบละ ๓ ดั่ง	ท ๖๑ ไหมดาว	๑๒ เฮาหนึ่ง
ท ๕๕ ฉายเมต		ท ๖๒ ขมง	๑๕ เฮาหนึ่ง
ฉายบด	ดัดดหนึ่ง	ท ๖๓ ไชเนอ	หาบละ ๓ บาท
ท ๕๖ พริกไทย	หาบละ ๓ บาท	ท ๖๔ เกดอ	เกวียนละ ๖ บาท
ท ๕๗ ปลาทู	หมันละ ๓ บาท	ท ๖๕ ยาดูบ	พันละ ๖ ดั่ง

๑ ข้อ ๓ แคบวรรดาตั้งของทั้งปวง นอกจากพกดทเขียนไว้ ใน
 หนึ่งดอที่เคยกนอยู่ในบ้านในเมืองเท่าไร ให้เรียกยนอยู่แต่เท่านั้น
 อย่าให้เรียกเพิ่มทวชนไป แล้วย่าให้เรียกภาษเป็น ๒ ชน เมอบนทุก
 ดงเรือไม่ต้องเสียภาษอีก ๖๕

๑ ข้อ ๔ ว่า ถ้าถูกค้าชาวประเทศเดนมาร์กจะบนทุกเอาบนแด
 กระสุนดินดำเครื่องอาวุธต่าง ๆ ที่ต้องห้ามเข้ามาขายในประเทศสยาม
 ห้ามมิให้ขายแก่ราษฎรอื่น ๆ ในประเทศสยาม ให้ขายแก่เจ้าพนักงาน
 ในประเทศสยาม ถ้าเจ้าพนักงานในประเทศสยามไม่ขอเอาไว้ ก็ต้อง
 เอาบนแดกระสุนดินดำเครื่องอาวุธเหล่านั้นกลับออกไป ถ้าแต่ท่าน
 เสนาบตีฝ่ายสยามโปรดให้ขายแก่ผู้อื่นจงขายได้ ๖๕

๑ ลงข้อประทับตราท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทยห้าดวง ๖๕

๑ ลงข้อประทับตราขอนยาเวอัสเกอร์กงสุลเดนมาร์ก ๖๕

หนังสือสัญญาซื้อขาย
ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงเดนมาร์ก
ลงชื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม วันพฤหัสบดีที่ ๑๒๓๓
คฤศตศักราช ๑๙๐๕

สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม แด่ดาวเคียง ดาวขาว มลายู กระเหรี่ยง ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ
แด่สมเด็จพระเจ้าคริสเตียนที่ ๙ เจ้าแผ่นดินเดนมาร์ก แด่เป็น
เจ้าของพวกวันตาตซ์ แด่พวกกอกอชซ์ แด่เป็นตุ๊กแห่งเมืองชะเด็ควิช-
ไฮตชะไตน์ ชะตอมาณิตมาช เลาเฮนเบ็ก แด่ไฮตเคนเบ็ก

มีพระราชประสงค์จะบำรุงทางสัมพันธไมตรีแลกิจการทางพระราช
ไมตรีซึ่งมีในระหว่างสองประเทศให้ดีดวกแด่เจริญยิ่งขึ้น จึงได้ทรง
พระราชดำริเห็นชอบพร้อมกันทำหนังสือสัญญาซื้อขาย ว่าด้วยการจัด
ทะเบียนและการใช้อ่านาค้าสด สำหรับคนในบังคับเดนมาร์กซึ่งอยู่ใน
กรุงสยามฉบับหนึ่ง แด่ทรงตั้งแต่งผู้มีอำนาจเต็ม สำหรับการทำ
สัญญาทั้งสองฝ่าย คือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามนั้น พระเจ้าน้องยาเธอ กรม
หลวงเทเวศร์วงษ์วโรประการ เสด็จมาตั้งว่าการต่างประเทศ ฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์กนั้น มองซีเออร์ อาเอ ไฮดา-
รอฟล์กี ราชทูตของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินรุสเซีย ซึ่งรักษาประโยชน์

กรุงเทพมหานครในกรุงสยาม ตราชนคมนตรี ในเครื่องราชอิสริยา-
ภรณ์เดนมาร์ก ชื่อदानะโบรค อีกฝ่ายหนึ่ง

ผู้ซึ่งได้รับหนังสือมอบอำนาจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ที่ได้สอบดู
กันเห็นถูกต้องตามแบบอย่างแล้ว จึงได้พร้อมกันตกลงทำสัญญา
ข้อความดังจะกล่าวต่อไป

ข้อ ๑

การจดทะเบียนคนในบังคับเดนมาร์กที่อยู่ในกรุงสยามนั้น จะต้อง
จดทะเบียนแต่บรรดาคนอยู่ในกรุงสยาม ซึ่งสมควรเป็นคนชาติเดนมาร์ก
ได้ตามกฎหมายกรุงเดนมาร์ก นอกจากนั้น ไม่มีผู้ใดมีอำนาจ
ที่จะเข้าอยู่ในความบงกชอย่างหนึ่งอย่างใดของรัฐบาตเดนมาร์ก

ข้อ ๒

บาญชีชื่อคนที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว รัฐบาตสยามจะตรวจดูได้เสมอ
เมื่อแจ้งความประสงค์ ให้ทราบล่วงหน้าโดยสมควร

ข้อ ๓

ถ้ามีความสงสัยโดยเกิดชนด้วยเรื่องอำนาจของมนุษย์ใดที่จะจดทะเบียน
ไว้ ในที่ว่าการกงสุตเดนมาร์กก็ดี หรือด้วยเรื่องความใช่ ไต่หรือใช่
ไม่ได้ประการใดของหนังสือสำหรับตัวในการจดทะเบียนนับใดซึ่งทำ
จากสถานกงสุตเดนมาร์กนั้นก็ดี จะต้องมีการไต่สวนพร้อมกันทั้ง
สองฝ่าย คือกงสุตเดนมาร์กฝ่ายหนึ่ง และผู้แทนรัฐบาตสยามซึ่งได้รับ

อำนาจโดยถูกต้องอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายจะได้พึงแต่ตรวจพยาน
แต่หลักฐานต่าง ๆ ซึ่งจะมีมาอ้างเป็นการอุทธรณ์ความใช้ ใต้ของ
หนึ่งต่อสำหรับตัว หรืออำนาจสมควรจะทะเบียนนั้น ๆ โดยสมควรแก่
การแล้ว จะได้พร้อมกันคดีนี้ให้เป็นการตกลงแล้วไป

ถ้าแต่ผู้แทน รัฐบาลสยาม แต่ กงสุลเดนมาร์กไม่ สามารถตกลง
พร้อมกันได้แล้ว ทั้งสองฝ่ายยอมมีอำนาจที่จะตั้งสักขีพยานในคดีนี้
ไปให้คนกลางผู้หนึ่ง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะได้พร้อมใจกันเลือกตั้งเป็นผู้
พิจารณา แต่คดีคดีนี้ของคนกลางนั้น คงถือเอาเป็นเด็ดขาด

ข้อ ๔

ในระหว่างที่ไต่สวนอยู่นั้น ถ้ามีความแพ่งหรือความอาญาอย่างใด
ค้างอยู่ ซึ่งมตกษณที่จะพิจารณาไว้จนกว่าจะได้ทราบความคดีนี้ของ
การไต่สวนนั้นไม่ได้แล้ว คงเป็นธุระของกงสุลเดนมาร์กและผู้แทน
รัฐบาลสยามพร้อมกันตกลงว่า ควรจะให้พิจารณาความนั้นในศาล
ใดไปก่อน

ข้อ ๕

ถ้าผู้ใดไต่สวนนั้นเป็นคนอยู่ในลักษณะสมควรจะทะเบียนไต่ตั้ง
ตกกล่าวไว้ในข้อ ๓ แห่งสัญญา แต่ยังไม่ได้จดทะเบียน ก็ให้จก
ทะเบียนเป็นคนในบังคับเดนมาร์ก แลรับหนึ่งต่อสำหรับตัวในการจด
ทะเบียนนั้นจากสถานกงสุลเดนมาร์กโดยไม่ต้องรอ ถ้าไม่เป็นคนอยู่ใน
ลักษณะเช่นนั้น คงถือว่าผู้นั้นอยู่ในบังคับกฎหมายสยาม แลถ้า

ได้จดทะเบียนที่สถานกงสุลเดนมาร์กไว้แล้ว ก็ให้ถอนชื้อนั้นออกเสีย
จากทะเบียนนั้น

ข้อ ๖

ในการทเพชวของตวยอำนาจศาล ซึ่งตงแต่นตอไป คนในบงคับ
เดนมาร์กในกรงด์ยามจะตองอยูในบงคับ โดยไมมีตยกเวนเดยนั้น รัฐ-
บาดทงตองฝายไตคกตงกันวา

ก (๑) ในความอาญา ถาผู้กระทำผิดเป็นคนในบงคับเดนมาร์ก
เจ้าพนักงานฝายกงสุลเดนมาร์กจะเป็นผู้พิจารณาแต่ทำโทษ

(๒) ในความแพ่ง คดีทงปวงซึ่งคนในบงคับดยามฟ้องคนใน
บงคับเดนมาร์ก ตองพิจารณาคัดกงสุลเดนมาร์ก ถาเป็นคดีซึ่ง
คนในบงคับดยามเป็นจำเลย ตองให้ศาลคดีต่างประเทศพิจารณา

ข (๑) บรรดาความแพ่ง หรือ ความอาญาซึ่งจะมีชนในเขตร
แขวงนครเชียงใหม่ นครลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน ซึ่งรัฐบาดดยาม
หรือคนในบงคับดยาม หรือคนในบงคับต่างประเทศ เป็นโจทย์ฟ้อง
คนในบงคับเดนมาร์กเป็นจำเลยก็ดี หรือคนในบงคับเดนมาร์กเป็น
โจทย์ฟ้องคนในบงคับดยามเป็นจำเลยก็ดี ตองพิจารณาคัดต่าง
ประเทศฝายดยามทงดิน

(๒) ในคดีทงปวงทกต่างในวรรคสุดท้ายข้างบนนี้ กงสุล
เดนมาร์กยอมมีอำนาจที่จะไปอยู่ในเวลาพิจารณา หรือแต่งตั้งผู้แทนซึ่ง
ได้รับอำนาจโดยถูกตองไปอยู่แทนในเวลาพิจารณานักได้ และจะ
กล่าววาจาอย่างหนึ่งอย่างใดที่เห็นสมควรแก่ประโยชน์แห่งความยุติ-
ธรรมในทนนทวยกได้

(๓) ในคดีซึ่งจำเลยเป็นคนในบังคับเดนมาร์กนั้น ถ้าในระหว่างพิจารณา กงสุลเดนมาร์กเห็นเป็นการสมควรที่จะโยกคดีนั้นไปพิจารณาเอง โดยมีหนังสือขอโยกไปเช่นนั้นเมื่อไรก็ได้ ถ้าการเป็นเช่นนั้นก็ต้องส่งคดีนั้นไปยังศาลกงสุลเดนมาร์ก ซึ่งตั้งแต่นั้นไปจะมีอำนาจพิจารณาคดีนั้นแต่ฝ่ายเดียว แต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะต้องช่วยในกิจนั้นด้วย

(๔) ในคดีอาญาทั้งปวง เมื่อกฎหมายอนุญาตให้มีประกันได้ ก็ให้อนุญาตให้ผู้ต้องหาประกันได้แทนการจำขัง

ข้อ ๗

การขอทรรณค่าพิพาทษาของศาลคดีต่างประเทศก็ดี ของศาลต่างประเทศซึ่งตั้งอยู่ในเขตฯ แขวงนครเชียงใหม่ นครลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน ก็ดี ต้องนำมาขอทรรณค่าศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ

ข้อ ๘

บรรดาข้อความในหนังสือสัญญาแต่ในความตกลงอย่างใด ๆ ที่ได้ทำมาแต่ในระหว่างกรุงเดนมาร์กกับกรุงสยามนั้น ถ้าข้อความอย่างใด ๆ ไม่มีแก้ไขไว้ ในหนังสือสัญญานับนั้นแล้ว ก็ให้ถือเอาว่าความเหล่านั้นยังคงบริบูรณ์อยู่ตามเดิม

ข้อ ๙

หนังสือสัญญานี้จะต้องรตีไฟ แต่แตกเปลี่ยนความรตีไฟต่อกันภายในกำหนดหกเดือน ตั้งแต่วันที่ใดลงชื่อ

หนังสือสัญญา ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ตั้งข้อแต่ประทับ
ตราไว้เป็นสำคัญ ได้กระทำเป็นสองฉบับเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็น
ภาษาที่สอดคล้องกันแต่กันไต่ระหว่างผู้มีอำนาจ
ทำสัญญา ณ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๕ มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓
คฤศตศักราช ๑๘๐๕

(ประทับตราแลเซ็น) เทวะวงษ์ ไรประการ
(ประทับตราแลเซ็น) อาเอ โอลารอฟสกี

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศเยอรมัน แล ประเทศสยาม

๑ ศัภมศัศจุศัศกราช ๑๒๒๐ บมเมียนกษัตริศัศก ความเจริญ
งามจงมีแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ ด้วยพระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรมหาอมฤต ลุทศฉมคติเทพยพงษ์ วงษาศิศวรกระษัตริย
วรชดิยราชินิกโรตม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชตั้งกาษ บรม
ชรรมิกรมหาราชราชบรมนารถบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล
พระบาทสมเด็จพระบรมเรณทราเมศัศวร มหิศัเรศัรังศัศก มหันตวร
เศไชไชย มโหฬารคุณอดุลยเดชฉรรพเทเวศัรานุรักษ์ บวรจุศัศกร
พรรดิราชตั้งกาษ บวรชรรมิกราชบรมนารถบพิตร พระบั้นเกล้าเจ้า

อยู่หัว ทั้งสองพระองค์ โปรดเกล้าฯ ตั้งให้ท่านเสนาบดี ณ กรุงเทพ
 มหานคร อมรรัตน์โกศลนทร มหินทรายุทธยา พร้อมกับปรีศเตนเด
 เนตรใหญ่ แห่งรับบัลลังก์ออกปลดเบกเสนาเนตรใหญ่ ออฟปรีเม็นเสนาเนตร
 ใหญ่ออฟแฮมเบ็ก ทรงแวมกันเรียกว่าเสนาชเอนิกกริบบัลลังก์ มีความ
 ปราถนาจะให้ง่ายเข้ากว้างออก เข้าใจกันในการที่ค้าขายแก่ชาว
 ประเทศทั้งสองฝ่าย จึงได้ตั้งใจทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี
 แด่ทางค้าขาย เรือลูกค้าจะได้ไปมาค้าขาย ข้อสัญญาตั้งไว้เพื่อ
 ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายให้สำเร็จการอันนี้ จึงได้ตั้งผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่าย
 ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 สมเด็จพระบรมเรณทราเมศร์มหิศเรศฯ พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งสอง
 พระองค์ พร้อมกับความคิดพระราชวงษานุวงษ แด่ชาติทุกตของชาติ
 พระบาททรงโปรด มอบพระราชดำริให้แด่พระราชประสงค์ ให้พระเจ้า
 น้อยยาเชอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท แทนพระราชวงษานุวงษ แด่
 โปรดเกล้าฯ โปรด กระหม่อมให้ เจ้าพระยา ศรีสุริยวงษ สมันตพงษ์
 พิสุทธ มหาบุรุษรัตโนคม ว่าที่สมุหพระกลาโหม ผู้สำเร็จราชการ
 บังคับบัญชาหัวเมืองปากใต้ฝั่งทะเลฝ่ายตะวันตก แด่เจ้าพระยาวรวงษา
 มหาโกษาธิบดีว่าที่พระคลัง ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝั่ง
 ทะเลฝ่ายตะวันออก เจ้าพระยาอมราชชาติเสนาภคณรินทร มหินทราธิบดี
 ศรีวิไชย ราชมหายศวิชัยบริรักษ์ภูมิพิทักษ์ โดฎากร ทินตฤทธิชัย
 นครบาลเป็นอธิบดีฝ่ายกรมเมือง แด่พระยาวรวงษาพิพัฒน์ จางวาง
 มหาดเล็ก เป็นทำด้วยกันไปปรึกษาว่าทำสัญญา เป็นขุระฝ่ายกรุง
 สยาม ฝ่ายปรีศเตนเดเสนาเนตรใหญ่ แห่งรับบัลลังก์ทั้งสอง ได้ตั้งที่โอ-

ไตรทศิ์ศิ์แกวร์ มีอำนาจเต็มที่จะมาปรึกษาทำสัญญา ในพระผู้
 ครอบแผ่นดินแอกกริบตัก มีความแจ้งอยู่ในอักษรดำดั้นของปรีศิ์เคน
 แดเดเนตรใหญ่หน้แเดว ท่านผู้รับสั่งฝ่ายสยามทงท่านน ก็ตั้งพระราช
 หัตถเลขาด้วความพระราชทานอำนาจ แดวทรงประทับพระราช
 ัญจนร่งให้ ทิโธ ไตรทศิ์ศิ์แกวร์ ผู้รับสั่งทงด้องฝ่ายไตตักดงกัน
 ตามข้อสัญญาที่เขียนไว้ค่อไปข้างน่าน

๑ ข้อ ๑ ว่า ตั้งแต่นั้นไป พระบาทสมเด็จพระปเมนทรมหาอมรร
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แดพระบาทสมเด็จพระบรมเรณทราเมศักรมหศิ์
 เรศัฯ พระบรมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทงสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามที่จะตั้งพระ
 วงษ แดพระราชอิศริยยศค่อไปภายหน้า ทงท่านเสนาบดีสยามฝ่าย
 หนึ่ง แดเดเนตรใหญ่แห่งแผ่นดินแอกกริบตักทงด้ามเมือง คือเมือง
 ดเบก เมืองบริเมน เมืองแฮมเบกฝ่ายหนึ่ง จะรักใคร่เป็นไมตรีดี
 ดันทกันอยู่เป็นนิจ ทงคนในไตบงคับทงด้องฝ่ายไมเว้นคนไมเว้นที่
 คนไตบงคับข้างหนึ่งไปอยู่ในประเทศข้างหนึ่ง ผู้ครอบครองในประ
 เทศทคนข้างหนึ่งไปอยู่นั้น จะรักษาคนแดนเขาของไว้ด้วยคตามกฎ
 หมายบ้านเมืองทงด้องฝ่าย จะให้พวกพดเมืองทงด้องฝ่ายไปมาค้าขาย
 เตินเรือเข้าออกโดยสะดวก ในเมืองทงด้องฝ่ายทวทวทุกตำบลไมมท
 เว้น บรรดาทยอมให้พวกเมืองที่เป็นไมตรีดีนิตไปมาค้าขายกันในบดิน
 แดค่อไปภายหน้าค่ออย่างไร ก็จะให้คนในบงคับทงด้องฝ่ายได้เหมือน
 กัน ถ้าเรือรบทงด้องฝ่ายไปพบปะเรือทงด้องฝ่ายในท้องทะเล มีเหตุ
 ประการใด ๆ ก็จะช่วยพอดมควรที่จะช่วยได้ ตามกฎหมายที่เป็นยุติ
 ธรรม แดกงสุลในบงคับแผ่นดินแอกกริบตักที่ตั้งอยู่ในประเทศค่างๆ

จะขอความช่วยเหลือในการเรือแฉกรคนฝ่ายประเทศสยาม ที่ไปมาค้าขาย
ในประเทศที่ตั้งอยู่ เหมือนกับคนในบังคับแผ่นดินกบฏบดินท เว้น
ไว้แต่การทกกฎหมายเมืองนั้นห้ามไม่ให้ช่วยก็ช่วยไม่ได้ ๗๖

๐ ข้อ ๒ ว่า ผู้มีอำนาจที่สุดอย่างสูงที่ทาสัญญาได้ตกลง
กันยอมจะตั้งกงสุลผู้ว่าที่แทนกงสุลในประเทศ แลหัวเมืองชนบท
ต้องฝ่าย จะให้กงสุลผู้ว่าที่แทนกงสุล มีประโยชน์อำนาจที่มทยก
เว้นเหมือนอย่างที่ยอมให้แลวแก่กงสุลเมืองอื่นๆที่เป็นไมตรีรักใคร่กัน
สนิท แต่กงสุลผู้ว่าที่แทนกงสุลที่จะไปตั้งอยู่ในประเทศทั้งสองฝ่าย
จะไม่ว่าการกงสุลก่อนผู้ครอบครองในประเทศนั้น ทำหนังสือยอมให้
ว่าการกงสุลจึงว่าการกงสุลได้ แลกงสุลผู้ว่าที่แทนกงสุลทั้งสอง
ฝ่าย จะยกธงสำหรับชาติของกงสุลในทกงสุลอยู่นั้นได้ แลกงสุล
ผู้ว่าที่แทนกงสุลนั้นจะต้องเป็นธรรมาคนทั้งปวงซึ่งมาอยู่แล้ว แลจะ
มาอยู่ใหม่คือไปข้างหน้า ในที่แห่งกงสุลอยู่นั้นไม่มีประโยชน์ แลให้
อาไศรยอยู่ในโตบังคับกงสุลนั้น แลแลวตัวกงสุลนั้นต้องประพฤติตาม
ข้อหนังสือสัญญาทุกประการ แลจะต้องบังคับให้คนอยู่ในโตบังคับ
กงสุลนั้นประพฤติตามด้วย แลให้กงสุลประกาศกฎหมายซึ่งมีในหนังสือ
สัญญา แลกฎหมายซึ่งจะมีต่อไปภายหน้าสำหรับคนในบังคับทั้งสอง
ฝ่าย ให้คนในบังคับทั้งสองฝ่ายได้ประพฤติตามด้วย ถ้ากงสุลผู้
ว่าที่แทนกงสุลไม่อยู่ ก็ไปพึ่งอาไศรยกงสุลอื่นๆที่ชอบที่สนิทให้ว่า
การแทนก็ได้ ถ้าจะไปพึ่งแก่เจ้าพนักงานในประเทศที่คนไปอยู่นั้นก็ได้
แลเจ้าพนักงานนั้นจะต้องเอาใจใส่ดูแลรักษาคนทั้งสองฝ่าย ให้มีผล
ประโยชน์ทั้งหลายตามทางไมตรีหนังสือ ๗๖

๑ ข้อ ๓ ว่า คนในบังคับแผ่นดินแอตกริบบดกทั้งหลาย ซึ่งจะมาเยี่ยมเยือนญาติอาไศรยอยู่ในประเทศสยาม จะชากตจะเรวก็ดี ยอมให้ประพฤติตามศาสนาของเขา ถ้าจะทำวัดในทตำบลใด ท่านเสนาบดีฝ่ายสยามก็จะไม่ห้าม เว้นไว้แต่ที่ควรจะห้ามจึงจะห้ามไม่ให้สร้างในที่นั้น แต่เมื่อจะสร้างก็ตองขอทต่อท่านเสนาบดีในประเทศสยามก่อน ถ้าท่านเสนาบดีในประเทศสยามยอมให้ปลูกจึงปลูกได้ ๗๖

๑ ข้อ ๔ ว่า คนในบังคับแผ่นดินแอตกริบบดกทั้งหลาย ซึ่งจะมาอาไศรยอยู่ในประเทศสยามก็ตองเขียนชื่อไว้แก่กงสุล แอสแอตกริบบดก กงสุลแผ่นดินแอตกริบบดกจะตองจดชอมายนแก่เจ้าพนักงานไทยให้รู้ไว้ด้วย เมื่อว่า คนในประเทศทั้งสองฝ่ายจะมีธุระเกยของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในประเทศที่จะไปอยู่นั้น คนชาวประเทศทั้งสองฝ่ายก็ตองทำหนังสือไปแจ้งความแก่กงสุลให้รู้ก่อน ถ้าเมื่อกงสุลเห็นว่าชอเรื่องราวทธุระนั้นสมควรแต่เห็นวาทแต่ใด กงสุลจะส่งหนังสือให้แก่เจ้าพนักงานในประเทศนั้น ถ้าเห็นว่าเรื่องความไม่ดีกงสุลจะตองจัดเสียใหม่ ๗๗

๑ ข้อ ๕ ว่า คนในบังคับแผ่นดินแอตกริบบดก ที่จะเข้ามาอาไศรยอยู่ในประเทศสยามชานานนั้น จะอาไศรยอยู่ได้ก็แต่ในกรุงเทพมหานคร แต่ในจังหวัดที่กำหนดไว้แล้วข้างทิศเหนือ ตั้งแต่คลองปากน้ำบางพุทราทรวมกับแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงกำแพงแก้วเมืองสมุทรปราการไปถึงท่าพระงาม ทแม่น้ำเมืองสระบุรีข้างทิศตะวันออก ตั้งแต่ท่าพระงามตรงไปบางกนากปลายคลองซุดทออกแม่น้ำบางปะกง ค่อไปถึงปากน้ำบางปะกงค่อไปจนถึงเกาะศรีมหาราชาแต่เกาะศรีขิง ถ้ายังไม่

ครบ ๒๕ ชั่วโมง ก็ต้องเดินบกไปอีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมงถึงที่กำหนดไว้
 ข้างทิศใต้ตั้งแต่เกาะศรีมหาราชาแแต่เกาะศรีรัง ไปจนถึงกำแพง
 เมืองเพชรบุรี ข้างทิศตะวันตกตั้งแต่ปากอ่าวทะเลเมืองเพชรบุรีไปถึงปาก
 หน้าแม่กลอง แแต่ต้องชนเดินบกไปอีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมง ถึงที่กำหนด
 ไว้ตั้งแต่ปากหน้าแม่กลองเลยไปตามตาแม่น้ำจนถึงกำแพงเมืองราชบุรี
 ต่อไปจนถึงเมืองสุพรรณบุรี ตั้งแต่เมืองสุพรรณบุรีไปถึงปากน้ำบาง
 พุทธาประจวบที่เก่า ถ้าเดินคนในบังคับเส้นซิแอตกริบบดิกจะอยู่นอก
 จากกำหนดไว้ น ท่านเสนาบดีฝ่ายสยามยอมให้อยู่จึงอยู่ได้ แแต่คนใน
 บังคับ เส้นซิแอตกริบบดิกจะไปเที่ยวค้าขายในประเทศสยามก็ได้ โดย
 ลัดวก จะขอจะขายของที่ไม่ต้องห้ามในกฎหมายประเทศสยามแก่คน
 ฝรั่งขายได้ ไม่ต้องขอต่อ เจ้าพนักงาน แแต่ เจ้า ภาษีไม่ให้ มีผู้ชดชวาง
 ห้ามปราม

๐ ข้อ ๖ ว่า เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะไม่ห้ามปรามชดชวาง
 แห่งคนเส้นซิแอตกริบบดิกที่จะจ้างคนไทยไปใช้การทั้งปวง ถ้าว่าคน
 ไทยนั้นเป็นหนังกายอยู่แก่นายของตน ลูกจ้างที่ไปรับงานอยู่แก่คนเส้น
 ซิแอตกริบบดิก นายของลูกจ้างมิได้ขอมรดด้วย นายจะคืนเอาบ้าน
 ของตัวไปเป็นลูกจ้างนั้นมากได้ เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะไม่ชำระ
 ความ ที่คนเส้นซิแอตกริบบดิกจ้างคนไทยไปเป็นลูกจ้าง ที่ นาย มิได้
 ด้วย ถ้าคนซึ่งอยู่ในบังคับสยาม จะไปเป็นลูกจ้างอยู่กับคนซึ่งอยู่ใน
 บังคับเส้นซิแอตกริบบดิก คนอยู่ในโตบังคับสยามทมิได้เป็นลูก
 จ้างก็ ทำผิดกฎหมายประเทศสยาม จะหนีไปอาศัยอยู่แก่นคนอยู่ใน
 บังคับเส้นซิแอตกริบบดิก ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ถ้ามีพยานว่า

ทำผิดจริง กงสุลแซนซีแอตกริบบดก จะจับตัวส่งให้แก่เจ้าพนักงาน
ฝ่ายสยาม

๑ ข้อ ๗ ว่า คนในบังคับแซนซีแอตกริบบดก ที่เข้ามาในประ-
เทศสยาม ถ้าจะกลับไปที่ใด ถ้ามีเหตุควรจะห้ามไว้ เจ้า-
พนักงานจะไปบอกแก่กงสุลให้เอาตัวไว้ ถ้ามีพยานว่าจริงกงสุลจะเอา
ตัวไว้ อันเขตแดนที่ไว้แล้วในข้อ ๕ ที่หนังสือสัญญาอนุญาตให้คน
ซึ่ง อยู่ใน บังคับ แซนซีแอตกริบบดก เทียวไป มา โดยสะดวก ไม่มี ผู้ ขัด
ขวาง แต่จะต้องมีหนังสือกงสุลแซนซีแอตกริบบดก เขียนเป็นภาษา
ไทยว่าคนนั้น ขอนนรบุรุษอย่างนามขระตั้งนั้น แล้วจะต้องให้เจ้า-
พนักงานฝ่ายสยามประทับตราหนังสือให้ ไปเป็นสำคัญด้วย แต่จะ
เทียวไปในประเทศสยามนอกจากทางกำหนดไว้ จะต้องให้กงสุลถามผู้
ว่าที่แทนกงสุลแซนซีแอตกริบบดก ขอหนังสือเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม
ให้แก่ผู้นั้นไป แต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะต้องให้หนังสือแก่ผู้ ทมาขอ
ทุกครั้ง เว้นไว้แต่ปัญญาแก่กงสุล ถ้าผู้ว่าที่แทนกงสุลแซนซีแอตกริบ-
บดก เห็นไม่ควรจะให้ก็ให้ไม่ได้

๑ ข้อ ๘ ว่า คนในไต่บังคับแซนซีแอตกริบบดก จะเช่าเรือน
ที่บานที่เรือนที่สวนที่ไร่นากันได้ จะขอเรือนชอบานชอล้วนชอไรชอนา
แต่จะปลูกตึกปลูกโรงเรือนก็ได้ แต่ที่ในเขตแดนที่กำหนดไว้แล้วใน
ข้อ ๕ เว้นไว้แต่ที่ใกล้กำแพงเมืองสยามใน ๒๐๐ เส้น คือ ๕ ไมล์
อังกฤษนั้น ขออยู่ถึง ๓๐ ปีจึงขอได้ ถ้าอยู่ยังไม่ถึง ๓๐ ปี ท่านเสนา-
บดีฝ่ายสยามยอมให้ชอที่ชอเรือนชอได้ แต่เมื่อคนอยู่ในบังคับแซน-
ซีแอตกริบบดกจะชอที่เรือนนั้น จะต้องบอกแก่กงสุล ๆ จะได้บอกแก่

เจ้าพนักงานฝ่ายด้าย - เจ้าพนักงานฝ่ายด้ายกับกงตั้ง เห็นว่าคนท
จะชอกเรอหนนเป็นคนจะทำมาหากินโดยจริง เจ้าพนักงานฝ่ายด้าย
กับกงตั้ง ก็จะช่วยว่ากล่าวให้ ช้อตามราคาสมควร แล้วจะได้ดูแล
บกทวดท แล้วเจ้าพนักงานจึงจะให้ ทินนแก่ชาวประเทศเช่นชแอคก
ระบบลกลู ซอนน แล้วจะฝากฝังเจ้าเมืองกรมการให้ช่วยดูแลทำนุบำรุง
ด้วย แต่ให้ผู้ที่ไปอยู่นนพงบงคบบัญชาเจ้าเมืองกรมการตาม
กฎหมายที่บัญญัติธรรม ค่าธรรมเนียมที่ท่านทำไรทำสวนราชฐรบ้าน
นนเมืองนนตองเดี่ยวอย่างไร ก็ให้คนในบังคับเช่นชแอคกริบบดกเดี่ยว
ตามชาวบ้านนนเมืองนน ถ้าครบกำหนด ๓ ปีแล้ว ผู้ชอกที่อยู่นไม่มี
ทุอรอน ถ้าแซเชื่อนเดี่ยวไม่ตงการปลดกร้าง ท่านเด่นาบตีฝ่ายด้าย
จะคนเงินค่าทให้ จะตดดินคนเขาทนนเดี่ยว อนึ่งคนในบังคับเช่นชแอ
คกริบบดกจะมาทำการในประเทศด้าย มีต้นว่าจะไปเที่ยวหาแร่แล
ชุกแร่ถลุงแร่ตองตุก็ได้ แต่เมื่อจะทำการแร่นั้น จะต้องทำหนังสือ
ตัญญา พร้อมด้วยกงตั้งเช่นชแอคกริบบดก แต่เจ้าพนักงานฝ่าย
ด้าย จะขอเดี่ยวค่าธรรมเนียมให้พอสมควรที่จะทำได้ อนึ่งคนใน
บังคับเช่นชแอคกริบบดก จะตงการวิชาอย่างยุโรปให้เป็นประโยชน์
ด้วยบัญญัติแต่ผลมอต่าง ๆ ที่คำอังกฤษเรียกว่าแมนยแฝกเตอ เว้นไว้
แต่กฎหมายประเทศด้ายห้ามปรามไม่ให้ท่านน ทนออกกฎหมาย
ด้ายห้ามหนักทำได้ แต่เมื่อจะทำการนั้น ๆ จะต้องทำหนังสือตัญญา
แก่เจ้าพนักงานฝ่ายด้ายพร้อมด้วยกงตั้งเช่นชแอคกริบบดก ว่าขอ
เดี่ยวค่าธรรมเนียมพอสมควรที่จะทำได้

๑ ข้อ ๘ ว่า เมื่อคนอยู่ในบังคับเช่นชแอคกริบบดกจะมา

อยู่นานๆ ในประเทศสยาม จะเกิดความตั้งหนึ่งตั้งใดกับตัวคนใน
 ประเทศสยาม จะต้องไปฟ้องต่อกงสุตเช่นซิแอตกริบบัตกก่อน เมื่อ
 กงสุตพิเคราะห์ความถูกต้องแล้ว จะช่วยว่าความนั้นให้สำเร็จโดยดี
 แต่เมื่อคนในบังคับสยามจะมีความตั้งหนึ่งตั้งใด กับชาวเช่นซิแอตกริบ
 บัตก ก็ให้กงสุตเช่นซิแอตกริบบัตกฟ้องเอาความนั้นมาตัดสิน โดยดี
 ถ้าตัดสินไม่ได้ ก็ให้กงสุตเช่นซิแอตกริบบัตกไปบอกแก่เจ้าพนักงาน
 ฝ่ายสยาม แต่ให้คนทั้งสองฝ่ายปรึกษากันถกถวนแล้วจึงตัดสินตาม
 สมควร

ฯ

๑ ข้อ ๓๐ ว่า ถ้าแต่คนอยู่ในใดบังคับทั้งสองฝ่าย มีคนมา
 ฟ้องว่าทำความผิดข้อใหญ่ตั้งใดตั้งหนึ่งในประเทศที่ไปอยู่นั้น ให้เจ้า
 เมืองกรรมการจับตัวผู้นั้นมาส่งต่อกงสุตทำโทษตามกฎหมายประเทศ
 ของผู้ทำผิด ถ้าให้กงสุตส่งตัวคนซึ่งทำผิดไปถึงเมืองของผู้ทำผิดนั้น
 ให้ตัดสินทำโทษคนทำผิดนั้น ถ้าแต่คนชาวประเทศทั้งสองฝ่ายทำผิด
 เล็กน้อยในประเทศที่ไปอยู่ ให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศนั้นไปฟ้องความ
 ต่อกงสุต ๆ ต้องชำระให้ ถ้าจะไล่คนที่ทำผิดนั้นจากประเทศ แต่จะ
 ปรับใหม่ให้เสียเงินให้ตามโทษนั้น

ฯ

๑ ข้อ ๓๑ ว่า ถ้าแต่พวกโจรมาตีเรือคนในบังคับเช่นซิแอตกริบ
 บัตก ซึ่งมาค้าขายในใดใกล้ประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรรมการ
 ในบ้านเมืองที่อยู่ใกล้นั้น ถ้าได้ข่าวดังนั้นแล้ว อย่าได้นอนใจให้ช่วย
 จับโจรพวกนั้นโดยเร็วมากกระทำโทษเสีย แต่ของทั้งปวงซึ่งโจรเอาไป
 นั้น ก็ให้เอาของนั้นมอบให้ต่อกงสุต ๆ เช่นซิแอตกริบบัตก จึงจะ
 คืนของนั้นให้แก่เจ้าของ ถ้าเกิดเหตุมีโจรมาปล้นเอาของชาวเช่นซิแอ

ตกรับบดก ทอยบอบก ซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมือง
 กรมการจับเอาตัวโจรฉนนมากระทำเหมือนเช่นว่าแล้วแต่หลัง ถ้าเจ้า
 เมืองกรมการมีพยานว่าได้ช่วยจับโจรโดยเต็มกำลังแล้วไม่ได้ตัวไม่ได้
 ของด้วย ผู้ที่เสียเรือเสียของจะมาเอาเงินค่าของหายนั้นแก่เจ้าเมือง
 กรมการเอาไม่ได้ ถ้ากำนันแดนคนไทยที่จะไปประเทศเช่นซีแอตติกริ-
 บับดกนั้นจะเกิดเหตุตั้งความมาก่อน ชุขนางในประเทศเช่นซีแอตติกริ-
 บับดกก็จะช่วยชื้อเหมือนกัน ๗

๑ ข้อ ๑๒ ว่า เมื่อกงสุตเช่นซีแอตติกริบับดกจะเขียนหนังสือไป
 ถึงเจ้าพนักงานฝ่ายไทย ขอให้จับลูกเรือชาวเช่นซีแอตติกริบับดกทำผิด
 ฎาคนซึ่งอยู่ในไต่บังคับเช่นซีแอตติกริบับดก ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทย
 ช่วยจับผู้ทำผิดให้ตามกงสุตขอหนี แต่ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยช่วย
 กงสุตเช่นซีแอตติกริบับดก เมื่อคนในบังคับเช่นซีแอตติกริบับดกเกิด
 ฎวาทกนชน ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปช่วยกงสุตระงับแต่พอจะระงับ
 ได้ แต่เมื่อคนอยู่ในไต่บังคับไทยทำผิดตั้งหนึ่งตั้งใด จะหนีไปอาไศรย
 อยู่ด้วยคนในไต่บังคับเช่นซีแอตติกริบับดก ซึ่งเข้ามาอาไศรยอยู่ใน
 ประเทศสยาม ฎาหนีไปอยู่ในเรือชาวประเทศเช่นซีแอตติกริบับดกก็
 ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปฟ้องต่อกงสุตเช่นซีแอตติกริบับดก ถ้ามี
 พยานว่า ทำผิดจะหนีไปอยู่ด้วยคนในบังคับเช่นซีแอตติกริบับดกจริง
 กงสุตจะสั่งให้จับตัวคนผู้ทำผิดนั้นให้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย แต่คน
 ทงต้องฝ่ายห้ามไม่ให้บังคับกันเลย ๗

๑ ข้อ ๑๓ ว่า ถ้าคนในบังคับเช่นซีแอตติกริบับดกจะมาทำมาหา
 กินอยู่ในประเทศสยาม มาเป็นหนี้ไม่มีเงินจะให้ใช้หมด ก็ให้กงสุต

เช่นซิแอตกริบบติกเอาตั้งของทงปวงทงต้นของผุ้หนมาเฉตยแบ่งบัน
 ให้แก่เจ้าหนตามคตมากแตคตน้อย ถ้าถูกหนนหมทรพยตั้งของอยู่
 ต่างเมือง กงตั้งเช่นซิแอตกริบบติกจะไม่เพิกเฉย จะเร่งเอาตั้งของ
 หนมาแจกจ่ายให้แก่เจ้าหนด้วย แต่ให้ท่านเด้นาบตีฝ่ายสยามช่วยกัน
 ด้วย ถ้าคนชาวประเทศสยามเป็นหนคนในบังคับเช่นซิแอตกริบบติก
 ไม่มีเงินจะใช้ ให้หมค เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะเอาทรพยตั้งของทง-
 ปวงทงต้นของหนทเป็นถูกหนนมาเฉตยแบ่งบันให้แก่เจ้าหน เหมือน
 อย่างกงตั้งเช่นซิแอตกริบบติกจะคตต้นคนชาวประเทศเช่นซิแอตกริ-
 บบติกซึ่งเป็นหนไม่มีเงินจะให้หนเหมือนกัน

๐ ข้อ ๑๔ ว่า ถ้าคนอยู่ในไต่บังคับสยามไปเป็นหนคนชาวประ-
 เทศเช่นซิแอตกริบบติก แลจะไม่ให้เงิน ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่าย
 สยามจงช่วยตั้งเคราะห์เจ้าหนให้ไต่เงินคั่นกดับมา ถ้าแตคนในไต่
 บังคับเช่นซิแอตกริบบติกเป็นหนคนฝ่ายสยาม ก็ให้กงตั้งเช่นซิแอ-
 ตกริบบติกช่วยตั้งเคราะห์เจ้าหนฝ่ายสยามเอาเงินคั่นให้เหมือนกัน

๐ ข้อ ๑๕ ว่า ถ้าคนชาวประเทศสยามไปตายในประเทศเช่น-
 ซิแอตกริบบติก ถ้าคนในบังคับเช่นซิแอตกริบบติกมาตายในประเทศ
 สยาม ก็ให้เจ้าพนักงานตั้งตั้งของ ๆ ผุ้หนถึงผู้เป็นเจ้าพนักงานทแแจก
 ทรพยมรฎกคนทตายนั้น ถ้าคนซึ่งตายไปนั้น เมื่อยังเป็นอยู่หาได้
 ตั้งไว้ไม่ ก็ให้มอบตั้งของ ๆ ผู้ตายให้แก่เจ้าพนักงานเหมือนอย่างให้
 แก่ประเทศอื่น ๆ ทเป็นไมตรีต้นทกัน

๐ ข้อ ๑๖ ว่า เรือรบประเทศเช่นซิแอตกริบบติกจะเข้ามาทอด
 อยู่ได้แต่เพียงหน้าด่านเมืองสมุทรปราการ ถ้าจะชนมาให้ ถึงกรุงเทพ

มหานคร ให้บอกแก่ท่านเสนาบดีฝ่ายซ้ายให้รู้ก่อน ถ้าท่านเสนาบดี
ฝ่ายซ้ายยอมให้ชนมาจอดอยู่ที่ไหนก็ชนมาจอดได้

๑ ขย ๓๗ ว่า ถ้าเรือลูกค้าชาวประเทศแชนซีแอตกริบบดก
ซำรุกไป จะเข้ามาในประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรมการช่วยให้
เขาอยู่ซ่อมแปดงใหม่ เพื่อจะให้ไปตั้งที่จะไปนั้น ถ้าเรือชาวแชน-
ซีแอตกริบบดกจะมาแตกที่ชายทะเลประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรม-
การซึ่งอยู่ที่ไหน เมื่อใด ยินชาวตั้งนั้น ไปช่วยส่งเคราะห์ พวกเรือ
แชนซีแอตกริบบดก แดเอามาเดียงดูรักษาไว้ก่อน แดให้ช่วยรักษา
คนแดนของกับเรือที่แตกนั้นตามแต่ได้ แดให้บอกแก่กงสุลว่าเจ้าเมือง
กรมการได้ช่วยเอาใจได้ แดเพื่อ เจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายแลกงสุล ตั้ง
พวกเรือที่แตกนั้นถนอมถนอมเขา แดตั้งของที่เรือแตกนั้น ให้
กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายช่วยกัน ถ้าเกิดความชนเพราะเรือที่แตก
นั้น ก็ให้ช่วยตัดสินให้เรียบร้อย

๑ ขย ๓๘ ว่า ถ้าเรือชาวประเทศแชนซีแอตกริบบดกได้เสียค่า
ธรรมเนียมเขาเขาออกตามที่จะไปข้างนั้น ก็จะไม่ต้องเสียค่า
ธรรมเนียมอื่นประการใดเลย เมื่อเข้ามาจอดที่เมืองจะออกไปก็ดี เรือ
ชาวประเทศแชนซีแอตกริบบดกให้ มีประโยชน์เหมือนด่าเกาเงิน แด
เรือฝ่ายซ้ายเรือของเมืองใด ๆ ที่เป็นไมตรีที่สนิท

๑ ขย ๓๙ ว่า ถ้าสินค้าเขาซึ่งเรือชาวประเทศแชนซีแอตกริบบ-
ดกจะเอามาขายในกรุงเทพมหานคร จะต้องเสียภาษีไม่ให้มากกว่าร้อยละ
สาม จะเสียเป็นของฤจะเสียเป็นเงินสดแต่ใจเจ้าของจะยอมเสีย
ถ้าราคาตั้งของไม่ตกลงกัน ต้องไปบอกกงสุลแชนซีแอตกริบบดก

จะเรียกพ่อค้าคนหนึ่งญาติของคน เจ้าพนักงานฝ่ายสยามก็จะเรียก
พ่อค้าคนหนึ่งญาติของคนช่วยตราค่าพ่อค้าสมควร เมื่อเดี่ยค่าธรรมเนียม
ร้อยละสามนั้นแล้ว ของสินค้าจะขายได้ทีหนึ่งมากญาติหนึ่งน้อย ก็
ตามแต่ใจเจ้าของ แต่ไม่ต้องเดี่ยค่าธรรมเนียมอื่นนอกจากนั้นเลย
ถ้าคนชาวประเทศแอฟริกาเอตริกิบบติกเอาสินค้ามาขายณกรุงเทพมหานคร
ขายไม่ได้จะคนกดปล่อยออกไป ก็ให้เจ้าพนักงานคนค่าธรรมเนียม
ที่เดี่ยไว้ให้แก่อุตค้าชาวประเทศแอฟริกาเอตริกิบบติกไป ถ้าถูกค้า
ได้เอาสินค้าจะมาขายในกรุงเทพมหานคร แต่ไม่ได้เอาออกจากเรือ
แต่เอาขาย จะเอาสินค้ากดปล่อยไปเดี่ย ก็ไม่ให้เดี่ยค่าธรรมเนียม
เลย แต่ค่าธรรมเนียมอื่นนอกจากร้อยละสามนั้น จะไม่ให้เดี่ยเมื่อ
ขายแก่คนไทยนั้นเลย ๖๖

๑ ข้อ ๒๐ ว่า ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเดี่ยเพราะของที่เกิดใน
ประเทศสยาม ที่จะเดี่ยเมื่อยังไม่ลงเรือก็ดี ถ้าเมื่อจะลงเรือก็ดี ก็
เดี่ยให้ตามพิกัดภาษีที่กำหนดไว้ในพิกัดหนังสือสัญญาของสินค้า
ทุกอย่างที่เกิดในประเทศสยามที่ต้องเดี่ยค่าธรรมเนียมขาออกตามพิกัด
แล้วไม่ต้องเดี่ยภาษีใน ถ้าค่าธรรมเนียมสิ่งอื่นสิ่งใดในตำบลใดๆใน
ประเทศสยาม แลของสินค้าที่เกิดในประเทศสยามที่ได้เดี่ยภาษีใน
แล้วจะไม่ให้เดี่ยค่าธรรมเนียมตามพิกัดที่จะไปข้างหน้า ถ้าภาษีอื่น
สิ่งใดสิ่งหนึ่งเลย ยังไม่ลงเรือถ้าเมื่อลงเรือแล้ว เจ้าพนักงาน
ฝ่ายสยามจะเรียกภาษีสิ่งของที่ยังไม่มีใบพิกัดที่ติดอยู่กับท้ายหนังสือ
สัญญานักได้ จะตั้งภาษีชนิดใหม่พ่อค้าสมควรก็ได้ ๖๗

๑ ข้อ ๒๑ ว่า ถ้าชาวประเทศแอฟริกาเอตริกิบบติกเดี่ยค่าธรรมเนียม-

นิยมซึ่งวามาแล้วแต่หลัง แลจะไม่ให้เพิ่มชนในภายหน้า ยอมให้ชาว
ประเทศแชนซีแอตกริบบติกเอาของสินค้าเข้ามาในประเทศสยาม ญา
ออกไปขายที่จะไม่ได้คือห้าม เมื่อวันประทับตราหนังสือสัญญา
อนึ่งเข้าปลาแดดเกลือของลำตังหนท ในกรุงเทพมหานครถ้าไม่บริบูรณ์
มีกฎหมายประกาศห้ามไม่ให้ออกไปก็ได้ แต่ว่าเมื่อจะมีหมายประ-
กาศนั้นต้องกำหนดไว้ ให้ลูกค้าชาวประเทศแชนซีแอตกริบบติก
หนดเสียก่อน ๓๐ วัน ถ้าลูกค้าใด ขอขอเหตุผลอันใดก่อนกำหนดประ-
กาศนั้นแล้ว ก็ให้บอกแก่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามให้รู้ ถ้าได้ความจริง
ว่าขอไว้ก่อนห้ามแล้ว จึงนับทุกออกไปได้ เงินทองแดดเลี้ยงอาหาร
ของสำหรับตัวเข้ามาในประเทศสยามไม่ต้องเสียภาษี ถ้าเมื่อวานไป
ภายหน้า ท่านเด่นาบตีจะเห็นควรลดค่าธรรมเนียมสินค้าขาเข้าขาออก
กับชาติใด ๆ ก็ให้ลดแก่พวกลูกค้าชาวประเทศแชนซีแอตกริบบติกให้
เหมือนกัน

๑ ข้อ ๒๒ ว่า กงสุลแชนซีแอตกริบบติกจะต้องบังคับลูกค้าแดดพวก
เรือฝ่ายประเทศแชนซีแอตกริบบติก ให้ตามกฎหมายที่จะว่าต่อไปข้าง
หน้าในหนังสือสัญญา แลให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามช่วยกงสุลในการ
ด้วย ถ้าผู้ใดทำผิดหนังสือสัญญา กงสุลแชนซีแอตกริบบติกจะปรับ
ให้เสียเงิน เงินที่ปรับใหม่นั้นให้เป็นส่วนของฝ่ายประเทศสยาม

๑ ข้อ ๒๓ ว่า ถ้าท่านเด่นาบตีฝ่ายสยามได้ยอมให้เมืองใด ๆ ญา
ต่อไปภายหน้าจะยอมแก่เมืองอื่น ๆ ประการใด ก็ต้องยอมให้ชาวประ-
เทศแชนซีแอตกริบบติกเหมือนกัน

๑ ข้อ ๒๔ ว่า เมื่อพ้น ๑๒ ปีแล้ว ตั้งแต่ประทับตราเปิด
หนังสือสัญญาแล้ว ฝ่ายสยามแดดฝ่ายประเทศแชนซีแอตกริบบติก

จะขอเปลี่ยนแปลงข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญา ฎีกาในกฎหมายค้าขาย แด
พดตภาษทตคอยู่ในท้ายหนังสือสัญญา แดกฎหมายที่จะทำต่อไป
ภายหน้า เมื่อได้บอกให้รู้ก่อนหนึ่ง จะตั้งขุนนางฝ่ายซ้ายฝ่ายขวา
แอกกริบ बदกเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมตามแต่จะเห็นควรกันทั้งสองฝ่าย ๗๖

๑ ข้อ ๒๕ ว่า หนังสือสัญญาเขียนไว้ทั้งอักษรไทยอักษรอง
กฤษ ร้อยผนึกประทับตราไว้ด้วยกัน แต่อักษรอังกฤษนั้นเป็นภาษา
กลางเป็นทอทางด้วยกันทั้งสองฝ่าย หนังสือสัญญาใช้ใดตั้งแต่ประ
ทับตราผู้นานาททั้งสองฝ่ายไป หนังสือสัญญาจะต้องออกไป
ประทับตราสำหรับประเทศเช่นซิแอตกริบ बदก กลับมาเปลี่ยนกันใน
กรุงเทพมหานครในระหว่าง ๑๘ เดือนตั้งแต่วันทำไว้ นั้น แดผู้นานา
นาทฝ่ายซ้ายฝ่ายขวาซิแอตกริบ बदก ได้ทำหนังสือสัญญา เขียน
เป็น ๕ ฉบับลงชื่อประทับตราไว้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทำไว้ ณ กรุงเท
พมหานคร อมรรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา ณวันจันทร์เดือนสิบเอ็ด
แรมสามค่ำ ปีมเมียะนักษัตรสัมฤทธิศก จุศศักราชพันสองร้อยยี่สิบ
ภาษาอังกฤษเป็นวันยี่สิบห้าในเดือนออกโตเบอร์ ศฤศศักราชพัน
แปดร้อยห้าสิบแปดปี ๗๗

- (ลงชื่อประทับตรา) กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
- (ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์
- (ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาพระคลัง
- (ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาอมราช
- (ลงชื่อประทับตรา) พระยาวรรพวงษ์พิพัฒน์

กฎหมายสำหรับพ่อค้าชาวประเทศ

แซนซีแอตทิกริบบติก

ซึ่งจะเข้ามาค้าขายทำมาหากินในประเทศสยาม

ต้องทำตามกฎหมายนี้

๑ ข้อ ๑ ว่า กบัตินนายเรือพ่อค้าชาวประเทศแซนซีแอตทิกริบบติก ซึ่งเข้ามาค้าขายในประเทศสยาม เมื่อเข้ามาถึงนอกด่านจะทอดมือใช้คนเข้ามาบอกแก่เจ้าพนักงาน ถ้าจะเอาเรือเลยเข้ามานำด่านเมืองสมุทรปราการก็ได้ แต่จะต้องมาบอกแก่เจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทรปราการว่าเรือมาแต่ประเทศนั้นๆ มิตรูกเรียกคนขึ้นกับบอก ทอดมือที่หน้าด่านเมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องมอบขึ้นใหญ่แด่กระสุนดินดำแก่ขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม แล้วต้องมีขุนนางกรมการฝ่ายสยามกำกับเรือขึ้นมาจนถึงกรุงเทพมหานคร

๒ ข้อ ๒ ว่า ถ้าเรือถูกค้าประเทศแซนซีแอตทิกริบบติก เลยเกินด่านเมืองสมุทรปราการขึ้นมา มิได้เอาขึ้นแด่กระสุนดินดำชนไว้ที่เมืองสมุทรปราการตามกฎหมายนี้ ต้องเอาเรือกลับลงไปเอาขึ้นแด่กระสุนดินดำชนไว้ที่เมืองสมุทรปราการ แล้วจะต้องปรับใหม่มิให้เกินเงิน ๘๐๐ บาท ด้วยไม่ฟังกฎหมายนี้ ถ้าเอาขึ้นแด่กระสุนดินดำชนไว้ที่เมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องปล่อยเรือให้ขึ้นมาค้าขายที่กรุงเทพมหานคร

๑ ข้อ ๓ ว่า ถ้าเรือถูกค้าอยู่ใน ไต่บังคับ แชนซีแอตกริบบดิก
 ชนมาทอดล้อมอกกรุงเทพมหานครแล้ว ถ้าไม่ได้เป็นวันพระของชาว
 ประเทศแชนซีแอตกริบบดิก กัปตันนายเรือต้องเอาหนังสือสำหรับค้า
 แด่บาณชั่งของซึ่งมีเข้ามาในท่าเรือมอบให้แก่กงสุลแชนซีแอตกริ-
 บบดิกใน ๒๕ ชั่วโมง กงสุลแชนซีแอตกริบบดิกจะได้เอาบาณชั่งไป
 ให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามที่ใดเรียกภาษี แล้วเจ้าพนักงานคนนั้นต้องให้
 หนังสือสำหรับเปิดวางในเวลานั้น ถ้ากัปตันนายเรือมิได้ตั้งหนังสือ
 แด่บาณชั่งของใน ๒๕ ชั่วโมงนั้น ฤๅส่งบาณชั่งไม่ครบจำนวนตั้ง
 ของในท่าเรือ นั้น จะปรับใหม่มิให้เกินเงิน ๕๐๐ บาท แต่ว่ายอม
 ให้กัปตันนายเรือเก็บบาณชั่งของที่หลงลืมในระวาง ๒๕ ชั่วโมง ตั้ง
 แต่ได้ตั้งหนังสือถึงกงสุลนั้นไม่ปรับใหม่ ๖๖

๑ ข้อ ๔ ว่า ถ้าเรือถูกค้าประเทศแชนซีแอตกริบบดิก เปิด
 รวางขนสินค้าก่อนยังมิได้ตั้งหนังสือเปิดวาง แด่กงสุลขายตั้งของ
 ในกรุงเทพมหานครก็ดี นอกดินดอนก็ดี ฤๅตั้งของลงมิได้เสียภาษี
 ในกรุงเทพมหานครก็ดี นอกดินดอนก็ดี จะปรับใหม่มิให้เกินเงิน ๘๐๐
 บาท แด่ตั้งของที่ตกขายแด่กงสุลของลงเรือนั้นรับเอาให้หมดก็ได้ ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า เมื่อเรือประเทศแชนซีแอตกริบบดิก ชนของ ออก
 แล้ว บันทุกของที่ออกไปเสร็จแล้ว เสียภาษีให้เสร็จแล้ว ไต่ให้
 บาณชั่งแก่กงสุลครบตั้งของแล้ว ถ้าไม่ได้เกี่ยวของตั้งใด ๆ ต้องมี
 เบิกดองอักษรไทยตั้งให้กงสุล ๆ คั้นหนังสือสำหรับค้า ให้กัปตันนาย
 เรือบดอยเรือให้ดองไปเมืองสมุทรปราการ ต้องมีเจ้าพนักงานฝ่าย

ดํยยามทเมืองสมุทรปราการ ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายดํยยามทเมืองสมุทรปรา-
การไปตรวจจุดทเรือชาวประเทศแชนซีแอตกริบบดกแดง บินแดงระ-
ดุนดินดำทเอาขึ้นไว้นั้นสั่งให้กบัตันนายเรือไป

๐ ข้อ ๖ ว่า เจ้าพนักงานฝ่ายดํยยามซึ่งเปนชุระเรียกภาษาเข้า
ซาออก ในเรือชาวประเทศแชนซีแอตกริบบดกนนั้น จะต้องมีหนังสือ
ประทับตราเจ้าภาษีดําหรับตัวให้เปนที่สังเกตได้เมื่อเปนชุระเรียกภาษี
นนั้น แดเจ้าพนักงานทจะขึ้นไปตรวจจุดดั่งของในเรือชาวประเทศแชน-
ซีแอตกริบบดกนนั้น ให้ขึ้นไปตรวจจุดแต่คราวละสองคน เว้นแต่ท
ควรจะเพิ่มเติมคนไปให้มาก ก็จะไปใหม่แต่ยกเอาดั่งของทต้อง
ห้าม ในเรือชาวประเทศแชนซีแอตกริบบดกนนั้น จะลงไปให้มาก
หลายคนก็ได้

- (ลงชื่อประทับตรา) กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
- (ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาศรีวิสุธิวงษ
- (ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาพระคลัง
- (ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยามราช
- (ลงชื่อประทับตรา) พระยาวรพงษ์พิพัฒน์

พิกัดภายนอกแลใน

ที่จะเรียกเอาตามหนังสือสัญญา

๑ ข้อ ๓ เป็นพิกัดสินค้าภายในไม่ต้องเสียเลย		เสียแต่เมื่อลง	
เรือ เสียอย่างน		ระ	
ท ๑ งาช้าง	ห้าบาท ๑๐ บาท	ท ๑๖ หนังเฒ่า	ห้าบาท ๑๑ ดั่ง
ท ๒ รัง	ห้าบาท ๖ บาท	ท ๑๗ ออกจาก	ห้าบาท ๑ บาท
ท ๓ นรมาค	ห้าบาท ๕๐ บาท	ท ๑๘ กระตอง	
ท ๔ กระวาน	ห้าบาท ๑๕ บาท	ตะกั่วหน้า	ห้าบาท ๑ บาท
ท ๕ เรือ	ห้าบาท ๖ บาท	ท ๑๙ ปลิงทะเล	ห้าบาท ๓ บาท
ท ๖ หอยแมลงภู่	ห้าบาท ๑ บาท	ท ๒๐ กระเพาะปลา	ห้าบาท ๓ บาท
ท ๗ ชนกกกระทง	ห้าบาท ๑๐๑ ดั่ง	ท ๒๑ รังนกชน	สิบเอ็ดดั่ง
ท ๘ หมากแห้ง	ห้าบาท ๑ บาท	ท ๒๒ บักนกกกระทง	ร้อยดะ ๖ บาท
ท ๙ กรักขี	ห้าบาท ๒๑๑ ดั่ง	ท ๒๓ ดีเด็ด	ห้าบาท ๒๑๑ ดั่ง
ท ๑๐ หปลาดาว	ห้าบาท ๖ บาท	ท ๒๔ เบจ	ห้าบาท ๒๑๑ ดั่ง
ท ๑๑ หปลาดำ	ห้าบาท ๓ บาท	ท ๒๕ พงทลาย	ห้าบาท ๒๑๑ ดั่ง
ท ๑๒ ผลกระเบา	ห้าบาท ๒๑๑ ดั่ง	ท ๒๖ กายาน	ห้าบาท ๕ บาท
ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยดะ ๑๐ บาท	ท ๒๗ เปลือกหาง	
ท ๑๔ กระตักโค		ไหล	ห้าบาท ๒๑๑ ดั่ง
กระบอ	ห้าบาท ๓๑๑ ไพ	ท ๒๘ เนื้อไม้	ห้าบาท ๒๑๑ บาท
ท ๑๕ หนังแรด	ห้าบาท ๒๑๑ ดั่ง	ท ๒๙ หนังกะเบน	ห้าบาท ๓๑๑ บาท

ท ๓๐	เขากวางแก่	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๑	เกิดดัดม	หาบตะ ๕	บาท
ท ๓๑	เขากวางอ่อน	ดัดเอาหนึ่ง		ท ๕๒	ครึ่ง	หาบตะ ๕	ตั้ง
ท ๓๒	หนังกวาง	ร้อยตะ ๘	บาท	ท ๕๓	บ้านใบ	หาบตะ ๒	ตั้ง
ท ๓๓	หนังทราย	ร้อยตะ ๓	บาท	ท ๕๔	ปลาแห้ง	หาบตะ ๒	ตั้ง
ท ๓๔	เอ็นเนื้อ	หาบตะ ๕	บาท	ท ๕๕	ปลาใบไม้	หาบตะ ๓	บาท
ท ๓๕	หนังโค			ท ๕๖	ฝาง	หาบตะ	ตั้ง
	กระบอ	หาบตะ ๓	บาท	ท ๕๗	เนื้อเค็มแห้ง	หาบตะ ๒	บาท
ท ๓๖	กระดูกข้าง	หาบตะ ๓	บาท	ท ๕๘	เปลือกโปดง	หาบตะ ๓	ตั้ง
ท ๓๗	กระดูกเสือ	หาบตะ ๕	บาท	ท ๕๙	ไม้แดง	หาบตะ ๒	ตั้ง
ท ๓๘	เขากกระบอ	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๐	ไม้ดำ	หาบตะ ๕	ตั้ง
ท ๓๙	หนังข้าง	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๑	เขาดำ	เกวียนตะ ๕	บาท
ท ๕๐	หนังเสือ	หีบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๒	เขาเปลือก	เกวียนตะ ๒	บาท

๐ ข้อ ๒ เป็นของที่เสียภาษีชั้นในตามพกคน ภาษนั้นจะเรียกมาก

ชั้นใบไม้ได้ เมื่อได้บันทึกเรือใบไม้ต้องเสีย

ท ๕๓	น้ำตาล			ท ๕๘	ถั่วทุกอย่าง	๓๒	เอาหนึ่ง
	ทรายขาว	หาบตะ ๒	ตั้ง	ท ๕๙	กุ้งแห้ง	๓๒	เอาหนึ่ง
ท ๕๔	น้ำตาล			ท ๖๐	งาเม็ดด	๓๒	เอาหนึ่ง
	ทรายแดง	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๖๑	ไหมดาว	๓๒	เอาหนึ่ง
ท ๕๕	ฝ้ายเม็ด			ท ๖๒	ขมิ้น	๓๕	เอาหนึ่ง
	ฝ้ายบด	ดัดบดหนึ่ง		ท ๖๓	ไขเนื้อ	หาบตะ ๓	บาท
ท ๕๖	พริกไทย	หาบตะ ๓	บาท	ท ๖๔	เกลือ	เกวียนตะ ๒	บาท
ท ๕๗	ปลาทู	หีบตะ ๓	บาท	ท ๖๕	ยาสูบ	หีบตะ ๒	ตั้ง

๑ ข้อ ๓ ว่า แต่บรรดาตั้งของทั้งปวง นอกจากพกดตทเขียนไว้
ในหนังสือตเตี้ยกนอยู่ในบ้านในเมืองเท่าไร ให้เรียกยื่นอยู่แต่เท่านั้น
อย่าให้เรียกเพิ่มทวชนไป แล้วย่าให้เรียกภาษีเป็น ๒ ชน เมื่อบัน-
ทุกตงเรือไม้ต้องเตี้ยภาษีอีก ๖๖

๑ ข้อ ๔ ว่า ถ้าเรือตูกค้าชาวประเทศแซนซีแอตทิกริบบลิค จะ
บันทุกเอาบันเตกกระสุนดินค้าเครื่องอาวุธต่าง ๆ ที่ต้องห้ามเข้ามาขาย
ในประเทศสยาม ห้ามมิให้ขายแก่ราษฎรอื่น ๆ ในประเทศสยาม ให้
ขายแก่เจ้าพนักงานในประเทศสยาม ถ้าเจ้าพนักงานในประเทศสยามไม่
ซื้อเอาไว้ ก็ต้องเอาบันเตกกระสุนดินค้าเครื่องอาวุธเหล่านี้กลับออก
ไป ถ้าแต่ท่านเตนาบตีฝ่ายสยามโปรดให้ขายแก่ผู้อื่นจึงขายได้ ๖๖

(ลงชื่อประทับตรา) กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยาพระคลัง

(ลงชื่อประทับตรา) เจ้าพระยามมราช

(ลงชื่อประทับตรา) พระยาวรพงษ์พิพัฒน์

(ลงชื่อประทับตรา) แซนซีแอตทิกริบบลิค

๑ เตเนตรผู้เปนใหญ่ฝ่ายแซนซีแอตทิกริบบลิค มีอักษรดำด้นเข้ามา
ทุกเกล้าทุกกระหม่อมถวายขอแก้ข้อสัญญา พระบาทสมเด็จพระปร-

เมณฑรมหาหมกุฏ พระเจ้าแผ่นดินสยามพระองค์ใหญ่ ได้มีพระบรม
 ราชโองการ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสั่งให้ท่านผู้ มีอำนาจทั้ง ๕ ท้าว
 หนึ่งคือสัญญาบัตร ไปปรึกษา กับ โอลิเวอร์ คริสตจักร กงสุลแห่งซีแอ-
 ดิกริบบติกตามแต่จะเห็นสมควรทั้งสองฝ่าย ผู้ มีอำนาจทั้งสองฝ่าย
 ได้ปรึกษาตกลงกันแล้วได้เขียนไว้ ในนี้ อักษรอังกฤษ ได้เขียนไว้
 ในท้ายสัญญาอักษรอังกฤษ อักษรไทยเขียนไว้ในท้ายสัญญาอัก-
 ษรไทย

- ๐ ข้อ ๑ กงสุลทั้งหลายในบังคับแห่งซีแอติกริบบติก
- ๐ ข้อ ๒ ขอเปลี่ยนว่า แดกงสุลจะต้องประกาศกฎหมายซึ่งมีใน
 หนึ่งคือสัญญาบัตร แดกฎหมายซึ่งจะมีต่อไปภายหน้า สำหรับคนในบัง-
 คับแห่งซีแอติกริบบติก ให้คนในบังคับนั้นรู้แต่ประพฤติตามด้วย
- ๐ ข้อ ๓ ขอเปลี่ยนว่า ข้อ ๑๐ ว่าถ้าแต่คนอยู่ในบังคับแห่งซี-
 แอติกริบบติก มีผู้ฟ้องว่า ทำการผิด ข้อใหญ่ตั้งใดสิ่งหนึ่งในประเทศ
 สยาม ให้เจ้าพนักงานในประเทศสยาม แดเจ้าเมือง กรมการ เมืองหน
 ตำบลนั้น จับตัวผู้นั้นมาส่งให้ กงสุลแห่งซีแอติกริบบติก ทำโทษแก่ผู
 นั้นตามกฎหมายแห่งซีแอติกริบบติก ถ้าต้องกฎหมายแห่งซีแอติก-
 ธิกริบบติก ให้ส่งออกไปประเทศแห่งซีแอติกริบบติก กงสุลจะตั้งตัวผู
 นั้น ซึ่งทำผิดไป ถึงประเทศแห่งซีแอติกริบบติก คือดูเบคมริเมน ญา
 แชนเบ็ค จะได้ตั้งอาญาตามกฎหมาย ถ้าแต่คนในบังคับแห่งซีแอ-
 ติกริบบติกทำผิดเล็กน้อยในแผ่นดินสยาม ให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศ
 สยามจับตัวมาส่ง ถ้าได้ความว่าผิดจริง แดกงสุลต้องชำระโทษ แด

ให้คนที่ทำผิดนั้นไปจากประเทศสยาม ถ้าปรับใหม่ให้เสียเงินตามโทษ
นั้น ถ้าแต่คนในบังคับไทยทำผิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่อคนในบังคับแฮนซี-
แอติกบริบติก ให้เจ้าพนักงานในประเทศสยามแต่เจ้าเมือง กรมการ
เมืองนั้น ตำบลนั้น จับตัวคนผิดส่งไปตามพนักงานจะได้ดังโทษปรับ
ใหม่ตามกฎหมายแผ่นดินสยามนั้น

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศโปรตุเกส แล ประเทศสยาม

๑ คัมภีร์ จุฬศักราช ๑๒๒๐ บีมเมียนักษัตรสัมฤทธิศก ความ
เจริญงมแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ

๑ ได้ทำคำสัญญาทางพระราชไมตรีแต่การค้าขาย แลทางที่จะใช้
เรือไปมาให้ถึงกัน ประเทศโปรตุเกสแลประเทศสยาม

๑ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล มกุฎราชกุมาร
วงษาศิวรกระษัตริย์วชิราวุธราชินิกโรดม จาคูรัตนบรมมหาจักร-
พรรดิราชสังกาศ บรมขรรมิกรมหาราชราชบรมนารถบพิตร พระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แลพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหา
จักรพรรดิบรมราชูปถัมภ์ ไชยเชษฐาธิราช บรมนาถบพิตร
รังสรรค์ มหันตวรเดโชไชยมโหฬารคุณ อดุลยเดชสรรพเทเวศรานุ-
รักษ์ บวรจุฬจักรพรรดิราชสังกาศ บวรขรรมิกรมหาราชบรมนารถบพิตร

พระบันเกล้าเจ้าอยู่หัวทงต้องพระองค์ณกรุงเทพมหานคร อมรรัตน-
 โกลีนาทรมหินทรายุทธยา ถ้าแดงความปราถนาที่จะทำหนังสือสัญญา
 กับกรุงโปรตุกอลด้วยทางค้าขาย แด่ทางที่จะไซ้เรือให้ ไปมาถึงกัน
 ให้ทางไมตรีทมิต่อกันไว้แต่ก่อนๆ ทงต้องพระนครหตayar้อยบีได้ค้มา
 แด่ฉนวนเจริญมั่นคงยิ่งขึ้นไป ครองเนาประเทศโปรตุกอลก็ได้เข้า
 มาค้าขายในประเทศสยาม ฝ่ายชาวประเทศสยามจะได้ ไปมาค้าขาย
 ในประเทศโปรตุกอล ตามทางที่ให้กับชาติยุโรปเบี่ยนอื่น ๆ ที่ไปมา
 ค้าขายกันนั้น ฝ่ายมหิศมายศติ ส้มเด็จพระเจ้ากรุงโปรตุกอลได้ทรง
 นบถอ โดยสุจริตค้อรบตั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามอันประ-
 เดิริชชกชวณทางพระราชไมตรี ส้มเด็จพระเจ้ากรุงโปรตุกอล จึง
 มีความปราถนาที่จะทำ โดยถวนถิตตาม พระราชดำริให้ชอบพระไทย
 ส้มเด็จพระเจ้ากรุงสยามทงต้องพระองค์ แด่อาณาประชาราษฎรทง
 ปวง เพราะฉนั้น ส้มเด็จพระเจ้ากรุงโปรตุกอล กับ พระบาทสมเด็จพระ
 พระปรเมนทรมหาอมกุฎ พระจอมเกล้าอยู่หัว เป็นพระเจ้าแผ่นดินสยาม
 พระองค์เอกทหนึ่ง แด่พระบาทสมเด็จพระบรมเรณทราเมศร์มหิศวเรศร์
 พระบันเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระเจ้าแผ่นดินสยามพระองค์ ทต้อง ร่วม
 พระราชดำริให้แด่พระราชประสงค์ทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี
 แด่ทางค้าขายทางเรือไปมาถึงกัน โดยมีนคง จะได้มีความศุขเจริญ
 ทางพระราชไมตรี อันสนิท ทมิต่อกัน แต่ก่อนมา ทงต้อง ประเทศ ค้
 ประเทศสยามแแต่ประเทศโปรตุกอล ให้ราษฎรทงต้องฝ่ายรู้ว่าจะมีผล
 ประโยชน์ ในทางค้าขาย เพราะฉนั้น ส้มเด็จพระเจ้ากรุงโปรตุกอล
 จึงได้ตั้งอติ โกลีนาทรมหินทรายุทธยา โกลีนาทรมหินทรายุทธยา เป็นผู้รับตั้งของ ส้มเด็จพระเจ้ากรุงโปร-

คุกอด มีอำนาจอันเต็มใน เมืองจีน กอแมงตาโตรคาอระเตง โปรตุเกศ
 เติงเบงโตติเอพี เป็นราชทูตเชิญพระราชดำรัสเข้ามาจำเริญทาง
 พระราชไมตรีขอทำหนังสือสัญญา จึงพระบาทสมเด็จพระปรมนทร-
 มหามกุฏ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แดพระบาทสมเด็จพระบรมเรณทรา-
 เมศร์มหิศวเรศร์ พระบรมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงส่งพระองค์ พร้อมกับ
 ความคิดพระราชวงษานุวงษแด่ราชทูตของชุดพระบาททรงโปรด มอบ
 พระราชดำริห์ แดพระราชประสงค์ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง
 วงษาธิราชธนีท แทนพระราชวงษานุวงษ ๑ แดไว้โปรดเกล้าฯ ให้
 เจ้าพระยานิกรบดินทร มหัทธรมหากถยานมิตร ทัดมุนายก ผู้สำเร็จ
 ราชการหัวเมืองฝ่ายเหนือ แดฝ่ายตวันตก ตวันออก เียงเหนือ ทงดิน ๑
 เจ้าพระยาจักรีวิชัยวงษ สมนัดพงษ์พิศุทธ มหาบุรุษรัตโนดม ว่าที่สมุห
 พระกระธาโหม ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองปากใต้ ผังทเด
 ฝ่ายตวันตก ทงดิน ๑ เจ้าพระยารัตนวงษมหาโกษาธิบดี ว่าที่พระคลัง
 ผู้สำเร็จราชการ บังคับบัญชา หัวเมือง ผังทเด ฝ่าย ตวันออก ทงดิน ๑
 เจ้าพระยามรราชชาติเด่นางคนรินทรมหัทธราชธิบดี เป็นผู้สำเร็จราช-
 ราชการกรมเมือง ๑ พระยารัตนวงษพิพัฒน์ จางวางมหาตเด็กฝ่าย ๑
 เป็นหกด้วยกันมีอำนาจอันเต็ม ปฤกษาว่าทำสัญญาเป็นขุระฝ่ายกรุง
 สยาม ฝ่ายหิศมายิศัดสมเด็จพระเจ้ากรุงโปรตุกอด ได้ตั้งให้ อิติโต-
 โรฝรังดี โกยิมะรัง ผู้บังคับการเมืองมเกาเป็นราชทูตมีอำนาจอันเต็ม
 ปฤกษาทำสัญญาในขุระผู้ครองกรุงโปรตุกอด ท่านผู้รับตั้งฝ่ายสยาม
 ทงหกก็ได้ส่งพระราชหัตถเลขา ดำแดงความพระราชทานอำนาจแล้ว
 ทรงประทับพระราชตัญจนกรตั้งให้ อิติโต โร ฝรังดี โกยิมะรังดู ฝ่าย

อิตติโคโรฝรั่งดีโกยิมะรังก็ไคตั้งหนังสือตราตง ทม อานาท มาแต่เมือง
โปรตุกอล ให้ท่านเสนาบดีฝ่ายซ้ายมดู เห็นถกตองพร อมกันทงตอง
ฝ่าย ผู้รบตั้งทงตองฝ่ายใดตกลงกันตามขอตัญญาทเขียนไว้ต่อไป
ข้างนาน ๖๖

๑ ข้อ ๓ ว่า ทางพระราชไมตรีหิศมายิศคีตสัมเด็จพระเจ้ากรุง
โปรตุกอลท ๕ ทงตมเด็จพระเจ้าแผ่นดินโปรตุกอลทจะตีบพระวงษ
แต่พระราชอิศริยยศต่อไปภายหน้า กับพระบาทตมเด็จพระปรเมนทร
มหามงกุฎพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่พระบาทตมเด็จพระบรมเรณตรา-
เมศร์มหิศวเรศร์ พระบั้นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทงตมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน
สยามทจะตีบพระวงษแต่พระราชอิศยยศต่อไปภายหน้า ทางพระราช
ไมตรีเต็ม แต่บัดนี้จะไคตั้งทงกันมันคง ๖๖

๑ ข้อ ๒ ว่า พระบาทตมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม แต่ตมเด็จพระ
เจ้ากรุงโปรตุกอลจะตั้งกงสุตญผู้ว่าทแทนกงสุตใน ประเทศสยาม
แต่ประเทศโปรตุกอล แต่หัวเมืองชนทงตองฝ่ายเห็นชอบด้วยกันว่าจะ
ตั้งกงสุต ญผู้ว่าการแทนกงสุตทใดก็ตั้งได้ ๖๖

๑ ข้อ ๓ กงสุตญผู้ว่าทแทนกงสุตนั้น จะต้องเป็นชุระคนในไค
บังคับของกงสุตในประเทศทแห่งกงสุตตั้งอยู่นั้น แต่กงสุตนั้นตอง
ประพฤติตามขอหนังสือตัญญาททุกประการ แต่กงสุตตองบังคับให้
คนอยู่ในบังคับกงสุตนั้นประพฤติ ตามกฎหมายทมิใน หนังสือตัญญาท
แต่กฎหมายทจะมีต่อไปภายหน้าสำหรับคนในบังคับทงตองฝ่ายให้รู้
แต่ปฏิบัตตามด้วย ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า กงสุตญผู้ว่าทแทนกงสุต แต่ทรองกงสุตฝ่ายประ-

เทศสยามแต่ประเทศโปรตุเกส ที่ไปตั้งอยู่ในประเทศสยาม แต่
ประเทศโปรตุเกสจะไม่ว่าการกงสุตก่อนผู้ครอบครองในประเทศนั้น
ยอมให้ว่า ต่อเมื่อผู้ครอบครองประเทศนั้นยอมให้ว่าการกงสุต ฤ
ผู้ว่าที่แทนกงสุตแต่ทรงกงสุตจึงว่าการได้ แต่ผู้ครอบครองทั้งต้อง
ฝ่ายจะยอมให้กงสุตนั้นมีอำนาจ แต่ผลประโยชน์เหมือนกับกงสุตประ-
เทศอื่น ๆ เหมือนกัน

๑ ข้อ ๕ ว่า ผู้ครอบครองทั้งต้องฝ่ายจะยอมให้กงสุตยกธงดำ-
หรับชาติของกงสุตในท่งกงสุตอยู่นั้น

๑ ข้อ ๖ ว่า คนในประเทศทั้งต้องฝ่ายจะเป็นความเกี่ยวของกัน
ถ้าคนในประเทศสยามจะกล่าวโทษคนชาติโปรตุเกส ต้องไปฟ้องความ
ต่อกงสุตโปรตุเกส ถ้าคนโปรตุเกสจะกล่าวโทษคนฝ่ายสยาม คน
โปรตุเกสต้องไปฟ้องความต่อเจ้าพนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงานฝ่าย
ไทยแต่กงสุตโปรตุเกสจะช่วยกันชำระคดีให้สำเร็จแล้วกันโดยดี ถ้า
คนฝ่ายสยามทำผิด เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะทำโทษตามกฎหมายฝ่าย
ประเทศสยาม ถ้าคนชาติโปรตุเกสทำผิดกงสุตโปรตุเกสจะทำโทษ
ตามกฎหมายประเทศโปรตุเกส ถ้าคนชาติโปรตุเกสทำความผิดเป็น
อุกฤษฐ์โทษชั้ใหญ่ กงสุตโปรตุเกสที่อยู่ในประเทศสยามจะลงโทษ
หนักมิได้ กงสุตโปรตุเกสจะต้องตั้งคนชาติโปรตุเกสที่ทำผิดนั้น ให้
ออกไปทำโทษหนักที่เมืองมเกา ถ้าคนฝ่ายสยามเป็นความกั้นเองกิด
ฤาเป็นความกั้นชาติอื่น ๆ กิด กงสุตโปรตุเกสก็ไม่เอาเป็นชู้ระ ถ้า
คนโปรตุเกสเป็นความกั้นเองฤาเป็นความกั้นชาติยุโรปเบี่ยนอื่น ๆ กิด
เจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็ไม่เอาเป็นชู้ระ เว้นแต่ทำความผิดเป็นชั้ใหญ่

เจ้าพนักงานฝ่ายไทยแดงสุดโปรตุเกศจะต้องเอาเป็นชู้ระ ถ้าคนฝ่าย
 สยามเป็นความกับคนชาติโปรตุเกศ ๆ กับไทยเป็นความกัน ถ้าเจ้า-
 พนักงานไทยชำระความคนโปรตุเกศเกี่ยวข้อง กงสุตโปรตุเกศไปฟัง
 ความก็ได้ ถ้าความชำระยังไม่แล้ว กงสุตจะขอรู้ความที่ชำระนั้น
 เจ้าพนักงานฝ่ายไทยชำระได้ความประการใด จะคดีขอความที่ชำระ
 นั้นให้กงสุตโปรตุเกศรู้ด้วย ถ้าคนโปรตุเกศเป็นความกับไทย ถ้า
 กงสุตโปรตุเกศชำระความคนฝ่ายสยามที่เกี่ยวข้องกับคนโปรตุเกศ
 เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปฟังความก็ได้ ถ้าความชำระยังไม่แล้วเจ้า-
 พนักงานฝ่ายไทยจะขอรู้ความที่ชำระนั้น กงสุตโปรตุเกศชำระได้
 ความประการใด ต้องคดีขอความที่ชำระนั้นให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทย
 รู้ด้วย ๖

๑ ข้อ ๗ ว่า คนในบังคับฝ่ายสยามจะไม่ทำอันตรายแก่บริบ
 เบาทบ้านเรือนที่ตนที่ส่วนที่ไร่นาเรือแพ แด่สิ่งของใดๆ ของคนใน
 บังคับโปรตุเกศ ถ้ามีผู้ทำเช่นเช่นนั้นเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะชำระทำ
 โทษให้ ถ้าคนอยู่ในบังคับโปรตุเกศมากระทำกับคนในบังคับฝ่าย
 สยามเช่นตั้งว่านี้ กงสุตโปรตุเกศจะชำระทำโทษให้เหมือนกัน ๖

๑ ข้อ ๘ ว่า บรรดาคนในบังคับโปรตุเกศ ซึ่งเข้ามาอาศัย
 อยู่ในประเทศสยาม ฝ่ายไทยจะไม่ห้ามปรามขัดขวาง จะยอมให้ถือ
 ศาสนารอมันกะ ไคติกในบ้านในวัดของพวกโรมันกะ ไคติกโดยคดของ
 ด้ดวก ถ้าพวกโปรตุเกศจะขอสร้างวัดที่แห่งใด จะสร้างได้แต่ในที่
 ที่ท่านเสนาบดีฝ่ายสยามกับกงสุตโปรตุเกศปรึกษากำหนดตกลงยอมให้
 ทำจึงทำได้ มีศุนารี คือพระ ของ ชาติ โปรตุเกศ จะเข้ามาประพฤติ

การดำค้นหาได้ เหมือนอย่างยอมให้มีคนวิชาติอื่น ๆ ในประเทศ
ยุโรปเป็นต้นได้เข้ามาทำหนังสือสัญญาไว้ท ในประเทศสยามเหมือน
กันทุกชาติทุกภาษา ถ้าคนฝ่ายประเทศสยามจะไปอาศัยอยู่ในประ-
เทศโปรตุเกศจะทำตั้งว่ามานั้น ฝ่ายประเทศโปรตุเกศก็จะยอมให้
เหมือนกันทั้งสองฝ่าย ๖๕

๑ ข้อ ๘ ว่า คนในโตบังคับโปรตุเกศที่จะมาอาศัยอยู่ในประ-
เทศสยามจะต้องเขียนชื่อไว้แก่กงสุลโปรตุเกศ กงสุลนั้นต้องเขียนชื่อ
มายื่นแก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทยให้รู้ไว้ด้วย ๖๖

๑ ข้อ ๙ ว่า คนในโตบังคับฝ่ายไทย แลคนในโตบังคับโปร-
ตุเกศทั้งสองฝ่ายจะมีธุระเกี่ยวของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในประเทศที่ไปอยู่นั้น
คนชาวประเทศทั้งสองฝ่ายต้องทำหนังสือไปแจ้งความแก่เจ้าพนักงาน
ແกกงสุลให้รู้ก่อน ถ้าเจ้าพนักงานແกกงสุลเห็นว่าขอเรื่องราวที่ธุระ
นั้นสมควรແกเห็นว่าเป็นดีแล้ว เจ้าพนักงานແกกงสุลจะส่งหนังสือให้
แก่เจ้าพนักงานແกกงสุลในประเทศนั้น ถ้าเห็นว่าเรื่องความไม่ดี
เจ้าพนักงานແกกงสุลจะต้องจัดแจงเสียใหม่ ถ้าผู้เจ้าของความไม่ยอม
ให้จัดแจงใหม่ เจ้าพนักงานແกกงสุลไม่ส่งเรื่องความให้ว่าก็ได้ ๖๗

๑ ข้อ ๑๐ ว่า คนชาติโปรตุเกศที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม
จะไปเที่ยวค้าขายในประเทศสยามก็ได้ โดยคลองสะดวก จะขอจะขาย
สินค้าใดกับเจ้าของ ไม่ต้องขอขายต่อเจ้าพนักงานແกเจ้าภาษี ไม่
ให้มีผู้ขัดขวางห้ามปราม คนในโตบังคับโปรตุเกศจะเข้ามาอาศัย
อยู่ได้แต่ที่ใกล้กรุงเทพฯ ในจังหวัดหนทาง ๒๕ ชั่วโมง เข้ามาโดยกำ-
ตั้งเรือแจวเรือพายของไทยทุกเมื่อทุกเวลา ข้างทิศเหนือตั้งแต่ปาก

คดองบางพุทรา ทศตกบแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงกำแพงเก่าเมืองลพบุรี
 ตงแต่เมืองลพบุรีตรงไปถึงท่าพระงามแม่น้ำเมืองสระบุรี ข้างทิศ
 ตะวันออกตงแต่ท่าพระงามตรงไปถึงบางกนกทศตกบแม่น้ำบาง
 ประกตคกกัน ตงแต่บางกนกตามลำแม่น้ำบางประกงถึงปากน้ำบางปะ
 กง แล้วตงแต่ปากน้ำบางประกงถึงเกาะศรีมหาราชาแเดเกาะศรีขง
 ถ้ายังไม่ครบ ๒๕ ชั่วโมง ก็ตงเดินบกขงไปอีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมง
 ถึงที่กำหนดไว้ ข้างทิศใต้ตง เตเกาะศรีมหาราชาแเดเกาะศรีขงถึง
 กำแพงเมืองเพชรบุรี ข้างทิศตะวันตกตงแต่กำแพงเมืองเพชรบุรี มา
 ถึงปากน้ำแม่กลอง เดินบกขงไปอีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมงถึงที่กำหนดไว้
 ตงแต่ปากน้ำแม่กลองถึงกำแพงเมืองราชบุรี ตงแต่กำแพงเมือง
 ราชบุรีตรงไปถึงเมืองสุพรรณบุรี ตงแต่เมืองสุพรรณบุรี ตรงไป
 ปากคดองบางพุทราทศตกบแม่น้ำเจ้าพระยาประจบทศกานัน ถ้าคน
 ในบังคับโปรตุเกศ จะปลูกตึกปลูกเรือนปลูกโรงก็ได้ จะเช่าจะขอ
 จะขายที่เรือกที่สวนที่ไร่นาก็ได้

๑ ข้อ ๓๒ ว่า ถ้าคนในบังคับโปรตุเกศจะขอทโกดกำแพง
 เมืองวัดแต่กำแพงเมืองออกไป ๒๐๐ เส้น ถึงที่กำหนดไว้ขง ข้าง
 เหนือบักเดาหินไว้เห็นวัดเขมาภิรตารามเส้นหนึ่ง ข้างตะวันออกถึง
 บางกระบี่หว่างพระเจดีย์เข้ามา ๖ เส้น ๗ วา ข้างใต้ ข้างปะแกว ๑๘
 เส้น ข้างตะวันตกบักเดาหินไว้ปลายคดองบ้านบางพรมข้างตะวันออก
 เเฉียงใต้ประมาณ ๒ เส้น ฝั่งแม่น้ำข้างซ้ายใต้บางกอกตงไปใต้บัก
 เดาหินไว้ที่ใต้บ้านบางมะนาวตงไป ๓ เส้น ฝั่งข้างขวาบักเดาหินไว้ที่
 ใต้บ้านบางลำภูเดือนห่างประมาณ ๓ เส้นนั้น ถ้าคนในบังคับโปร-

๓๘ ๑๒. บุคคลจะขอได้ ก็แต่ทนายเดี๋ยมาแต่ฝ่ายไทยยอมให้ขอ ถ้าคนโปรตุเกศ มาอยู่ในกรุงเทพฯ ครบ ๑๐ ปีแล้วจึงขออยู่ได้ ถ้าอยู่ยังไม่ครบ ๑๐ ปี ก็ขออยู่ยังไม่ได้

๓๙ ๑๓. ว่า คนชาติโปรตุเกศจะขอทนายเดี๋ยหรือทนายฝรั่ง ทนายให้ไปบอกแก่กงสุลโปรตุเกศ ๆ ต้องมาบอกแก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะช่วยว่ากล่าวให้ ขอตามราคาสมควร แล้วจะได้แต่บอกทนายเดี๋ยหรือทนายฝรั่งต่อประตบตราเจ้าพนักงานฝ่ายไทยให้ไว้เป็นสำคัญ แต่คนโปรตุเกศผู้ทไปชอทอยนั้น จะต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมฝ่ายไทย ค่าธรรมเนียมที่ทนายทำอะไรทำสวนราษฎรฝ่ายไทยชาวบ้านเมืองนั้นต้องเสียอย่างไร คนชาติโปรตุเกศต้องเสียให้เหมือนกัน ถ้าผู้ทชอทไว้นั้นคิดตั้งแต่ชอทไว้ครบ ๓ ปีแล้วผู้ทชอนนไม่ตงการปลงร่างสิ่งใด เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะคืนเอาทนายเดี๋ย จะคิดเงินค่าทนายให้ตามราคาทชอไว้

๔๐ ๑๔. ว่า ถ้าคนในไต่บังคับโปรตุเกศจะเข้ามาตายในประเทศสยาม ถ้าคนฝ่ายสยามไปตายในประเทศโปรตุเกศก็ดี เจ้าพนักงานฝ่ายไทยฝ่ายโปรตุเกศจะเอาของ ๆ คนที่ตายให้แก่คนฝ่ายสยามฝ่ายโปรตุเกศที่ควรจะได้มรฎก ถ้าไม่มีผู้จะรับมรฎกต้องเอาของ ๆ คนที่ตายมอบให้แก่กงสุลแต่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย

๔๑ ๑๕. ว่า คนในไต่บังคับโปรตุเกศ จะเข้ามาต่อเรือในประเทศสยาม ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายไทยยอมให้ต่อจึงต่อได้ ฝ่ายข้างประเทศโปรตุเกศจะยอมให้เหมือนกัน

๔๒ ๑๖. ว่า คนในไต่บังคับโปรตุเกศ เมื่อจะตองการมีด่าม

แต่คนใช้สำหรับพายเรือก็ดี ทำการต่างๆก็ดี จะเลือกจ้างได้ใน
พวกไทยที่ว่างการของนาย ฤา นายยอมให้รับจ้างกับมิได้รับการจ้าง
ของผู้อื่นก่อน แต่เมื่อไทยได้รับการจ้างของคนโปรตุเกศนั้น เจ้า
พนักงานจะช่วยกำชับให้ ถอดตามซึ่ง ได้สัญญากัน เมื่อคนไทยรับใช้
การคนโปรตุเกศอยู่เหมือนหนึ่งคนโปรตุเกศเหมือนกัน ถ้าแต่ว่าคน
ไทยนั้นทำผิดต่อกฎหมายกงสุลโปรตุเกศ ใดๆ จะตั้งตัวคนไทยนั้นให้แก่
เจ้าพนักงานฝ่ายไทย ๖๖

๑ ข้อ ๑๗ ว่า คนในฝ่ายไทยไปเป็นลูกจ้างคนโปรตุเกศ อยู่ใน
บ้านเรือนในเรือของคนชาติโปรตุเกศก็ดี ถ้าคนฝ่ายไทยอื่นๆที่ไม่ได้
เป็นลูกจ้างคนโปรตุเกศ ทำผิดกฎหมายฝ่ายไทยหนีไปอยู่ในบ้านใน
เรือของคนโปรตุเกศก็ดี กงสุลโปรตุเกศรู้ว่าคนนั้นทำผิดจริง จะจับ
ตัวตั้งให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทย ถ้าคนชาติโปรตุเกศก็ดี ลูกค้าโปรตุ
เกศก็ดี ลูกเรือกำปั่นรบโปรตุเกศก็ดี ทำผิดหลบหนีไปอยู่ในประเทศ
สยาม กงสุลโปรตุเกศจะมาบอกเจ้าพนักงานฝ่ายไทยๆจะเอาชำระช่วย
ติดตามให้เต็มอำนาจ จับตัวได้แล้วจะเอาตัวไปมอบให้แก่กงสุล ถ้า
กงสุลไม่อยู่จะเอาตัวไปมอบให้กับต้นนายเรือโปรตุเกศ ๖๗

๑ ข้อ ๑๘ ว่า คนโปรตุเกศจะเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม เจ้า
พนักงานฝ่ายสยามจะขัดขวางไว้ไม่ให้คนโปรตุเกศกลับไปได้ เว้น
ไว้แต่มีชื่อขัดขวาง เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะไปบอกกับกงสุลโปรตุเกศๆ
จะห้ามไว้ไม่ให้ไป ถ้าคนชาติโปรตุเกศจะไปเที่ยวเกินทาง ๒๕ ชั่วโมง
ที่กำหนดไว้ ในหนังสือสัญญา จะต้องให้กงสุลไปขอหนังสือต่อ
เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไป ถ้าคนชาติโปรตุเกศมีเมียที่ในประเทศสยาม

ได้จากดำรัสสัญญาเป็นล้ามภรรยา ถ้าจะกลับไปเมืองนอก ถ้า
จะพาบุตรภรรยาไปเมืองนอกด้วยก็ได้ ๗๖

๑ ข้อ ๑๙ ว่า กงสุลโปรตุเกศกับกะบิตัน นายเรือ โปรตุเกศ จะ
บังคับว่าการ ไม่ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปบังคับการของพวก โปร-
ตุเกศ เว้นไว้แต่พวกโปรตุเกศกับพวกโปรตุเกศวิวาทกัน เรือรบของ
ชาติโปรตุเกศไม่มีกงสุลโปรตุเกศจะมาขอเจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปช่วย
ระงับ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะให้ไปช่วยระงับให้เรียบร้อย ให้คน
โปรตุเกศถ้อยอย่างธรรมเนียมตามเรือลูก้าโปรตุเกศให้ได้ ๗๗

๑ ข้อ ๒๐ ว่า คนฝ่ายไทยเป็นหนคนฝ่ายโปรตุเกศหลบหนีไป
เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะช่วยชำระให้ ถ้าคนโปรตุเกศเป็นหนคนฝ่าย
ไทย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะไปบอกแก่กงสุล ๆ จะช่วยชำระให้ ๗๘

๑ ข้อ ๒๑ ว่า คนชาติโปรตุเกศเข้ามาค้าขายในประเทศสยาม
มีเหตุการณ์ห่างแตกถ่มไปก็ดี กงสุลโปรตุเกศจะต้องเอาใจใส่เอาของ
ผู้ขึ้นมาแบ่งไซ ให้แก่เจ้าหนตามมากแต่น้อย ถ้าแบ่งไซ ให้คราวหน
แล้ว ภายหลังผู้หนทำมาหาได้ เจ้าหนจะไปเอาไซอีกไม่ได้ กงสุล
โปรตุเกศต้องระวังเอาใจใส่ทุกสิ่งของผู้ที่ห่างแตกถ่มนั้นมอยู่ในประ-
เทศสยามแต่ประเทศอื่น ๆ กงสุลต้องเอาใจใส่ให้ถวนถิ อย่าให้ด่อน
บังตั้งหนึ่งสิ่งใดได้แต่เล็กน้อย กงสุลจะได้เอามาแบ่งบันให้เจ้าหน
ฝ่ายไทยเจ้าพนักงานก็จะทำให้เหมือนกัน ๗๙

๑ ข้อ ๒๒ ว่า เรือรบชาติโปรตุเกศจะเข้ามาทอดในหน้าเมือง
สมุทรปราการ ถ้าจะขนมาให้ ถึงกรุงเทพฯ ให้บอกท่านเดนาบดีฝ่าย
ไทยให้รู้ก่อน ท่านเดนาบดีฝ่ายไทยยอมให้ขนมาจอดอยู่ที่ไหน ก็ขน
มาจอดได้ ๘๐

๑ ข้อ ๒๓ ว่า เรือรบโปรตุเกศก็ดี เรือตูก้าโปรตุเกศก็ดี ต้อง
 พยายามรวมเหตุต่างๆ ขัดแย้งขัดนาทแห่งใดๆ ในประเทศสยาม
 เจ้าพนักงานฝ่ายสยามที่แห่งนั้นๆ จะเอาความช่วยเหลือกำนันด่านนั้นให้ต่อไป
 ได้ ถ้าเรือแตกในประเทศสยาม เจ้าพนักงานในประเทศสยามในที่
 นั้นจะต้องให้ ทออยู่แก่คนโปรตุเกศที่เรือแตกนั้น จะช่วยเข้าของในเรือ
 ที่เสียเก็บไว้ โดยดีไม่ให้หาย แล้วจะบอกแก่กงสุลโปรตุเกศที่อยู่ใกล้
 เข้าของนั้นต้องมอบให้แก่กงสุล ๖

๑ ข้อ ๒๔ ว่า เรือแลสินค้าของคนชาติโปรตุเกศมาค้าขายใน
 ประเทศสยาม จะไม่ต้องเสียค่านำร่องเรือบนทุกจุเท่าไร แต่ที่ทอด
 คมอแลค้ากรรมเนียมอื่นๆ เรือทั้งขาเขากดี ขาออกก็ดี ก็ไม่ต้อง
 เสียค่าธรรมเนียม จะต้องเสียแต่ภาษีสินค้า ขาเข้า แลขาออก ซึ่งกา
 หนดในข้อจะต่อไปข้างหน้า ให้เรือคนชาติโปรตุเกศได้ เหมือนยอมให้
 แก่เจ้าอาณัติเรือเมืองไทยและเรือตูก้าประเทศอื่น ๖

๑ ข้อ ๒๕ ว่า เรือตูก้าโปรตุเกศจะบนทุกสินค้าเข้ามาขายใน
 ประเทศสยาม สินค้าขาเข้าของเสียภาษีร้อยละตามทุกตั้งตามราคา
 ของ จะเสียเป็นเงินก็ได้ จะให้เสียเป็นของก็ได้ สุดแต่ใจเจ้าของจะ
 เสีย ถ้าราคาตั้งของไม่ตกลงกัน เจ้าพนักงานฝ่ายไทยต้องบอกแก่
 กงสุลๆ กับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะเรียกพ่อค้า ฝ่ายละต้องคนมาทางต้อง
 ฝ่าย ให้ช่วยตีราคาพอสมควร สินค้าที่ตูก้าชาติโปรตุเกศเสียภาษี
 ร้อยละตามแต่จะ ไปรวมขายแห่งเดียวถ้าจะแบ่งขายให้ตูก้าไปไม่
 ต้องเสียภาษีอีก ถ้าของเสียภาษีร้อยละตามแต่ ของจำหน่ายไม่ได้
 จะเหลือกลับออกไปมากน้อยเท่าใด ต้องคิดภาษีตั้งของที่เหลือคืนให้

แก่เจ้าของจวงครบ ถ้าสินค้าบนทุกเข้ามาไม่ได้ชนชนจากเรือแดงออก
ขายก็ไม่ต้องเสียภาษี ๗๖

๑ ข้อ ๒๖ ว่า สินค้าในประเทศสยาม เมื่อบนทุกลงเรือโปรตุ-
เกศก็คิด ทัยงไม่ได้บนทุกลงเรือโปรตุเกศก็คิด จะต้องเสียภาษีนาน้อย
เท่าใดตามซึ่งได้กำหนดไว้ ในหนังสือพิภคทไตประทับตราไว้ด้วยกันทั้ง
ต้องฝ่าย แต่บรรดาสินค้าเหล่านี้จะต้องเสียภาษีชนเดียว ถ้าเสีย
ภาษีเมื่อบนทุกลงเรือไปต่างประเทศแล้ว ก็ไม่ต้องเสียภาษีในประ-
เทศสยามแต่ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ อีก ถ้าเสียภาษีในประเทศสยามแล้ว
เมื่อวันบนทุกลงเรือก็ไม่ต้องเสียภาษีแต่ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ อีก ๗๖

๑ ข้อ ๒๗ ว่า ภาษีสินค้าที่ใดกำหนดไว้ในหนังสือสัญญาข้อ ๒๕
ข้อ ๒๖ ที่ว่าแล้วในฉบับนี้จะไม่เรียกมากขึ้นไป ๗๖

๑ ข้อ ๒๘ ว่า ลูกค้าชาติโปรตุเกศจะเอาสินค้ามาแต่เมืองโปร-
ตุเกศแต่เมืองอื่น ๆ มาขายในประเทศสยามก็ได้ จะเอาสินค้าในประเทศ-
เทศสยามออกไปขายประเทศอื่น ๆ ก็ได้ ตั้งแต่วันได้ลงชื่อประทับ
ตราหนังสือสัญญา เว้นไว้แต่ท่านเสนาบดีห้ามไม่ให้ออกไปไม่ให้
เอาเข้ามา ๗๖

๑ ข้อ ๒๙ ว่า เจ้าปลาทูเกศที่ในประเทศสยามชด้นควรจะห้าม
เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะประกาศห้ามให้ชาติโปรตุเกศรู้ก่อนเดือนหนึ่ง
ถ้าชาติโปรตุเกศขอเขาขอปลาทูเกศขอเปิดไว้อก่อนประกาศห้ามนั้น ก็ให้
มาบอกแก่เจ้าพนักงานเสียให้รู้ในเวลาดำประกาศนั้น ๗๖

๑ ข้อ ๓๐ ว่า เงินทองแดงของกินเป็นเดบียงแดงของดำหรับตัว
ของชาติโปรตุเกศเอาเข้ามาเอาออกไปไม่ต้องเสียภาษี ๗๖

๑ ข้อ ๓๑ ว่า ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะตักค่าธรรมเนียมขาเข้า
ขาออกให้แก่ไทยก็ดี แต่ชาติภาษาใดก็ดี ต้องตักให้แก่ชาติตักค่า
โปรตุเกศเหมือนกัน ฝ่ายโปรตุเกศถ้าจะตักค่าธรรมเนียมขาเข้า
ขาออกให้ชาติโปรตุเกศแต่ชาติใดภาษาใดก็ดี ต้องตักให้แก่คนฝ่ายประ-
เทศสยามเหมือนกัน ๖

๑ ข้อ ๓๒ ว่า ถ้าเรือรบชาติโปรตุเกศ แต่เรือรบฝ่ายสยามไป
พบปะกันเข้าในท้องทะเล มีเหตุประการใด ๆ ก็จะช่วยพอส่มควรวัดจะ
ช่วยได้ตามกฎหมายที่เป็นยุติธรรม เรือค้าขายก็ดี คนไทยก็ดี คน
ชาติโปรตุเกศก็ดี จะไปอาไศรยกับกงสุลโปรตุเกศ เจ้าพนักงานฝ่าย
ไทยต้องช่วยเอาใจใส่ระวังรักษาตามกฎหมายบ้านเมืองนั้น ๖

๑ ข้อ ๓๓ ว่า ถ้าแต่พวกโจรสลัดมาตีเรือคนในได้บังคับโปรตุ-
เกศซึ่งมาค้าขายในที่ใกล้ประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรมการในบ้าน
เมืองที่อยู่ใกล้นั้น ถ้าได้ข่าวดังนั้นแล้วอย่าได้นอนใจ ให้ช่วยพวก
โปรตุเกศจับโจรสลัดพวกนั้นโดยเร็ว เพื่อจะได้ของที่เขาขโมยเอา
ไปนั้น เจ้าเมืองนั้นก็มามอบให้แก่เจ้าของฎากงสุลโปรตุเกศ ถ้า
เกิดเหตุมีโจรมาปล้นในบ้านในเรือนของคนชาติโปรตุเกศที่อยู่บนบก
ซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรมการจับตัวโจรผู้หนึ่งมา
ทำโทษเหมือนเช่นว่าแต่แต่หลัง ถ้าเจ้าเมืองกรมการมีพยานว่าได้
ช่วยจับโจร โดยเต็มกำลังแล้วไม่ได้ตัวไม่ได้ของด้วย ผู้ที่เสียเรือ
เสียของจะมาเอาเงินค่าของหายนั้นแก่เจ้าเมืองกรมการเอาไม่ได้ ถ้า
เรือแต่คนไทยที่จะไปประเทศโปรตุเกศนั้น จะเกิดเหตุตั้งว่ามาก่อน
ขุนนางในประเทศโปรตุเกศก็จะช่วยเอาชระเหมือนกัน ๖

๑ ข้อ ๓๕ ว่า คนในบังคับโปรตุเกสจะมาทำการในประเทศสยามมีต้นที่จะไปเที่ยวหาแร่ซุกแร่ถลุงแร่ทองก็ได้ แต่เมื่อจะทำการนั้นจะต้องทำหนังสือสัญญา พร้อมด้วยกงสุลโปรตุเกส แต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะขอเสียค่าธรรมเนียมให้พอสมควรที่จะทำได้อึ่งคนในบังคับโปรตุเกสจะตั้งการวิชาอย่างยุโรปให้เป็นประโยชน์ด้วยสัญญาแต่ฝีมือต่างๆที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า แมนยูแฟกเตอ เว้นไว้แต่กฎหมายประเทศสยามห้ามไม่ให้ทำนั้น ทนออกจากกฎหมายสยามห้ามนั้นก็ได้ แต่เมื่อจะทำการนั้น ๆ จะต้องทำหนังสือสัญญาต่อเจ้าพนักงานฝ่ายสยามพร้อมด้วยกงสุลโปรตุเกส ว่าขอเสียค่าธรรมเนียมพอสมควรที่จะทำได้ ๗๖

ข้อ ๓๕ ว่า กงสุลฝ่ายโปรตุเกสจะต้องบังคับลูกค้าเดพวกเรือฝ่ายโปรตุเกสให้ทำตามกฎหมายที่จะว่าต่อไปข้างหน้าในหนังสือสัญญานี้ แต่ให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามช่วยกงสุลในการนี้ด้วย ถ้าผู้ใดทำผิดหนังสือสัญญานี้ กงสุลโปรตุเกสจะปรับใหม่ให้เสียเงิน เงินที่ปรับใหม่นั้นก็เป็นส่วนของฝ่ายประเทศสยาม ๗๖

๑ ข้อ ๓๖ ว่า คนชาติโปรตุเกสจะมาค้าขายในประเทศสยามได้โดยต้องระมัดระวังตามหนังสือสัญญา ถ้าฝ่ายไทยยอมให้สิ่งใด ๆ กับชาติอื่น ๆ นอกจากหนังสือสัญญา ก็จะต้องยอมให้กับชาติโปรตุเกสเหมือนกัน ฝ่ายโปรตุเกสยอมให้สิ่งใด ๆ กับชาติอื่น ๆ นอกจากหนังสือสัญญา ก็จะต้องยอมให้กับฝ่ายไทยเหมือนกัน ๗๖

๑ ข้อ ๓๗ ว่า หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีการค้าขาย แต่ทางเรือไปมาที่ท่าไว้ในกรุงเทพฯ นี้ใช้ได้ตั้งแต่วันประทับตรา นับ

แต่วันประทับตรากำหนด ๓๘ เดือนจะเอาหนังสือสัญญาเข้ามาเปลี่ยน
ถึงยังไม่เปลี่ยนหนังสือสัญญาก็ใช้ ได้ตั้งแต่วันประทับตรา ๖๖

๖๖ ๖๖ ว่า เมื่อพ้น ๓๐ ปีแล้วตั้งแต่เปลี่ยนหนังสือสัญญา
แล้ว ฝ่ายสยามแต่ฝ่ายโปรตุเกศจะขอเปลี่ยนข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญา
ฎาในกฎหมายค้าขายแต่พิกัดภาษิตตกอยู่ในท้ายหนังสือสัญญา
น แต่กฎหมายที่จะทำต่อไปภายหน้า เมื่อได้บอกให้รอก่อน ๖๖ หนึ่งแล้ว
จะตั้งขุนนางฝ่ายสยามแต่ฝ่ายโปรตุเกศเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมตามแต่จะ
เห็นควรกนทั้งสองฝ่าย ๖๖

๖๖ ๖๖ ว่า ได้ทำหนังสือสัญญาแต่กฎหมายพิกัดภาษิตตกอยู่
กับหนังสือสัญญา เขียนเป็นอักษรไทยตามฉบับ เป็นอักษรโปรตุ
เกศตามฉบับ ข้อความถูกต้องกัน ใช้ ได้ทั้งอักษรไทยอักษรโปรตุ
เกศ ตั้งชื่อประทับตราไว้ด้วยกนทั้งสองฝ่าย ทำไว้ ณ กรุงเทพมหา
นคร อมรรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา วันพฤหัสบดีเดือนสามขึ้น
แปดค่ำปีมเมียชศตรัมฤทธิศก จุติศักราช ๑๒๒๐ ปี ภาษาโปรตุ
เกศเป็นวัน ๓๐ เดือนเมษายน คฤชศักราช ๑๘๕๕ ปี เป็นปีที่ ๘ ใน
ราชสมบัตแห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๖๖

กฎหมายสำหรับพ่อค้าโปรตุเกศ
ซึ่งเข้ามาค้าขายในประเทศสยาม

๖๖ ๑ ว่า กัปตันนายเรือพ่อค้าโปรตุเกศมาค้าขายในประเทศ

ด้ายมา เมื่อเข้ามาถึงนอกด่านคอนกิด ถ้าจะเข้ามาถึงปากน้ำเมืองสมุทร-
 ปราการกิด จะต้อง มาบอก เจ้าพนักงาน ทดงานเมืองสมุทรปารการว่า
 เรือมาแต่ประเทศนั้นๆ มิถูกเรือกคน มีบันทึกบอก จะต้องทอดคัมมออยู่
 ทหน้าด่านเมืองสมุทรปารการ แล้วจะต้อง เอาปืนใหญ่ กระสุนดินดำ ลง
 บันทึกเรือเจ้าพนักงาน มอบให้กับขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายไทย ที่เมือง
 สมุทรปารการ แล้วต้องมี ขุนนางกรมการ ฝ่ายไทย คนหนึ่ง ญาติของคน
 กากับเรือชนมาจนถึงกรุงเทพฯ ฯ

๑ ข้อ ๒ ว่า ถ้าเรือโปรตุเกศมิได้เอาปืนแตกกระสุนดินดำขึ้นไว้
 ที่เมืองสมุทรปารการ ตามกฎหมายนี้ ต้องเอาเรือ กลับลงไป เอาปืน
 แตกกระสุนดินดำ ขึ้นไว้เสีย ที่เมืองสมุทรปารการ แล้วต้อง ปรับใหม่
 เงิน ๘๐๐ บาท ด้วยไม่ฟังกฎหมายนี้ ถ้าเอาปืนแตกกระสุนดินดำขึ้น
 ไว้แล้วเสียเงินค่าปรับใหม่แล้ว เรือจะเลยขึ้นมาณกรุงเทพมหานคร
 ก็ได้

๑ ข้อ ๓ ว่า ถ้าเรือถูกค้าชาติโปรตุเกศขึ้นมาทอดคัมมอที่กรุง-
 เทพ ฯ แล้ว ถ้าไม่ได้เป็นวันอาทิตย์ ถ้าเป็นวันบุญใหญ่ของโปรตุเกศ
 กัปตันนายเรือโปรตุเกศจะต้องเอาหนึ่งลือสำหรับดำ แดบายชั่งของ
 หนักมาในท่าเรือโปรตุเกศ มอบให้กงสุลโปรตุเกศใน ๒๕ ชั่วโมง ถ้ามิ
 ได้ส่งหนึ่งลือแดบายชั่งของใน ๒๕ ชั่วโมง ญาติบายชั่งไม่ครบจำ
 นวน ชั่งของใน ท่าเรือ ต้องปรับใหม่เงิน ๕๐๐ บาท แต่ว่ายอมให้
 กัปตันนายเรือโปรตุเกศแก้บายชั่งของที่หนักเดิมในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมง
 หนึ่ง ตั้งแต่ได้ส่งหนึ่งลือกงสุลโปรตุเกศนั้น ไม่ต้องปรับหมายเอาเงิน

ถ้ากงสุลโปรตุเกศได้หนังสือสำหรับล่าแถมบัญชีตั้งของในท่าเรือเสร็จ
แล้ว กงสุลโปรตุเกศจะเขียนบัญชีให้กับเจ้าพนักงานฝ่ายไทย ที่ได้
เรียกภาษ็เรือว่าจุกตอน ๆ มีของตั้งนั้นเท่านั้น ๆ เจ้าพนักงานฝ่าย
ไทย ต้องให้หนังสือ เบ็ดระวัง แล้วจะได้เรียกภาษ็ตามพิกัต ถ้า
กัปตัน นายเรือโปรตุเกศของขึ้นก่อน ยังไม่ได้ หมายเบ็ดระวังเจ้า
พนักงาน ฤๅตกขายของที่ตลกดี ที่แม่นากดี จะต้องปรับไหมเงิน
๘๐๐ บาท ของที่ตกขายจับได้นั้น ริบเอาเป็นของสำหรับแผ่นดินใน
ประเทศสยาม ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า ถ้าเรือลูกค้าโปรตุเกศของออกแล้ว บันทุกของ
ที่จะออกไปเสียภาษ็ให้เสร็จแล้ว ได้ทำบัญชีจำนวนตั้งของให้กงสุล
ครบจำนวนแล้ว กงสุลต้องขอหนังสือเบ็ดระวังเจ้าพนักงานฝ่ายไทย ๆ
จะให้เบ็ดระวังกับกงสุล ถ้าไม่มีการเกี่ยวข้องตั้งใดกงสุลจะคืนหนังสือ
สำหรับล่าให้กัปตันนายเรือโปรตุเกศปล่อยเรือให้ต้องไป ต้องมี
เจ้าพนักงานฝ่ายไทยกำกับเรือลงไปจนถึงเมืองสมุทรปราการ ถ้าเจ้า
พนักงานที่เมืองสมุทรปราการไปตรวจดูที่กำบังเสร็จแล้ว บันทุกกระสุน
ดินดำที่เขาขนไว้ตั้งให้กัปตันนายเรือโปรตุเกศไป เจ้าพนักงานที่เมือง
สมุทรปราการจะต้องมีเครื่องแต่งตั้ง เป็นสำคัญให้รู้ว่าเป็นคนพนักงาน
ที่ด่าน เมื่อจะลงไปกำกับอยู่ที่เรือลูกค้าโปรตุเกศ ไปได้ แต่คนหนึ่ง
ฤๅสองคน จะไปมากไม่ได้ เว้นไว้แต่เมื่อจะลงไปริบของนั้น จะไป
หลายคนก็ได้ ๖๖

พิกัดภายนอกแลใน

ที่จะเรียกเอาตามหนังสือสัญญา

๐ ข้อ ๑ ว่า เป็นพิกัดสินค้าภายในไม่ต้องเสียเลย เสียแต่
เมื่อบรรทุกลงเรือเสียภาษีอย่างนี้

ท ๑ งาม้าง	หาบตะ ๓๐ บาท	ท ๑๗ ออกเต่า	หาบตะ ๓ บาท
ท ๒ รัง	หาบตะ ๖ บาท	ท ๑๘ กระจงตองตภาพหน้า	หาบตะ ๓ บาท
ท ๓ นรมาด	หาบตะ ๕๐ บาท	ท ๑๙ ปลิงทะเล	หาบตะ ๓ บาท
ท ๔ กระจง	หาบตะ ๑๕ บาท	ท ๒๐ กระจงปะปลา	หาบตะ ๓ บาท
ท ๕ เรือ	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๑ รังนกชน	ดิบเอาต้อง
ท ๖ หอยแมงภู่	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๒ บักนกกกระเตน	ร้อยตะ ๖ บาท
ท ๗ ชนกกกระตุง	หาบตะ ๓๐ ดั่ง	ท ๒๓ ดีเด็ด	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๘ หมากแห้ง	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๔ เบจ	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๙ กรักข	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๕ พงทลาย	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๐ หุปลาขาว	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๖ กายาน	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๑ หุปลาดำ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๗ เป็ดอกหางโหด	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๒ ผลกระเบา	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท
ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยตะ ๓๐ บาท	ท ๒๙ หนังสกระเบน	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๔ กระจงโคกระบือ	หาบตะ ๓ ไพ	ท ๓๐ เขากวางแก่	หาบตะ ๓ ดั่ง
ท ๑๕ หนังสแรด	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๓๑ เขากวางอ่อน	ดิบเอาหนึ่ง
ท ๑๖ หนังสเฒ่า	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๓๒ หนังสกวาง	ร้อยตะ ๘ บาท

ท ๓๓	หนังทราย	หาบตะ ๓ บาท	ท ๕๓	บ้านใบ	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๓๔	เชนนือ	หาบตะ ๕ บาท	ท ๕๔	ปลาแห้ง	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๓๕	หนังโคกระบือ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๕๕	ปลาใบไม้	หาบตะ ๓ บาท
ท ๓๖	กระดูกข้าง	หาบตะ ๓ บาท	ท ๕๖	ฝาง	หาบตะดั่งดั่งเพื่อง
ท ๓๗	กระดูกเดือ	หาบตะ ๕ บาท	ท ๕๗	เนื้อเคมแห้ง	หาบตะ ๒ บาท
ท ๓๘	เชากกระบือ	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๕๘	เปลือกโปดง	หาบตะ ๓ ดั่ง
ท ๓๙	หนังข้าง	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๕๙	ไม้แดง	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๔๐	หนังสือ	หีบตะ ๓ ดั่ง	ท ๕๐	ไม้ดำ	หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๔๑	เกดัดต้ม	หาบตะ ๕ บาท	ท ๕๑	เขาด้า	เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๔๒	ครัง	หาบตะ ๕ ดั่ง	ท ๕๒	เขาเปลือก	เกวียนตะ ๒ บาท

๐ ข้อ ๓ ว่า ของอินทังต้นจะเป็นของยก จะไม่ต้องเสียภาษี
 ฑาออกแต่ต้องเสียภาษีภายใน ฑาคำธรรมเนียมตั้งแต่ของหนักจนถึง
 ฑจะขายตามพกดน ภาษีกำหนดไว้ ฑจะให้มากขึ้นไปไม่ได้ ใน
 ฑของนำของเหล่านตองเสียภาษีอย่างน ฑะ

ท ๕๓	น้ำตาลทรายขาว	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๖๐	งาเมล็ด	๑๒ เอาหนึ่ง
ท ๕๔	น้ำตาลทรายแดง	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๖๑	ไหมลาว	๑๒ เอาหนึ่ง
ท ๕๕	ฝายเมตฝายบด	ตีบตคหนึ่ง	ท ๖๒	ขม	๑๕ เอาหนึ่ง
ท ๕๖	พริกไทย	หาบตะ ๓ บาท	ท ๖๓	ไขเนื้อ	หาบตะ ๓ บาท
ท ๕๗	ปลาทู	หีบตะ ๓ บาท	ท ๖๔	เกดอ	เกวียนตะ ๖ บาท
ท ๕๘	ถั่วทกอย่าง	๑๒ เอาหนึ่ง	ท ๖๕	ยาดูบ	หีบตะ ๖ ดั่ง
ท ๕๙	กึ่งแห้ง	๑๒ เอาหนึ่ง			

๑ ข้อ ๕ ว่า เงินตราเมืองต่างประเทศ ทองคำแดงเงินเป็นแท่ง
 ฤาเป็นก้อนทองคำเป็นใบ เด็บบียงอาหารแดงของดำหรับตัวจะใช้ จะ
 เอาเข้ามาจะเอาออกไปก็ได้ ไม่ต้องเสียอะไร ขุนนางทั้งปวงที่จะว่า
 การกงสุลฝ่ายประเทศไปตุเคศที่เข้ามาทำสัญญา ซึ่งคอเวอนแมนต์
 ไปตุเคศจะห้ามมิให้เป็นพ่อค้าลูกค้า จะเอาของเข้ามาได้เป็นของยก
 ไม่ต้องเสียอะไรนั้น คือของเครื่องดำหรับตัวดำหรับเรือน จะใช้ด้วย
 จะกินที่จะต้องการใช้ดำหรับของเขา เจ้าภาษีจะเรียกไม่ได้

๑ ข้อ ๕ ว่า ผู้เป็นของยกเอาเข้ามาได้ แต่ต้องขายจำเพาะ
 แก่เจ้าภาษีผู้ขึ้น ฤาคนแทนเจ้าภาษินั้น บั้นใหญ่แต่ดินบั้นก็เป็นของยก
 เหมือนกัน ขายได้จำเพาะแก่คอเวอนแมนต์สยาม ฤาคอเวอนแมนต์
 สยามอนุญาตให้ขายจึงขายได้ ๖๖

(ตรา) กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

(ตรา) เจ้าพระยาภูธราภัยทสมุหนายก

(ตรา) เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ที่สมุหพระกลาโหม

(ตรา) เจ้าพระยาภาณุวงษ์มหาโกษาธิบดีทพระคลัง

(ตรา) พระยาเจริญราชไมตรีผู้พิพากษาคดีศาลต่างประเทศ

(ตรา) ราชทูต

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศนีสเซอแลนต์ แล ประเทศสยาม

๑ ศักดิ์คุณจุฬจักราช ๑๒๒๒ บัณฑิตนักขัตตฤกษ์ ความเป็นมา
จึงมีแก่บ้านเมืองให้ยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ

๑ สมเด็จพระเจ้าวรวงศาธรรมิกราชแห่งแผ่นดินนีสเซอแลนต์ อันเป็น
ราชวงษออเรนจ์แห่งชอแลเมืองลกเซมเปอเคะ แลมีเมืองชนมชออื่น ๆ
อีกหลายเมือง แลพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
เทพยพงษ์วงษาศิวภานุวงศ์ วรชติยราชินิกโรดม จาคูรัตนบรม
มหาจักรพรรดิราชตั้งกาษา บรมขรรมิกรมหาราชราชราช บรมนารถ
บพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แลพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาจักรพรรดิราชตั้งกาษา บรมขรรมิกรมหาราชราช บรมนารถ
บพิตร พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทั้งสองพระองค์นคร
นคร อมรรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา ด้วยปรากฏาจะจัดแจงทาง
พระราชไมตรีที่เคยมีมาแต่ก่อนล่วงไป ๒๐๐ ปีแล้วนั้นให้ดีขึ้น
ให้การค้าขายของลูกค้าทั้งสองฝ่ายคดองสะดวกกว่าแต่ก่อน เพราะ
ฉนั้นจึงพร้อมพระราชหฤทัยทำหนังสือสัญญาการพระราชไมตรี แล
การค้าขายไปมาในทางทะเลจะได้พึงอาไศรยหนังสือสัญญาให้มีผล
ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย เพราะเหตุฉนั้นจึงได้ตั้งผู้มอานาตทั้งสองฝ่าย
สมเด็จพระเจ้าวรวงศาธรรมิกราชแห่งแผ่นดินนีสเซอแลนต์ ได้ตั้งให้

โยนเช่นเรตองเกอรเกอเซียตขุนนางฝ่ายการกฎหมายในกรุงนิเซอแดนต
 แลวมียศศักดิ์สำคัญของรัฐเซียมา ควรจะเชื่อถือว่ขุนนางในประเทศ
 นิเซอแดนตเคยเปนราชทูตไปในประเทศต่าง ๆ ด้วยเป็นผู้มีอำนาจ
 ปกษาทำหนังสือสัญญาในพระผู้ครองนิเซอแดนต ในพระบาทสมเด็จพระ
 พระปรเมนทรมหามงกุฎพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมเรทรา
 เมศร์มหิศเรศร์พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งพระองค์ พร้อมด้วย
 ความคิดราชการทั้งปวง มอบพระราชดำริให้พระราชประสงค์ให้
 พระเจ้าน้องยาเชอกรมหลวงวงษาธิราชสนิท มาประชุมแทนพระราช
 วงษานวงษ ให้เจ้าพระยาศรีธัญญวงษ สมันตพงษ์พิตุทช มหาบุรุษ
 รัตโนดม ว่าที่สมุหพระกระดาโหม ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัว
 เมืองปากไต ผังทเดฝ่ายตะวันตก เจ้าพระยารวิวงษมหา โกษาธิบดี
 พระคลัง ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝั่งทเดฝ่ายตะวันออก
 เจ้าพระยามราชชาติเสนางคนรินทรมหินทราชธิบดีศรีวิไชย ราชมหัย
 ศวีรยปริรักษภูมิพิทักษ์ โดกากร ทณฑฤทธิรนครบาด เป็นผู้สำเร็จ
 ราชการฝ่ายกรมเมือง พระยารพงษ์พัฒน์จางวางมหาดเล็ก พระ
 ยาไชยภักกรราชเดรัษฐเจ้ากรมในกรมท่าซ้าย เปนหกด้วยกันไปปรึกษา
 ว่าทำสัญญาเปนพระฝ่ายกรุงสยาม ฝ่ายโยนเช่นเรตองเกอรเกอเซียต
 ก็ไต่ตั้งหนังสือตามราชหัตถ์พระเจ้าแผ่นดินนิเซอแดนตประทับ ราช
 ตัญจนรสำหรับแผ่นดินนิเซอแดนตเป็นสำคัญ ซึ่งให้อำนาจเข้ามาทำ
 หนังสือสัญญาด้วยประเทศสยามให้แก่ท่านผู้รับตั้งฝ่ายสยามดู แล
 ท่านผู้รับตั้งฝ่ายสยามทั้ง ๒ หน ก็ไต่ตั้งหนังสือทจากฤกพระราชหัตถ์
 เดชาดำแดงความพระราชทานอำนาจ แลวทรงประทับพระราชตัญจ-

กร ตั้งให้ โยนเฮนเรคองเกอร์เกอเชียดคุกกันแล้ว ทั้งสองฝ่ายเห็นถูก
ต้องพร้อมกันทั้งสองฉบับ ได้ตกลงกันตามข้อสัญญาที่เขียนไว้ต่อไป
ข้างล่าง

๑ ข้อ ๓ ว่า ตั้งแต่ไป พระเจ้าแผ่นดินนิเซอแดนต์แดพระเจ้า
แผ่นดินเชอแดนต์ ที่จะตั้งวงษแดพระราชอิศริยยศต่อไปข้างหน้า กับพระ
บาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาท
สมเด็จพระบรมเรณทราเมศร์มหิศเรศร์พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งสมเด็จพระ
พระเจ้าแผ่นดินสยามที่จะตั้งพระวงษแดพระราชอิศริยยศต่อไปข้างหน้า
จะได้ มีไมตรีรักใคร่กันตั้งบเรียบร้อยเป็นเนื่องนิศย์ ไม่มีที่ดุศ แด
ราชฎรทั้งสองฝ่ายไม่วั้นผู้ใดคำบดใด ก็จะไม่ถือเป็นไมตรีรักใคร่
กันตั้งบเรียบร้อยเหมือนกัน คนที่อยู่ในประเทศนิเซอแดนต์ถ้าจะมา
อยู่ในประเทศสยาม ถ้าพวกเขาประเทศสยามจะเข้าไปอยู่ในประเทศ
นิเซอแดนต์ ก็ให้ได้อยู่โดยดีปรกตทั้งตัวคนแตรพิย ตั้งของทั้งปวง
ตามกฎหมายที่ตั้งไว้ จะให้พวกเขาเมืองทั้งสองฝ่ายไปมาค้าขาย เดิน
เรือเข้าออกโดยสะดวกในเมืองทั้งสองฝ่ายทั่วทุกคำบดไม่มีที่วั้น บรรดา
ที่ยอมให้พวกเขาเมืองที่เป็นไมตรีสนิทอื่น ๆ ไปมาค้าขายกันในปีนั้น แด
ต่อไปข้างหน้ามีผลประโยชน์ ยิ่งคชนอย่างไร ก็จะให้ชาวประเทศนิ-
เซอแดนต์แตรชาวประเทศสยามได้ มีผลประโยชน์ ยิ่งคชนเหมือนกัน
ถ้าเรือรบประเทศนิเซอแดนต์ ไปพบปะเรือชาวประเทศสยาม ถ้าเรือ
รบประเทศสยามไปพบปะเรือชาวประเทศนิเซอแดนต์ ในท้องทะเล มี
เหตุประการใด ๆ เรือรบชาวประเทศนิเซอแดนต์แตรเรือรบชาวประเทศ
สยามจะช่วยพอดสมควรที่จะช่วยได้ ตามกฎหมายที่อังกฤษเรียกว่า

วินเคอแชนด์เฮดเดอว่ กฎหมายไทยที่เรียกว่ายุติธรรม แดกงตุต
 นิเชอแดนตที่ตั้งอยู่ในประเทศต่าง ๆ แดกงตุตฝ่ายสยามที่ตั้งอยู่ใน
 ประเทศต่าง ๆ จะเอาความช่วยเหลือในการเรือแถการคนของประเทศทั้ง
 สองฝ่ายที่ไปมาค้าขายในประเทศทั้งตงตุตนิเชอแดนตแดกงตุตฝ่ายสยาม
 ตั้งอยู่ เหมือนกับคนชาวประเทศนิเชอแดนตแลคนชาวประเทศสยาม
 เหมือนกันทั้งสองฝ่าย เว้นไว้แต่การที่กฎหมายเมืองนั้นห้ามไม่ให้ช่วย
 ก็ช่วยไม่ได้

๑ ข้อ ๒ ว่า ประเทศสยามกับประเทศนิเชอแดนต ได้ตกลงกัน
 ยอมให้ ตงกงตุตฎาผู้ว่าที่แทนกงตุตในประเทศสยามแลในประเทศนิ-
 เชอแดนต แลให้หนักอกกงตุตทั้งสองฝ่ายเหมือนหนึ่งกงตุตเมืองอื่น ๆ
 ที่เป็นไมตรีกัน แต่ตวงกงตุตฎาผู้ว่าที่แทนกงตุตที่อังกฤษเรียกว่ากง-
 ตุตเฮเซนต์เมืองนั้น ๆ ก็จะมีอำนาจบังคับการกงตุตได้ต่อเมื่อผู้ครอง
 ทั้งสองฝ่ายตั้ง ยอมรับให้เป็นกงตุตจึงว่าการกงตุตได้ กงตุตแลผู้ว่า
 ที่แทนกงตุตจะว่าการก่อนผู้ครองทั้งสองฝ่ายให้อำนาจนั้นไม่ได้ ฝ่าย
 ประเทศสยามยอมให้กงตุตนิเชอแดนตแลผู้ว่าที่แทนกงตุตนิเชอแดนต
 ชักธงสำหรับกงตุตได้ ในที่อยู่ของเขาในประเทศสยามเหมือนกงตุต
 ประเทศอื่น ๆ แต่ในประเทศนิเชอแดนตอย่างธรรมเนียมสำหรับเมือง
 ห้ามไม่ให้กงตุตประเทศอื่น ๆ ชักธงสำหรับกงตุตในประเทศนิเชอแดนต
 ถ้าในประเทศนิเชอแดนตยอมให้กงตุตประเทศใดชักธงสำหรับกงตุต
 ฐนในประเทศนิเชอแดนตได้เมื่อใด ก็จะยอมให้กงตุตฝ่ายประเทศ
 สยามชักธงสำหรับกงตุตประเทศสยามได้เหมือนกัน อนึ่งให้กงตุต
 นิเชอแดนตฎาผู้ว่าที่แทนกงตุตซึ่งอยู่ในประเทศสยาม รักษาบังคับว่า

กล่าวคนชาวประเทศนิเซอแดนต ซึ่งเข้ามาอยู่แล้ว แลจะเข้ามาอยู่ใหม่
 ต่อไปภายหน้า แลวงกงสุตผู้หนตองประพฤตตามหนังสือสัญญา แล
 ให้คนชาวประเทศนิเซอแดนตทั้งปวงประพฤตตามสัญญาด้วย แล
 ให้กงสุตประกาศกฎหมายซึ่งมีในหนังสือสัญญา แลกฎหมายที่จะมี
 ต่อไปภายหน้า สำหรับชาวประเทศนิเซอแดนต ซึ่งอยู่ในประเทศสยาม
 ให้ชาวประเทศนิเซอแดนตรู้แลประพฤตตามด้วย ถ้ากงสุตนิเซอแดนต
 ฤาผู้ว่าทแทนกงสุตนิเซอแดนต ไม่อยู่ ก็ให้คนชาวประเทศนิเซอแดนต
 ที่เข้ามาอยู่ในประเทศสยามจะไปพึ่งอาไศรยกงสุตประเทศอื่น ๆ ซึ่งตั้ง
 อยู่ในประเทศสยามที่ชอบตสนิทกับประเทศนิเซอแดนต ให้ว่าการ
 แทนก็ได้ ฤาจะพึ่งเจ้าพนักงานในประเทศสยามให้ว่าการแทนก็ได้
 เจ้าพนักงานเดท่านเด่นาบคี่ในประเทศสยามจะช่วยเอาใจได้ดูแลรักษา
 คนชาวประเทศนิเซอแดนต ให้มีผลประโยชน์ทั้งหลายตามหนังสือ
 สัญญา แลบรรดาคนฝ่ายประเทศสยามที่จะไปอยู่เร็วแลไปอยู่นาน
 ในประเทศนิเซอแดนต แลหัวเมืองชนประเทศนิเซอแดนต จะต้อง
 ประพฤตตามกฎหมายเหมือนอย่างคนชาวประเทศอื่น ๆ ที่ไปตั้งอยู่ใน
 ประเทศนิเซอแดนต ยอมตามกฎหมายประเทศนิเซอแดนตนั้น ชุนนาง
 ในประเทศนิเซอแดนต ก็จะช่วยบำรุงรักษาคนฝ่ายประเทศสยามที่ไป
 อยู่ในประเทศนิเซอแดนต ให้อยู่เป็นสุขสบาย มีอะไรก็ช่วยตาม
 ด้มควรที่จะช่วยได้ ให้เหมือนคนประเทศนิเซอแดนต ที่เข้ามาอยู่ใน
 ประเทศสยามเหมือนกัน

๑ ข้อ ๓ ว่า คนชาวประเทศนิเซอแดนตทั้งหลายซึ่งจะมาเยี่ยม
 เยือนอาไศรยอยู่ในประเทศสยาม จะชักต เร็วกต ยอมให้ประ-

พฤติตามล้าคณาของเขา ถ้าจะทำวัดในที่ตำบลใดท่านเสนาบดีฝ่าย
 ดัษยามก็จะไม่ห้าม เว้นไว้แต่ทศวรรจะห้ามจึงจะห้ามไม่ให้สร้างในที่นั้น
 แต่เมื่อจะสร้างก็ต้องขอทศขอท่านเสนาบดีในประเทศดัษยามก่อน ถ้าท่าน
 เสนาบดีในประเทศดัษยามยอมให้ปลูกจึงปลูกได้ ๖๕

๑ ข้อ ๕ ว่า คนชาวประเทศนิเซอแดนตทั้งหลาย ซึ่งจะมาอา-
 ใศรัยอยู่ในประเทศดัษยามก็ต้องเขียนชื่อไว้แต่กงสุตนิเซอแดนต กง-
 สุตนิเซอแดนตจะต้องจดชื่อนามยื่นต่อเจ้าพนักงานฝ่ายดัษยามให้รู้ ๖๖
 เมื่อว่าคนชาวประเทศนิเซอแดนตจะมีธุระเกยวของสิ่งหนึ่งสิ่งใดใน
 ประเทศดัษยาม คนชาวประเทศนิเซอแดนตต้องทำหนังสือไปแจ้งความ
 ต่อกงสุตนิเซอแดนตให้รู้ก่อน ถ้าแม่กงสุตนิเซอแดนตเห็นว่าขอท
 ธุระนั้นสมควรแต่เห็นว่าดีแล้ว กงสุตจะส่งหนังสือนั้นให้แก่เจ้าพนักงาน
 งานในประเทศดัษยาม ถ้าเห็นว่าเรื่องความไม่ดี กงสุตนิเซอแดนตจะ
 ต้องสั่งให้จดเสียใหม่ อนึ่งคนฝ่ายประเทศดัษยามจะมีธุระเกยวของสิ่ง
 ใด ๆ ในกงสุตแดนคนประเทศนิเซอแดนต คนฝ่ายดัษยามก็ต้องทำ
 หนังสือเรื่องราว ไปยื่นต่อเจ้าพนักงานในประเทศดัษยามให้รู้ก่อน เจ้า-
 พนักงานในประเทศดัษยามเห็นสมควรแล้ว ก็จะต้องส่งหนังสือทธุระนั้นให้
 แก่กงสุตนิเซอแดนต

๑ ข้อ ๕ ว่า คนชาวประเทศนิเซอแดนตจะมาค้าขายตามหัว-
 เมืองชายทะเลซึ่งชนกับประเทศดัษยามก็มาค้าขายได้ โดยสะดวก แต่
 จะอาใศรัยอยู่ได้ ที่เดียวก็แต่ในกรุงเทพฯ ตามในจังหวัดซึ่งกำหนดไว้
 ในหนังสือสัญญา ข้างทิศเหนือตั้งแต่คลองปากน้ำบางพุทธาที่รวม
 กับแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงกำแพงเก่าเมืองลพบุรี ตรงไปถึงท่าพระ

งามใกล้เมืองสระบุรีตามตำแน่งชื่อว่าแควป่าด็ก ข้างทิศตะวันออก
 ตั้งแต่ท่าพระงาม ตรงไปบางกนกปลายคลองซุดที่ออกแม่น้ำบางปะ-
 กง ตรงต่อไปถึงปากน้ำบางปะกง ต่อไปจนถึงเกาะศรีมหาธาธาเด
 เกาะศรีขิง ถ้ายังไม่ครบ ๒๕ ชั่วโมงก็ต้องเดินบกไปอีกจนครบ ๒๕
 ชั่วโมงถึงที่กำหนดไว้ ข้างทิศใต้ตั้งแต่เกาะศรีมหาธาธาเดเกาะศรีขิง
 ไปจนถึงกำแพงเมืองเพชรบุรี ข้างทิศตะวันตกตั้งแต่ปากอ่าวทะเลเมือง
 เพชรบุรีไปถึงปากน้ำแม่กลอง ถ้ายังไม่ครบ ๒๕ ชั่วโมงต้องขึ้นบกไป
 อีกจนครบ ๒๕ ชั่วโมงถึงที่กำหนดไว้ ตั้งแต่ปากน้ำแม่กลองเลยไป
 ตามแม่น้ำจนถึงกำแพงเมืองเพชรบุรี ต่อไปจนถึงเมืองสุพรรณบุรี ตั้ง
 แต่เมืองสุพรรณบุรีไปถึงปากน้ำบางพุทธาประจวบที่เก่า ถ้าแต่คน
 ชาวประเทศนิเชอแลนต์จะอยู่นอกจากกำหนดไว้ นี ท่านเสนาบดี
 ฝ่ายสยามยอมให้อยู่จึงอยู่ได้ แต่คนชาวประเทศนิเชอแลนต์จะไป
 เทยวค้าขายในประเทศสยามก็ได้ตลอดโดยสะดวก ถ้าจะซื้อจะขายของ
 ที่ต้องห้ามไม่ได้ ของที่ไม่ต้องห้ามในกฎหมายประเทศสยามซื้อขาย
 แก่คนทั้งหลายได้ ไม่ต้องซื้อต่อเจ้าพนักงาน แต่เจ้าภาษีไม่ให้มีผู้
 ขัดขวางห้ามปราม

๑ ข้อ ๒ ว่า เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามจะไม่ห้ามหวงขัด
 ขวางคนชาวประเทศนิเชอแลนต์ ในกรณีที่จ้างลูกจ้างคนซึ่งอยู่ใน
 บังคับสยามใช้การทุกอย่าง แต่คนชาวประเทศสยามมีนายทุกคน แต่
 เมื่อชาวประเทศสยามจะไปเป็นลูกจ้างชาวประเทศนิเชอแลนต์ ถ้าไม่มี
 หนังสือของมุนายชาวประเทศสยามยอมให้เป็นลูกจ้าง ขุนนางเจ้า-
 พนักงานฝ่ายประเทศสยามจะมากันเอาตัวลูกจ้างกลับไปได้ ถ้ามี

หนังสือสัญญา นายยอมในการนั้นอย่างไร ขุนนางเจ้าพนักงานฝ่าย
ประเทศสยามก็จะทำตามหนังสือสัญญาที่นายยอมให้จางหน ถ้าคนซึ่ง
อยู่ในบังคับ ประเทศสยาม จะไปเป็นลูกจ้าง อยู่กับ คนซึ่งอยู่ในบังคับ
คนชาวประเทศนิเชอแดนต กติ คนอยู่ในไต่บังคับประเทศสยามที่มีได้
เป็นลูกจ้าง กติ ทำผิดกฎหมายประเทศสยาม จะหนีไปเอาไคร้อยู่กับ
คนอยู่ในบังคับประเทศนิเชอแดนต ซึ่งอยู่ในกรุงเทพ ฯ ถ้ามีพยานว่า
ทำผิดจริง กงสุตประเทศนิเชอแดนตจะจับตัวส่งให้แก่เจ้าพนักงานฝ่าย
ประเทศสยาม

๑ ข้อ ๗ ว่า คนชาวประเทศนิเชอแดนต ที่เข้ามาในประเทศสยาม
ถ้าจะกลับไปที่ใด ถ้ามีเหตุควรจะห้ามไว้ เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศ
สยามจะไปบอกแก่กงสุตให้เอาตัวไว้ กงสุตฤาขุนนางนิเชอแดนตจะ
ต้องหาพยาน ถ้าพยานว่าจริง กงสุตฤาขุนนางนิเชอแดนต ก็จะเอาตัว
ไว้ตามคำเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยาม ถ้าความนั้นเสร็จแล้ว กงสุต
ฤาขุนนางนิเชอแดนต ก็จะปล่อยตัวคนชาวประเทศนิเชอแดนต ไป อัน
เขตรแดนทว่าไว้แล้วในข้อ ๕ ที่หนังสือสัญญา ยอมให้คนซึ่งอยู่ใน
บังคับนิเชอแดนต เทียว ไปมา โดยสะดวก ไม่มีผู้ขัดขวาง แต่จะต้องให้
มีหนังสือกงสุตนิเชอแดนต ฤาผู้ว่าที่แทนกงสุตนิเชอแดนต ให้เขียนเป็น
ภาษาไทยว่าคนนั้น ชื่อ นั้น รูปร่างอย่างนั้น มีอะไรตั้งนั้น แล้วจะต้อง
ให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามประทับตราหนังสือให้ ไปเป็นสำคัญ
ด้วยแต่จะเทียวไปในประเทศสยามนอกจากทางที่กำหนดไว้ จะต้องให้
กงสุตฤาผู้ว่าที่แทนกงสุตนิเชอแดนต ขอหนังสือเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศ
สยามให้แก่ผู้นั้นไป แต่เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามจะต้องให้หนังสือ

ดีแต่ผู้มาขอทุกครั้ง เว้นไว้แต่ปลุกษากับกงสุลผู้ว่าที่แทนกงสุล
นิเชอแดนตเห็นไม่ควรจะให้ก็ให้ไม่ได้

๑ ข้อ ๘ ว่า คนชาวประเทศนิเชอแดนตจะเช่าเรือนเช่าที่เข้าบ้าน
เช่าสวนเช่าไร่เช่านาก็ได้ จะขอเรือนจะขอที่จะขอบ้านจะขอสวนจะ
ขอไร่จะขอนา แลจะปลูกตักปลูกเรือนปลูกโรงก็ได้ แต่ที่ในเขต
แดนที่กำหนดไว้แล้วในข้อ ๕ เว้นไว้แต่ที่ใกล้กำแพงเมืองสยามใน
๒๐๐ เส้น คือ ๕ ไมล์อังกฤษนั้น ค่อยอยู่ถึง ๓๐ ปีจึงขอได้ ถ้ายัง
ไม่ถึง ๓๐ ปี ท่านเสนาบดีฝ่ายประเทศสยามยอมให้ ขอที่ขอเรือนขอ
ได้ แต่เมื่อคนอยู่ในบังคับนิเชอแดนตจะขอที่ขอเรือนนั้นจะต้องมา
บอกกับกงสุล กงสุลจะได้บอกกับเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยาม
เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามกับกงสุลเห็นว่าคนซึ่งจะขอที่ขอเรือน
เป็นคนจะทำมาหากินโดยจริง เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามกับกงสุล
ก็จะช่วยว่ากล่าวให้ ขอตามราคาสสมควร แลจะได้คิดแต่บวกทวด
แล้วเจ้าพนักงานจึงจะให้ ทนแก่คนชาวประเทศนิเชอแดนตผู้ ชอนน
แล้วจะฝากฝังเจ้าเมืองกรมการให้ช่วยดูแลทำนุบำรุงด้วย แลให้ผู้ที่
ไปอยู่นั้นฟังบังคับบัญชาเจ้าเมืองกรมการตามกฎหมายที่เป็นยุติธรรม
ค่าธรรมเนียมที่ท่านทำอะไรทำสวนราษฎรบ้านเมืองนั้นต้องเสียอย่างไร
ก็ให้ชาวประเทศนิเชอแดนตเสียตามชาวบ้านชาวเมืองนั้น ถ้าครบ
กำหนด ๓ ปีแล้ว ผู้ที่ชอนนอยู่นั้นไม่มีทุนรอนฤาจะเชื่อเสียไม่ต้องการ
ปลูกสร้าง ท่านเสนาบดีฝ่ายประเทศสยามจะคืนเงินค่าที่ให้ จะตัดคืน
คนเอาทนนเสีย อนึ่งคนในบังคับนิเชอแดนตจะมาทำการในประเทศ
สยาม มีคนว่าจะคือเรือแลจะไปเที่ยวหาแร่แลขุดแร่ถลุงแร่ทองก็ได้

แต่เมื่อจะทำการเรือการเรือน จะต้องทำหนังสือสัญญาพร้อมด้วย
 กงสุลนิเชอแดนต แต่เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยาม จะขอเดี่ยค่า
 ธรรมเนียมให้พอควรที่จะทำได้ อนึ่งคนชาวประเทศนิเชอแดนต จะ
 ตั้งทำการวิชาอย่างยุโรปให้เป็นประโยชน์ด้วยปัญญา แต่ฝีมือต่าง ๆ
 ที่ภาษาอังกฤษเรียกว่าแมนแพดเจอ เว้นไว้แต่กฎหมายที่ประเทศสยาม
 ห้ามปรามไม่ให้ทำนั้น ทนออกจากกฎหมายฝ่ายประเทศสยาม ห้ามหนัก
 ทำได้ แต่เมื่อจะทำการนั้น ๆ จะต้องทำหนังสือสัญญาต่อเจ้าพนักงาน
 ฝ่ายประเทศสยาม พร้อมด้วยกงสุลนิเชอแดนต จะขอเดี่ยค่าธรรมเนียม
 พอสมควรที่จะทำได้ ๖๖

๑ ข้อ ๘ ว่า ชาวประเทศนิเชอแดนต ที่เข้ามาอยู่ในประเทศ
 สยาม ชาวประเทศนิเชอแดนตคือชาวประเทศนิเชอแดนตเป็นความ
 กันเองด้วยข้อใหญ่ข้อน้อยก็ดี ถ้าชาวประเทศสยามจะไปฟ้องคนชาว
 ประเทศนิเชอแดนตด้วยข้อใหญ่ข้อน้อยก็ดี กงสุลแลขุนนางชาวประ-
 เทศนิเชอแดนตจะชำระฝ่ายเดียว ถ้าชาวประเทศนิเชอแดนตทำผิด
 กงสุลจะปรับใหม่ทำโทษตามกฎหมายประเทศนิเชอแดนต เมื่อชำระ
 ความนั้นขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามจะไปฟังความก็ได้ ถ้า
 คนชาวประเทศสยามคือชาวประเทศสยามเป็นความกันเองด้วยข้อ
 ใหญ่ข้อน้อยก็ดี ถ้าชาวประเทศนิเชอแดนตจะมาฟ้องคนชาวประเทศ
 สยามด้วยข้อใหญ่ข้อน้อยก็ดี ขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยาม
 จะชำระฝ่ายเดียว ถ้าชาวประเทศสยามทำผิด เจ้าพนักงานจะปรับ
 ใหม่ทำโทษตามกฎหมายฝ่ายประเทศสยาม เมื่อชำระความนั้นขุนนาง
 แดกงสุลฝ่ายประเทศนิเชอแดนตจะมาฟังความก็ได้ ๖๗

๑ ข้อ ๓๐ ว่า ถ้าแกพวกโจรผู้ร้ายมาตีเรือชาวประเทศนิเซอ-
แดนตซึ่งมาค้าขายในทโกตประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรมการใน
บ้านเมืองทอโยโกตนั้น ถ้าได้ยินข่าวดังนั้นแล้วอย่าได้นอนใจให้ช่วย
จับโจรพวกนั้นโดยเร็วมากกระทำโทษเสีย แดของทั้งปวงซึ่งโจรผู้ร้าย
ตีได้นั้น ก็ให้เอาของอันนั้นมอบให้แก่กงสุตประเทศนิเซอแดนต
จึงจะคืนของนั้นให้แก่เจ้าของ ถ้าเกิดเหตุมีโจรผู้ร้ายมาปล้นเอาของ
ชาวประเทศนิเซอแดนตทอโยโกตซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม ก็ให้
เจ้าเมืองกรมการจับเอาตัวโจรผู้ร้ายนั้นมากกระทำโทษเหมือนเช่นว่า
แต่เดี๋ยง ถ้าเจ้าเมืองกรมการมีพยานว่าได้ช่วยจับโจรผู้ร้ายโดย
เต็มกำลังแล้วไม่ได้ตัวไม่ได้ของด้วย จะมาเอาเงินค่าของหายนั้นกับ
เจ้าเมืองกรมการเอาไม่ได้ ถ้าเรือแดนคนฝ่ายประเทศสยามซึ่งจะไป
ประเทศนิเซอแดนตนั้นจะเกิดเหตุเช่นว่ามาในข้อนี้แล้ว ขุนนางใน
ประเทศนิเซอแดนตก็จะช่วยเอาชระเหมือนกัน

๑ ข้อ ๓๑ ว่า เมื่อกงสุตประเทศนิเซอแดนตจะเขียนหนังสือไป
ถึงขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยาม ขอให้จับลูกเรือชาวประเทศ
นิเซอแดนต ถ้าคนซึ่งอยู่ในไต่บังคับชาวประเทศนิเซอแดนต ททาศิต
ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามช่วยจับผู้ทาศิตนั้นให้ตามกงสุตประ-
เทศนิเซอแดนตของนั้น แต่ให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามช่วย
กงสุตประเทศนิเซอแดนต ถ้าเรือคนฝ่ายประเทศสยามไปในประเทศ
นิเซอแดนต เจ้าเมืองแดนขุนนางในประเทศนิเซอแดนต ก็จะช่วยเอา
ชระให้เหมือนกัน เมื่อคนชาวประเทศนิเซอแดนตเกิดวิวาทกันขึ้น
ให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามไปช่วยกงสุตประเทศนิเซอแดนตรับ

แต่พอจะรับได้ แต่เมื่อคนอยู่ในโตบังคับฝ่ายประเทศสยามทำผิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะหนีไปอาไศรยในคนชาวประเทศนิเชอแดนต ซึ่งเข้ามาอาไศรยอยู่ในประเทศสยาม ฤๅทเรือชาวประเทศนิเชอแดนต ก็ดักให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามไปฟ้องต่อกงสุลประเทศนิเชอแดนต ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่กับคนชาวประเทศนิเชอแดนตจริง กงสุลประเทศนิเชอแดนตจะจับตัวคนผู้ทำผิดนั้นให้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยาม แต่คนทั้งต้องฝ่ายห้ามมิให้จับบังคับเลย ๖๖

๑ ข้อ ๓๒ ว่า ถ้าคนชาวประเทศนิเชอแดนต จะมาทำมาหากินอยู่ในประเทศสยาม มาเป็นหนี้ไม่มีเงินจะชำระให้หมด ก็ให้กงสุลฤๅขุนนางประเทศนิเชอแดนตเอาสิ่งของทั้งปวงทั้งสิ้นของผู้นั้นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้ตามซึ่งคดีมีส่วนมากแต่น้อย ถ้าถูกหน้คนนั้นมทรพยสิ่งของอยู่ต่างเมือง กงสุลนิเชอแดนตจะไม่เพิกเฉย จะเร่งเอาสิ่งของนั้นมาแจกจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ด้วย ถ้าทรพยสิ่งของ ๆ ถูกหน้คิดค้างอยู่กับชาวประเทศสยาม ก็ให้ท่านเลขาธิการฝ่ายสยามช่วยกันจัดแจงด้วย ถ้าคนชาวประเทศสยามเป็นหน้คนชาวประเทศนิเชอแดนต ไม่มีเงินจะชำระให้หมด เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามจะเอาทรพยสิ่งของทั้งปวงทั้งสิ้นของคนที่เป็นถูกหน้คนนั้นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้ เหมือนอย่างกงสุลประเทศนิเชอแดนตจะตัดสินคนชาวประเทศนิเชอแดนต ซึ่งเป็นหนี้ไม่มีเงินจะไถ่หนี้เหมือนกัน ๖๗

๑ ข้อ ๓๓ ว่า ถ้าคนชาวประเทศนิเชอแดนตมาตายในประเทศสยาม ฤๅคนฝ่ายประเทศสยามไปตายในประเทศนิเชอแดนต ก็ให้ขุนนางฝ่ายประเทศนิเชอแดนต แต่ขุนนางฝ่ายประเทศสยามตั้งตั้งของ

ผู้ตายนั้น ถึงผู้เป็นเจ้าของพนักงานทจตแจจแจทพยมรรฎกคนทตายนั้น ๆ
 ฤถากน ซึ่งตายไปนั้น เมื่อยังเป็นอยู่ไม่ได้ สิ่งใด ก็ให้มอบสิ่งของ ๆ ผู้
 ตายไว้ต่อกองตุต ฤถากนทแทนกงตุตประเทศนึเชอแดนค้ แดประเทศ
 ดยามกงตุตฤถากนทแทนกงตุตประเทศนึเชอแดนค้ แดประเทศ ดยาม
 ก็จะทำตามกฎหมายสำหรับแผ่นดินประเทศนึ ๆ เหมือนกัน ๗

๑ ข้อ ๓๔ ว่า เรือรบประเทศนึเชอแดนค้จะเข้ามาทอดอยู่ได้แต่
 เพียงหน้าด่านเมืองสมุทรปราการ ถ้าจะขึ้นมาให้ ถึงกรุงเทพฯ ต้อง
 บอกท่านเสนาบดีฝ่ายประเทศสยามให้รก่อน ถ้าท่านเสนาบดีฝ่ายประ-
 เทศสยามยอมให้ ขึ้นมาทอดอยู่ทไหนจึงขึ้นมาได้ ๗

๑ ข้อ ๓๕ ว่า ถ้าเรือตุกค้ำประเทศนึเชอแดนค้ซำรุดไป จะเข้า
 มาในประเทศสยามเมืองใด ๆ ก็ให้เจ้าเมืองกรมการเร่งช่วยจัดแจจ
 ให้เข้าอุซอมแปลงเรือกว่าจะโตกดับไป ถ้าซัดเสบียงอาหารให้ ได้
 ซอไปโดยสดวก ถ้าเรือชาวประเทศนึเชอแดนค้จะมาแตกทชายทะเล
 ประเทศสยาม ก็ให้เจ้าเมืองกรมการฝ่ายสยามซึ่งอยู่เมืองทใดทหน
 เมื่อได้ ยินซำวดงนนี้ให้ ไปช่วยส่งเคราะห์พวกเรือชาวประเทศนึเชอ-
 แदनค้ ทแตกเอามาเสยงครักษำไว้ก่อน แดให้ช่วยรักษำเรือทแตก
 แดของบ้นทุกนเรือนนี้ แดให้บอกแก่กงตุตนึเชอแดนค้ว่าเจ้าเมือง
 กรมการฝ่ายสยามได้ช่วยเอาใจได้ตุแฉจัดแจจโดยสมควร แดกงตุต
 ประเทศนึเชอแดนค้กับเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยาม จะได้ส่งพวก
 เรือทแตกนถงบ้านเมืองเขา แดสิ่งของทเรือแตกนนี้จะมเหตุเกยว
 ซองประการใด ก็ให้กงตุตประเทศนึเชอแดนค้กับเจ้าพนักงานฝ่าย
 ประเทศสยาม ช่วยซำระค้ค้สินว่ากถำวเสยให้แฉว ถ้าเรือตุกค้ำ

ฝ่ายประเทศสยามไปชำระฤๅแตกในประเทศนิเซอแดนตบ้าง ชุนนาง
แต่เจ้าเมืองในประเทศนิเซอแดนต จะเร่งช่วยเอาชระให้เหมือนกัน
ตามซึ่งว่าไว้ ในข้อนี้

ฯ

๑ ข้อ ๓๖ ว่า ถ้าเรือชาวประเทศนิเซอแดนต ได้เสียค่าธรรมเนียม
เข้ามาเข้าออกตามที่ว่าจะไปข้างน่านนี้ ก็จะไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม
เหมือนประการใดเลย เมื่อเข้ามาจอดฤๅจะออกไปก็ดี เรือชาวประ-
เทศนิเซอแดนต ให้มีประโยชน์เหมือนด่าเกาจีน แต่เรือฝ่ายประเทศ
สยามฤๅเรือของเมืองใด ๆ ที่ไมตรีศนิท

ฯ

๑ ข้อ ๓๗ ว่า ดินค้าขาเข้าซึ่ง เรือ ชาวประเทศนิเซอแดนต จะ
เอามาขายในกรุงเทพฯ จะต้องเสียภาษีไม่ให้มากกว่าร้อยละสาม จะ
จะเสียเป็นของฤๅจะเสียเป็นเงินสุดแต่ใจเจ้าของจะยอมเสีย ถ้าราคา
ตั้งของไม่ตกลงกันต้องไปบอกกงสุลประเทศนิเซอแดนต กงสุลประเทศ
นิเซอแดนตกับเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยาม จะเรียกพ้อคาคคนหนึ่ง
ฤๅสองคนช่วยตีราคาสินค้าพ้อสมควรตามความจริง เมื่อเสียค่า
ธรรมเนียมร้อยละสามนั้นแล้ว ของดินค้านั้นจะขายได้ ทหนักมากฤๅ
ทหนักน้อยก็ตามแต่ใจเจ้าของ แต่ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอื่นนอก
จากนั้นเลย ถ้าคนชาวประเทศนิเซอแดนตเอาสินค้ามาขายณกรุง-
เทพฯ ขายไม่ได้จะเอาสินค้ากลับออกไป ก็ให้เจ้าพนักงานคินค้า
ธรรมเนียมที่เสียไว้นั้น ให้แก่ลูกค้าชาวประเทศนิเซอแดนต ไป ถ้า
ลูกค้าได้เอาสินค้าจะมาขายในกรุงเทพฯ แต่ไม่ได้ตั้งจากเรือแต่เอา
ออกขายจะเอาสินค้ากลับออกไปเสียก็ไม่ให้เสียค่าธรรมเนียมเลย แต่
ค่าธรรมเนียมอื่นนอกจากร้อยละสามนั้น จะไม่ให้เสียเมื่อขายแก่คน
ฝ่ายประเทศสยามนั้นเลย

ฯ

๑ ข้อ ๑๘ ว่า ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเสียเพราะของที่เกิดขึ้นในประเทศสยามที่จะต้องเสียเมื่อยังไม่ได้ตั้งเรือกีด ฤาเมื่อจะตั้งเรือกีด ก็จะต้องเสียให้ตามพิกัดภาษที่กำหนดในพิกัดหนังสือสัญญา ของสินค้าทุกอย่างที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมขาออกตามพิกัดแล้ว จะไม่ต้องเสียภาษีในฤาภาษีอื่น ๆ ในตำบลใด ๆ ในประเทศสยาม บรรดาของสินค้าที่เกิดขึ้นในประเทศสยามที่ได้เสียภาษีในแล้ว ฤาได้เสียภาษีอื่น ๆ แล้ว จะไม่ต้องเสียภาษีใด ๆ อีก แต่ควรจะตั้งเรือฤาเมื่อเวลาจะตั้งเรือ หนึ่ง เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามจะเรียกภาษดังกล่าวของที่ยังไม่มีในพิกัดที่ติดอยู่กับท้ายหนังสือสัญญานั้นก็ได้ ฤาของที่จะเกิดขึ้นใหม่ในประเทศสยาม ของที่ยังไม่ได้ว่าแต่ของยังไม่ได้มีภาษีใด ๆ ท่านเห็นว่าควรจะตั้งภาษชนกก็ได้

๑ ข้อ ๑๙ ว่า ถ้าชาวประเทศนินเซอแดนตได้เสียค่าธรรมเนียมซึ่งเข้ามาแล้วแต่หลังแต่ซึ่งไม่ให้เพิ่มขึ้นในภายหน้า ยอมให้ชาวประเทศนินเซอแดนตเอาของสินค้าเข้ามาในประเทศสยาม ฤาออกไปขายที่จะไม่ต้องห้ามเมื่อ ณ วันประทับตราหนังสือสัญญา หนึ่ง เข้าปลดแอกของสำมตั้งหน้ในกรุงเทพฯ ถ้าไม่บริบูรณ์มีกฎหมายประกาศห้ามไม่ให้ออกไปก็ได้ แต่ว่าเมื่อจะมีกฎหมายประกาศนั้น ต้องกำหนดไว้ ให้ตกค่าชาวประเทศนินเซอแดนตรุกำหนดเสียแต่ก่อน ๓๐ วัน ถ้าถูกค่าใด ซอของเหล่านี้ไว้ ก่อนกฎหมายประกาศนั้นแล้ว ก็ให้บอกต่อเจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามให้รู้ ถ้าได้ความจริงว่าขอไว้ก่อนห้ามแล้ว จึงนับทุกออกไปได้ เงินทองเป็นก้อนฤาเป็นเม็ด เป็นผง ฤาเป็นแผ่น แดแต่บี้ยอาหารของสำหรับตัวเอามาในประเทศสยามไม่ต้องเสียภาษี

ถ้าเมื่อนานไปภายหน้าท่านเด่นาบดีจะเห็นควรลดค่าธรรมเนียมสินค้าเข้า
เข้าขาออกกับชาติใด ๆ ก็ให้ลดกับพวกลูกค้าชาวประเทศนิเซอแดนต์
เหมือนกัน ๖๖

๖๗ ข้อ ๒๐ ว่า กงสุลประเทศนิเซอแดนต์จะต้องบังคับลูกเรือเด
พวกเรือชาวประเทศนิเซอแดนต์ ให้ทำตามกฎหมายซึ่งจะว่าต่อไปข้าง
หน้าในหนังสือสัญญา แต่ให้เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามช่วยกง
สุลประเทศนิเซอแดนต์ ในการนี้ด้วย ถ้าผู้ใดทำผิดหนังสือสัญญา
กงสุลประเทศนิเซอแดนต์จะปรับให้เสียเงิน เงินที่ปรับใหม่นั้นก็เป็น
ส่วนของฝ่ายประเทศสยาม ๖๘

๖๘ ข้อ ๒๑ ว่า ถ้าท่านเด่นาบดีฝ่ายประเทศสยามได้ยอมให้เมือง
ใด ๆ ฤกว่าต่อไปภายหน้าจะยอมแต่เมืองอื่น ๆ ประการใด ก็ต้องยอม
ให้ชาวประเทศนิเซอแดนต์เหมือนกัน ๖๙

๖๙ ข้อ ๒๒ ว่า เมื่อพ้น ๑๒ ปีแล้ว ตั้งแต่ประทับตราเปิดยื่น
หนังสือสัญญาแล้ว ฝ่ายประเทศสยามฝ่ายประเทศนิเซอแดนต์จะขอ
เปิดยื่นข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญา ฤกว่าในกฎหมายค้าขายแลพิภคภา
ษิตตในหนังสือสัญญา แลกฎหมายที่จะทำต่อไปในภายหน้า เมื่อได้
บอกให้รู้ก่อนปีหนึ่ง จะตั้งขุนนางฝ่ายประเทศสยามฝ่ายประเทศนิเซอ
แดนต์เปิดยื่นแปลงเพิ่มเติมตามแต่จะเห็นพร้อมกันทั้งสองฝ่าย ๗๐

๗๐ ข้อ ๒๓ ว่า หนังสือสัญญาใดเขียนลงเป็นภาษาอังกฤษ
เพราะว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางเป็นทอทางด้วยกันทั้งสองประเทศ
ใหญ่ แต่ได้แปลเป็นภาษาไทยฉบับหนึ่ง เป็นภาษาฮอลันดาฉบับ

หนังสือเรื่องความตองกัน รอยผนึกไว้ด้วยกนทงด้ามฉบับ แดวตอง
 ออกไปประทับตราดำหรับพระเจ้าแผ่นดินนิเชอแลนต์ ดังเข้ามาเปดียน
 กนณกรงเทพมหานคร ในระหว่าง ๑๘ เดือนตั้งแต่วันประทับตราแล้ว
 นน อนึ่งหนังสือสัญญาใดทำไว้เป็นฉบับ ไตตั้งชื่อประทับตราทำน
 ททำอำนาจทำหนังสือสัญญาด้วยกนทงดองฝ่าย ใช้ไตตั้งแต่วัน
 ประทับตราแล้วไป ทำไว้ณกรงเทพมหานครอมรัตนโกสินทร
 มหินทรายุทธยา ณวันจันทร์ เดือนยี่ ขึ้นห้าค่ำ บัวอกนักษัตรโทศก
 จุศศักราช ๑๒๒๒ ปี เป็นปีที่สิบในราชการประจุบันนี้ ภาษาอังกฤษ
 เป็นวันที่สิบเอ็ด ในเดือนมิเชมเบอร์ คฤศศักราช ๑๘๖๐ ราช

กฎหมายสำหรับพ่อค้าชาวประเทศ นิเชอแลนต์

ซึ่งจะเข้ามาค้าขายทำมาหากินในประเทศสยาม
 ต้องทำตามกฎหมายน

๑ ข้อ ๑ ว่า กะบัตินนายเรือพ่อค้าชาวประเทศนิเชอแลนต์ ซึ่ง
 เข้ามาค้าขายในประเทศสยาม เมื่อเข้ามาถึงนอกฉันทอน จะทอดลมอ
 ไซ้คนเข้ามาบอกกับเจ้าพนักงาน ฤจะเอาเรือเลยเข้ามานำด่านเมือง

สมุทรปราการก็ได้ แล้วจะต้องมาบอกกับเจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทร-
ปราการ ว่าเรามาแต่ประเทศนั้นๆ มีตุ๊กเรือกคน มีหมกบอก ทอด
ส้มทอด้านเมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องมอบขึ้นใหญ่แก่กระสุนดินดำ
กับขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายแล้วต้องมีขุนนางกรมการฝ่ายซ้าย
กำกับเรือขนมาจนถึงกรุงเทพมหานคร

๑ ข้อ ๒ ว่า ถ้าเรือตุ๊กค้าประเทศนิเซอแดนตฺ เดยเกินด้านเมือง
สมุทรปราการขนมา มีได้เอาขึ้นแก่กระสุนดินดำขึ้นไว้ ที่เมืองสมุทร-
ปราการตามกฎหมายนี้ ต้องเอาเรือกลับลงไปเอาขึ้นแก่กระสุนดิน
ดำขึ้นไว้เสียที่เมืองสมุทรปราการ แล้วจะต้องปรับใหม่ให้ เกินเงิน
๘๐๐ บาท ด้วยไม่ฟังกฎหมายนี้ ถ้าเอาขึ้นแก่กระสุนดินดำขึ้นไว้
ที่เมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องปล่อยเรือให้ ขนมาค้าขายที่กรุงเทพ
มหานคร

๑ ข้อ ๓ ว่า ถ้าเรือตุ๊กค้าอยู่ในโตบังคับนิเซอแดนตฺ ขนมาทอด
ส้มทอดกรุงเทพฯ แล้ว ถ้าไม่ใช่เป็นวันพระราชาวประเทศนิเซอแดนตฺ
กับคณนายเรือต้องเอาหนึ่งร้อยห้าสิบตัวแก่บาญชิ่งของซึ่งมีเข้ามาใน
ท่าเรือมอบให้แก่กงสุตนิเซอแดนตฺ ใน ๒๕ ชั่วโมง กงสุตนิเซอแดนตฺ
จะได้เอาบาญชิ่งไปให้เจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายที่โตเรียกภาษี แล้วเจ้า-
พนักงานคนนั้นต้องให้หนึ่งร้อยเบ็ดระวางในเวลาดังนั้น ถ้ากับคณนาย
เรือมิได้ตั้งหนึ่งร้อยห้าสิบตัวแก่บาญชิ่งของใน ๒๕ ชั่วโมงนั้น ถ้าบาญชิ่งไม่
ครบจำนวนตั้งของในท่าเรือนั้น จะปรับใหม่ให้ เกินเงิน ๕๐๐ บาท
แต่ว่ายอมให้กับคณนายเรือแก่บาญชิ่งตั้งของที่หลงลืมในระหว่าง ๒๕
ชั่วโมง ตั้งแต่ได้ตั้งหนึ่งร้อยห้าสิบตัวแก่กงสุตนั้นไม่ปรับใหม่

๑ ข้อ ๕ ว่า ถ้าเรือ ถูกค้า ประเทศ นิเชอแดนต์ เปิด ระวังชน
 ดินค้าก่อนยังไม่ได้หนังสือเปิดระวัง แลตั้งถอยขายตั้งของในกรุง-
 เทพฯ กัด นอกดินนอกกัด ฤๅตั้งของตั้งไม่ได้เสียภาษีในกรุง เทพฯ
 กัด นอกดินนอกกัด จะปรับใหม่มีให้เงิน ๘๐๐ บาท แลตั้งของที่
 ถกขายแลตั้งเขาตั้งเรือหนีรับเอาให้หมดก็ได้ ๖๕

๑ ข้อ ๕ ว่า เรือประเทศนิเชอแดนต์ชนของออกแล้ว บันทุก
 ของที่ออกไปเสร็จ เสียภาษีให้เสร็จแล้ว ได้ให้บัญชีแก่กงสุลครบ
 ตั้งของแล้ว ถ้ามีใครเกี่ยวของตั้งใด ๆ ต้องมีเบ็ดต่ออักษรไทยตั้งให้
 กงสุล ๆ คั้นหนังสือสำหรับดำให้แก่กับคณนายเรือปดอยเรือให้ตั้งไป
 เมืองสมุทรปราการ ต้องมีเจ้าพนักงานฝ่ายสยามกำกับเรือตั้งไปจนถึง
 เมืองสมุทรปราการ ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายสยามที่เมืองสมุทรปราการไป
 ตรวจดูเรือทชาวประเทศนิเชอแดนต์แล้ว บินแดงระดูดินดำเขาชน
 ไว้ตั้งให้แก่กับคณนายเรือไป ๖๕

๑ ข้อ ๖ ว่า เจ้าพนักงานฝ่ายสยามซึ่งเป็นธุระเรียกภาษีเข้า
 ชาติออกในเรือชาวประเทศนิเชอแดนต์นั้น จะต้องมีหนังสือประทับตรา
 เจ้าภาษีสำหรับตัวให้เป็นที่ตั้งเกิดได้เมื่อเป็นธุระเรียกภาษีนั้น แล
 เจ้าพนักงานที่จะขึ้นไปตรวจดูตั้งของในเรือชาวประเทศนิเชอแดนต์นั้น
 ให้ขึ้นไปตรวจดูแต่คราวละสองคน เว้นแต่ที่ควรที่จะเพิ่มเติมคนไปให้
 มาก คือจะปรับใหม่แลยึดเขาตั้งของซึ่งต้องห้ามในเรือชาวประเทศ
 นิเชอแดนต์นั้น จะลงไปให้มากหลายคนก็ได้ ๖๕

พิกัดภาษานอกแลใน

ที่จะเรียกเอาตามหนังสือสัญญา

๐ ข้อ ๓ เป็นพิกัดสินค้าภาษีสั้นในไม่ต้องเสียเลย เสียแต่เมื่อ
 ๑ บาททุกดวงเรือ เสียอย่างหนึ่ง

๑	ท ๑ งาช้าง	หาบละ ๓๐ บาท	๑	ท ๑๕ หนังสือ	หาบละ ๒ ตำลึง
๑	ท ๒ รัง	หาบละ ๖ บาท	๑	ท ๑๖ หนังสือ	หาบละ ๓ ตำลึง
๑	ท ๓ นรมาค	หาบละ ๕๐ บาท	๑	ท ๑๗ ออกเต่า	หาบละ ๓ บาท
๑	ท ๔ กระจง	หาบละ ๓๕ บาท	๑	ท ๑๘ กระจง	
๑	ท ๕ เรือ	หาบละ ๖ บาท		ท ๑๙ กระจง	หาบละ ๓ บาท
๑	ท ๖ หอยแมลงภู่	หาบละ ๓ บาท	๑	ท ๒๐ ปลิงทะเล	หาบละ ๓ บาท
๑	ท ๗ ขนนกกระทง	หาบละ ๓๐ ตำลึง	๑	ท ๒๑ กระจงปลา	หาบละ ๓ บาท
๑	ท ๘ หมากแห้ง	หาบละ ๓ บาท	๑	ท ๒๒ รังนกชน	ดิบเอาสอง
๑	ท ๙ กระจง	หาบละ ๒ ตำลึง	๑	ท ๒๓ บักนกกกระเตน	ร้อยละ ๖ บาท
๑	ท ๑๐ หีบตาขาว	หาบละ ๖ บาท	๑	ท ๒๔ ดีเยี่ยม	หาบละ ๒ ตำลึง
๑	ท ๑๑ หีบตาดำ	หาบละ ๓ บาท	๑	ท ๒๕ เบจ	หาบละ ๒ ตำลึง
๑	ท ๑๒ ผลกระเบา	หาบละ ๒ ตำลึง	๑	ท ๒๖ พงทลาย	หาบละ ๒ ตำลึง
๑	ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยละ ๓๐ บาท	๑	ท ๒๗ กายาน	หาบละ ๕ บาท
๑	ท ๑๔ กระจงโคกระบือ	หาบละ ๓ ไพ	๑	ท ๒๘ เป็ดอกหางไหล	หาบละ ๒ ตำลึง

ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท	ท ๕๑ เกิดคดล้ม	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๙ หนังกกระเบน	หาบตะ ๓ บาท	ท ๕๒ คริ่ง	หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๓๐ เขากวางแก่	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๕๓ บ้านใบ	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๓๑ เขากวางอ่อน	ดิบเอาหนัง	ท ๕๔ ปลาแห้ง	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๓๒ หนังกวาง	ร้อยตะ ๘ บาท	ท ๕๕ ปลาใบไม้	หาบตะ ๓ บาท
ท ๓๓ หนังกทราย	ร้อยตะ ๓ บาท	ท ๕๖ ฝาง	หาบตะต้องดั่งเพื่อง
ท ๓๔ เอ็นเนื้อ	หาบตะ ๕ บาท	ท ๕๗ เนื้อเคมแห้ง	หาบตะ ๒ บาท
ท ๓๕ หนังกโคกระบือ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๕๘ เบ็ดอกโปดง	หาบตะ ๓ ดั่ง
ท ๓๖ กระตักข้าง	หาบตะ ๓ บาท	ท ๕๙ ไม้แดง	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๓๗ กระตักเดือ	หาบตะ ๕ บาท	ท ๕๐ ไม้ดำ	หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๓๘ เขากกระบือ	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๕๑ เขาดำ	เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๓๙ หนังกข้าง	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๕๒ เขาเปิดอก	เกวียนตะ ๒ บาท
ท ๔๐ หนังกเดือ	ผนตะ ๓ ดั่ง		

๐ ข้อ ๒ เป็นของที่เดี่ยวภาษาชนในพุกคน ภาษานั้นจะเรียกมากชน
ไปก็ไม่ได้ เมื่อบันทุกกำบันไปไม่ต้องเดี่ยว

ท ๕๓ นาคาตทราย		ท ๕๘ กุ้งแห้ง	๑๒ เอาหนัง
ขาว	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๖๐ งาเมล็ด	๑๒ เอาหนัง
ท ๕๔ นาคาตทราย		ท ๖๑ ไหมดาว	๑๒ เอาหนัง
แดง	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๖๒ ขมิ้น	๑๕ เอาหนัง
ท ๕๕ ผายเมตผายบด	ดิบดตหนัง	ท ๖๓ ไขเนื้อ	หาบตะ ๓ บาท
ท ๕๖ พริกไทย	หาบตะ ๓ บาท	ท ๖๔ เกตอ	เกวียนตะ ๒ บาท
ท ๕๗ ปลาทุ	หามนตะ ๓ บาท	ท ๖๕ ยาสูบ	ผนตะ ๖ ดั่ง
ท ๕๘ ถั่วทุกอยาง	๑๒ เอาหนัง		

๑ ข้อ ๓ ว่า แต่บรรดาตั้งของทั้งปวงนอกจากพกดทเขียนไว้
ในหนังสือเดียวกันอยู่ในบ้านในเมืองเท่าไร ให้เรียกยื่นอยู่แต่เท่านั้น
อย่าให้เรียกเพิ่มทวชนไป แลอย่าให้เรียกภาษเป็นสองชน เมื่อ
บันทึกตั้งเรือไม่ต้องเลยภาษอีก ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า ถ้าเรือถูกค้าชาวประเทศนีสเซอแดนต จะบันทึก
เอาบันแดงระดุนดินดำเครื่องอาวุธต่าง ๆ ที่ต้องห้ามเข้ามาขายในประ-
เทศสยาม ห้ามมิให้ขายกับราษฎรอื่น ๆ ในประเทศสยาม ให้ขายแก่
เจ้าพนักงานในประเทศสยาม ถ้าเจ้าพนักงานในประเทศสยามไม่ซื้อ
เอาไว้ ก็ต้องเอาบันแดงระดุนดินดำเครื่องอาวุธเหล่านั้นยกดับออกไป
ถ้าแต่ท่านเดนาบตีฝ่ายประเทศสยามโปรดให้ขายกับผู้อื่นจึงขายได้ ๖๖

๑ วันอังคาร เดือนสี่ ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ ปีระกาตรีศก

มีศเตอลุดอนเข้ามาเปลี่ยนสัญญา

ไซไซขอสัญญาออกไปอีกมีความว่า

ไซไซขอสัญญา มีศเตอลุดอน

ปีระกาตรีศก ศักราช ๑๒๒๓

๑ หนังสือแจ้งความยินยอมกันพร้อม ในระหว่างพระเจ้ากรุงยา

เชอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท แด่ท่านเสนาบดี คือขุนนางผู้ใหญ่
 ในเมืองไทยว่าแทนด้วงข้างสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามทั้งสองพระองค์
 นน คือพระเจ้าแผ่นดินสยามพระองค์เอก แด่พระเจ้าประเทศสยาม
 พระองค์ที่สอง แด่มีศเคอดุดอน ราชทูตผู้มีอำนาจเต็มในด้วงผู้
 ครองของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินนิเชอแดนต ผู้มชอข้างท้ายหนังสือ
 ฉบับนี้ คือพระเจ้าน้องยาเชอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เจ้าพระยา
 ศรีสุริยวงษต์มณฑปวงษพิสุทธ มหาบุรุษรัตโนคม ว่าที่ด้วงพระกระ-
 ดาโหม ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่งทเดปากใต้ฝ่ายตวัน
 ตก เจ้าพระยารวิวงษมหาโกษาธิบดี ว่าที่พระคลัง ผู้สำเร็จราช-
 การบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่งทเดตวันออก เจ้าพระยายมราช ชาติ-
 เสดนางคนรินทร มหันทราชธิบดี ศรีวิไชย ราชมหัยศควริยบริรักษ์ภูมิ
 พัททภช โดทการ ทณทฤทธิรนครบาดเพนอธิบดีฝ่ายกรมเมือง พระยา
 วรพงษพัฒน์ พระยาโชฎุกราชเดรัษฐ กับอะเดกชั้นเคอดุดอน
 เพนคอกเคอร์ออฟที่อดะกะโรมันแอนต์สวดดอนักปราชญ์ในกฎหมาย
 โรมานโบราณ แต่กฎหมายพลเรือนผู้เพนชะกระเตรียนิรดของแผ่นดิน
 นิเชอแดนตข้างอินเคีย ผู้มยศคือไนตะออฟที่ไดออนออฟนิเชอแดนต
 เปน ราชทูต ผู้มีอำนาจเต็ม จำเภาะ ราชทูต ของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน
 นิเชอแดนต มีความปรารถนาในเวลาบคนจะเปดยหนังสือที่ประทับตรา
 ของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่ายแล้ว คือหนังสือสัญญาอันเปน
 ทางพระราชไมตรีค้าขายและการเรือที่ทำไว้แล้ว ในเดือนเคเซมเบอร์
 ๑๗ ค่ำในคฤศศักราช ๑๘๖๐ ไทยวันจันทร์ เดือนยี่ ขุนห้าค่ำ มี
 วอกนัษัตริทศก จุดศักราช ๑๒๒๒ ปี เป็นปีที่ ๓๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

นี้ ข้างสมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่สาม พระเจ้าแผ่นดินนินเซอแดนส์ เป็น
 ปรีณซ์ออฟออเรนชานาเซาทั้งเป็นครันด์คูกออฟดูกเซมปุระคะ แดทั้ง
 ดมเด็จพระปรเมนทรมหาภุฏ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เอก
 แดสมเด็จพระปวเรนทราเมศร์มหิศวเรศวร พระบั้นเกล้าเจ้าอยู่หัวพระ
 องค์ที่สอง เมื่อก่อนยังมีใตเปดยนหนังสือสัญญาที่ประทับตราได้ ยิน
 ยอมพร้อมตั้งไว้ในนามชื่อของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่าย ๗

๑ ข้อ ๑ ว่า ข้อ ๘ แห่งหนังสือสัญญาที่วาดด้วยอำนาจอาญา
 บังคับชำระของกงสุลนินเซอแดนส์ จะสำเร็จไปได้แต่เมื่อกฎหมาย
 นินเซอแดนส์ ที่จะตั้งให้กงสุลนินเซอแดนส์ มีอำนาจอาญาบังคับชำระ
 ประกาศออกมาแล้วจึงจะชำระตามข้อ ๘ นั้นได้ ๗

๑ ข้อ ๒ ว่า ความในข้อ ๑๑ แห่งหนังสือสัญญานี้ใช้ได้จำเพาะ
 แต่ลูกเรือที่หนีแม่เป็นคนชาวประเทศ ถ้าเป็นคนอาไศรยอยู่ได้
 บังคับของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินข้างหนึ่งจึงใช้ได้ ๗

๑ ข้อ ๓ ว่า กงสุลนินเซอแดนส์ ถ้าท่านผู้นั้น มีอำนาจ ตาม
 ตำแหน่งตามข้อในข้อ ๑๒ นั้น จะเก็บแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินสมบัติของคน
 ในบังคับประเทศนินเซอแดนส์อันเป็นหนี้ไม่มีเงินจะชำระไม่ได้ เว้นแต่
 กฎหมายนินเซอแดนส์ ให้มีอำนาจทำจึงทำได้ ๗

๑ ข้อ ๔ ว่า อำนาจของกงสุลฝ่ายประเทศสยามที่จะไปตั้งอยู่
 ในประเทศนินเซอแดนส์ทุกแห่ง ในการทรัพย์สินมรฎกของผู้ตายอันเป็น
 ชาวประเทศเดียวกันนั้น ตามที่ความในข้อ ๑๓ นั้นใช้ได้ เว้นแต่
 คนท่เกยวของทศวรรจะไดทรัพย์สินมรฎกนั้นจะยอมตามบังคับกฎหมาย
 นินเซอแดนส์นั้น จึงจะทำได้ตามข้อ ๑๓ เมื่อตกลงพร้อมด้วยข้อเหล่านี้

นแดน ผู้มอบหมายหนังสือฉบับนี้ จึงได้ทูลขอได้ดอบหนังสือสัญญา
 ญากับหนังสือที่ประทับพระราชตัญจนร จะเปิดยื่นกันทั้งสองฝ่ายนั้น
 เห็นว่าถูกต้องมิได้ผิดเลย จึงได้สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินที่มีสัญญาต่อกัน
 ทั้งสองฝ่าย ได้เปิดยื่นหนังสือสัญญา ประทับ พระราชตัญจนร ทั้ง
 สองฝ่าย เพื่อจะเป็นพยานในการนี้ ผู้สำเร็จราชการฝ่ายแผ่นดิน
 นิเชอแลนด์ฝ่ายแผ่นดินสยามที่ได้ทำสัญญาเขียนเป็นอักษรไทยเป็น
 อักษรนิเชอแลนด์เป็นอักษรอังกฤษ ทั้งสองฉบับได้ ประทับตราลงชื่อ
 ทั้งสองฝ่าย ตีตร้อยกันกับสัญญาเดิม ทำไว้ในกรุงเทพมหานครอมร-
 รัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา วันจันทร์ เดือนสี่ แรมเก้าค่ำ ปี
 ระกาตรีศก จุฬศักราช ๑๒๒๓ ปี ต่อมา กับวันที่ ๒๕ เดือน มาระช
 ศฤศศักราช ๑๘๖๒ ปี

สัญญาในระหว่าง

กรุงสยามกับกรุงนิเชอแลนด์

ว่าด้วยการจับบาญชี คนในบังคับฮอลันดา ในกรุงสยาม
 ลงชื่อที่กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๒๐

ฤา ศฤศศักราช ๑๘๖๑

รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม กับรัฐบาลของสมเด็จพระ
 นางเจ้าราชินีกรุงนิเชอแลนด์ เห็นอยู่ว่ามีภาระจำเป็นที่จะต้องวางแบบ

สำหรับใช้ไปพลางอย่างหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับขอ & วรรคต้นของหนังสือ
 อนุญาตไต่หาไฉนจนทร เดือนยี่ ชนห้าค่ำ บัวออกโทศก จุดศักร
 ราช ๑๒๒๒ ตรงกับวันที่ ๑๗ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๘๘๘ คฤศค
 ศักราช ๑๘๖๐ ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงนือเทอแดนด อินควระ
 ใช้ตามการทเป็นไปในปัจจุบณน กับนอกจากนยงเห็นควรมชอบบังคับ
 สำหรับรับชอกุมเกยงกันอนจะเกิดมีชนใด ในคนผู้ทหนังสือดำคณว
 จตบาณชชของฮอดันตาอย่างใดจึงจะถูกคองชอบแล้ว ฤาในหนังสือ
 ดำคณนเองอย่างใดจึงจะใช้ใดนแล้ว ผู้ตงขอหนังสืออนุญาต
 คอพระเจ้านองยาเชอ กรมหลวงเทวะวงษวโรประการ เฒนาบคัว
 การต่างประเทศของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม กับเฮียฮัตแวนเตดเตน
 กงตุตของสมเด็จพระนางเจ้ากรุงนือเทอแดนด ผู้ทได้รบอำนาจให้กระ
 ทำการอนนแล้ว จึงได้ขณยอมคกตงกันตามขอความตงกล่าวค่อไปน

ข้อ ๑

นอกจากจำพวกคนทงหลายทกฏหมายฮอดันตา ลงวันที่ ๑๒ ธน
 าคม คฤศคศักราช ๑๘๘๒ ตรงกับรัตนโกสินทรศก ๑๓๓ นับว่าเป็น
 คนในบังคับฮอดันตาแล้ว แลเพื่อที่จะวางไว้เป็นแบบสำหรับใช้ไปพลาง
 อย่างหนึ่งจนกว่าจะได้มีกฏหมายฮอดันตาว่าไว้ ให้เด็จชาติดืบไปว่า
 คนทเกิดในหัวเมืองของฮอดันตาจะมีชาติฤาเป็นคนในบังคับฮอดันตา
 เพียงใดแล้ว การทจตบาณชคนในบังคับฮอดันตาซึ่งอยู่ในกรุงสยาม
 ตามขอ & หนังสืออนุญาตไฉนจนทร เดือนยี่ ชนห้าค่ำ บัวออก
 โทศก จุดศักราช ๑๒๒๒ ตรงกับวันที่ ๑๗ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก
 ๑๘๘๘ คฤศคศักราช ๑๘๖๐ นั้น จะต้องอยู่ในจำพวกทกล่าวค่อไปน

๑ บรรดาถูกที่เกิด ภายในดินแดน ของชอตันดาใน ประเทศ ยุโรป
ถูกเกิดภายในหัวเมืองของชอตันดาแห่งหนึ่ง บิดามารดาเป็นคนที่ตั้ง
ถิ่นฐานอยู่ในที่นั้นด้วย แต่เป็นคนที่ไม่อยู่ในบังคับประเทศอื่น จาก
ชอตันดานั้น ถ้าไม่รู้จักบิดามารดาเป็นคนตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่นั้น แต่
เป็นคนที่ไม่อยู่ในบังคับประเทศอื่นจากชอตันดานั้นด้วย

๒ บรรดาถูกที่เกิดในหัวเมืองของชอตันดา ไม่รู้จักบิดามารดา

๓ ภริยาของสามี ผู้ซึ่งสมควรจะจดทะเบียนตามเจ้าพวกหนึ่ง ซึ่ง
กล่าวมาข้างบนแล้วต้องเจ้าพวกนั้น

๔ หญิงหม้าย ผู้ซึ่งสามีสมควรจะจดทะเบียนในเวลาที่ยังตายตาม
เจ้าพวกหนึ่ง ซึ่งกล่าวมาในเจ้าพวกที่ ๑ ถูก ๒ นั้น

๕ บรรดาที่เกิดในเมือง ต่างประเทศ ของคนที่สมควรจะได้จ
ทะเบียนตามเจ้าพวกหนึ่งซึ่งกล่าวมาในเจ้าพวกที่ ๑ ถูก ๒ นั้น แต่ว่าถูก
เหล่านี้จะจดทะเบียนได้เพียง ที่มายุังไม่ถึงบัพติศมาแต่ยังไม่ได้แต่งงาน
ก่อนอายุเท่าที่วาน ถ้าบิดามารดาไม่เป็นผู้ ซึ่งไม่สมควรจะจดทะเบียน
ตามเจ้าพวกที่กล่าวมาแล้วนั้นสืบไปด้วย

ข้อ ๒

บาปซึ่งทั้งหลายที่จดไว้ใน จะต้องเปิดเผยให้ผู้แทนรัฐบาลสยาม
อันได้รับอำนาจไปโดยสมควรแล้วนั้น ตรวจดูในเวลาที่จะบอกล่วงหน้า
ให้ทราบตามสมควร

ข้อ ๓

เมื่อมีคดีกุ่มเถียงกัน ชนอย่างใด ๆ ในข้อที่เกี่ยวกับผล ถอนหนึ่งต่อ
ถ้าคดีว่าจดทะเบียนชอตันดานั้นถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ก็ ถ้าในข้อที่

หนังสือสำคัญนั้นใช้ ใต้อาไมกัต เจ้าพนักงานฝ่ายสยามกับฮอลันดาจะ
ต้องพร้อมกันพิจารณาได้ส่วน แด่ตัดสินไปตามข้อความที่วางไว้
ในหนังสือสัญญาตามคำพยาน ซึ่งผู้ถือหนังสือสำคัญจะต้องนำมา
ดัดบ้น ตามอย่างธรรมเนียมที่เคยทำมาแล้ว

ข้อ ๔

ถ้ามีคดีความใด ๆ อันเป็นความแพ่งฤๅความอาญาที่มีโทษ ค้างอยู่
ในเวลาที่กำลังพิจารณาได้ส่วนกันเช่นว่ามานี้ จะต้องปรึกษาให้ตกลง
พร้อมกันว่าคดีความนั้น ควรจะพิจารณาในศาลใดด้วย

ข้อ ๕

ถ้าคนผู้ซึ่งต้องพิจารณาได้ส่วนนั้น เป็นผู้ชำระได้ความว่าอยู่ใน
ลักษณะจำพวกที่จตบาญชี่ได้ตั้งกำหนดลงไว้ในข้อ ๓ แล้ว แต่ถ้าเป็น
คนที่ยังไม่ได้จัดไว้ในบาญชี่ ก็ให้จัดลงได้ต่อไปว่าเป็นคนในบังคับ
ฮอลันดาผู้หนึ่ง แลรับหนังสือสำคัญของการจตบาญชี่นั้นที่สถานกงสุล
ฮอลันดา แต่ถาชำระได้ความว่าเป็นอย่างอื่นจากความที่จำมานี้แล้ว
ก็จะต้องถือว่าเป็นคนในบังคับฝ่ายสยาม แต่ถ้าเป็นผู้ที่ได้จัดบาญชี่ไว้
แล้วก็จะต้องดบชื่อนนอกเสีย

ในการที่จะให้เป็นสำคัญมั่นคง ผู้ตั้งชื่อท้ายหนังสือนี้ จึงได้ตั้งชื่อ
ประทับตราหนังสือสัญญาไว้เป็นคู่กันสองฉบับ ณกรุงเพท

วันที่ ๓ พฤษภาคม รตนโกสินทรศก ๓๒๐ คฤศศักราช ๓๕๐๓

(ประทับตราแลเซ็น) เทวะวงษ์วโรประการ

(ประทับตราแลเซ็น) อีตี แวน เกลเตน

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศโปรยซัน แล ประเทศสยาม

๑ ศุภมัศก จุลศักราช ๑๒๒๓ ปีระกาตรีศก ความเจริญงามจึงมีแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ ๒๕

๑ ด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงโปรยซัน แต่งให้ท่านกอนต์เฮวเดินเบอก เป็นราชทูต เชิญพระราชดำเนนคัมเครื่องมงคตราชบรรณาการเข้ามา ทรงยินดีเจริญทางพระราชไมตรี ขอทำหนังสือสัญญาเปิดทางค้าขาย ให้ดีบายสะดวกแก่ชาวประเทศสยาม แลชาวประเทศโปรยซัน ทั้งสองฝ่าย หนังสือสัญญาอันเป็นทางพระราชไมตรีค้าขาย แลการเรือต่อกันข้างกรุงเทพมหานครฝ่ายหนึ่ง แลข้างประเทศทั้งหลายที่รวมเข้ากัน มีค่าธรรมเนียมแลการค้าขายอันหนึ่งอันเดียวกัน ที่ในภาษาคอยชะ เรียกว่าชอดะพะรินะ แลประเทศคอยชะทั้งสอง คือเมืองเม็กเดินเบอก ชะอะรินหนึ่ง เมืองเม็กเดินเบอกชาเตริดิศหนึ่งฝ่ายหนึ่ง ด้วยว่า สมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ สุธสมเด็จพระพงษววงษาศิศวรกระษัตริย์ วรชัตยราชนิกโรตม จาตุรันต บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหाराชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แลสมเด็จพระบวรเรนทราเมศวร์ มหิศวเรศวรรังสรรค์ มหันตวรเดโชไชยมโหฬารคุณ อุดมยศเดชดรรพเทเวศรานุรักษ์ บวรจตุจักรพรรดิราชสังกาศ บวรธรรมิกราชบวรนารถบพิตร พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวฝ่ายหนึ่ง แลสมเด็จพระเจ้าประเทศโปรยซัน เพื่อประเทศ

ปรอยชินแดนแทนประเทศทั้งหก คือเมืองลกเซ็นเบอกหนึ่ง เมืองอิน-
 ชัดตะเตระเซาโกเต็นหนึ่ง เมืองอินชัดตะเบอรเบอกหนึ่ง เมืองวัดเตก
 แดบระมอนตหนึ่ง เมืองดิบเปหนึ่ง แดเมืองไมเซ็นไฮมะหนึ่ง แด
 แทนประเทศทั้งหกชายอื่น ทรวมเซากนหมค้ำกรรมเนียมแดการค่า
 ชายอินหนึ่งอินเดียว ที่เรียกในภาษาแยรแมนคอยชะชอดะพระวินะ
 คือเมืองเบเวเรียหนึ่ง เมืองซักโซนิหนึ่ง เมืองฮันโนเวอรหนึ่ง
 เมืองเวอเตมเบอกหนึ่ง เมืองบาเคนหนึ่ง เมืองอเดกโคโรดเฮ็คส์
 หนึ่ง เมืองแครณคคดเฮ็คส์แดฮัมเบอก แดประเทศทรินคอินทง
 แปด คือเมืองซักซีไวมาระโอเซ็นแนกหนึ่ง เมืองซักซีไมนินเคิน
 หนึ่ง เมืองซักซีอาละเตมเบอกหนึ่ง เมืองซักซีโคเบอกโคตาหนึ่ง
 เมืองชวาค์เบอกครุดดชะตาดหนึ่ง เมืองชวาค์เบอกชนเดอชะรือเซ็น
 หนึ่ง เมืองรอยชะใหญ่หนึ่ง เมืองรอยชะน้อยหนึ่ง ทงเมือง
 ปรอนชะวิกหนึ่ง เมืองโอดะเคินเบอกหนึ่ง เมืองนาเซาเดริพบัตค
 คือพระนิกะโฟตหนึ่ง แดแทนเมืองทงสอง คือเม็กเดินเบอกชะเวอ-
 รินหนึ่ง แดเมืองเม็กเดินเบอกชะเตร็ดค์หนึ่งฝ่ายหนึ่ง รวบรวมพระราช
 ประสงค์ด้วยความซื่อสัตย์ จะตั้งให้ม้ทางพระราชไมตรีต่อกัน
 ณกรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทรหมหินทรายทชยา แดกับประเทศ
 คอยชะทง ๒๘ เมืองทมชอในสัญญา จังทรงพระราชดำริให้ม้ชน
 เช่นนี้ ด้วยพระราชสัญญาเจริญความดีชแดทางค้าขายกัน อินจะมี
 ผลประโยชน์อันเรียบร้อยเต็มอกัน แก่คนทงหกชายอื่นอยู่ในบังคับ
 ตมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทงสองฝ่ายทมสัญญาต่อกัน แดเพื่อจะให้การ
 อดนดำเร็จ ได้ออกชอตงทามผู้มีอำนาจเต็มให้ดำเร็จการทงสองฝ่าย

ในสมเด็จพระบรมนารถพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระ
 บรมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งองค์พร้อมกันกับความคิดพระบรมราช
 วงษานวงษ์ แลข้าทูลลอองธุลีพระบาททั้งปวง มอบพระราชดำริห์
 แลพระราชประสงค์ ให้พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
 มาประชุมแทนพระราชวงษานวงษ์ แล้วยังโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
 ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ สมนัดพงษ์พิตุคร มหาบุรุษรัตนโนคม ผู้
 ว่าที่สมุหพระกระดาใหม่ ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่งทเด
 ปากไต่ฝ่ายตะวันตก กับเจ้าพระยารัตนวงษ์มหาโกษาธิบดี ว่าที่พระคลัง
 ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่งทเดฝ่ายตะวันออก เจ้าพระยา
 ยมราชชาติเล่านางคนรินทรมหินทราธิบดีศรีวิไชย ราชมหัยศักรียบริ
 รักษ์ ภูมิพิทักษ์โศกากร ทณฑฤทธิธรนครบาล เป็นอธิบดีฝ่ายกรม
 เมือง กับพระยามนตรีสุริยวงษ์ ตำรงฤทธิอำนาจมาตราธิบดี จุฬ
 าศาสตร์หิมุรชาธร สถาพรพิริยพาห สมุหพระกระดาใหม่ฝ่ายเหนือ ใน
 สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินปรอยชิน ได้ตั้งข้มเบอดินพะเรตริกอาดะเบต
 กอนท์เอวเดินเบอค ผู้ไตเครื่องยศโรเตอาดเดร์ แลเครื่องยศโยฮัน
 นิตะ เป็นราชทศมีอำนาจเต็ม ปฤกษาทำสัญญาในชระผู้ครองแผ่นดิน
 ดินทวามาแถวหนน ครนทานผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ตั้งตราตั้ง
 ให้ดูด้วยกัน ทั้งสองฝ่ายเห็นถูกต้องแล้ว จึงได้ตกลงกันทำข้อสัญญา
 ต่าง ๆ ที่มีต่อไป

๑ ข้อ ๑ ตั้งแต่นั้นไป สมเด็จพระบรมนารถพิตร พระจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว พระเจ้ากรุงสยามพระองค์เอก สมเด็จพระบรมเกล้าเจ้า
 อยู่หัวพระองค์ที่สอง แลสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามที่จะตั้งพระวงษ์

แดพระราชอิศริยยศต่อไปภายหน้า ทั้งประเทศคอยชะทงตั้งนทเข้าใน
 ด้ญญานี้ จะมีพระราชไมตรีรักใคร่ตั้งบเรียบร้อยราบคาบต่อกันเป็น
 นิตย คนทงหลายอยู่ในบังคับตั้งสองฝ่ายทเข้าในด้ญญานี้ จะไปอยู่
 ในประเทศข้างหนึ่งข้างใดทงตัวคนแถทรพยเขาจะรักษาไว้ โดยดี ของ
 ชิงจะไปมา ค้าขายกัน โดยสะดวก มิให้มีที่ขัดขวาง ทงคน แถเรอท
 อยู่ในบังคับสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินททำด้ญญาต่อกันในทุกตำบลทวงกัน
 ตามทยอมให้ ไปมาค้าขายทงทางบกทางเรือ ฤกภายหน้าจะยอมให้
 ประเทศอื่นทรักใคร่ไปมาค้าขายกันอย่างไร ก็ต้องยอมให้เหมือน
 กัน

๐ ข้อ ๒ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทตั้งสองฝ่ายทใดททำด้ญญานี้ มิ
 อำนาจจะตั้งกงสุตเขนิรัดแถกงสุตไวชะกงสุต แถผู้ว่าการแถนกงสุต
 ในเมืองชายทะเลแถเมืองต่าง ๆ ประเทศทตั้งสองฝ่ายนั้นได้ กงสุตเหล่า
 นี้จะต้องนับถือให้ มีอำนาจทงทยกทเวณในประเทศทเขาจะไปอยู่นั้น
 ตามทให้แล้ว ฤกตามทยังจะยอมให้แถกงสุตประเทศอื่น ๆ อันเป็น
 ตำแหน่งเดียวกันทเป็นไมตรีกันแล้ว แถจะเป็นไมตรีกันต่อไปภายหน้า
 อย่งไรจะให้เหมือนกัน แถราชการในตำแหน่งกงสุตเหล่านั้น จะไม่
 จับทำการของตัวก่อนได้รับหนังสือเอกชะเควเคอ คือหนังสือทประ-
 เทศทกงสุตจะไปอยู่ยอมรับให้ว่าการกงสุตจึงจะว่าได้ ประเทศคอยชะ
 ทงหลายทเข้าในด้ญญานี้ จะตั้งผู้ว่าการกงสุตคนหนึ่งดำหรับเมือง
 หนึ่ง เป็นเมืองชายทะเลฤกเป็นเมืองชนในก็ได้ แถในตำบลเหล่านั้น
 ทเขาจะตั้งกงสุตเขนิรัด ฤกกงสุตเขาจะตั้งไวชะกงสุต ฤกผู้ว่าการ
 แถนกงสุตอีกคนหนึ่งก็ได้ จะได้ทำการแถนกงสุตเขนิรัดฤกกงสุตเมื่อ

เขาไม่อยู่ถ้ามีเหตุที่จะว่ากรเองไม่ได้ กงสุตเขนิรัตแดงกงสุตจะตั้ง
 ไวชะกงสุตถ้าผู้ว่าการกงสุตก็ได้ด้วย อนึ่งการซึ่งจะเป็นประโยชน์
 แห่งคนท้องถิ่นที่อยู่ในบังคับประเทศดอยชะต่าง ๆ ที่เข้าในสัญญา
 กงสุตจะรักษาแต่ดูแลเอาไวได้บังคับของกงสุต แม้นคนเหล่านั้นจะ
 มากก็ ถ้าจะเอาไคร้อยู่ในประเทศสยามก็ดี ผู้ว่าการกงสุตนั้นจะ
 ต้องประพฤติตามข้อความในหนังสือสัญญาท้องถิ่น แต่บังคับให้ชาว
 ประเทศดอยชะต่าง ๆ นั้นประพฤติไปตามด้วย ผู้ว่าการกงสุตนั้นจะ
 ต้องประกาศแต่ช่วยให้สำเร็จไปได้ ข้อสัญญาแต่ในข้อสัญญาท้องถิ่น
 ซึ่งตั้งไว้แล้วบดินถ้าซึ่งจะตั้งในเบื้องต้น ให้คนในบังคับประเทศดอยชะ
 ต่าง ๆ นั้นรักษาไว้ เพื่อจะบังคับการงานของเขา แต่เพื่อเขาจะ
 ได้ประพฤติตามกฎหมายแผ่นดินสยาม ถ้าผู้ว่าการกงสุตฝ่ายประเทศ
 ดอยชะนั้นไม่อยู่ ชาวประเทศดอยชะต่าง ๆ ที่เข้าในสัญญานั้น อันจะ
 มาถ้าจะเอาไคร้อยู่ในประเทศสยามนี้ จะไปพึ่งให้กงสุตประเทศอื่น
 อันเป็นไมตรีกันกับประเทศของตนช่วยชุระก็ได้ ถ้าจะพึ่งเจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยในตำบลนั้นให้ช่วยชุระก็ได้ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยในตำบลนั้น
 ก็เอาชุระให้มีผลประโยชน์ตามหนังสือสัญญา

๑ ข้อ ๓ คนในบังคับประเทศดอยชะที่เข้าในสัญญา จะเข้ามา
 ในประเทศสยามถ้าจะเอาไคร้อยู่แล้ว จะต้องยอมให้ประพฤติตามคำสั่ง
 ของเขา ถ้าจะสร้างวัดในที่สมควรตามซึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะ
 อนุญาตก็ได้ ถ้าไม่มีเหตุควรจะห้ามก็ไม่ห้าม ถ้ามีเหตุควรจะห้ามก็
 จะห้ามไว้

๑ ข้อ ๕ คนชาวประเทศดอยชะที่เข้าในสัญญา อันมีความ

ปราถนาจะเอาไคร้อยู่ในประเทศสยามต้องมีข้อจตไว้ ทกงตั้งคอยชระ
 แดหนังสือจตชอนน ฉบับหนังสือให้ไว้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทยด้วย
 เมื่อคนชาวประเทศคอยชระที่เข้าในสัญญาจะมีชระเกยวชองกับเจ้า
 พนักงานฝ่ายไทย หนังสือเรื่องความชระนั้น ต้องไปแจ้งต่อผู้ว่าการ
 กงตั้งคอยชระก่อนจึงจะตั้งเข้าไป ถ้าเห็นว่าชระนั้นควร แดหนังสือ
 เรื่องความพนนแต่งตั้งแล้ว ถ้าไม่ดีไม่ควรก็จะให้แก้ ไปตามควร ชะ

๐ ข้อ ๕ คนประเทศคอยชระอันมีความปราถนาจะเอาไคร้อยู่ใน
 ประเทศสยามในเวถาบทัน จะเอาไครยได้แต่ในกรุงเทพมหานคร แด
 ในจังหวัดตามที่กำหนดไว้แล้วในสัญญาประเทศอื่น ๆ เหมือนกัน คือ
 ชางทศเหนือคตองบางพุททรา ตั้งแต่รวมกันกับแม่น้ำเจ้าพระยาถึง
 กำแพงแก้วเมืองตพบุรี แต่หันตรงไปจนถึงท่าพระงามใกล้เมืองสระ
 บุรีทแม่น้ำป่าด็ก ชางทศตะวันออกตั้งแต่ท่าพระงามตรงไปถึงทปถาย
 คตองชตออกแม่น้ำบางปะกง แดแม่น้ำตงแต่หันคตองปากแม่น้ำ
 นน ชางชายทะเลในระหว่างตั้งแต่แม่น้ำบางปะกงจนถึงเกาะศรีมหา
 ราชา คนคอยชระจะไปเอาไครยอยู่ใดทแห่งหนึ่งแห่งใดในจังหวัด
 กำหนดทาง ๒๕ ชั่วโมงแต่กรุงเทพมหานคร ชางทศใต้เกาะศรีมหา
 ราชาแต่เกาะสีชงแต่กำแพงเมืองเพชรบุรี แดในแห่งอื่น ๆ ตั้งแต่เมือง
 นน แดแม่น้ำแม่กลอง ในจังหวัดกำหนดทาง ๒๕ ชั่วโมงตั้งแต่
 กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปากน้ำแม่กลองจนถึงเมืองราชบุรีต่อไปจน
 ถึงเมืองสุพรรณบุรี ตั้งแต่หันจนถึงปากน้ำบางพุททราประจวบที่เกาะ
 แต่คนชาวประเทศคอยชระนั้นจะไปเอาไครยอยู่ทพนจังหวัดที่กำหนดไว้
 นี้ได้ แต่เจ้าพนักงานฝ่ายประเทศสยามต้องอนุญาตให้ไปจึงไปได้

คนชาวประเทศตอยชะทวกนทเข้าในสัญญา จะไปเที่ยวค้าขายใน
ประเทศสยามทุกแห่งทวกน เพื่อจะซื้อแลกเปลี่ยนสินค้าทุกอย่างที่มีได้
ห้ามปรามนั้น แต่ใครแลกเปลี่ยนใครตามชอบใจก็ได้ ไม่ต้องซื้อ
เจ้าพนักงานและเจ้าภาษี ไม่ให้มีผู้ชักขวางห้ามปรามในการเขา ชะ

๑ ข้อ ๖ ว่า เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะไม่ชักขวางห้ามปรามคนใน
ประเทศตอยชะในการซึ่งจ้างจะใช้รับคนอยู่ในบังคับสยามให้ทำการ
ทุกอย่าง ถ้าคนในบังคับสยามเป็นทาส ฤ็าเป็นหนการอยู่กับผู้หนึ่ง
ผู้ใด มันจะไปเกี่ยวข้องกับรับใช้กับคนในบังคับตอยชะไม่ได้ เว้นแต่
นายมันยอมให้ไป ถ้ามันไปรับใช้ อยู่กับคนในบังคับตอยชะแล้ว
สัญญาซึ่งรับใช้นั้นจะให้คงได้แต่เพียงสามเดือน เว้นแต่เวดากำหนด
การในสัญญานั้นจะน้อยกว่าสามเดือน ฤ็าคนในบังคับตอยชะนั้นอยาก
จะปล่อยคนในบังคับสยามนั้นให้ไปก็เดี๋ยว แต่ในเวลาที่คนในบังคับ
ตอยชะจะใช้คนนั้น จะต้องแบ่งค่าจ้างคนใช้นั้นออกเป็นสามส่วน ยก
สองส่วนให้แก่นายทมนเป็นหนการอยู่ อย่าให้แก่ผู้รับใช้เลย ถ้าคน
ในบังคับสยามไปรับใช้อยู่กับคนในบังคับประเทศตอยชะ แล้วทำผิด
กฎหมายประเทศสยาม ฤ็าถ้าคนในบังคับสยามเป็นคนผิด ฤ็าเป็นคน
หนีไปแอบอาไศรยอยู่กับคนในบังคับตอยชะที่อยู่ในประเทศสยาม ผู้
ว่าการกงสุลตอยชะ ครั้นได้ความจริงแล้วว่าเป็นคนผิด ฤ็าเป็นคนหนี
ทำนกงสุลแต่ผู้ว่าการแทนกงสุลก็ต้องจัดแจงการควร เพื่อจะได้ตั้ง
ความแก่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย ชะ

๑ ข้อ ๗ คนในบังคับประเทศตอยชะที่เข้าในสัญญา จะกลับ
ออกไปจากประเทศสยามเมื่อใดก็ได้ จะห้ามปรามไว้ให้อยู่ก็มีได้

เว้นแต่เจ้าพนักงานฝ่ายไทยอ้างเป็นความจริง ให้ผู้ว่าการกงสุตฝ่าย
 คอยชะเห็นว่ามีความสมควรจะงครอให้คนนั้นอยู่ก่อน ในเขตแดนที่หาไว้
 แล้วในข้อ ๕ แห่งสัญญา คนในบังคับประเทศคอยชะทั้งหลายที่เขา
 ในสัญญานี้จะเที่ยวไปมาโดยสะดวกก็ให้มีผู้ชดชวาง แต่คนที่จะ
 เที่ยวไปมานั้น ต้องมีหนังสือสำหรับตัว เขียนชื่อผู้ว่าการกงสุตไว้
 แล้ว แลเขียนเป็นภาษาไทยว่าคนนั้น ชื่อนั้น รูปร่างอย่างนั้น มีพระ
 ดั่งนั้น แลจะต้องให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยประทับตราหนังสือให้ ไป
 เป็นสำคัญด้วย ถ้าจะเที่ยวไปในประเทศสยามนอกจากทางที่
 กำหนดไว้ จะต้องมีหนังสือไว้สำหรับตัว แลหนังสือนั้นต้องให้ผู้
 การกงสุตขอแต่เจ้าพนักงานฝ่ายไทย ถ้าผู้ว่าการกงสุตคอยชะเห็น
 ชอบด้วย เจ้าพนักงานจะให้หนังสือนั้นทุกครั้ง

๑ ข้อ ๘ คนชาวประเทศคอยชะที่เขาในสัญญานี้ จะช้อฎาจะ
 ชาย จะเข้าฎาจะให้เข้าที่บ้าน ที่สวน ที่ไร่ ที่นาที่ใด แลจะ
 ด้ร้าง จะช้อ จะเช่า จะขาย ฎาจะให้เข้าคัก เข้าโรง เข้าเรือน
 เข้าบ้านที่ใด ในเขตแดนที่กำหนดไว้แล้วในข้อ ๕ แต่เพื่อจะเป็น
 เจ้าของที่กำหนด ผังซ้ายแห่งแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อผินหน้าไปข้างทะเล
 คือกอที่ในกำแพงเก่าแห่งกรุงเทพมหานคร แลที่ตั้งแต่กำแพงเก่าออก
 มาจนถึงคดของผดุงกรุงเกษม กำหนดผังขวาแห่งแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อ
 ผินหน้าไปข้างทะเล คือกอที่ในระหว่างคลองไม้ต้องกฤษตรงออกไปจาก
 ผังแม่น้ำ ตั้งแต่ตรงกันกับปากคดของผดุงกรุงเกษม ทั้งปากคดของ
 บนปากคดของต่าง ได้เฉพาะแก่คนที่เด่นาบตีฝ่ายสยามจะยอมให้เป็น
 ฎาแก่คนที่มาอยู่ในประเทศสยาม ๑๐ ปีแล้วจึงเป็นได้ แลเพื่อจะเป็น

เจ้าของทแถมของขอเช่นว่ามาน คนในบังคับคอยชะจะไปขอให้ผู้ว่า
 การกงสุตไปแจ้งความแก่ท่านเสนาบดี ๗ ดยยามจะให้เจ้าพนักงานไปเป
 ษชะด้วยกนกกับผู้ว่าการกงสุต จิตแจ้งให้ขอตามราคาสมควร แด
 จะโตคแต่บักทวดท เจ้าพนักงานสยามจึงจะให้ ทนนแก่ชาวคอยชะผู้
 ขอไว้ เจ้าพนักงานกรมการจะต้องช่วยคแต่ท่านบารุงของเพนทเพนดิน
 ทงดินของชาวคอยชะนิน แต่เจ้าของนตองฟังบังคับบัญชาเจ้าเมือง
 กรมการนตาม ชรรณเนียมกฎหมายทีเพนยุติธรรม แดคองเสียค่า
 ชรรณเนียม เหมือน ชาว ประเทศ อินอนมัตัญญา เพน ทริก ดินท กนกกับ
 ประเทศสยาม อนึ่งคนในบังคับคอยชะทีเข้าในสัตัญญาจะไปหาไป
 ชุดตองดูแเรในประเทศสยามทุกตำบลก็ได แต่ครนมาแจ้งความชัต
 ต่อผู้ว่าการกงสุต กงสุตพร้อมกนกกับเจ้าพนักงานสยามจะจิตแจ้งขอ
 สัตัญญาแต่ค่าชรรณเนียมให้กอกวาทจะทำการทแเรนั้นได้ คนในบังคับ
 คอยชะจะทำการเอง ฎาจะเพนนายงานเจ้าของการ คิงมานุพักโตริ
 ทุกอย่างในประเทศสยามก็ได เวนแต่ทผลกฎหมายแผ่นดินบ้านเมือง
 แต่ผู้ว่าการกงสุตแต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะต้องจิตแจ้งขอสัตัญญา
 แต่ค่าชรรณเนียมกอดสมควรทีจะทำจึงทำได้ ชะ

๑ ข้อ ๘ เมื่อคนในบังคับประเทศคอยชะทีเข้าในสัตัญญา จะมา
 อาไศรยอยู่ในประเทศสยามเพนการอยู่นานหรือไม่มาน จะมีเหตุเกิด
 ความกบคนในบังคับสยาม จะต้องไปแจ้งความฟ้องต่อผู้ว่าการกงสุต
 ก่อน เมื่อกงสุตพิเคราะห์เหตุความถถวนแเด จะช่วยว่าความนินให้
 ดำเร็จโดยค แต่เมื่อคนในบังคับสยามจะมีเหตุจะฟ้องคนในบังคับ
 คอยชะ ผู้ว่าการกงสุตคอยชะจะฟังเอาความนินมาคัตดินโดยค ถ้า

ตัดสินไม่ได้ ผู้ว่าการกงสุลจะไปบอกแก่เจ้าพนักงานไทย แต่ให้คน
ทั้งสองฝ่ายปรึกษาจนถกเถียงแล้ว จึงตัดสินตามสมควร

๑ ข้อ ๓๐ ว่าด้วยการผิดในประเทศสยาม ผู้ว่าการกงสุลจะต้อง
ทำโทษให้ตามกฎหมายสำหรับประเทศคองชานนั้น ถ้าจะต้องตั้งคน
ผิดนั้นลงประเทศคองชานให้เป็นโทษนั้น ถ้าคนผิดนั้นเป็นคนในบังคับ
สยาม เจ้าพนักงานไทยต้องทำโทษให้ตามกฎหมายประเทศสยาม
นั้น

๑ ข้อ ๓๑ ถ้าแต่ใจรสถัดมาตีเรือคนในบังคับประเทศคองชานที่เขา
ในสัญญาทนายทะเลไกลเคียงประเทศสยาม ให้ผู้สำเร็จราชการเมือง
เดกกรมการบ้านเมืองที่อยู่ไกลเคียงนั้นได้ ยินชาวดงหนแต่ ให้ช่วย
จับโจรสลัดคนของเหล่านั้นโดยเต็มกำลังมาให้ไว้ แก่ผู้ว่าการ กงสุล
เพื่อจะได้คืนให้แก่เจ้าของเดิม ถ้าเกิดเหตุโจรผู้ร้ายปล้นลักเอาของ
คนในบังคับคองชานนั้น ก็ให้เจ้าพนักงานสยามทำเหมือนกัน ถ้าได้
ความจริงว่าเจ้าพนักงานไทยได้ช่วยจับโจรสลัดผู้ร้ายนั้นโดยเต็มกำลัง
แล้ว เจ้าพนักงานไทยจะไม่ต้องใช้เงินค่าของที่หายนั้นเลย ฝ่าย
คนในบังคับสยามแต่ของ ๆ เขา ครั้นไปตกอยู่ในประเทศคองชานที่เขา
ในสัญญา เจ้าพนักงานประเทศนั้นจะต้องจัดแจงชำระคืนให้
เหมือนกัน

๑ ข้อ ๓๒ เมื่อผู้ว่าการกงสุลคองชานจะมีจดหมายข้อความไปถึง
เจ้าพนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะช่วยจับคนแต่ถูกเรือ
คองชาน ถ้าคนนั้นอยู่ในบังคับของชาวดองชานโดยเต็มกำลังแล้ว
เจ้าพนักงานไทยจะช่วยให้คนเป็นกำลังพอจะสำเร็จการได้ เมื่อผู้

ว่าการกวดสตคอยชะจะขอให้ช่วย เพื่อจะให้มีความน่าเชื่อถือของเขาดำเนิน
 การพอบังคับบัญชาคนคอยชะแลดูกรวดคอยชะในประเทศสยาม ถ้า
 คนในบังคับสยามที่หนีจากไตตามผิดประการใด ไปอาศัยอยู่ในเรือ
 ฤๅในเรือคนในบังคับคอยชะที่เข้าในสัญญา ก็ให้ผู้สำเร็จราชการ
 เมืองกรมการสยามไปขอต่อผู้ว่าการกวดสตคอยชะ ครั้นได้ความจริง
 ว่าคนที่ถูกฟ้องผิดแล้ว จะให้จับทีเดียว แต่ห้ามมิให้คนทั้งต้องฝ่าย
 บังคับกันเลย

๑๓ ถ้าคนในบังคับประเทศคอยชะที่เข้าในสัญญา มา
 ทำมาหากินในประเทศสยามเป็นหนี้ไม่มีเงินจะไต่หนี้ ผู้ว่าการกวด
 คอยชะจะเอาสิ่งของ ๆ ทั้งสิ้นของผู้นั้น มาเฉลี่ยแบ่งปันให้แก่เจ้าหน
 ตามซึ่งคิดมากแต่พอพอ ถ้าถูกหนคนหนีหนีทรัพย์ ดังของอยู่ในประเทศ
 อื่น ผู้ว่าการกวดสตจะไม่เพิกเฉยต้องเร่งเอาสิ่งของ ๆ ทั้งสิ้น ซึ่ง
 ถูกหนีหนีในประเทศอื่น ๆ มาแจกจ่ายให้เจ้าหนด้วย แต่ให้ท่าน
 เสนาบดีฝ่ายไทยช่วยกันจัดแจงด้วย ถ้าคนชาวประเทศสยามเป็นหน
 คนชาวประเทศคอยชะไม่มีเงินจะไต่ ให้ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะเอา
 ทรัพย์ ดังของทั้งสิ้น ของคนที่เป็นถูกหนีหนีมาเฉลี่ยแบ่งปันให้แก่
 เจ้าหนเหมือนอย่างกวดสตคอยชะตัดสินคนชาวประเทศคอยชะ ซึ่งเป็น
 หนีไม่มีเงินจะไต่หนี้เหมือนกัน

๑๔ ถ้าคนในบังคับไทยจะบิดไม่รับไม่ไต่หนี้ให้แก่คนใน
 บังคับคอยชะ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะช่วยเหลือเพราะที่เต็มกำลังกว่า
 จะไต่ ซึ่งเขาเป็นหนีหนี ถ้าคนในประเทศคอยชะเป็นหนีคนในบังคับ
 ฝ่ายไทย ผู้ว่าการกวดสตคอยชะก็ต้องช่วยคนในบังคับไทยโดยเต็ม
 กำลัง ให้ไต่เงินไต่ของคืนเหมือนกัน

๑ ขอ ๑๕ ถ้าคนในบังคับประเทศข้างหนึ่งข้างใด ที่ทำสัญญา
 ตอกันทั้งสองฝ่ายนั้น จะไปตายในประเทศข้างหนึ่งฤๅข้างอื่นนั้น
 ทรัพย์ของผู้ตายนั้นจะต้องมอบไว้แก่คนสำหรับจะให้หนึ่งคือพิไนย-
 กรรมของผู้ตายนั้นถ้าเร็ว ถ้าคนเข่นหมโตคงไว้แล้วจะต้องมอบให้แก่
 ครอบครัวของผู้ตาย ถ้าแก่คนเขาทุนเขาส่วนด้วยกัน ถ้าผู้ตายนั้นไม่
 มีครอบครัวฤๅไม่มีเพื่อนเขาทุนเขาส่วนด้วยกันในการทรัพย์สมบัติของเขา
 ในประเทศที่สัญญาตอกันทั้งสองฝ่ายนั้น จะต้องมอบให้ไว้ตามแต่
 กฎหมายแผ่นดินที่ทรัพย์สมบัตินั้นตกอยู่ จะอนุญาตแก่ผู้ว่าการกงสุล
 แด่เจ้าพนักงานตามตผู้ตายอยู่ในบังคับอะไรบ้าง เพื่อกงสุลนั้นจะได้
 แบ่งทรัพย์นั้น ตามแบบ ตามเขยงอย่าง ตามธรรมเนียมกฎหมาย
 ที่เคยมีในประเทศของผู้ตายนั้น ๖

๑ ขอ ๑๖ ถ้าบันนเรอของประเทศดอยชะเมืองหนึ่งเมืองใดที่เข้าใน
 สัญญา จะเข้ามาในแม่น้ำจอตตเมืองสมุทรปราการได้ ถ้าจะขึ้นไป
 ถึงกรุงเทพมหานครต้องบอกให้เจ้าพนักงานไทยรู้ก่อน เจ้าพนักงาน
 ไทยยอมให้ขึ้นมาชทให้จอตจงขึ้นมาจอตได้ ๖

๑ ขอ ๑๗ ถ้ากำบันนคอยชะชาวดต้องยากลำบากอยู่ จะเข้าเมือง
 ชายทะเลเมืองหนึ่งเมืองใดของประเทศสยาม ผู้สำเร็จราชการเมือง
 กรมการตำบลนั้น จะต้องช่วยโดยเต็มกำลัง ให้ล่อมแปดงใหม่ให้ม
 อาหารพอเพื่อเรือดำนั้นจะไปทางต่อไปได้ ถ้ากำบันนคอยชะจะแตกท
 ชายทะเลประเทศสยาม เจ้าพนักงานไทยที่ใกล้เคียงที่เรือแตกนั้น ครน
 ได้ข่าวแล้วจะต้องเป็นธุระโดยเร็ว โดยเต็มกำลังไปช่วยคนเรือดำนั้น
 แด่ทำการทุกอย่างอันควรจะทำ เพื่อจะได้ช่วยจะไต่รักษาทางกำบันนทง ๖

ของบัณฑิตนั้น ช่วยรักษาแถมจึงจะได้แจ้งความแก่ผู้ว่าการ กงสุล
 ดอยชระ บอกการทำไว้นั้น เพื่อบอกว่าการกงสุลพร้อมกับเจ้าพนักงาน
 ไทย จะได้จัดแจงทำการควรจะให้คนกำนันนั้นกลับไปเมืองเขาได้
 แลจะได้ให้สำเร็จการเรือกแตกแถมของบัณฑิตนั้น ชะ

๐ ข้อ ๓๘ เมื่อกำนันดอยชระประเทศหนึ่งประเทศใดที่เขาในสัญญา
 นี้ เดียค่าธรรมเนียมเขาเขาออก ตามที่เข้าไปข้างหน้านั้น ทั้งกำนัน
 ทั้งดินค้าจะไม่ต้องเดี่ยอะไรอีกในประเทศสยาม ทั้งค่าปากเรือค่า
 นำร่องค่าจอดฤค่าอื่นประการใดเลย ทั้งเขาเขาเขาออก กำนันดอยชระ
 นั้นจะต้องให้มีผลประโยชน์เหมือนดั่งภาษีเงิน แต่เรือฝ่ายสยาม ฤ
 กำนันเมืองใด ๆ ที่เป็นไมตรีสัมพันธ์ ชะ

๐ ข้อ ๓๙ ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเดี่ยเพราะดินค้าเขาเข้าในประ-
 เทศสยาม ทั้งกำนันคนในบังคับประเทศดอยชระทั้งหลายที่เขาในสัญญา
 นี้ จะเขาเข้ามา ไม่ให้ต้องเดี่ยภาษีเกินร้อยละตามราคาของนั้น
 จะเดี่ยเป็นของฤจะเดี่ยเป็นเงินก็สุดแต่ใจเจ้าของจะยอมเดี่ย ถ้าคน
 ที่เขาของเขาเข้ามา กับเจ้าพนักงานไทยที่โรงภาษีไม่ตกลงกันด้วย
 ราคาของที่เขาเข้ามา เรื่องความอนันนั้น ต้องมอบให้ไว้แก่ผู้ว่าการ
 กงสุล แลเจ้าพนักงานไทยอันมีอำนาจเขาใจในการนั้น ถ้าทั้งต้องคน
 นั้นเห็นว่าควรแล้ว จึงจะได้เชิญพ่อค้าสักคนหนึ่งฤต้องคนมาช่วย
 ปรึกษาในการนั้นแล้ว ต้องตัดสินชำระความนั้นตามทางยุติธรรม
 เมื่อเดี่ยค่าธรรมเนียมเขาเขาเขาชระตามนั้นแล้ว ดินค้าจะขายได้ทีละ
 มากฤทีละน้อย ก็จะไม่ต้องเดี่ยค่าธรรมเนียมอื่นนอกจากนั้นเลย
 ถ้าสินค้าชนบทแล้ว แลมีใครขาย แลจะชนกำนันกลับไป ค่า

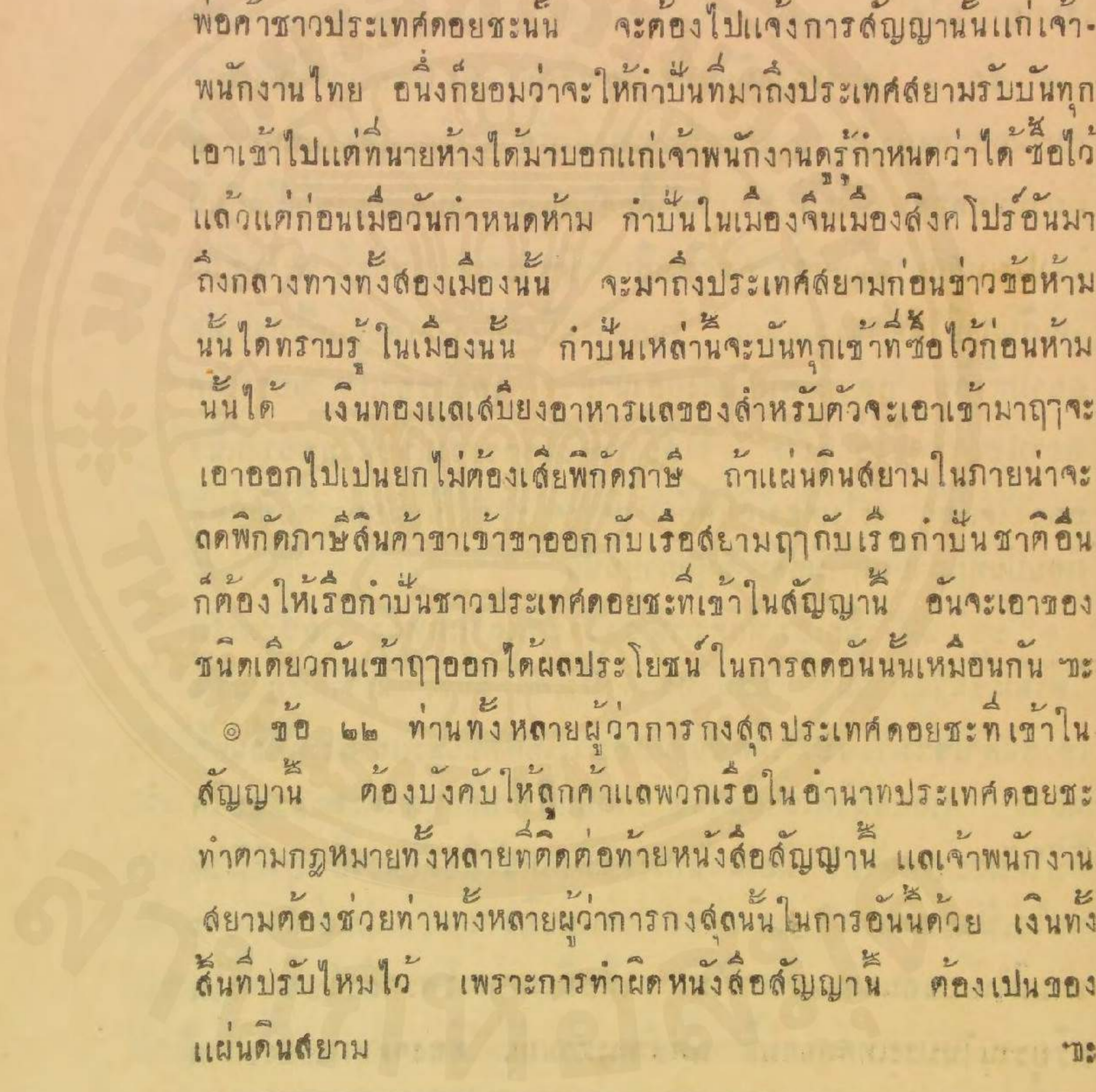
ธรรมเนียมทั้งหมดที่เดียวแถมจะตองกันให้แกผู้เดียวแถมนี้ แด
รวมความว่าดินคาที่มิได้ขายนั้น จะไม่ต้องเสียภาษีเลย ห้ามมิให้
เรียกค่าธรรมเนียม มิให้เสียอย่างหนึ่งอย่างใดเลย นอกจากว่ามา
แถมนี้ แดดินคาเขาเขานกลงไปตกอยู่ในมือถูกค่าไทยที่ชอไว้ก็
เรียกอีกไม่ได้ ๗๖

๑ ขอ ๒๐ ค่าธรรมเนียมที่จะตองเรียก เพราะของเกิดที่ประเทศ
สยามก่อนตกกำบัน ฤาขณะเมื่อจะตกกำบัน จะเรียกแต่ตามพิกัดภาษี
ที่กำหนดพิกัดภาษีไว้ข้างท้ายหนังสือสัญญา ดินคาของอนเกิดอนมี
ในประเทศสยามทุกตั้ง อนตองเสียภาษีขาออกตามพิกัดนั้น จะไม่ต้อง
ให้เสียภาษีในค่าธรรมเนียม ในอย่างหนึ่งอย่างใดเลยทั่วทั้งประเทศ
สยามทั้งดิน แดวกยอมกันทั้งสองฝ่ายว่า ของมิของเกิดในประเทศ
สยามอย่างหนึ่งอย่างใด ที่เสียภาษีในค่าธรรมเนียมในอย่างหนึ่ง
อย่างใดแล้ว จะไม่ต้องเสียพิกัดภาษีค่าธรรมเนียมอย่างอื่นอีกเลย
ก่อนบันทุกกำบันฤาเมื่อจะบันทุกกำบันนั้น ๗๗

๑ ขอ ๒๑ เมื่อเสียพิกัดภาษีซึ่งว่ามาแล้วแต่หลัง แดซึ่งจะไม่
ให้เพิ่มชนในภายหน้า ยอมให้ชาวประเทศคอยชะที่เข้าในสัญญา
เอาดินคาเข้ามาในประเทศสยามแต่ประเทศคอยชะแต่ประเทศอื่นทั้ง
หลาย แดยอมให้เอาดินคาเขาออกทุกตั้งไปถึงทุกแห่งตามชอบใจ
ที่มิได้ประกาศห้ามไว้เมื่อณวันประทับตราหนังสือสัญญา ฤาที่มิได้
ยกไว้เป็นของจำเกาะแต่คนเดียวแต่แผ่นดินสยาม แต่เข้าไว้ว่าจะ
ห้ามมิให้เป็นดินคาเขาออกก็ได้ เมื่อมีเหตุควรจะกตั้งไปว่าจะไม่
บริบูรณ์ในประเทศสยามนี้ แต่ชอจะห้ามนั้น ตองจคหมายประกาศ

ออกมาให้รู้กำหนดเดี่ยก่อนเดือนหนึ่งจึงไซ้ได้ นายห้างได้ซื้อเข้าไว้
 แลแต่ก่อนวันห้ามนั้นมากน้อยเท่าใด ต้องบอกให้เจ้าพนักงาน
 ฝ่ายไทยไปตให้รู้กำหนด แลข้อห้ามนั้นจะไม่ขัดขวางข้อสัญญา จะ
 ซื้อขายต่อกันทำด้วยสุจริตแล้วก่อนได้ประกาศข้อห้ามนั้นออกมา แต่
 พ่อค้าชาวประเทศสยามจะนั้น จะต้องไปแจ้งการสัญญานั้นแก่เจ้า
 พนักงานไทย อนึ่งยอมว่าจะให้กำนันมาถึงประเทศสยามรับบันทึก
 เอาเข้าไปแต่ที่นายห้างได้มาบอกแก่เจ้าพนักงานตรกำหนดว่าได้ซื้อไว้
 แลแต่ก่อนเมื่อวันกำหนดห้าม กำนันในเมืองจีนเมืองสิงคโปร์อันมา
 ถึงกลางทางต้องเมืองนั้น จะมาถึงประเทศสยามก่อนชาวซื้อห้าม
 นั้นได้ทราบรู้ในเมืองนั้น กำนันเหล่านั้นจะบันทึกเข้าที่ซื้อไว้ก่อนห้าม
 นั้นได้ เงินทองแลเสบียงอาหารแลของสำหรับตัวจะเอาเข้ามาฤจะ
 เอาออกไปเป็นยกไม่ต้องเสียพิศภาษี ถ้าแผ่นดินสยามในภายหน้าจะ
 ดัดพิศภาษีสั้นค่าเขาเขาออกกับเรือสยามฤกับเรือกำนันชาติอื่น
 ก็คงให้เรือกำนันชาวประเทศสยามเข้าในสัญญา อันจะเอาของ
 ชนิดเดียวกันเข้าฤออกได้ผลประโยชน์ในการลดอนนั้นเหมือนกัน ฯลฯ

๑ ข้อ ๒๒ ท่านทั้งหลายผู้ว่าการกงสุลประเทศสยามที่เข้าใน
 สัญญา ต้องบังคับให้ลูกค้าแลพวกเรือในอำนาจประเทศสยาม
 ทำตามกฎหมายทั้งหลายที่ตัดต่อท้ายหนังสือสัญญา แลเจ้าพนักงาน
 สยามต้องช่วยท่านทั้งหลายผู้ว่าการกงสุลนั้นในการอันด้วย เงินทอง
 สั้นที่ปรับใหม่ไว้ เพราะการทำผิดหนังสือสัญญา ต้องเป็นของ
 แผ่นดินสยาม ฯลฯ

๑ ขอ ๒๓ ประเทศดอยชะงะทงหลายทเข้าในสัญญา แลคนชาว
ประเทศนั้นจะได้เสมอเท่ากัน ผลประโยชน์ทั้งด้านทุกอย่างซึ่งประเทศ
ดยามให้แล้ว ภายจะยอมให้ ไต่แก่ชาวประเทศอื่น ๆ

๑ ขอ ๒๔ เมื่อพันธบัตรบิแล้ว ตั้งแต่ประทับตราเปิดหนังสือ
สัญญาแล้ว ฝ่ายประเทศดอยชะงะทงหลายทเข้าในสัญญา จะขอ
ตรวจแก้หนังสือสัญญา ทั้งกฎหมายแลพกดภาษอนติดต่อกาย
หนังสือสัญญา เพื่อจะได้เต็มค่าแก้ค่าใหม่แก้ค่าดีตามการที่ดองไป
แล้ว จะให้เห็นว่าควรจะแก้จะได้ แต่ต้องกำหนดการให้รู้ บิหนึ่ง
ก่อน

๑ ๒๕ หนังสือสัญญาทำไว้เป็นฉบับ ทั้งในภาษาดอยชะงะภาษา
ดยามแลภาษาอังกฤษซึ่งแปลไว้ทุกฉบับนั้น หมายความว่าอันหนึ่งอัน
เดียวต้องกันหมด แต่ต้องถือว่าคำอังกฤษนั้นเป็นค่าเต็มแห่งหนังสือ
สัญญา ถ้าในภายหน้าความคำดอยชะงะแลคำดยามแปลไม่ถูกกัน ต้อง
อ้างความคำอังกฤษเป็นแน่ หนังสือสัญญาไซ้ ไต่ตั้งแค่นั้นไป แล
ฉบับซึ่งจะออกไปประทับตราแลมีพระเจ้าแผ่นดินปรอยชิน จะต้อง
กลับมาเปิดกันกับฉบับแลมีพระเจ้าแผ่นดินดยามในกรุงเทพมหานคร
ในระหว่างสิบแปดเดือนตั้งแต่วันทำไว้นั้น ท่านผู้มีอำนาจเต็ม
ทงหลายผู้มีชอชางตนหนังสือแล้ว ไต่ตั้งขอประทับตราไว้ทหนังสือ
สัญญาเป็นสำคัญ ณกรุงเทพมหานครอมรัตนโกสินทรมหินทรา
ยุชยา ณวันศุกร์ ชนแปดค่ำ เดือนมาฆะ คือเดือนสาม ปีระกา
นักษัตรตรีศก จุติศักราช ๑๒๒๓ ปี ภาษายุโรปเป็นวันที่เจ็ดในเดือน

เฟบรุเอรี คฤชตศักราช ๑๘๖๒ ปี เป็นปีที่ ๑๑ ในราชสมบัติแห่งพระ
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ ลงข้อประทับตราท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทยห้าดวง คือ

(ตรา) กรมหลวงวงษา (ตรา) เจ้าพระยาศรีวิชัยวงษ์

(ตรา) เจ้าพระยาพระคลัง (ตรา) เจ้าพระยายมราช

(ตรา) เจ้าพระยามุนทรวิชัยวงษ์

ลงข้อประทับตราฝ่ายเมืองปรอยชิน คือ กอนตเอดเดินเบอค

ธรรมเนียมที่ตั้งว่าด้วยการค้าขาย

๑ ข้อ ๑ ว่า นายเรือกำปั่นคอยชะทุกถ่า ซึ่งจะเข้ามาค้าขายใน
กรุงเทพมหานครก่อน ถ้าเมื่อเข้ามาในท่าแม่น้ำแล้ว ตามแต่ชอบใจ
ต้องมาแจ้งความตวยเรือต่อเจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทรปราการว่า
เรือถึงแล้ว มีลูกเรือกี่คน มีบันทึบบอก แลบอกชื่อเมืองที่เรือมานั้น
ทอดส่งต่อที่เมืองสมุทรปราการแล้ว จะต้องมอบปันใหญ่แต่คืนค้าได้
แก่เจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทรปราการ แล้วจึงจะมีเจ้าพนักงานฝ่าย
ไทยกำกับเรือขนมาจนถึงกรุงเทพมหานคร

๑ ข้อ ๒ กำปั่นที่เลยด่านเมืองสมุทรปราการขนมา มิได้เอาบันทึบ

คืนค่าชดเชยไว้ตามความมาแล้วในข้อหนึ่งนั้น จะต้องกดบัตรไปถึงเมือง
 สัมพันธปรกาศให้ทำตามข้อหนึ่งนั้น แลจะอยู่ในระหว่างโทษถูกปรับ
 มิให้เกิน ๕๐๐ บาท ครั้นได้เอาบันใหญ่แลคืนค่าชดเชยไว้แล้วจึงจะยอม
 ให้เรือด่านขนมาค้าขายที่กรุงเทพมหานคร ๗๖

๑ ข้อ ๓ เมื่อเรือดอยชระมาทอดลุ่มอกที่กรุงเทพมหานครแล้ว ยก
 แลวันอาทิตย์แลวันเทศกาลคือวันใหญ่ นายเรือนั้นในระหว่าง ๒๕
 ชั่วโมง ต้องเอาหนังสือสำหรับดำแนบบัญชีตั้งของซึ่งมีเข้ามาในดำ
 เรือขนมาขอบไว้ ทงงดุดดอยชระ แลเมื่อผู้ว่าการ กงดุตแจ้งความ
 แลแก่เจ้าพนักงานไทยที่เรียกภาษนั้นๆ ต้องยอมให้เปิดระวางใน
 เวลานั้น ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายสยามเห็นเข้าไปไม่ยอมให้เปิดระวางใน
 ๒๕ ชั่วโมง ผู้ว่าการกงดุตจะให้หนังสือยอมได้ หนังสือยอมนั้นจะมี
 อำนาจเต็มอกกับหนังสือยอมที่มาจากโรงภาษี ถ้ามิได้ ไปแจ้งความ
 ว่าเรือมาถึงแล้ว ฤดั่งบัญชีไม่จริงไม่ครบจำนวนตั้งของในดำเรือ
 นายเรือจะอยู่ในระหว่างโทษปรับมิให้เกิน ๕๐๐ บาท แต่ว่ายยอม
 ให้นายเรือแก้บัญชีตั้งของที่หลงผิด ถ้าทันใน ๒๕ ชั่วโมงตั้งแต่ไป
 ตั้งหนังสือนั้นจะไม่อยู่ในระหว่างโทษปรับ ๗๖

๑ ข้อ ๕ ถ้าเรือดอยชระเปิดระวางชนิดสินค้าก่อนได้หนังสือยอม ฤ
 ดักดอบรายตั้งของที่ตกขนขายนั้นจะอยู่ในระหว่างโทษปรับเอาไปจน
 หมด ๗๖

๑ ข้อ ๕ เมื่อกำนันดอยชระขนของออกแล้ว แลบันทุกของที่จะ
 ออกไปเสร็จแล้ว แลเสียภาษีครบแล้ว ทงตั้งบัญชีจริงครบตั้งของ
 ที่จะเอาออกไปนั้นแก่ผู้ว่าการกงดุตแล้ว หนังสือเบิกต้องสยามฉบับ

หนึ่งต้องให้ไว้แก่เรือสำนั ถ้ามิได้เที่ยวของตั้งโตอันควรจะห้ามมิให้
เรือสำนัออก ผู้ว่าการกงสุลจะคืนหนึ่งข้อสำหรับทำให้ไว้แก่นายเรือ
ปล่อยเรือให้ออกไป เจ้าพนักงานดยามคนหนึ่งจะกำกับเรือลงไปถึง
เมืองสมุทรปราการ แต่เจ้าพนักงานทนนจะไปตรวจดูที่กำบน แต่จะ
คืนบันทึนตาที่เขาชนไว้ตั้งให้ไว้แก่เรือสำนั ๗๖

๑ ข้อ ๖ เจ้าพนักงานโรงภาษีแต่ด่านต้องมิตั้งเป็นด้าคณูทุกคน
เพื่อคนทงปวงจะได้รอด เมื่อเขาทำราชการอยู่ เจ้าพนักงานกำกับ
เรือจะยอมให้ มทเรือคยชระแต่คราวละต้องคน เว้นแต่จะต้องการ
คนยงมากชนไปเพื่อจะได้จับของทตกลอบชายนน ๗๗

๑ ลงชื่อประทับตราท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทยห้าดวง คือ ๗๘

(ตรา) กรมหลวงวงษา (ตรา) เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ
(ตรา) เจ้าพระยาพระคลัง (ตรา) เจ้าพระยายมราช
(ตรา) เจ้าพระยามนตรีสุริยวงษ

๑ ลงชื่อประทับตราฝ่ายเมืองปรอยชน คือ ๗๙

(ตรา) กอนต.เอวเลนเบอค

พิกัดภาษีขาเข้าขาออกแลชนใน

ที่จะเรียกแต่สินค้าทงปวงชนชอชายนน

๑ ข้อ ๓ ภาษีของทงปวงอันเป็นสินค้าขาเข้าในประเทศดยาม

บันทุกเข้ามาในเรืออันอยู่ในบังคับประเทศคอยชะ จะไม่ให้เกินร้อยละ
 ตามตามราคาของนั้น จะเสียเป็นเงินตราเป็นของตามแต่ชอบใจเจ้าของ
 อันเอาของนั้นเข้ามา ของที่บันทุกเข้ามาแต่มีได้ ชายจะไม่ต้องเสีย
 ะไรเลย ะ

๑ ข้อ ๒ ของที่เข้ามาในข้อนี้ จะเป็นของยกไม่เรียกภาษีชั้นใน
 ฎาคำธรรมเนียมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังแต่ของนั้นจนถึงที่จะขาย
 แต่เมื่อจะเป็นสินค้าขาออกจะต้องเสียอย่างนี้ ะ

๑ งาม้าง	หาบละ ๑๐ บาท	๑๕ หนึ่งแเรด	หาบละ ๒ ดั่ง
๒ รัง	หาบละ ๖ บาท	๑๖ หนึ่งเนา	หาบละ ๑ ดั่ง
๓ นรมาด	หาบละ ๕๐ บาท	๑๗ ออกเต่า	หาบละ ๑ บาท
๔ กระจวาน	หาบละ ๑๕ บาท	๑๘ กระจคอง	
๕ เร้ว	หาบละ ๖ บาท	คภาพน้ำ	หาบละ ๑ บาท
๖ หอยแมงกู่	หาบละ ๑ บาท	๑๙ ปลิงทะเล	หาบละ ๓ บาท
๗ ชนกกกระทุง	หาบละ ๑๐ ดั่ง	๒๐ กระจเกาะปลา	หาบละ ๓ บาท
๘ หมากแห้ง	หาบละ ๑ บาท	๒๑ รังนกชน	ดิบเอาสอง
๙ กรักช	หาบละ ๒ ดั่ง	๒๒ บักนกกระเตน	ร้อยละ ๖ บาท
๑๐ หูปดาขาว	หาบละ ๖ บาท	๒๓ ดีเด็ด	หาบละ ๒ ดั่ง
๑๑ หูปดาคำ	หาบละ ๓ บาท	๒๔ เบจ	หาบละ ๒ ดั่ง
๑๒ ผดกระเบา	หาบละ ๒ ดั่ง	๒๕ พงทตาย	หาบละ ๒ ดั่ง
๑๓ หางนกยูง	ร้อยละ ๑๐ บาท	๒๖ กายาน	หาบละ ๕ บาท
๑๔ กระจตุกโค		๒๗ เป็ดอก	
กระจบ่อ	หาบละ ๓ ไพ	หางไหล	หาบละ ๒ ดั่ง

ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท	ท ๕๑ เก็ดต้อม	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๙ หนังกะเบน	หาบตะ ๓ บาท	ท ๕๒ คริ่ง	หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๓๐ เขากวางแก่	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๕๓ บ่านใบ	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๓๑ เขากวางอ่อน	ดิบเอาหนึ่ง	ท ๕๔ ปลาแห้ง	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๓๒ หนังกวาง	ร้อยตะ ๘ บาท	ท ๕๕ ปลาใบไม้	หาบตะ ๑ บาท
ท ๓๓ หนังกวาง	ร้อยตะ ๓ บาท	ท ๕๖ ฝาง	หาบตะสองดั่งเพื่อง
ท ๓๔ เอ็นเนื้อ	หาบตะ ๕ บาท	ท ๕๗ เนื้อเค็มแห้ง	หาบตะ ๒ บาท
ท ๓๕ หนังกะบือ	หาบตะ ๑ บาท	ท ๕๘ เป็ดอกโปดง	หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๓๖ กระดูกข้าง	หาบตะ ๑ บาท	ท ๕๙ ไม้แดง	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๓๗ กระดูกเดือ	หาบตะ ๕ บาท	ท ๕๐ ไม้ดำ	หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๓๘ เขากะบือ	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๕๑ เขาดำ	เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๓๙ หนังกวาง	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๕๒ เข่าเป็ดอก	เกวียนตะ ๒ บาท
ท ๔๐ หนังกวาง	ผนตะ ๑ ดั่ง		

๑ ขอบ ๓ ของอินทงสินจะเป็นของยก จะไม่ต้องเสียภาษีขา
 ออก แต่ต้องเสียภาษีชนในฤคาคำธรรมเนียม ตั้งแต่ของหนักจนถึงที่
 ขายตามพิกัดนี้ ภาษีที่กำหนดไว้ จะให้มากจนไปไม่ได้ ในเบื้องต้น
 ของเหล่านี้ต้องเสียอย่างนี้

ท ๕๓ หนังกวาง	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๕๖ พริกไทย	หาบตะ ๑ บาท
ท ๕๔ หนังกวาง	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๕๗ ปลาตาก	หมนตะ ๑ บาท
ท ๕๕ ฝาง	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๕๘ ถั่วทุกอย่าง	๑๒ เอาหนึ่ง
ท ๕๖ ฝาง	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๕๙ กุ้งแห้ง	๑๒ เอาหนึ่ง
ท ๕๗ ฝาง	หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๖๐ งาเม็ด	๑๒ เอาหนึ่ง

๘ ท ๖๑ ไหมดาว	๑๒ เอหาหนึ่ง	๘ ท ๖๔ เกดอ	เกวียนตะ ๖ บาท
๘ ท ๖๒ รถมง	๑๕ เอหาหนึ่ง	๘ ท ๖๕ ยาสูบ	พันตะ ๖ ดั่ง
๘ ท ๖๓ ไขเนอ	หาบตะ ๑ บาท		

๑ ข้อ ๕ เงินตราเมืองต่างประเทศ ทองคำแดงเงินเปนนั่งฤ
 เปนก้อน ทองคำเปนใบ เดีบียงอาหารแดงของดำหรับตัวจะใช้ จะเอา
 เข้ามา จะเอาออกไปก็ได้ ไม่ต้องเดี่ยอะไรเลย ชุนนางทั้งหลายอันจะ
 ว่าการกงสุตฝ่ายประเทศคอยชะที่เข้าในสัญญาอัน กะวะแมนต์เขาจะ
 ห้ามมิให้เปนพ่อค้าถูกค้า จะเอาของเข้ามาได้เปนของยกไม่ต้องเดี่ย
 อะไร คือของเครื่องดำหรับตัวดำหรับเรือนการจะใช้ดรอยจะกิน ที่
 จะต้องการใช้ดำหรับครอบครัวของเขา เจ้าภาษีจะเรียกไม่ได้ ชะ

๑ ข้อ ๕ ว่า ฝั่งเปนของยกเอาเข้ามาได้ แต่ต้องขายจำเกาะ
 แก่เจ้าภาษี ฤคนของเจ้าภาษีนั้น ฝั่งใหญ่แต่ดินฝั่งนั้นเปนของเหมือน
 กัน ขายได้จำเกาะแก่กะวะแมนต์สยาม ฤแก่คนท กะวะแมนต์นั้น
 จะอนุญาตให้ ชอเท่านั้น ชะ

๑ ลงชื่อประทับตราท่านผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทยห้าดวง ชะ

(ตรา) กรมหลวงวงษา (ตรา) เจ้าพระยาศรีสุริยวงษา

(ตรา) เจ้าพระยาพระคลัง (ตรา) เจ้าพระยาอมราช

(ตรา) เจ้าพระยามนตรีศรีสุริยวงษา

๑ ลงชื่อประทับตราฝ่ายเมืองปรอยซิน คือ ชะ

(ตรา) กอนตเอวเดินเบอก

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศสวิตเตนรไว แล ประเทศสยาม

๑ ยี่ศัมายีคีดี ส้มเต็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม แลยี่ศัมายีคีดีพระเจ้าแผ่นดินสวิตเตนรไว มีความปรารถนาทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี แดการค้าขายทั้งสองฝ่ายให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป จึงได้ตั้งราชทูตทั้งสองฝ่ายให้ทำหนังสือสัญญานี้ คือยี่ศัมายีคีดีส้มเต็จพระเจ้าแผ่นดินสยามได้ตั้งเชอชอนโบวริง ซึ่งเป็นที่พระยาดียามานุกุดกิจสยามมิตรมหายศราชทูตฝ่ายหนึ่ง ยี่ศัมายีคีดี ส้มเต็จพระเจ้าแผ่นดินสวิตเตนรไว ได้ตั้งชาดเฟเดริกโดตาบาโรไฮชิตชัน เป็นมินิสเตอเปดนิปอเตนดารี คือราชทูตเมืองสวิตเตนรไว ซึ่งอยู่กรุงลอนดอนเป็นราชทูตฝ่ายหนึ่ง ผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายได้ตั้งแต่งตราตั้งเห็นถกของดวยกนัคแคว จึงตกลงกันทำเป็นข้อสัญญาต่าง ๆ ที่มีต่อไปน

๑ ข้อ ๑ ว่าตั้งแต่นั้นไป ส้มเต็จพระเจ้าแผ่นดินสยามบดิน แล ส้มเต็จพระเจ้าแผ่นดินสยามที่จะสืบพระราชอิศริยยศต่อไปภายหน้า ทั้งประเทศสวิตเตนรไวที่เข้าในสัญญานี้ จะมีพระราชไมตรีรักใคร่เรียบริ้ยราบคาบต่อกันเป็นนิจ คนในบังคับทั้งสองฝ่ายที่อยู่ในสัญญานี้ จะไปอยู่ในประเทศข้างหนึ่งข้างใด ทั้งตัวคนแลทรัพย์สินสิ่งของ ๆ เขา ๆ จะไปอยู่ได้ โดยสะดวก แลต้องมีความบำรุงข้างหนึ่งข้างใดตามกฎหมายเมืองนั้น คนแลเรือซึ่งอยู่ในบังคับส้มเต็จพระเจ้าแผ่นดิน

ทั้งสองฝ่ายที่ใด ทำสัญญา จะไปค้าขายในเมืองหนึ่งเมืองใด ทาง
 บกทางเรือใดก็ตาม ก็ต้องยอมให้ชาวสวิเตนแดนรไว เหมือนกัน
 แลเรือรบของเมืองสวิเตนแดนเมืองรไว ถ้าพบเรือประเทศสยามใน
 ทะเลเป็นอันตรายประการใด ต้องช่วยเขาตามกำลังแลตามกฎหมาย
 อินเดียนาแซนดาลลอ ถ้าเรือประเทศสยามจะไปเมืองใด ๆ ที่มกสูงสุด
 เมืองสวิเตนแดนรไวไปตั้งอยู่นั้น มกสูงสุดต้องช่วยเรือประเทศสยาม
 ตามกฎหมายเมืองนั้น

๐ ข้อ ๒ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่ายที่ใดทำหนังสือสัญญา
 นี้ มีอำนาจตั้งมกสูงสุดแลไว้สุมสูงสุดในเมืองชายทะเล แลเมืองต่าง ๆ
 ที่อยู่ในประเทศทั้งสองฝ่ายที่ใด มกสูงสุดเหล่านั้นจะต้องนับถือให้มี
 อำนาจทงทยก ทเวในประเทศ ที่เขาจะไป อยู่นั้นตามที่ยอมแล้ว ถ้า
 ตามที่จะยอมให้แก่ประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นไมตรีอันสนิทแล้ว แลจะเป็น
 ไมตรีต่อไปภายหน้าอย่างไรจะให้เหมือนกัน แต่มกสูงสุดเหล่านั้นต้องรับ
 เอกษกวาเตอร์สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินที่เมืองมกสูงสุดไปอยู่นั้นก่อนจึงว่า
 การมกสูงสุดได้ มกสูงสุดเมืองสวิเตนแดนเมืองรไวซึ่งอยู่ในแผ่นดินสยาม
 มีอำนาจทยกของชนทวาการมกสูงสุดได้ ประการหนึ่งการซึ่งจะเป็นประ-
 โยชนกับคนที่อยู่ในบังคับเมืองสวิเตนแดนเมืองรไว มกสูงสุดจะรักษา
 แลรับไว้ในใต้อบังคับมกสูงสุด มกสูงสุดแลผู้ว่าการมกสูงสุดสวิเตนแดนรไว
 จะต้องประพฤติข้อความตามหนังสือสัญญาทงต้น แลบังคับคนสวิ-
 เตนแดนรไวให้ประพฤติทำตามด้วย แลจะต้องประกาศข้อสัญญาทงต้น
 ซึ่งตั้งไว้แล้วกับคน ถ้าจะมีต่อไปภายหน้า ให้คนในบังคับสวิเตนแดนรไว
 รักษาไว้แต่ทำตาม เพื่อจะบังคับการงานของเขาจะได้ประพฤติตาม

กฎหมายแผ่นดินสยาม ถ้ากงสุลแถวใดกงสุลไม่อยู่ คนในบังคับ
เมืองลัตเวินแดนรวไวซึ่งจะมาอาไศรยอยู่ในประเทศสยามนี้ จะไปพึ่ง
แก้กงสุลประเทศอื่นซึ่งเป็นไมตรีกับเมืองลัตเวินแดนรวไวก้พึ่งได้ ถ้า
จะพึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายสยามที่ตำบลนั้นให้ช่วยก็ได้ เจ้าพนักงานฝ่ายที่
ตำบลนั้นจะช่วยอะไรให้มีประโยชน์ตามสัญญา

๑ ข้อ ๓ คนในบังคับลัตเวินแดนรวไว จะเข้ามาเยี่ยมประเทศสยาม
ถ้าจะเข้ามาอาไศรยอยู่แล้ว จะต้องยอมให้ประพฤติตามคำสั่งนาของ
เขา ถ้าจะสร้างวัดในที่สมควร ตามที่ซึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะ
อนุญาตก็สร้างได้ ถ้าไม่มีเหตุสมควรจะไม่ห้ามก็ห้ามไม่ได้ ถ้ามีเหตุ
สมควรจะห้ามก็ห้ามได้

๑ ข้อ ๔ คนในบังคับลัตเวินแดนรวไว ซึ่งมีความปรารถนาจะ
อาไศรยอยู่ในประเทศสยามต้องมีข้อจตไว้ที่กงสุล แลหนึ่งข้อจตข้อ
หนึ่งต้องตั้งให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยไว้ฉบับหนึ่ง เมื่อคนในบังคับลัตเวิน
แดนรวไวจะมีธุระเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทย หนึ่งข้อเรื่องความ
นั้นต้องไปแจ้งต่อกงสุลก่อนจึงตั้งไปได้ ถ้าเห็นว่าความนั้นดีแต่
สมควรแล้วกงสุลจึงจะตั้งไป ถ้าเห็นว่าไม่ดีไม่สมควรแล้ว กงสุลต้อง
แก้ให้ถูกต้อง ถ้าคนในบังคับไทยจะมีธุระความเกี่ยวข้องกับคนใน
บังคับลัตเวินแดนรวไวต้องทำเหมือนกัน

๑ ข้อ ๕ คนในบังคับลัตเวินแดนรวไว จะอาไศรยอยู่ในประเทศ
สยามของตน จะอาไศรยอยู่ได้ก็แต่ในกรุงเทพมหานคร แลใน
จังหวัดที่กำหนดไว้ นี คือข้างทิศเหนือตั้งแต่แม่น้ำบางพูดทราทรวม
กันกับแม่น้ำเจ้าพระยาถึงกำแพงเมืองดพบุรี แต่ขึ้นตรงไปถึงท่า

พระงามโกด เมืองสระบุรี ที่แม่น้ำ ปากชักข้างทิศตะวันออก ตั้งแต่
 ทำพระงามตรงไป ถึงที่ปลายคลองชุดออก แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำ
 บางปะกงตลอดถึงปากแม่น้ำบางปะกงข้างชายทะเล ในระหว่างตั้งแต่
 ปากแม่น้ำบางปะกงจนถึงเกาะศรีมหาราชา คนชาวสวีเดนแดนสวีเดน
 ไปอาไศรยอยู่ในที่แห่งใดแห่งหนึ่งในจังหวัดกำหนดทาง ๒๕ ชั่วโมงตั้ง
 แต่กรุงเทพฯ ข้างทิศใต้เกาะศรีมหาราชา แต่เกาะศรีช้าง แต่กำแพง
 เมืองเพชรบุรี ถึงชายทะเลปากอ่าวทิศตะวันตก คนชาวสวีเดนแดนสวีเดน
 ไปอาไศรยอยู่ที่เมืองเพชรบุรี แต่ในเมืองอื่นๆ ตั้งแต่เมืองนน แต่แม่น้ำ
 แม่กลอง ในจังหวัดกำหนดทาง ๒๕ ชั่วโมงตั้งแต่กรุงเทพฯ ตั้งแต่
 ปากน้ำแม่กลองจนถึงเมืองราชบุรี คือไปจนถึงเมืองสุพรรณบุรี ตั้ง
 แต่จนถึงปากน้ำบางพุทธาประจวบที่เก่า แต่คนชาวสวีเดนแดน
 สวีเดนจะไปอาไศรยอยู่ในจังหวัดที่กำหนดไว้ไม่ได้ เจ้าพนักงาน
 ฝ่ายสยามอนุญาตให้จึงไปอยู่ได้ คนชาวสวีเดนแดนสวีเดนจะไปค้าขาย
 ในประเทศสยามทุกแห่งทั่วไป จะซื้อแลขายสินค้าทุกอย่างหมดห้าม
 ปราบหนจะซื้อขายแก่ผู้ใดๆ ก็ได้ ไม่ต้องซื้อแก่เจ้าพนักงานแต่เจ้า
 ภาษีแต่ไม่ให้มีผู้ขัดขวางห้ามปราบ

๑ ข้อ ๒ ว่าเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะไม่ขัดขวางห้ามปราบคนชาว
 สวีเดนแดนสวีเดนในการที่จะจ้างจะใช้ส่วยคนในบังคับสยามให้ทำการ
 ทุกอย่าง ถ้าคนในบังคับสยามเป็นทาสหรือเป็นหนี้การอยู่กับผู้หนึ่ง
 ผู้ใด ถ้าเกี่ยวข้องกับราชการตั้งหนึ่งตั้งใด จะไปเกี่ยวข้องกับใช้
 อยู่กับคนชาวสวีเดนแดนสวีเดนไม่ได้ เว้นแต่ นายของเขายอมให้ใช้ ถ้า
 นายเขาไม่ยอมให้ไปก็ได้ แต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะบังคับคดี

ตามหนังสือสัญญาซึ่งชาวสวิเตนแดนรไวแลชาวสยามมีต่อกันนั้นไม่ได้ เว้นแต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะบังคับจะตัดสินได้แต่การที่นายได้รู้เห็นยอมด้วย ถ้าคนในบังคับสยามไปรับจ้างอยู่กับคนชาติสวิเตนแดนรไวแลแล้วทำผิดกฎหมายฝ่ายสยาม ถ้าเป็นคนหนีไปอาไศรยอยู่กับคนชาติสวิเตนแดนรไวที่อยู่ในประเทศสยาม ถ้ากงสุลได้ความว่าเป็นคนผิดถ้าเป็นคนหนีไปจริง กงสุลแลวได้กงสุลสวิเตนแดนรไวต้องจัดการให้สมควร เพื่อจะจับคนผิดแลคนทหนีนั้นส่งให้แก่เจ้าพนักงานสยาม

๑ ข้อ ๗ คนในบังคับสวิเตนแดนรไวจะกลับออกไปจากประเทศสยามเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามอ้างเป็นความจริงให้กงสุลสวิเตนแดนรไวเห็นว่ามีความสมควรจะห้ามให้คนนั้นอยู่ก่อนในเขตแดนที่วไวแลวในข้อ ๕ สัญญา คนในบังคับสวิเตนแดนรไวจะเที่ยวไปมาโดยสะดวกได้ ไม่ให้มีผู้ใดขัดขวาง แต่คนที่จะเที่ยวไปมานั้นต้องมีหนังสือเดินทางของกงสุลให้สำหรับตัวไว้ แลเขียนเป็นภาษาไทยว่าชื่อนั้น คนรูปพรรณอย่างนั้น มีรูปร่างอย่างนั้น ให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามประทับตราในหนังสือนั้นเป็นสำคัญไปด้วย ถ้าเที่ยวไปในประเทศสยามเกินนอกจากทางที่กำหนดไว้ ก็ต้องมีหนังสือสำหรับตัว แลหนังสือของกงสุลขอต่อเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม ถ้ากงสุลแลเจ้าพนักงานฝ่ายสยามเห็นชอบด้วย เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะให้หนังสือนั้นไปทุกครั้ง

๑ ข้อ ๘ คนในบังคับสวิเตนแดนรไว จะซื้อฤาจะขายจะเช่า ถ้าจะให้เช่าที่บ้านที่สวนที่ไร่นาก็ได้ แลจะสร้างจะซื้อจะเช่าจะขายฤาจะให้เช่าคอกเช่าโรงเช่าเรือนเช่าบ้านก็ได้ แต่ในเขตแดนที่กำหนด

ไว้ ในข้อ ๕ หนังสือสัญญา แต่ในระหว่าง ๕ ไมล์ อังกฤษ ตั้งแต่
 กำแพงเมืองออกไป จะขอได้แต่จำเพาะคนที่เข้ามาอยู่ในแผ่นดินสยาม
 ครบ ๓๐ ปีแล้ว ถ้าคนที่ท่านเห็นว่าดีฝ่ายสยามจะยอมให้ ขอได้
 คนในบังคับวิเทศแดนใด จะขอเพื่อจะเป็น เจ้าของที่ ต้องไปหา
 กงสุลให้แจ้งความแก่ท่านเห็นว่าดี ๆ ฝ่ายสยามจะให้เจ้าพนักงานเป็น
 ข้าราชการกับกงสุลจัดการขอตามราคาสมควร แล้วให้คูปกทวดที่
 เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะให้ ทนแก่ชาววิเทศแดนใดผู้ขอไว้ แต่
 เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะต้องช่วยทำนุบำรุง ของชาววิเทศแดนใด
 นั้น แต่เจ้าของที่ดินของพมบงกชบงกชชาเจ้าเมืองกรมการแห่งนั้น ตาม
 ขรรณเนียมกฎหมายที่เป็นยุติธรรม แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมเหมือน
 ชาวประเทศสยาม ถ้าคนชาววิเทศแดนใดขอที่แล้วไม่ก่อสร้าง
 เพราะเกียจคร้าน ถ้าไม่มีทุนรอนในกำหนดสามปีตั้งแต่ขอขึ้น คอ-
 เวนแผ่นดินสยามมีอำนาจคนเอาที่ดินได้ แต่ต้องเสียเงินราคาตามขอ
 ไว้คืนให้แก่คนชาววิเทศแดนใดผู้เป็นเจ้าของ ประการหนึ่ง คน
 ในบังคับวิเทศแดนใดจะไปซุกแร่ ในประเทศสยาม ทุกตำบลก็ได้
 แต่ต้องแจ้งความต่อกงสุลพร้อมกันกับเจ้าพนักงานฝ่ายสยามแล้ว กง-
 สุลกับเจ้าพนักงานจะจัดการขอสัญญาแต่ค่าธรรมเนียมพอสมควรที่จะ
 ทำการขุดแร่ได้ ถ้าคนในบังคับวิเทศแดนใดจะต่อเรือหรือจะ
 ทำการตั้งมานุแพก โตรกก็ได้ เว้นแต่การที่ผิดกฎหมาย ถ้าการที่จะทำ
 นั้นไม่ได้ ผิดกฎหมาย กงสุลแต่เจ้าพนักงานจะต้องจัดการขอสัญญา
 แต่ค่าธรรมเนียมตามสมควรที่จะทำได้

๑ ข้อ ๕ เมื่อคนในบังคับวิเทศแดนใดที่จะเข้ามาเยี่ยมฤมา

อาไศรยอยู่ประเทศสยาม จะมีเหตุเกิดความกับคนในบังคับสยามก็
 ต้องไปฟ้องต่อกงสุลก่อน เมื่อกงสุลพิจารณาเหตุความถนัดแล้ว จะ
 ช่วยว่ากล่าวความนั้นให้สำเร็จโดยยุติธรรม แต่เมื่อคนในบังคับสยาม
 มีเหตุจะฟ้องคนในบังคับสวีเดนเดนมาร์ก กงสุลต้องฟังความแตกตัดสิน
 โดยดีก่อน ถ้าไม่ตกลง กงสุลต้องไปบอกเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม
 คนหนึ่ง ให้กงสุลแต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามปรึกษาพร้อมกันถนัดแล้ว
 จึงจะตัดสินโดยยุติธรรม ๖๖

๖๗ ข ๓๐ ว่าคนในบังคับสวีเดนเดนมาร์กทำผิดต่อกฎหมายประ-
 เทศสยาม กงสุลต้องทำโทษตามกฎหมายเมืองสวีเดนเดนมาร์ก ถ้า
 จะต้องส่งคนที่ทำผิดนั้นไปทำโทษที่เมืองสวีเดนเดนมาร์ก ถ้าคนใน
 บังคับสยามทำผิดต่อคนในบังคับสวีเดนเดนมาร์ก เจ้าพนักงานฝ่าย
 สยามต้องทำโทษตามกฎหมายฝ่ายสยาม ๖๗

๖๘ ข ๓๑ ว่า ถ้ามีสัตว์เคี้ยวเอื้องคนในบังคับสวีเดนเดนมาร์ก
 ที่ขายทะเลใกล้เคียงประเทศสยาม ผู้รักษาเมืองกรมการเมืองที่อยู่ใกล้
 นั้นได้ข่าวแล้ว ต้องเอาใจได้รับชำระช่วยจับสัตว์ แต่ชำระคืนของ
 ตามก่าตั้งมาตั้งให้แก่กงสุล ๆ จะได้อันให้แก่เจ้าของเดิม ถ้าเกิดมี
 โจรผู้ร้ายปล้นลักเอาของ ๆ คนในบังคับสวีเดนเดนมาร์กไปหนกที่แห่ง
 หนึ่งแห่งใด ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามช่วยสืบจับโจรผู้ร้าย ถ้าได้
 ช่วยสืบจับโจรผู้ร้ายโดยเต็มก่าตั้งแล้ว เจ้าพนักงานฝ่ายสยามไม่ต้อง
 ไซ้ของที่หายนั้นเลย ฝ่ายคนในบังคับสยามแต่ตั้งของไปอยู่ในประ-
 เทศสวีเดนเดนมาร์ก เจ้าพนักงานสวีเดนเดนมาร์กต้องช่วยชำระเอาสิ่ง
 ของส่งคืนมาให้เหมือนกัน ๖๘

๑ ข้อ ๑๒ ว่า เมื่อกงสุตสวิเคนแดนรไวจะมีหนังสือขอความ
ไปถึงเจ้าพนักงานฝ่ายสยามต้องช่วยสืบจับคนแต่ลูกเรือคนสวิเคนแดน
รไว ถ้าคนอื่นที่อยู่ในบังคับกงสุตโดยเต็มกำลัง ถ้ากงสุตจะขอให้
เจ้าพนักงานฝ่ายสยามช่วย เพื่อจะให้อำนาจของกงสุตสำเร็จในการที่
จะบัญชาคนสวิเคนแดนรไว แต่ลูกเรือคนในบังคับสวิเคนแดนรไวใน
ประเทศสยาม เจ้าพนักงานฝ่ายสยามก็ต้องช่วย ถ้าคนในบังคับสยาม
หนีไปทำผิดประการใด ไปอาศัยอยู่ในเรือในเรือคนในบังคับ
สวิเคนแดนรไว ก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามไปแจ้งแก่กงสุต ถ้าได้
ความว่าทำผิดจริง กงสุตจะให้จับ แต่ห้ามมิให้คนทั้งสองฝ่ายบังคับ
กันเลย ๗๖

๑ ข้อ ๑๓ ว่า ถ้าคนบังคับสวิเคนแดนรไวเข้ามาทำการค้าขายใน
ประเทศสยามเป็นหลัก ไม่มีเงินจะซื้อสินค้ากงสุตจะเอาสิ่งของนั้นมาแจก
แบ่งปันให้แก่เจ้าหนตามากแต่น้อย ถ้าถูกหนคนหนมทรพยตั้งของ
อยู่ในประเทศอื่นกงสุตจะไม่บังคับเลย ต้องเร่งเอาสิ่งของนั้นมาแจก
จ่ายให้แก่เจ้าหนด้วย แต่ให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยามช่วยจัดการหนด้วย
ถ้าคนในบังคับสยามเป็นหลักคนในบังคับสวิเคนแดนรไว ไม่มีเงินจะ
ให้ เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะเอาสิ่งของคนที่เป็นหนนั้นมาแบ่งปันให้
แก่เจ้าหนเหมือนกัน ๗๗

๑ ข้อ ๑๔ ว่า ถ้าคนในบังคับสยามจะไม่รับใช้หนี้ให้แก่คนใน
บังคับสวิเคนแดนรไว เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะช่วยเหลือเคราะห์ด้วย
เต็มกำลังกว่าจะได้ ซึ่งเขาเป็นหนนั้น ถ้าคนในบังคับสวิเคนแดนรไว
เป็นหนคนในบังคับสยาม กงสุตจะต้องช่วยคนในบังคับสยามให้ได้เงิน
เสียดังของหนเหมือนกัน ๗๘

๑ ข้อ ๓๕ ว่า ถ้าคนในบังคับ สวีเดน แตนรไว ถ้าคนในบังคับ
 ดยยาม จะไปตายในประเทศข้างหนึ่งข้างใด ทรัพย์สินของผู้ตายจะต้องมอบ
 ไว้แก่คนใดคนหนึ่งหรือรับมรดก ถ้าไม่มีผู้ใดใดหนึ่งหรือรับมรดก ต้อง
 มอบให้แก่ญาติพี่น้องของผู้ตาย ถ้ามอบให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกัน ถ้า
 ผู้ตายนั้นไม่มีบุตรภรรยาญาติพี่น้อง แต่ผู้เกี่ยวข้องในการทรัพย์สินของ
 เขาในประเทศข้างหนึ่งข้างใดที่มีหนังสือสัญญาต่อกัน จะต้องมอบไว้
 ตามกฎหมายแผ่นดินที่ทรัพย์สินนั้นตกอยู่ อนุญาตให้แก่ผู้ว่าการกงสุล
 แด่เจ้าพนักงานตามที่ผู้ตายอยู่ในบังคับข้างใด กงสุลนั้นจะได้แบ่ง
 ทรัพย์สินตามอย่างธรรมเนียมกฎหมายที่เคยมีในประเทศของผู้ตายนั้น ฯลฯ

๑ ข้อ ๓๖ ว่า ถ้าบ่อนรบในประเทศสวีเดน แตนรไว จะเข้ามาใน
 แม่น้ำเจ้าพระยาแต่ทอดลุ่มอยู่ที่เมืองสมุทรปราการได้ ถ้าจะขึ้นไปถึง
 กรุงเทพมหานคร ต้องบอกให้เจ้าพนักงานดยยามรู้ก่อน เจ้าพนักงาน
 ดยยามชดให้ทอดลุ่มที่แห่งใดจึงขึ้นมาจอดได้ ฯลฯ

๑ ข้อ ๓๗ ว่า ถ้าเรือสวีเดน แตนรไว มีความยากลำบาก จะเข้า
 ในหัวเมืองชายทะเลเมืองหนึ่งเมืองใด ซึ่งขึ้นแก่ประเทศดยยามผู้ได้เรือ
 ราชการเมืองนั้นจะต้องช่วยเรือลำนั้นโดยเต็มกำลัง แต่ทำการทุก
 อย่างเพื่อจะได้ช่วยเรือลำนั้น โดยเต็มกำลัง แต่ทำการทุกอย่างเพื่อจะ
 ได้ช่วยจะได้รักษาทางเรือทั้งของ แตนรไวจะได้แจ้งความแก่กงสุลการ
 ทชวายนน แตนรไวพร้อมด้วยเจ้าพนักงานฝ่ายดยยาม จะได้จัดการควร
 จะให้คนในเรือนยกเข้าไปเมืองเขาได้ แตนรไวจะได้รักษา แตนรไวเรือ แตน
 รไวของเรือแตก แตนรไวจัดแจงเอาเงินค่าเรือค่าของใช้ ในการเรือน
 ตามสมควร ฯลฯ

๑ ขอบ ๑๘ ว่า เมื่อเรือประเทศสวีเดนแล่นเรือเดี่ยวค้าภาษีขาเข้า
ขาออกตามทิวาไชทางท้ายหนงส์อัสญานแลว เรือหนจะเข้ามาฤ
ออกไปไม่ต้องเดี่ยวภาษีค่าธรรมเนียมเรือนำร่อง ค่าที่ทอดสมอแลค่า
ตั้งหนึ่งตั้งใดในประเทศสยามอีก แลเรือสวีเดนแล่นเรือหน จะต้อง
ให้มีผลประโยชน์เหมือนด่าเกาจีน แลเรือฝ่ายสยามฤเรือเมืองใด ๆ
ที่เป็นไมตรีสนิทเหมือนกัน

๑ ขอบ ๑๙ ว่า ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเดี่ยวเพราะสินค้าขาเข้าใน
ประเทศสยาม ที่เรือถูกค้าชาวสวีเดนแล่นเรือจะเอาเข้ามาไม่ต้องเดี่ยว
ภาษีเกินร้อยละตามราคาของหน จะเดี่ยวเป็นของฤจะเดี่ยวเป็นเงิน
ก็สุดแต่ใจเจ้าของยอมเดี่ยว ถ้าเจ้าของหนกับเจ้าพนักงาน โรงภาษีไม่
ตกลงกันด้วยราคาของที่เข้ามา เรือของหนต้องมอบให้ไว้แก่กงสุล
แลเจ้าพนักงานสยามทมิอำนาจแลเข้าใจการหน ถ้าทั้งต้องฝ่ายเห็น
ควรแล้ว จึงจะได้เชิญพ่อค้าสักนายหนึ่งฤต้อง นายมาช่วยปรึกษา
ตัดสินความนหุคธรรม สินค้าที่เดี่ยวภาษีขาเข้าร้อยละตามแลวจะขาย
ที่ใดมากน้อยเท่าไร ก็ไม่เดี่ยวค่าธรรมเนียมอื่นนอกจากหนเลย ถ้า
สินค้าขนบกแลวแลมิได้ขายแลจะบันทุกเรือกลับไปอีก ค่าธรรมเนียม
หนไม่ต้องเดี่ยวภาษีแลค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่งอย่างใดเลยนอกจากว่า
มาแลวหน แลสินค้าขาเข้าหนถึงถูกค้าฝ่ายสยามขอไว้ ก็เรียกภาษี
ค่าธรรมเนียมอีกไม่ได้

๑ ขอบ ๒๐ ว่า ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเรียกเพราะของเกิดที่ประ-
เทศสยามก่อนตั้งกำบนฤเวดตาทจะตั้งกำบน จะเรียกแต่ตามพิกัดภาษี

ที่กำหนดไว้ข้างท้ายหนังสือสัญญา ดินค้าซึ่งเกิดในประเทศสยามทุก
 สิ่ง ต้องเสียภาษีขาออกตามพิกัดแล้ว จะไม่ต้องเสียภาษีชั้นใน ค่า
 ธรรมเนียมชั้นในอย่างใดอย่างหนึ่งเลยทั่วทั้งประเทศสยามทั้งสิ้น แต่
 ของมีของเกิดในประเทศสยามอย่างหนึ่งอย่างใดที่เสียภาษีชั้นใน ถ้า
 ค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว จะไม่ต้องเสียตามพิกัดภาษี ถ้า
 ค่าธรรมเนียมอย่างอื่นอีกเลยก่อนนับทุกกำนันออกไปฤาเวลาจะนับทุก
 กำนัน ถ้าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ไม่มีในพิกัดแต่เป็นของเกิดในแผ่นดินสยาม
 คอเวอนแมนต์สยามมีอำนาจเรียกภาษีค่าธรรมเนียมโดยสมควร ของ
 ดินค้าสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเกิดอันตรายแก่ราษฎร คอเวอนแมนต์สยามมี
 อำนาจจะห้ามฤาไม่ห้ามตามแต่จะเห็นควร

๑๐ ข้อ ๒๓ ว่า เสียภาษีตามพิกัดซึ่งว่ามาแล้วแต่หลัง แต่ซึ่งจะ
 ไม่ให้เพิ่มชั้นในภายหน้านั้น คนในบังคับสวีเดนเดนมาร์กจะเอาสินค้าเข้า
 มาในประเทศสยาม ดินค้านั้นจะเอาเข้ามาแต่ประเทศสวีเดนเดนมาร์ก
 ฤาประเทศอื่นทั้งหลายก็ได้ จะนับทุกเอาสินค้าขาออกทุกสิ่งไปเมือง
 สวีเดนเดนมาร์ก ถ้าเมืองอื่นๆ ก็ได้ทุกแห่งตามชอบใจเป็นที่มิได้ประ-
 กาศห้ามไว้ ในเวลาวันประทับตราหนังสือสัญญา ถ้าที่มิได้ยกไว้เป็น
 ของจำเพาะแต่คนเดียว ถ้าคอเวอนแมนต์สยามเห็นว่า เมื่อมีเหตุควร
 จะงดไว้ว่าเข้าปลาเกลือจะไม่บริบูรณ์ในประเทศสยามนี้ คอเวอน-
 แมนต์สยามคงอำนาจไว้ว่า จะห้ามมิให้เป็นสินค้าขาออกไปก็ได้ แต่
 ขอจะห้ามนั้นต้องประกาศให้รู้กำหนดเสียก่อนเดือนหนึ่งจึงห้ามได้ นาย
 ห้างขอเข้าไว้แต่ก่อนวันห้ามเท่าไร ต้องบอกให้เจ้าพนักงานฝ่ายสยาม
 ไปดูให้รู้กำหนดไว้ แต่ขอห้ามนั้นจะไม่ชักขวางข้อสัญญา จะขอขาย

คอกันที่ทำความยุติกันก่อนได้ประกาศข้อห้ามออกมา พ่อค้าชาวประ-
 เทศส์วิตเดนแดนรไวน์จะต้องไปแจ้งการสัญญาซื้อขายคอกันแก่เจ้า-
 พนักงานฝ่ายสยาม อนึ่งคอเวอนแมนต์สยามยอมว่า ถ้าเรือถูกค้า
 ทมาถึงประเทศสยามในเวลาประกาศห้าม ถ้าเรือเหล่านั้นได้ออกจาก
 ดึงคไปร้ก่อนประกาศออกมา เรือเหล่านั้นจะบันทึกเข้าออกก็ได้ เงิน
 ทองแดงเบี้ยยงอาหารแดของสำหรับตัวจะเอาเข้ามา ถ้าจะเอาออกไป
 เปนของยกไม่ต้องเสียภาษี ถ้าแผ่นดินสยามในภายหน้าตักพิกตภาษี
 ดินค้าขาเข้าขาออก กับเรือฝ่ายสยามเรือประเทศอื่น ก็ต้องให้เรือ
 ชาวประเทศส์วิตเดนแดนรไวได้ผลประโยชน์เหมือนกัน

๐ ข้อ ๒๒ ว่า กงสุลประเทศส์วิตเดนแดนรไวต้องบังคับให้ถูกค้า
 แดพวกเรือในอำนาจตส์วิตเดนแดนรไวทำตามกฎหมายที่ติดต่อกท้ายหนังสือ
 สอดสัญญา แดเจ้าพนักงานฝ่ายสยามต้องช่วยกงสุลในการอันนี้ด้วย
 เงินทั้งต้นที่ปรับใหม่ เพราะการทำผิดหนังสือสัญญาต้องเป็นของ
 แผ่นดินสยาม

๐ ข้อ ๒๓ ว่า ประเทศส์วิตเดนแดนรไว แดคนตส์วิตเดนแดนรไว
 จะได้เต็มอเท่ากัน ผลประโยชน์ทั้งต้นทุกอย่าง ซึ่งประเทศสยามให้
 แด่ฤายังจะยอมให้ ได้แก่ประเทศอื่น ๆ

๐ ข้อ ๒๔ ว่า เมื่อพ้น ๓๒ ปีแล้ว ตั้งแต่ประทับตราเปิดสน
 หนังสือสัญญาแล้ว ฝ่ายประเทศข้างหนึ่งข้างใดจะขอตรวจแก้
 หนังสือสัญญานทงกฎหมายแดพิกตภาษี ซึ่งติดต่อกท้ายหนังสือสัญญา
 นี้ จะได้เพิ่มเติมขอสัญญาใไซขอสัญญาตามการที่ล่วงไปแล้ว จะ
 ให้เห็นว่าควรจะแก้ไขเพิ่มเติม ก็ต้องกำหนดการให้รู้ ยี่หนึ่งก่อน

๑ ข้อ ๒๕ ว่า ถ้าประเทศทั้งสองฝ่ายที่ใดทำหนังสือสัญญา
จะมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดเดียวกันด้วยเหตุใด ถ้ามีกรณีข้อ
แทนไปมาไม่ตกลงกันทั้งสองประเทศ จะต้องเรียกประเทศอื่นที่เป็น
ไมตรีกัน แต่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับในกรณีนั้น ให้มาปรึกษาแต่ตัดสิน
ประเทศที่เรียกมาตัดสินนั้น ถ้าตัดสินอย่างไรแล้ว ต้องยอมแต่
ทำตาม

๑ ข้อ ๒๖ หนังสือสัญญาจะใช้ได้ในเวลาบัดนี้ไป แต่ต้อง
รูดไฟหนังสือสัญญานทกรุงลอนดอนในระหว่าง ๓๘ เดือน ตั้งแต่วัน
ลงชื่อในสัญญา หนังสือสัญญานเขียนทกรุงลอนดอนเดือนเม
ย ๑๘ คฤศต์ศักราช ๑๘๖๘ มี ตรงกับวันจันทร์ เดือนหก แรม
สิบสองค่ำ จตุศักราช ๑๒๓๐ บีมโรงสัมฤทธิศก

(ตรา) เซอยอง โบวริง

(ตรา) โทสิน

ธรรมเนียมที่ตกลงกำหนดว่าด้วยการค้าขาย

๑ ข้อ ๑ ว่า กับคณนายเรือพ่อค้าชาวประเทศสวีเดนเดนมาร์ก
ซึ่งเข้ามาค้าขายในประเทศสยาม เมื่อเข้ามาถึงนอกด่านจะทอด
สมอใช้คนเข้ามาบอกแก่เจ้าพนักงาน ฤาจะเอาเรือเตยเข้ามานำค้า

เมืองสมุทรปราการก็ได้ แล้วจะต้องมาบอกแก่เจ้าพนักงานทางด้านเมือง
สมุทรปราการว่าเรือมาแต่ประเทศนั้นๆ มีลูกเรือกี่คน บินกบออก
ดินตากอง ทอดส้มอหนด้านเมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องมอบบันเด
ดินค้าแก่ขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายแล้ว ต้องมีขุนนางกรมการฝ่าย
ซ้ายคนหนึ่งกำกับเรือขนมาจนถึงกรุงเทพมหานคร ๗

๑ ข้อ ๒ ว่า ถ้าเรือลูกค้าประเทศสวีเดนแดนรไวเคยเกินด้าน
เมืองสมุทรปราการขนมา มิได้เอาบันเดดินค้าขึ้นไว้ที่เมืองสมุทร
ปราการตามกฎหมาย ต้องเอาเรือกลับลงไปเอาบันเดดินค้าขึ้นไว้ที่
เมืองสมุทรปราการแล้ว จะต้องปรับไหมมิให้เกิน ๘๐๐ บาทด้วยไม่พึง
กฎหมาย ถ้าเอาบันเดดินค้าขึ้นไว้ที่เมืองสมุทรปราการแล้ว ต้อง
ปล่อยเรือให้ขนมาค้าขายที่กรุงเทพมหานคร ๗

๑ ข้อ ๓ ว่า ถ้าเรือลูกค้าอยู่ในไต่บังคับสวีเดนแดนรไวขนมา
ทอดส้มอหนดกรุงเทพแล้ว ถ้าไม่ได้เป็นวันพระราชารประเทศสวีเดน
แดนรไว กับบิดนนายเรือต้องเอาหนึ่งสี่สำหรับห้าแถมบัญชีตั้งของ
ซึ่งมีเข้ามาในท่าเรือมอบให้แก่กงสุตสวีเดนแดนรไว ใน ๒๕ ชั่วโมง
แล้วกงสุตสวีเดนแดนรไวต้องเอาบัญชีไปให้เจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายที่
ไต่เรียกภาษี แล้วเจ้าพนักงานคนนั้นต้องให้หนึ่งสี่สำหรับห้า
ระวางในเวदानั้น ถ้ากับตนนายเรือมิได้ส่งหนึ่งสี่แถมบัญชีตั้งของ
ใน ๒๕ ชั่วโมงนั้น ฤๅส่งบัญชีไม่ครบจำนวนตั้งของในท่าเรือ นั้น จะ
ปรับไหมมิให้เกิน ๕๐๐ บาท แต่ว่ายอมให้กับตนนายเรือแก่บัญชี
ตั้งของที่หลงลืมในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมง ตั้งแต่ได้ส่งหนึ่งสี่ออกกงสุตนั้น
ไม่ปรับไหม ๗

๑ ข้อ ๔ ว่า ถ้าเรือลูกค้าประเทศสวีเดนแดนรไว เบ็ดระวาง

ชนิดนี้ค่ากอนยังไม่ได้นั่งดีเบ็ดระวาง แดกก็ตอบชายตั้งของใน
กรุงเทพมหานครก็ดี นอกนั้นก็ก็ดี ญาติของตงมิได้เสียภาษีใน
กรุงเทพฯ ก็ดี นอกนั้นก็ก็ดี จะปรับใหม่ให้เกิน ๘๐๐ บาท แด
ตั้งของที่ตกขายแดกก็เอาลงเรือนปรับเอาให้หมกก็ได้ ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า เมื่อประเทศสวีเดนแดนสวีเดนออกแล้ว บันทุก
ของที่ออกไปเสร็จแล้วเสียภาษีให้เสร็จแล้ว ได้ให้บัญชีแก่กงสุล
ครบตั้งของแล้ว ถ้ามีใดเกี่ยวของตั้งใด ๆ ต้องมีเบ็ดของอักษรไทย
ตั้งให้กงสุล ๆ คนหนึ่งตั้งสำหรับดำให้กับตนนายเรือปด้อยเรือให้ต้อง
ไปเมืองสมุทรปราการ ต้องมีเจ้าพนักงานฝ่ายสยามกำกับเรือลงไปจน
ถึงเมืองสมุทรปราการ ถ้ามีเจ้าพนักงานฝ่ายสยามที่เมืองสมุทรปราการ
ไปตรวจตงเรือชาวประเทศสวีเดนแดนสวีเดนแล้ว จะคืนเงินแดนคืนค่า
ที่เอาขึ้นไว้ตั้งให้กับตนนายเรือไป ๖๖

๑ ข้อ ๖ ว่า เจ้าพนักงานฝ่ายสยามซึ่งเป็นชระเรียกภาษีขาเข้า
ขาออกในเรือชาวประเทศสวีเดนแดนสวีเดน จะมิได้ค่าสำหรับตัวให้
เป็นที่ตั้งเกิดได้เมื่อเป็นชระเรียกภาษีนั้น แดเจ้าพนักงานจะขึ้นไป
ตรวจตงตั้งของในเรือชาวประเทศสวีเดนแดนสวีเดนนั้น ให้ขึ้นไปตรวจ
ดูแต่คราวละสองคน เว้นแต่ควรที่จะเพิ่มเติมไปให้มาก คือจะปรับ
ใหม่แต่ยึดเอาตั้งของซึ่งต้องห้ามในเรือประเทศสวีเดนแดนสวีเดนนั้น จะ
ลงไปให้มากหลายคนก็ได้ ๖๖

(เซ็นชื่อ) เซอโยน ไบวริง ราชทูตฝ่ายสยาม
(ตรา)

(เซ็นชื่อ) โหสีน ราชทูตฝ่ายสวีเดนแดนสวีเดน
(ตรา)

พิกัดนอกเล่มใน

ที่จะเรียกเอาภาษาตามหนังสือสัญญา

๐ ข้อ	เป็นพิกัดต้นคำภาษาชนในไม่ต้องเดี่ยวภาษาเดี่ยว	เดี่ยวแต่	
เมื่อลงเรือ	เดี่ยวอย่างน	ชะ	
ท ๑ งาช้าง	หาบตะ ๑๐ บาท	ท ๑๖ หนึ่งหน้า	หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๒ ริง	หาบตะ ๖ บาท	ท ๑๗ ออกเต่า	หาบตะ ๑ บาท
ท ๓ นรมาค	หาบตะ ๕๐ บาท	ท ๑๘ กระจดอง	
ท ๔ กระจวาน	หาบตะ ๑๕ บาท	ตะพานน้ำ	หาบตะ ๑ บาท
ท ๕ เร้ว	หาบตะ ๖ บาท	ท ๑๙ ปลิงทะเล	หาบตะ ๓ บาท
ท ๖ หอยแมงภู่	หาบตะ ๑ บาท	ท ๒๐ กระจเกาะปลา	หาบตะ ๓ บาท
ท ๗ ชนกกกระทง	หาบตะ ๑๐ ดั่ง	ท ๒๑ ริงนกชน	ดิบเอาดอง
ท ๘ หมากแห้ง	หาบตะ ๑ บาท	ท ๒๒ บักนกกระทา	ร้อยตะ ๖ บาท
ท ๙ กระจกช	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๓ ดีเดี่ยวค	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๐ หุปลาขาว	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๔ เบจ	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๑ หุปลาดำ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๕ พุงทลาย	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๒ ผดกระจเบา	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๖ กายาน	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยตะ ๑๐ บาท	ท ๒๗ เป็ดอก	
ท ๑๔ กระจตุก		หางไหล	หาบตะ ๒ ดั่ง
โคกระจบอ	หาบตะ ๓ หุน	ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๕ หนึ่งแรว	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๙ หนึ่งกระจเบน	หาบตะ ๓ บาท

ท ๓๐	เขากวางแก่	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๑	เกิดตม	หาบตะ ๕	บาท
ท ๓๑	เขากวางอ่อน	ดิบเอาหนัง		ท ๕๒	ครึ่ง	หาบตะ ๕	ตั้ง
ท ๓๒	หนังกวาง	ร้อยตะ ๘	บาท	ท ๕๓	บ้านใบ	หาบตะ ๖	ตั้ง
ท ๓๓	หนังทราย	หาบตะ ๓	บาท	ท ๕๔	ปลาแห้ง	หาบตะ ๖	ตั้ง
ท ๓๔	เอ็นเนื้อ	หาบตะ ๕	บาท	ท ๕๕	ปลาใบไม้	หาบตะ ๓	บาท
ท ๓๕	หนัง			ท ๕๖	ฝาง	หาบตะ	ตั้งสองตั้งเพื่อง
	โคกระบือ	หาบตะ ๓	บาท	ท ๕๗	เนื้อเคมแห้ง	หาบตะ ๒	บาท
ท ๓๖	กระดูกข้าง	หาบตะ ๓	บาท	ท ๕๘	เปลือกโปดง	หาบตะ ๓	ตั้ง
ท ๓๗	กระดูกเคือ	หาบตะ ๕	บาท	ท ๕๙	ไม้แดง	หาบตะ ๒	ตั้ง
ท ๓๘	เขากกระบือ	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๐	ไม้ตา	หาบตะ ๕	ตั้ง
ท ๓๙	หนังข้าง	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๑	เข้าตำ	เกวียนตะ ๕	บาท
ท ๔๐	หนังเคือ	ผัดตะ ๓	ตั้ง	ท ๕๒	เข้าเปลือก	เกวียนตะ ๒	บาท

๑ ข้อ ๒ ว่า เป็นของที่เดี่ยวภาษาชนในตามพกดน ภาษ่นนจะ
เรียกมากจนไปไม่ได้ ถึงบนทุกกำบนไปไม่ต้องเดี่ยว

ท ๕๓	น้ำตาลทราย			ท ๕๘	กิ่งแห้ง	๓๒	เอาหนัง
	ขาว	หาบตะ ๒	ตั้ง	ท ๖๐	งาเม็ดค	๓๒	เอาหนัง
ท ๕๔	น้ำตาลทราย			ท ๖๑	ไหมดาว	๓๒	เอาหนัง
	แดง	หาบตะ ๓	ตั้ง	ท ๖๒	ขม	๓๕	เอาหนัง
ท ๕๕	ฝ้ายเม็ดฝ้ายบด	ดิบตค	หนัง	ท ๖๓	ไซเนื้อ	หาบตะ ๓	บาท
ท ๕๖	พริกไทย	หาบตะ ๓	บาท	ท ๖๔	เกลือ	เกวียนตะ ๖	บาท
ท ๕๗	ปลาทุ	หมนตะ ๓	บาท	ท ๖๕	ยาสูบ	พันตะ ๖	ตั้ง
ท ๕๘	ถั่วทุกอยาง	๓๒	เอาหนัง				

๑ ข้อ ๓ ว่า แต่บรรดาสิ่งของทั้งปวงนอกจากพกดทเขียนไว้ใน
หนังสือตเตียภายในบ้านเมืองเท่าไร ให้เรียกยื่นอยู่แต่เท่านั้น อย่า
ให้เรียกเพิ่มทวิชวไป แต่อย่าให้เรียกภาษีสองชั้น เมื่อบนทุกดง
เรือไม่ต้องเตียภายใน

(ตรา) เซอ ยอน โบวริง

(ตรา) โห สิ้น

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศเบตเคียม แล ประเทศสยาม

๑ ศุภมัศดุ จุติศักราช ๑๒๓๐ ปีมโรงนักษัตรฉิมฤทธิศก ความ
เจริญงามจงมีแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ

๑ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามองค์ ที่สูง แลสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน
เบตเคียม มีความปราถนาดีจึ่งตั้งพระราชไมตรีแผ่นดินทั้งสอง
ฝ่าย แลตั้งพระราชหฤทัยในการแห่งด้วยหนังสือสัญญาเจริญ
ความศุข แลการค้าขาย อันจะเป็นผลประโยชน์แก่คนในบังคับของ
สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินองค์ ที่สูงทั้งสองทมิฬนามในสัญญานี้ เพื่อให้
การนดำเรัจจงไต่ตั้งราชทูตผู้ มอานาทเต็มทั้งสองฝ่าย สมเด็จพระเจ้า
แผ่นดินสยามไต่ตั้งเซอ ยอน โบวริงซึ่งอยู่ในจำพวกนักปราชญ์ แลยศ

ต่าง ๆ เป็นพระยาดยามานุกฤตกิจ ดยามมิตรมหายศ แต่ได้ตรารูป
ข้างเผือกดยามเป็นเครื่องยศสำหรับตัว ดมเด็จพระเจ้าเบตเคียมได้
ตั้งอาเดฟอาเดชันเต็ดบารอนคยาคน ซึ่งมีตราขอเดอเดโอปอนแต่
ตราต่าง ๆ แต่เป็นนิลด์เคอเปตนิปดแดนเนริ คือราชทูตเมืองเบตเคียม
อยู่ที่กรุงลอนดอน ราชทูตทั้งสองฝ่ายได้ด้าแดงตราดงมีอำนาจเต็ม
แต่เห็นว่าถูกต้องดีแล้ว จึงได้ตกลงทำขอดีสัญญาซึ่งมีในนี้

๑ ข้อ ๑ ว่า จะมีการเรียบริชยส่งบในทางพระราชไมตรี ดมเด็จพระ
พระเจ้าแผ่นดินสยามแต่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินเบตเคียม แต่พระราช
วงษานวงษทจะสืบพระราชอิศริยยศต่อไปภายหน้า ทั้งคนในบังคับ
พระเจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่ายเป็นนิคย คนในบังคับของสมเด็จพระเจ้า
แผ่นดินพระองค์ที่สูง ที่มีนามในสัญญาทั้งสองฝ่าย จะไปอยู่ใน
ประเทศข้างหนึ่งข้างใด เจ้าพนักงานในประเทศนั้นจะทำนุบำรุงรักษา
ทั้งตัวคนทั้งทรัพย์สินของเขา ให้ถูกต้องกับกฎหมายแผ่นดินบ้านเมืองนั้น
จะให้คนในบังคับแก่บ้านของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่ายที่มีนาม
ในสัญญานี้ จะไปเที่ยวซื้อขายโดยสะดวกในทุกตำบลในประเทศทั้ง
สองฝ่ายที่ยอมให้ซื้อขายกันแล้ว ฤทที่ยังจะยอมให้แก่คนในบังคับแ
ก่าบ้านของประเทศที่เป็นไมตรีอันสนิท

๑ ข้อ ๒ ว่า ดมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่ายที่มีนามในสัญญา
นี้ ยอมว่าคงอำนาจไว้จะให้ตั้งกงสุตเยเนราล กงสุต ไรด์กงสุต แต่
กงสุตเอเยนค ในเมืองชายทะเลอื่น ๆ ในเมืองทั้งสองฝ่าย กงสุตเหล่านี้
นี้จะให้ ได้ผลประโยชน์อำนาจที่ใดยกใดเวนเหมอนกนกับที่เคยให้แล้ว
ฤทที่ยังจะให้แก่กงสุตประเทศอื่นที่เป็นไมตรีอันสนิทต่อไปข้างหน้า แต่

กงสุลเห็นด้านหนึ่งของรับ เอกษกวาเตอแต่คอเวอนแมนตประเทศที่กงสุล
 ไปอยู่นั้นก่อนจึงว่าการตามตำแหน่งได้ ฝ่ายประเทศเบดเคียมจะตั้ง
 กงสุลแต่คนเดียวสำหรับเมืองหนึ่งข้างชายทะเลอาซังบก แต่ในเมือง
 ที่จะตั้งกงสุลเยเนราล ถ้ากงสุลคนหนึ่งไปอยู่นั้น ถ้ากงสุลเยเนราล ถ้า
 กงสุลนั้นไม่อยู่ ถ้าว่าการตำแหน่งไม่ได้ จะตั้งให้ วิศวกงสุล ถ้า
 กงสุลาเอเยนตว่าการแทนกงสุลเยเนราลถ้ากงสุลในเมืองนั้นก็ได้ เจ้า
 พนักงานกงสุลเบดเคียมจะต้องรับขูระบ้องกนรักษาแลคอบังคับผลประ
 โยชน์ของคนในบังคับเบดเคียม เมื่อจะมาเที่ยว ฎามาอยู่ในประเทศ
 ดยามทั้งนี้ แดกงสุลก็ต้องประพฤติตามข้อในหนังสือสัญญาฉบับนี้
 ทุกข้อ แดคองประกาศให้คนในบังคับเบดเคียมประพฤติตามข้อสัญญา
 แดกฎหมาย แดธรรมเนียมแผ่นดินดยามซึ่งมีบังคับแกจะมีต่อไปภายหน้า
 ถ้ากงสุลฝ่ายเบดเคียมไม่อยู่คนในบังคับเบดเคียมที่มาเที่ยว ฎามา
 อาศัยอยู่ในประเทศดยาม จะไปพึ่งให้กงสุลประเทศเป็นไมตรีกัน
 รับเป็นขูระก็ได้ ถ้าจะไปพึ่งเจ้าพนักงานดยามช่วยขูระก็ได้ ถ้าไปพึ่ง
 เจ้าพนักงานฝ่ายดยาม เจ้าพนักงานฝ่ายดยามต้องให้คนในบังคับเบด
 เคียมได้ผลประโยชน์ตามหนังสือสัญญา ๖๕

๑ ข้อ ๓ ว่า จะต้องยอมให้คนในบังคับเบดเคียมที่จะมาเที่ยว
 ฎาเข้ามาอยู่ประเทศดยาม จะถือตามดำคณาของเขาโดยสะดวกก็ได้
 ถ้าเขาสร้างวัดในที่ดินควร เจ้าพนักงานดยามยอมให้สร้างก็สร้างได้
 ถ้าเจ้าพนักงานไม่ยอม ต้องให้รู้เพราะเหตุอันใดจึงไม่ยอม ๖๖

๑ ข้อ ๕ คนในบังคับเบดเคียม มีความปราถนาจะอยู่ในประเทศ
 ดยาม ต้องไปจดชื่อไว้ ทว่าการกงสุลเบดเคียม กอบทจดชื่อไว้ ๖๗

ต้องตั้งให้แก่เจ้าพนักงานดียว ถ้าคนในบังคับเบตเคียมจะมีความ
 เกยของต้องตั้งเจ้าพนักงานดียว คำร้องฤค่าฟ้องนั้นต้องตั้งให้
 ผู้ว่าการกงสุลเบตเคียมดูก่อน ถ้าแต่ผู้ว่าการกงสุลเบตเคียมจะเห็นว่า
 คำร้องฤค่าฟ้องนั้นสมควรเขียนฎกต้องแล้ว จึงจะตั้งไปถึงเจ้าพนักงาน
 ฝ่ายดียว ฤการกงสุลจะแก้ไขให้ตามสมควรก็ได้ ถ้าคนในบังคับ
 ดียวจะมีธุระจะฟ้องคนในบังคับเบตเคียม เจ้าพนักงานก็ต้องตั้งคำ
 ฟ้องถึงทว่าการกงสุลเบตเคียมจะต้องทำเหมือน ๆ กัน ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า ดับแยกเบตเคียมจะเที่ยวค้าขายถึงทุกเมืองข้างชาย
 ทเลของประเทศสยามก็ได้ แต่จะตั้งอาไศรยอยู่นั้นได้จาเกาะแต่ใน
 กรุงเทพฯ ฤในจังหวัดเขตรที่จะกำหนดไว้ในหนังสือสัญญา ๖๖

๑ กำหนดจังหวัดเขตร ๖๖

๑ ท ๑ ข้างเหนือตามแม่น้ำบางพุดทรา ตั้งแต่ปากน้ำบางพุดทรา
 ทแม่น้ำเจ้าพระยามาจนถึงกำแพงเมืองสมุทร ตั้งแต่เมืองสมุทร
 ตรงไปจนถึงท่าพระงามไกลเคียงเมืองสระบุรีทแม่น้ำป่าสัก ๖๖

๑ ท ๒ ข้างตะวันออก ตั้งแต่ท่าพระงามตรงไปจนถึงทคดของขุด
 มาตอกนกับแม่น้ำบางปะกง ตั้งแต่แม่น้ำบางปะกงตอดแม่น้ำจนถึง
 ปากน้ำบางปะกงชายทะเล ตั้งแต่ปากน้ำบางปะกงจนถึงเกาะศรีมหา
 ราชา ตั้งแต่ชายทะเลขึ้นไปบนบกตามแต่จะไปได้ในทาง ๒๕ ชั่วโมง
 คัดแต่กรุงเทพฯ ออกมา ๖๖

๑ ท ๓ ข้างใต้ ตามเกาะศรีมหาราชาแลเกาะดีชงททเลตะวันออก
 ตรงไปถึงกำแพงเมืองเพชรบุรีข้างตะวันตก ๖๖

๑ ท ๕ ข้างตวันตก ตามชายทะเลขึ้นไปถึงปากแม่น้ำแม่กลอง
ตั้งแต่นั้นจะชนบทไปตามแต่จะไปได้ ในทาง ๒๕ ชั่วโมงคิดแต่กรุงเทพร
ออกมา ตลอดลำแม่น้ำแม่กลองจนถึงกำแพงเมืองราชบุรี ตรงออก
ไปแต่กำแพงเมืองราชบุรีจนถึงเมืองสุพรรณบุรี ตรงออกไปแต่
เมืองสุพรรณบุรีจนถึงปากน้ำบางพุทรา พร้อมกับแม่น้ำเจ้าพระยา
แต่คนในบังคับเบ็ดเคียมจะไปอยู่พื้นเขตรกำหนดน เมื่อเจ้าพนักงาน
ดยามอนุญาตให้แล้วจึงอยู่ได้ คนในบังคับเบ็ดเคียมทางต้นจะเที่ยว
ตลอดประเทศดยามก็ได้ จะขอเดชาของที่ไม่เป็นของห้ามแก่ผู้ใด
ตามชอบใจก็ได้ การซึ่งขายหน้าไม่ใช่ของที่ห้ามแล้ว ถึงจะมีผู้
ภาษ้อากรมาขัดขวางแต่การชอขายนั้นไม่ได้ ๗๖

๑ ข้อ ๖ ว่า คอเวอนแมนต์ดยามจะไม่ขัดขวางในการที่คนใน
บังคับเบ็ดเคียม จะจ้างคนในบังคับดยามทำการสิ่งใด ถ้าคนในบังคับ
ดยามเป็นบ่าวฤาเป็นหนการอยู่กับมุดนายผู้หนึ่งผู้ใด ถ้าคนนั้นไปรับ
การจ้างคนในบังคับเบ็ดเคียม ถ้าไม่บอกมุดนายให้ยอมก่อน นายจะ
เอาตัวไปก็ได้ แต่คอเวอนแมนต์ดยามจะไม่ถือตามสัญญาที่ดกจ้าง
ทำไว้แก่คนในบังคับเบ็ดเคียม ถ้าหนังสือสัญญาที่ทากนนั้น ถ้ามุด
นายได้ยอมเห็นดีแล้ว คอเวอนแมนต์ก็ดองถือตามหนังสือนั้น ถ้าคน
ในบังคับดยามที่รับจ้างคนในบังคับเบ็ดเคียมทำผิดกฎหมายแผ่นดิน
ดยาม ถ้าคนในบังคับดยามผู้หนึ่งผู้ใดที่ทำผิดจะหนีไปแอบอาไศรย
อยู่กับคนในบังคับเบ็ดเคียมที่อยู่ในประเทศดยาม กงสุลจะต้องสืบหา
ตัวคนนั้น ถ้ามีดีดักดำคัมเป็นพยานว่าผิดจริงหนีจริง กงสุลต้องตั้ง
ตัวคนนั้นแก่เจ้าพนักงานดยาม ๗๗

๑ ข้อ ๗ ว่า ถ้าคนในบังคับเบตเคียมจะออกไปจากประเทศสยาม
 เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะไม่ขัดขวาง เว้นแต่เจ้าพนักงานสยามให้
 กงสุลเบตเคียมรู้ว่ามีความเหตุควรจะห้ามจึงห้ามได้ ในเขตจังหวัดทกา
 หนตไฉแล้วในข้อ ๕ ในหนังสือสัญญา คนในบังคับเบตเคียมจะเที่ยว
 ได้ โดยสะดวก มิให้ขัดขวางเห็นเข้าไปอย่างหนึ่งอย่างใด แต่ต้องมี
 หนังสือเดินทาง ลงลายมือชื่อว่าการกงสุลเบตเคียม บอกรับบอกการ
 บอกกำหนดขึ้น ประทับตราเจ้าพนักงานสยามด้วยจึงจะไปเที่ยวได้
 ถ้ามีความปรารถนาจะไปพ้นเขตแดนทกาหนตไฉแล้วนั้น จะเที่ยวใน
 ประเทศสยาม กงสุลเบตเคียมจะต้องขอหนังสือเดินทางต่อเจ้าพนักงาน
 สยาม ๆ จะให้หนังสือเดินทางไป เจ้าพนักงานสยามจะไม่ให้หนังสือ
 ดอนนั้นไม่ได้ ถ้าเจ้าพนักงานจะขัดขวาง เว้นแต่ผู้ว่าการกงสุลเบต
 เคียมเห็นชอบด้วยเจ้าพนักงานสยามแล้ว จึงจะไม่ให้ก็ได้ ๗

๑ ข้อ ๘ ว่า ในจังหวัดเขตที่ก่าหนดไว้ ในข้อ ๕ แล้ว คนใน
 บังคับเบตเคียมจะขอจะขายจะเช่าจะให้เช่าที่ดินเรือกสวนไร่นา ทั้ง
 จะสร้างเรือนสร้างโรงสร้างร้านค้า จะขอจะขายจะเช่าจะให้
 เช่าเรือน โรงร้านค้าถนนก็ได้ แต่จะขอที่ดินในจังหวัดก่าหนดที่ ๓ ว่า
 ผังแม่น้ำเจ้าพระยาข้างควนออกที่เรียกว่าบางกอกแทนั้น แด่พันก่า
 แพงเมืองออกไปตลอดกระทั่งคลองผดุงกรุงเกษม ก่าหนดที่ ๓ ผัง
 แม่น้ำเจ้าพระยาข้างควนตกตรงกับปากคลองผดุงกรุงเกษมข้างบน
 ข้างล่างตรงกันค้ำม ตั้งแต่ฝั่งแม่น้ำขึ้นไปก่าหนดสองไมล์อังกฤษ
 จะขอที่ดินได้จากเกาะแต่คนทคอเวอนแมนต์สยามอนุญาตให้ ถ้าที่มา
 อยู่ในประเทศสยาม ๓๐ ปีแล้วเพื่อจะได้ที่ดินเป็นเจ้าของ คนในบังคับ

เขตเคียมต้องไปแจ้งความแก่ผู้ว่าการกงสุตเขตเคียม ๆ ต้องมีหนังสือ
 ไปถึงคอเวอนแมนต์สยาม ๆ จึงจะจัดเจ้าพนักงานให้พร้อมกันกับกงสุต
 ตกตงด้วยราคาที่เป็นยุติธรรม โดยบอกหมายเขตรทไฉ คอเวอนแมนต์
 สยามจึงจะให้ ทนหนแก่ชาวเขตเคียมซึ่งขอไว้ แดททงปวงทเป็นของ
 คนในบังคับเขตเคียม เจ้าเมืองกรมการแต่เจ้าพนักงานแขวงหนตอง
 ช่วยรักษา แต่เจ้าของทนหนตองฟังตามบังคับเจ้าเมืองกรมการแขวง
 หน โดยยุติธรรมทุกอย่าง แดตองเดี่ยวากรแต่ค่าธรรมเนียมเหมือน
 คนในบังคับของประเทศที่เป็นไมตรีอันสนิท คนในบังคับเขตเคียมจะ
 เทยวหาชุดแร่ตตอตประเทศสยามก็ได้ แต่การอนหนตองไปแจ้งความ
 ขัดไว้แก่กงสุต ๆ พร้อมกันกับเจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะจัดการข้อดีญ
 ญาอันควรที่จะให้ทำเช่นนั้นได้ คนในบังคับเขตเคียมจะทำกรมาน
 แפקศูรืออย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งไม่ผิดกฎหมายก็ทำได้ ตอเมื่อกงสุตกับ
 เจ้าพนักงานสยามจัดการข้อดีญญาอันควรแล้วจะจับทำกรานั้นได้ ขะ
 ๐ ข้อ ๘ ว่า เมื่อคนในบังคับเขตเคียมมาเทยว ฎามาตั้งอยู่ใน
 แผ่นดินสยามนาน มีเหตุฟ้องคนในบังคับสยาม ตองเอาเรื่องความ
 ทุกชนนไปแจ้งแก่ผู้ว่าการกงสุตเขตเคียมก่อน เมื่อผู้ว่าการ กงสุต
 ตฤกตรองดูแล้ว กงสุตตองคิตอ่านจัดการให้เป็นทางปรานีปรานอม
 โดยยุติธรรม ถ้าคนในบังคับสยามมีความจะฟ้องคนในบังคับเขตเคียม
 ผู้หนึ่งผู้ใด ผู้ว่าการกงสุตตองฟังคำผู้ฟ้องนก่อนคิตอ่านจัดการให้
 แดวแก่กันทางปรานีปรานอมโดยยุติธรรม ถ้าให้แล้วแก่กันเป็นทาง
 ปรานีปรานอมไม่ได้แล้ว ผู้ว่าการกงสุตจะตองไปหาเจ้าพนักงาน
 สยาม ฎามีหนังสือไป แดวกงสุตแต่เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะตฤก
 ตรองแต่คิตสันความนนตามยุติธรรม

ขะ

๑ ข้อ ๓๐ ว่า ถ้าดับแยกเขตเคียมทำความผิดในแผ่นดินสยาม ผู้ว่าการกงสุตนั้นจะชำระตามกฎหมายเขตเคียม ถ้าจะตั้งตัวถึงเมืองเขตเคียมให้ทำโทษ ถ้าผู้ทำผิดเป็นคนในบังคับสยาม เจ้าพนักงานสยามต้องชำระทำโทษตามกฎหมายบ้านเมืองแผ่นดินสยาม ๗

๑ ข้อ ๓๓ ว่า ถ้าเรือกำปั่นเขตเคียมถูกสัตว์ทลายทะเลใกล้เคียงแผ่นดินสยาม เจ้าพนักงานแขวงใกล้เคียงนั้น ครั้นรู้ความแล้วจะคิดอ่านจนเต็มกำลังช่วยจับสัตว์ แต่ชำระคนของสัตว์ดังกล่าวไปนั้น ของนั้นต้องมอบไว้แก่ผู้ว่าการกงสุตเขตเคียม ๆ จะไต่คนของนั้นให้แก่เจ้าของเดิม ถ้าคนในบังคับเขตเคียมที่อยู่บนบกถูกโจรผู้ร้ายลักทรัพย์ตั้งออกไป เจ้าพนักงานสยามก็ต้องช่วยเขาระเหิมอนกัน ถ้าไต่ความจริงว่าคอเวอนแมนต์สยามได้ช่วยจนเต็มกำลังแล้วเพื่อจะได้ของนั้นคน ถึงจะไม่ได้ของนั้นคน คนในบังคับเขตเคียมจะคิดเอาค่าสิ่งไร แต่คอเวอนแมนต์สยามไม่ได้ แต่ข้อความนั้นถ้าคนในบังคับสยามแต่ทรัพย์ไปเอาไต่รายอยู่ฝั่งอำนาจประเทศเขตเคียม เจ้าพนักงานเขตเคียมจะต้องช่วยรักษาให้เหมือนกัน ๗

๑ ข้อ ๓๒ ว่า ถ้าผู้ว่าการกงสุตเขตเคียม จะเขียนหนังสือถึงเจ้าพนักงานสยามไปสืบจับลูกเรือคนในบังคับเขตเคียม ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดที่พร้อมของเขตเคียมอยู่ เจ้าพนักงานฝ่ายสยามก็ต้องช่วยผู้ว่าการกงสุตเขตเคียมให้มีกำลังพอจะไปจับได้ ถ้ากงสุตเขตเคียมจะขอเจ้าพนักงานฝ่ายสยามให้ช่วย เพื่อจะให้คนในบังคับเขตเคียมพ้นบังคับกงสุต เจ้าพนักงานสยามต้องช่วยให้มีกำลังพอแก่อำนาจให้ครอบครัวของคนในบังคับเขตเคียมทั้งบนบกแต่ในเรือกำปั่นเขตเคียมตาม

สมควรเหมือนกัน ถ้าคนในบังคับสยามมีความผิดฎาหนีไปแอบอยู่ใน
เรือคนในบังคับเบตเคียมฎาในกำปั่นเบตเคียม เจ้าพนักงานสยามต้อง
ไปแจ้งความแก่ผู้ว่าการกงสุตเบตเคียม ถ้าผู้ว่าการกงสุตเบตเคียม
เห็นว่าผู้ถูกฟ้องนั้นผิดจริง ก็จะมีบังคับให้การในทันทีโดยนิตยฎา
ก็จะระวังไม่ปิดบังไม่เอาแก่ผู้ผิด ๖๖

๖๖ ขบ ๓๓ ว่า ถ้าคนในบังคับเบตเคียมผู้หนึ่งผู้ใด ที่เขามาค้าขาย
อยู่ในแผ่นดินสยามเป็นหนี้เงินไม่พอไซ้เจ้าหนี้ ผู้ว่าการกงสุต
เบตเคียมต้องไปเก็บทรัพย์ของเขาไว้ทงต้น เพื่อจะได้แบ่งเฉลี่ยไซ้
ให้เจ้าหนี้ตามมากแต่น้อยเพื่อจะให้การแล้ว เจ้าพนักงานสยามจะต้อง
ช่วยกงสุตในการนั้นทุกอย่าง กงสุตนั้นจะช่วยเต็มกำลังไม่เว้นการ
สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ควรจะทำให้ ไตทรัพย์ทงต้นของลูกหนี้ ซึ่งมีอยู่ใน
ประเทศอื่นมาไซ้หนี้ให้เจ้าหนี้ ถ้าคนในบังคับสยามเป็นหนี้เงินไม่
พอที่จะไซ้เจ้าหนี้ เจ้าพนักงานสยามจะชำระแบ่งเฉลี่ยทรัพย์ของคน
ในบังคับสยาม ซึ่งเกี่ยวข้องการค้าขายกันกับคนในบังคับเบตเคียม
เหมือนกัน ๖๗

๖๗ ขบ ๓๔ ว่า ถ้าคนในบังคับสยามจะบิดพลิ้วฎาไม่ยอมไซ้หนี้
ให้คนในบังคับเบตเคียม เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะช่วยเจ้าหนี้ทุกอย่าง
ให้ไต่เงินซึ่งติดค้างอยู่นั้น ถ้าคนในบังคับเบตเคียมบิดพลิ้วแต่ไม่ยอม
ไซ้หนี้ให้คนในบังคับสยาม ผู้ว่าการกงสุตเบตเคียมจะช่วยคนในบังคับ
สยามทุกอย่าง ให้ไต่เงินที่ติดค้างคนในบังคับเบตเคียมอยู่นั้น
เหมือนกัน ๖๘

๖๘ ขบ ๓๕ ว่า คนในบังคับข้างหนึ่งข้างใดจะตายในแผ่นดินของสมเด็จพระ

พระเจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่ายซึ่งมีนามในสัญญา ทรัพย์สินของผู้ตายนั้น
 จะต้องมอบให้แก่ผู้ที่จะจตุกรรมฎกตามหนังสือมรฎก ถ้ามิได้มีผู้รับ
 มรฎกต้องมอบทรัพย์สินผู้ตายให้ไว้แก่ญาติพี่น้องญาติผู้เช่าทนต์ด้วยกัน
 ถ้าผู้ตายนั้นไม่มีญาติพี่น้องญาติผู้เช่าทนต์นั้นในการของเขา ทรัพย์สินของ
 ผู้ตายตกอยู่ในประเทศของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินที่เช่าสัญญา ต้อง
 มอบไว้แก่กงสุลของผู้ตาย แต่ต้องทำตามกฎหมายแผ่นดินบ้านเมือง
 ที่ผู้ตายนั้นจะยอมอย่างไร ผู้ว่าการกงสุลนั้นจะได้จัดทรัพย์สินนั้นตาม
 กฎหมายธรรมเนียมแผ่นดินบ้านเมืองผู้ตายนั้น ๖๖

๖๖ ขอบ ๓๖ ว่า ถ้ากำนันเบดเคียมจะเข้าเฝ้าเจ้าพระยาทอด
 ส้มอกที่ปากน้ำก็ได้ ถ้าจะขึ้นไปถึง กรุงเทพฯ ๖ ต้องไปแจ้งความแก่
 เจ้าพนักงานสยามให้เข้าใจกันว่า จะให้ไปทอดที่ไหน ๖๗

๖๗ ขอบ ๓๗ ว่า ถ้ากำนันเบดเคียมมีเหตุสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเข้ามาพึ่ง
 บ้านเมืองสยามที่อยู่ข้างชายทะเล กรมการแลเจ้าพนักงานแขวงนั้น
 ต้องช่วยทุกอย่าง ให้ซ่อมแซมกำนันด่านนั้นให้มีเสบียงอาหารสำหรับ
 จะได้เดินทางต่อไป ถ้ากำนันเบดเคียมจะแตกที่ชายทะเลแผ่นดินสยาม
 กรมการเจ้าพนักงานแขวงใกล้เคียงนั้นรู้ความแลดู จะต้องไปช่วย
 ทำนุบำรุงคนแต่กำนันนั้นโดยเร็วจนเต็มกำลัง เพื่อจะให้คนให้ของแล
 กำนันรอด แล้วให้ไปแจ้งความแก่ผู้ว่าการกงสุลเบดเคียม ๖๘ พร้อม
 กันกับเจ้าพนักงานสยามจะได้จัดการกำนันที่แตก ให้ถูกเรือนั้นกลับ
 ไปบ้านเมืองของเขา แลจะได้จัดการแลสินค้ากำนันด่านนั้นโดย
 สัมควร ๖๘

๖๘ ขอบ ๓๘ ว่า เมื่อใดเสียภาษีเขาเขาออกตามปกติซึ่งจะว่ามา

ในหนังสือฉบับแรก กำนัน เขตเคี่ยม แด่ดินคำในกำนันนั้นจะไม่
 ต้องเสียค่าธรรมเนียมก่าตั้งเรือค่าธรรมเนียมนำร่องค่าธรรมเนียม
 ทอดส้มอฎาธรรมเนียมอื่นอีก เมื่อกำนันเขตเคี่ยมจะเข้าจะออก กำนัน
 เขตเคี่ยมจะต้องได้ผลประโยชน์ ทยกทเวนทเคยให้แล้ว แด่ยังจะ
 ให้แก่เรือดำเภาแก่กำนันดยาม ฎาแก่กำนันแห่งประเทศอื่นเป็นไมตรี
 สนิท

๑ ข้อ ๑๙ ว่า ภาษาที่จะเรียกแต่ดินคำกำนันเขตเคี่ยม จะบันทึก
 เข้ามาในประเทศสยามมิให้เกินร้อยละตามราคาของภาษนั้น จะ
 เสียให้เป็นเงินฎาเป็นของที่สุดแต่ใจผู้บันทึกของเข้ามา ถ้าผู้บันทึก
 ของเข้ามาว่าราคาไม่ตกลงกันกับเจ้าพนักงานโรงภาษสยาม เรื่อง
 ความนั้นต้องมอบให้แก่ผู้ว่าการสูงสุด แด่เจ้าพนักงานดยามที่ควรแก้
 การ ถ้าทางต้องฝ่ายนั้นเห็นว่าควร จะได้เชิญตุลาการชางตะคนฎาต้อง
 คนมาเป็นคนกลาง จะได้ไปฤษาแต่ตัดสินเรื่องที่เกี่ยวข้องกันให้แล้วตาม
 ฎาธรรมเนียม เมื่อได้เสียภาษาเข้าร้อยละตามแล้ว ดินคำนั้นจะขายที่ละ
 มากฎาน้อยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอื่นอีก ถ้าของเข้าชนบกแล้ว
 ขายไม่ได้จะบันทึกกลับออกไป ภาษาที่ใดเสียแล้วต้องคืนให้แก่ผู้เสีย
 นั้น แต่ของที่มีโทษขายนั้นไม่ต้องเสียภาษแต่ค่าธรรมเนียมอื่น แต่
 ดินคำที่บันทึกเข้ามาได้ขายแล้ว ดินคำนั้นตกอยู่ในมือคนในบังคับ
 สยาม จะเรียกภาษฎาค่าธรรมเนียมสิ่งหนึ่งสิ่งใดอีกไม่ได้

๑ ข้อ ๒๐ ว่า ภาษค่าธรรมเนียมที่จะเรียกแต่ของเกิดในประเทศ
 สยามก่อนที่บันทึกเรือ ฎาคร่าวที่บันทึกจะเรียกได้แต่ตามกำหนด
 พักดในหนังสือสัญญาของเกิดทุกสิ่งอันต้องเสียภาษาออกตามพักด

เรือจากเมืองเหล่านี้ก่อนคนในเมืองเหล่านี้ได้ร่ำหมายประกาศ ถึง
 หมายประกาศห้ามจะต้องยอมให้กำบนเหล่านี้บนทุกเขาเป็นสินค้าขา
 ออกได้ ถ้าต่อไปคราวหน้าคอเวอนแมนต์ดยามจะลดภาษีสินค้าเขา
 ขาออกที่บนทุกในกำบนดยามฤกกำบนอื่น กำบนเบดเคียมทบนทุกสินค้า
 เช่นเดียวกันเขาเขาขาออก จะต้องได้ผลทดตนน โดยเร็วเหมือนกัน แต่
 เป็นที่เข้าใจกันทั้งสองฝ่ายว่า ปลาแดงเกิดของสำหรับแผ่นดิน ของ
 สองฝั่งนั้นแผ่นดินทั้งสองฝ่ายจะจัดการเป็นของจำเพาะให้ทำก็ได้ ไม่ให้
 ทำก็ได้ คอเวอนแมนต์ทั้งสองฝ่ายคงอำนาจไว้ จะตั้งข้อกำหนดห้าม
 มิให้บนทุกเขามา แดมิให้ขายสินค้าซึ่งจะเป็นของขวรายอนควรทจะ
 ห้าม เพื่อจะได้รักษาราชฎรให้อยู่ดีบายเป็นคู่ชกก็ได้ ๗๖

๑ ข้อ ๒๒ ว่า ผู้ว่าการกงสุลเบดเคียมจะต้องเป็นธุระให้พ่อค้า
 แดกเรือเบดเคียม ประพฤติตามข้อ ไซกฎหมาย อนัตค อยู่กับหนังสือ
 สัญญา ถ้าเจ้าพนักงานไทยจะช่วยเขาในการนี้ เงินปรับใหม่ข้อเดิมค
 ทผลสัญญาจะเป็นของ ๗ คอเวอนแมนต์ดยาม ๗๖

๑ ข้อ ๒๓ ว่า แผ่นดินเบดเคียมทั้งสี่แยก ทั้งกำบน ทั้งสินค้า
 เบดเคียมจะต้องได้ผลประ โยชน์ทุกอย่างเสมอกันที่คอเวอนแมนต์ดยาม
 ยอมให้แล้ว ฤายังจะยอมให้แก่คอเวอนแมนต์ ฤายังจะยอมให้แก่
 สี่แยก ฤายังจะยอมให้แก่คน ฤายังจะยอมให้แก่กำบน ฤายังจะยอม
 ให้แก่ของ ของประเทศที่เป็นไมตรีอันสนิท ฝ่ายข้างเบดเคียมจะให้
 แก่แผ่นดิน จะให้แก่สี่แยก จะให้แก่สินค้า จะให้แก่กำบนดยาม
 แดผลประ โยชน์ ในประเทศเบดเคียมเสมอกันกับที่ให้แก่ประเทศที่เป็น
 ไมตรีอันสนิทเหมือนกัน ๗๖

๑ ข้อ ๒๔ ว่า ถ้าเกิดข้อผิดกัน ฝ่ายประเทศทั้งสองที่เข้าไป

สัญญาจะจัดการตกลงกันเป็นทางปรานีปรานอมด้วยหนังสือฎากอริศ-
ปอนเคน คอเวอนแมนตทงต้องฝ่ายไม่ตกลงกัน คอเวอนแมนตทงต้อง
ฝ่ายจะยอมเชิญประเทศอื่นซึ่งเป็นไมตรีกันทงต้องฝ่าย แดทมิได้เกยว
ของทขอใดเถียงกันเป็นผลตัดสินกลาง ถ้าตัดสินประการใดคอเวอน-
แมนตทงต้องฝ่ายยอมรับตามทตัดสิน ๖๕

๑ ข้อ ๒๕ ว่า เมื่อล่วงกำหนด ๓๒ ปีตั้งแต่ราศไฟเปิดยหนังสือ
สัญญาฉบับนี้ แผ่นดินทงต้องฝ่ายที่เขาในหนังสือสัญญานจะขอซ่อม
แซมหนังสือสัญญา แดขอไซ่สัญญา แดพกดภาษาทคัดอยู่กบหนังสือ
สัญญาฉบับนี้ เพื่อจะได้ซ่อมแซมแก้ไขเพิ่มเติมข้อต่าง ๆ ตามทจะ
เห็นสมควรทงต้องฝ่าย แต่ต้องบอกล่วงหน้าให้รู้ บหนึ่งก่อน ๖๕

๑ ข้อ ๒๖ ว่า หนังสือสัญญาฉบับนี้ทำไว้เป็นสองอย่าง เป็น
ภาษาฝรั่งแลศภาษาอังกฤษความกถูกต้องกัน แต่ภาษาอังกฤษนั้นถือ
ไว้ว่าเป็นสัญญาทอ้างทแท้ เกดอกว่าภาษาฝรั่งแลศให้เห็นความเป็น
อย่างอื่นไป อักษรอังกฤษนั้นแลตั้งความอย่างไรจะเอาตามนั้น ข้อ
สัญญานจะไซ่ใด ตั้งแต่ฉันท ๑ เดือนยี่นุนวาริ คฤศศักราช ๑๘๖๘
แดจะราศไฟเปิดยกันทกรุงลอนดอน ฤททกรุงบรีเซดในระหว่าง ๑๘
เดือน ตั้งแต่นั้นกำหนดลงในหนังสือสัญญาฉบับนี้ เพื่อเป็นพยานใน
การนี้ เปดนิปอเตนณาราชทตทงต้องฝ่ายได้ ดงดายมอประทับตรา
สำหรับตัวเป็นสำคัญ ทำไว้ ทกรุงลอนดอนวันนั้นเป็นวันที่ ๒๘ เดือน
ออกตุลศั คฤศศักราช ๑๘๖๘ ปี ๖๕

(ตรา) เซอยองโบวริง

(ตรา) บอนชินยาระดิน

ธรรมเนียมमतตงกำหนด ว่าด้วยการค้าขาย

๑ ข้อ ๑ ว่า นายกำนันเขตเคี่ยมทุกตำบลซึ่งจะมากำขายยังกรุงเทพฯ ก่อนเข้ามาในแม่น้ำ ถ้าเมื่อเข้าแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วตามแต่จะชอบ จะต้องไปแจ้งความที่ โรงภาษีปากน้ำว่าเรือกำนันมาถึงแล้ว ถูกเรือกคนบนหมกบอกเดมาแต่เมืองไหน เมื่อมาทอดมอทปากน้ำแล้ว ต้องมอบบันเดคืนบันให้เจ้าพนักงานโรงภาษีรักษาไว้ แลที่นั้นเขาจะจัดเจ้าพนักงานโรงภาษีคนหนึ่งกำกับเรือกำนันด่านขนนมายังกรุงเทพฯ ๗ ๗

๑ ข้อ ๒ ว่า กำนันถูกค้าทุกตำบลจะเคยปากน้ำขนมา ไม่แฉะดังบันเดคืนบันตามว่ามาแล้วในข้อบน จะต้องให้กดับลงไปถึงปากน้ำให้ทำตามใจความในข้อบนนั้น แลกำนันด่านของปรับใหม่มิให้เกิน ๘๐๐ บาท เมื่อกำนันด่านมอบบันเดคืนบันไว้แล้วจึงจะให้กดับขนมา ณกรุงเทพฯ อีก ๗

๑ ข้อ ๓ ว่า เมื่อกำนันถูกค้าเขตเคี่ยมมาทอดมอทกรุงเทพฯ แล้ว นายกำนันด่านนั้น เว้นแต่เป็นวันอาทิตย์ ในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมง ต้องไปแจ้งความที่ว่าการกงสุลเขตเคี่ยม แลมอบหนังสือสำหรับค้า หนังสือบดออฟแดง หนังสือแจ้งสินค้าตามจริง แลหนังสืออื่น ๆ ไว้ ทนน เมื่อผู้ว่าการกงสุลแจ้งความแก่ โรงภาษี ๆ ในทันใดนั้นจะอนุญาตให้เบ็ดระวังได้ ถ้าโรงภาษีจะเห็นเข้าไม่อนุญาตเกินระหว่าง ๒๕ ชั่วโมงแล้ว ผู้ว่าการกงสุลจะเขียนหนังสืออนุญาตไว้ฉบับหนึ่ง หนังสืออนุญาตนั้นจะมอานาทเหมือนหนังสือมาจากโรงภาษีเหมือนกัน ถ้ากำนันด่านนั้นเดินเดอมิได้ ไปแจ้งความว่ามาถึงแล้ว ถ้าไปดัง

หนังสือแจ้งสินค้าไม่จริง กับคนค้านต้องปรับมิให้เกิน ๕๐๐ บาท
แต่จะยอมให้ กับคนค้านในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมงตั้งแต่มาตั้งหนังสือ
แล้วมาแก้ผิด ซึ่งเขาเห็นผิดในหนังสือแจ้งสินค้านั้นแล้วไม่ต้องเป็น
โทษถูกปรับ ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า ถ้ากำนันเบดเคียมจะเปิดระวางแจ้งจำหน่ายสินค้า
ก่อนใดหนังสืออนุญาตเปิดระวาง ถ้าจะตั้งเขาของเขามาเมื่อกำนัน
เขาเมื่อนำเจ้าพระยาแล้ว ถ้าเมื่อยังอยู่นอกดินดอน จะต้องปรับมิให้
เกิน ๘๐๐ บาท แลของตั้งเขามาหนักจะถูกปรับด้วย ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า เมื่อกำนันเบดเคียมจำหน่ายสินค้าแล้ว บันทึกสิน-
ค้าขาออกแล้วได้ภาษาเสร็จแล้ว แลมอบหนังสือแจ้งสินค้าขาออก
จริงแก่ผู้ว่าการกงสุตเบดเคียมเสร็จแล้ว ต้องให้หนังสือเบกต้องเป็น
ภาษาไทยสำหรับกำนัน ถ้าไม่มีเหตุตามกฎหมายอันควรจะขัด
ขวางมิให้กำนันดำเนินออกไป ผู้ว่าการกงสุตจะคืนหนังสือสำหรับ
ดักำนันให้แก่กำนัน แลจะยอมให้กำนันดำเนินไป ออกไป
เจ้าพนักงานโรงภาษคนหนึ่งจะกำกับเรือดำเนินไปถึงปากน้ำ พวกเจ้า-
พนักงานโรงภาษปากน้ำจะตรวจตราดูกำนันแล้วกำนัน
จะรับคืนขึ้นแลคืนขึ้นที่ใดมอบแต่ก่อน ๖๖

๑ ข้อ ๖ ว่า บรรดาเจ้าพนักงานโรงภาษีต้องมีดำคัญติดตัว คน
ทั้งปวงจะได้ ตั้งแต่เมื่อเขาทำการอยู่ เจ้าพนักงานโรงภาษีจะขึ้นอยู่
บนกำนันเบดเคียมได้แต่เพียงสองคน เว้นแต่ต้องมีมากกว่านั้น เมื่อ
จะไปจับของตกเข้ามา ๖๖

(ตรา)

(ตรา)

(ลงลายมือ) เซอยอน ไบวริง (ลงลายมือ) บอนชียาระติน

พิกัดภาษีสินค้าขาเข้าขาออก

แลภาษีชนใน

จะเรียกได้แต่ของที่จะช้อขายกินน

๑ ข้อ ๑ ว่า ภาษีสินค้ามาในกำปั้นเบดเคียม เข้ามาในกรุง-
เทพมหานคร เรียกมิให้เกินร้อยละตามราคาของ จะใช้เป็นเงิน
ถ้าของตามแต่ใจผู้เอาสินค้าเข้ามา สินค้าขาเข้าที่มิได้ขายไม่ต้องเสีย
ภาษี

๑ ข้อ ๒ ว่า ของที่จะเข้ามาข้างต่างนเป็นของยก จะไม่ต้องเสีย
ภาษีชนใน ถ้าค่าธรรมเนียมอื่นเมื่อเกิดชน ถ้าเมื่อขึ้นทุกมากต่างทาง
จะเสียจำเพาะแต่ภาษีขาออกเท่านั้น

ท ๑ ข้าง	ห้าบาท	ท ๓๐ หุปลาขาว	ห้าบาท
ท ๒ รัง	ห้าบาท	ท ๓๑ หุปลาดำ	ห้าบาท
ท ๓ นรมาค	ห้าบาท	ท ๓๒ ผลกระเบา	ห้าบาท
ท ๔ กระวาน	ห้าบาท	ท ๓๓ หางนกยูง	ห้าบาท
ท ๕ เรือ	ห้าบาท	ท ๓๔ กระตัก	ห้าบาท
ท ๖ หอยแมลงภู่	ห้าบาท	ท ๓๕ หนั่งแรด	ห้าบาท
ท ๗ ชนกกกระทิง	ห้าบาท	ท ๓๖ หนั่งเนา	ห้าบาท
ท ๘ หมากแห้ง	ห้าบาท	ท ๓๗ ออกเต่า	ห้าบาท
ท ๙ กรักข	ห้าบาท		

ท ๑๘ กระจก	ท ๓๕ หนึ่ง
คภาพน้ำ	โคกระบือ
หาบตะ ๑ บาท	หาบตะ ๑ บาท
ท ๑๙ ปลิงทะเล	ท ๓๖ กระจกข้าง
หาบตะ ๓ บาท	หาบตะ ๑ บาท
ท ๒๐ กระจกเงา	ท ๓๗ กระจกเคียว
หาบตะ ๓ บาท	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๑ ริงนกชน	ท ๓๘ เขากกระบือ
ตีบเขาสอง	หาบตะ ๑ สัด
ท ๒๒ บกนกกกระเตน	ท ๓๙ หนึ่งข้าง
ร้อยตะ ๖ บาท	หาบตะ ๑ สัด
ท ๒๓ ดีเดี่ยว	ท ๔๐ หนึ่งเคียว
หาบตะ ๒ สัด	ผนตะ ๑ สัด
ท ๒๔ เบจ	ท ๔๑ เกิดคดิม
หาบตะ ๒ สัด	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๕ พงทลาย	ท ๔๒ ครัว
หาบตะ ๒ สัด	หาบตะ ๕ สัด
ท ๒๖ กายาน	ท ๔๓ บ้านใบ
หาบตะ ๕ บาท	หาบตะ ๖ สัด
ท ๒๗ เป็ดอก	ท ๔๔ ปลาแห้ง
หางไหล	หาบตะ ๖ สัด
หาบตะ ๒ สัด	ท ๔๕ ปลาใบไม้
ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๑ บาท
หาบตะ ๒ บาท	ท ๔๖ ผาง
ท ๒๙ หนึ่งกระเบน	หาบตะสองสัดเพียง
หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๗ เนื้อเคมแห้ง
ท ๓๐ เขากวางแก่	หาบตะ ๒ บาท
หาบตะ ๑ สัด	ท ๔๘ เป็ดอกโปดง
ท ๓๑ เขากวางอ่อน	หาบตะ ๑ สัด
ตีบเขาหนึ่ง	ท ๔๙ ไม้แดง
หาบตะ ๒ สัด	หาบตะ ๒ สัด
ท ๓๒ หนึ่งกวาง	ท ๕๐ ไม้ดำ
ร้อยตะ ๘ บาท	หาบตะ ๕ สัด
ท ๓๓ หนึ่งทราย	ท ๕๑ เขาสาร
ร้อยตะ ๓ บาท	เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๓๔ เชนเนื้อ	ท ๕๒ เขาเป็ดอก
หาบตะ ๕ บาท	เกวียนตะ ๒ บาท

๐ ข้อ ๓ ว่า ของอินทังปวง เป็นของเงินไม้ คองเดี่ยวภาษชาออก
 แต่คองเดี่ยวภาษชนในแต่คำธรรมเนียมเมื่อเดินทางอยู่ แต่พิกัดว่ามา
 จะมให้ทวมมากชนไปข้างหน้า พกคองนมมาตงน

ท ๕๓	หน้าตาตทราย		ท ๕๘	ถวทุกอย่าง	๑๒	เฮาหนึ่ง	
	ขาว	หาบตะ ๒	ดั่ง	ท ๕๙	กุงแห้ง	๑๒	เฮาหนึ่ง
ท ๕๔	หน้าตาตทราย		ท ๖๐	งาเม็ดต	๑๒	เฮาหนึ่ง	
	แดง	หาบตะ ๓	ดั่ง	ท ๖๑	ไหมลาว	๑๒	เฮาหนึ่ง
ท ๕๕	ผายเม็ด		ท ๖๒	ขฝง	๑๕	เฮาหนึ่ง	
	ผายบด	ดียบตหนึ่ง	ท ๖๓	ไซเนื้อ	หาบตะ ๓	บาท	
ท ๕๖	พริกไทย	หาบตะ ๑	ท ๖๔	เก็ดอ	เกวียนตะ ๖	บาท	
ท ๕๗	ปลาทู	หมั้นตะ ๑	ท ๖๕	ยาสูบ	พั้นตะ ๖	ดั่ง	

๑ ข้อ ๕ ว่า เงินแดงทองนอกเป็นแผ่น ฎาเป็นแท่งเป็นใบ เด็บบียง
อาหารแดงของดำหรับคัว จะเอาเข้าออกก็ได้ ไม่ต้องเดี่ยภาษี ผู้ว่า
การกงสุตเบดเคียมทคอเวอนแมนคห้ามมิให้ตงค้ำขาย เครื่องใช้สอย
ของกิน เครื่องนุ่ง เครื่องห่ม สำหรับใช้จำเพาะตัวจะเอาเข้ามาได้
เป็นของยกไม่ต้องเดี่ยภาษีตั้งหนึ่งตั้งใดเลย ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า ผืนจะบันทุกเข้ามาไม่ได้ ต้องเดี่ยภาษี แต่จำ-
เพาะขายได้แก่เจ้าภาษีผืน ฎาคนของเจ้าภาษีผืน บินแดงดินบันก
เหมือนกัน แต่จำเพาะขายได้แก่คอเวอนแมนคส์ยาม ฎาคอเวอน-
แมนคส์ยามอนุญาตจึงจำหน่ายขายได้ ๖๗

(ตรา)

(ตรา)

(ลงลายมือ) เซอยอน ไบวริง (ลงลายมือ) ยอนชียา ระดิน

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศอิตาลี และ ประเทศสยาม

๑ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม และสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี มีความปรารถนาให้ ทางพระราชไมตรีทั้งสองแผ่นดินเจริญกันไป ทั้งพระราชกฤษฎีกาไทยทำหนังสือสัญญาได้ออกข้อผู้ ซึ่งจะเป็นราชทูต ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามตั้งให้ เซอโยน โบวริง คอกเตออปโตเฟโดออปติรอยไซไซอิตีออปเกรตบริเตน ในคัมบาซินดอร์ออปอิงคัตนคัมมันเตออปติออร์เตอ ออปแซนคัมอริค แลแซนตราซาร์ค แลที่ตงอื่น ๆ เปนพระยาดยามานุกตกิจสยามมิศมหายศ แลได้ตรารูปข้างเมือกเบนเครของยศดำหรับควของแผ่นดินสยาม และสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี ตั้งให้ การ์ โดอันเบอร์ โคมะเฟอิกอนคัตบอคิดโอ เปนขุนนางถอออร์เตอของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี คือ ออร์เตอออนแซนคัมอริค แล ออร์เตอแซนคัตลาซาร์ค ในคัมอนติกกรวนออปอิตาลี เซกริแตรีออปติเซตชนคัต ออปติเฟอศกัตต์ เปนผู้รับราชการของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี ทว่าราชการของสมเด็จพระนางพระเจ้านแผ่นดินนยในเศกกิจคัมออปเกรตบริตันแอนไฮรอดนคัต กรันไตตรวจคตราตงให้อานาทเคมเห็นวาลูกคองคิแลอ จึงไตตงขอคองน

๑ ข้อ ๑ ว่า สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม และสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามที่จะตั้งพระราชอัครราชทูตไปภายนอก แต่ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี แลพระเจ้าแผ่นดินอิตาลีที่จะตั้งพระราชอัครราชทูต

จะมีทางพระราชไมตรีแต่งการตั้งบเรียมร้อยเป็นทราบคาบทั้งสองฝ่าย
 คนในบังคับฮิตาดีทุกคนจะเข้ามาในแผ่นดินสยาม คอเวอนแมนต์สยาม
 จะช่วยแต่งทำนุบำรุงตามธรรมเนียม ถ้าจะอยู่ในตำบลหนึ่งตำบลใดใน
 แผ่นดินสยาม คอเวอนแมนต์สยามต้องให้อยู่โดยสะดวก ถ้าคนในบัง
 คับฮิตาดีทำการค้าขายตั้งหนึ่งตั้งใดมิให้ถูกเบียดเบียน อย่าให้เจ้า
 พนักงานฝ่ายสยามข่มเหงเบียดเบียน คนในบังคับสยามทุกคนที่จะ
 ไปอยู่ในแผ่นดินฮิตาดี คอเวอนแมนต์ฮิตาดีก็จะช่วยทำนุบำรุงตาม
 ธรรมเนียม คอเวอนแมนต์ฮิตาดีต้องให้เขาอยู่โดยสะดวก ถ้าจะทำ
 การตั้งหนึ่งตั้งใดอย่าให้เจ้าพนักงานฮิตาดีเบียดเบียนเหมือนกัน ๗๖

๑ ข้อ ๒ ว่า เพื่อจะรักษาทางพระราชไมตรีแผ่นดินทั้งสองฝ่าย
 สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม แด่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินฮิตาดี ยอม
 อนุญาตออกกันว่า พระเจ้าแผ่นดินสยามจะตั้งดีโปดมาติกเฮเยน คือ
 ราชทูตในแผ่นดินฮิตาดี แด่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินฮิตาดีจะตั้งดีโปด
 มาติกเฮเยน ราชทูตในแผ่นดินสยามก็ได้ ๗๗

๑ ข้อ ๓ ว่า สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม ยอมให้ ดีโปดมาติก
 เฮเยน คือราชทูตสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินฮิตาดีมาอยู่ในกรุงสยาม ทั้ง
 บุตรแดงรยาแดงคนใช้ร้อยห้าหกรับตัว แด่จะให้ราชทูตได้ผลประ
 โยชน ทยกทเวนทงดิน ซึ่งควรจะได้แต่ตำแหน่งตามธรรมเนียมที่มี
 ไปทุกประเทศ จะเลือกจ้างคนทำราชการแดงคนใช้ร้อยตามแต่ชอบ
 ใจ อย่าให้ขาดว่างเบียดเบียนพวกนั้น แต่จะต้องบอกรักษาไว้
 ตามควรแก่คนรับราชการ แด่ตามธรรมเนียมที่มีกับประเทศทั้งหลาย
 คือกัน ๗๘

๑ ข้อ ๕ ว่า ราชทูตผู้แทนสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี แດคน
 สำหรับใช้ต้อนรับจะไปมาให้มีที่ชดชวางได้ ราชทูตจะตั้งหนังสือฎาจะ
 รับหนังสือราชการของตัวในทีใด ๆ ในประเทศสยามก็ได้ หนังสือแถ
 ทรพย ตั้งของ ๆ ราชทูตอย่าให้ผู้ใดเกี่ยวข้องเป็นอันขาด ราชทูตจะ
 พูตราชการด้วยมีนศ์เคอของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามค้อกัน ฎาจะ
 มีหนังสือไปมาถึงกัน โดยทำนองตำแหน่งเท่ากัน ๗๖

๑ ข้อ ๕ ว่า ดิโปตมาติกเฮเยน คือราชทูตของสมเด็จพระเจ้า
 แผ่นดินสยามแถคนสำหรับใช้ต้อนรับจะไปอยู่ในแผ่นดินอิตาลี สมเด็จพระ
 เจ้าแผ่นดินอิตาลี ยอมให้มีผลประโยชน์เหมือนกัน ๗๗

๑ ข้อ ๖ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี จะตั้งกงสุลในประเทศ
 สยามให้อยู่ในเมืองคอนฎาเมืองชายทะเล ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินอิตาลีจะ
 มีความปราถนา จะให้ไปอยู่รักษาการค้าขายของชาวอิตาลีก็ได้ จะ
 ให้กงสุลเหล่านั้นเป็นธุระรักษากฎหมายการค้าขายให้สำเร็จไปได้
 เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะช่วยทำนุบำรุงกงสุลเหล่านั้น แถจะให้ให้มีผล
 ประโยชน์ ทยกทเวนแก่กงสุลประเทศอื่นอย่างไร ก็ให้มีผลประโยชน์
 แก่กงสุลอิตาลีเหมือนกัน แถในบ้านเมืองแห่งใดในประเทศสยามที่
 เบ็ดเป็นท่าค้าขาย ทคอเวอนแมนต อิตาลีเห็นว่าไม่ควรจะตั้งกงสุล
 จะให้กงสุลประเทศอื่นที่เป็นไมตรีกันว่าการกงสุลอิตาลีแทนก็ได้ คนท
 เป็นพนักงานกงสุลทั้งต้น คอรับหนังสือเอกษักวาเคอ แต่สมเด็จพระ
 เจ้าแผ่นดินสยามก่อนจึงจะรับทำราชการของตัวได้ สมเด็จพระ
 เจ้าแผ่นดินสยามจะยอมข้อหนึ่งข้อใดให้แก่กงสุลของสมเด็จพระเจ้า
 แผ่นดินอิตาลีซึ่งอยู่ในแผ่นดินสยามอย่างไร สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน

อิตาดีจะยอมให้แก่ กงสุลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามที่ไปอยู่ใน
แผ่นดินอิตาดีเหมือนกัน ๖๖

๑ ข้อ ๗ ว่า ชาวอิตาดีที่ถือศาสนาฤาษณ์ศาสนาคริสต์ต่าง ๆ ถ้า
เขาประพฤติตามศาสนาโดยเรียบร้อย ไม่ได้ผิดกฎหมายแผ่นดินบ้าน-
เมืองสยามแล้ว คอเวอนแมนต์สยามจะอนุญาตให้ขุดขวางห้ามปราม
ฤาคุมเหง ๖๖

๑ ข้อ ๘ ว่า คนในสับเยกอิตาดีเข้ามาในประเทศไทย ถ้าจะอยู่
ในแผ่นดินสยามต้องไปจดชื่อไว้ ทว่าการของราชทูตอิตาดี ฤาในทว่าการ
การของกงสุล ถ้าเขาจะออกไปทะเล ฤาไปพื้นเขตรแดนที่กำหนดไว้
ในหนังสือสัญญาไม่ได้ เว้นแต่ได้หนังสือเดินทางสำหรับตัวแต่
เจ้าพนักงานฝ่ายสยามก่อนจึงจะไปได้ แต่หนังสือเดินทางนั้นทูตฤา
กงสุลอิตาดีต้องขอให้เขา ถ้าคนในสับเยกอิตาดีจะออกไปจากแผ่นดิน
สยาม ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะไปแจ้งความแก่ทูตอิตาดี ฤากงสุล
อิตาดีว่ามีเหตุขุดขวางไม่ควรจะให้ออกไปก็ออกไปไม่ได้ แต่ตามข้อ
กำหนดในหนังสือสัญญา ชาวอิตาดีจะไปเที่ยวเล่นฤาจะไปค้าขาย
ในประเทศไทยก็ได้ แต่ต้องขอหนังสือเดินทางคือทูตแลกงสุลอิตาดี
ไปสำหรับตัว แลหนังสือเดินทางนั้นต้องมีขอแลประทับตราเจ้าพนักงาน
งานสยามด้วย ๖๖

๑ ข้อ ๙ ว่า ถ้าสับเยกอิตาดี แล สับเยกสยาม มีข้อวิวาทพ้องกัน
กงสุลอิตาดีแลเจ้าพนักงานฝ่ายสยามต้องชำระตัดสิน โดยยุติธรรมให้
แล้วแก่กัน ถ้าเป็นการมีโทษ ถ้าเป็นสับเยกอิตาดี ทูตอิตาดี ฤา
กงสุลอิตาดีจะต้องชำระชาวอิตาดีนั้น ถ้าเป็นสับเยกสยาม เจ้าพนักงาน

งานสยามจะชำระชาวสยามนั้น ทศฤกษ์สุดจะมาเกี่ยวข้องในความ
ฝ่ายสยามประการใดประการหนึ่งก็ไม่ได้ เจ้าพนักงานสยามจะมา
เกี่ยวข้องในความฝ่ายสืบแยกฮิตาดิประการใดประการหนึ่งก็ไม่ได้ ๖

๑ ข้อ ๓๐ ว่า ถ้าคนชาวสยามที่ไปรับจ้างทำการอยู่กับคนสืบแยก
ฮิตาดิ ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองฝ่ายสยาม ฤคนสืบแยกสยามผู้หนึ่ง
ผู้ใดทำผิดแล้วหนีไปอาไศรยอยู่กับคนสืบแยกฮิตาดิที่อยู่ในประเทศ
สยาม คนนั้นจะต้องจับตัว ถ้าเห็นว่าคนนั้นผิดจริง ราชทูตฤกษ์สุด
ฮิตาดิ จะต้องตั้งตัวคนนั้นแก่เจ้าพนักงานสยาม ถ้าคนสืบแยกฮิตาดิ
ทำผิดหนีไปอยู่ในประเทศสยาม เจ้าพนักงานสยามต้องตั้งตัวคนนั้น
ให้แก่ราชทูตฤกษ์สุดฮิตาดิเมื่อนำxon ๖

๑ ข้อ ๓๑ ว่า คนสืบแยกฮิตาดิจะเที่ยวค้าขายได้ทุกเมืองข้างชาย
ทะเลโดยสะดวก แต่จะมาตั้งอาไศรยอยู่นานได้แต่ในกรุงเทพฯ ฤในที่
อื่น ซึ่งคอเวอนแมนต์สยามจะเปิดให้เป็นที่อยู่ของคนในสืบแยกแห่ง
ประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นไมตรีอันดีนั้นจึงอยู่ได้ สืบแยกฮิตาดิที่อาไศรย
อยู่ในกรุงเทพฯ จะเช่าที่ดินแถวชอ โรงเรือนคกบ้านก็ได้ แต่จะชอที่ดิน
ในจังหวัด ๒๐๐ เด็นคิดแต่กำแพงเมืองออกไปไม่ได้ เว้นแต่ได้มาอยู่
ในประเทศสยามถึง ๓๐ ปี ฤคอเวอนแมนต์สยามอนุญาตให้ชอจึง
จะชอได้ แต่ทนอกจากกำหนดซึ่งว่าไว้นั้น คนสืบแยกฮิตาดิที่มาอยู่ใน
กรุงเทพฯ จะชอฤจะเช่า โรงเรือนคกบ้านที่ดินเรือกัดวนไร่นาซึ่งมีอยู่
ในกำหนดทาง ๒๕ ชั่วโมง ตั้งแต่กรุงเทพฯ ออกไปคิดเป็นทางเรือใน
เมืองไทยไปได้ใน ๒๕ ชั่วโมงเข้าได้ชอได้ เพื่อจะได้ที่ดินโรงเรือน
คกบ้านเป็นของ ๆ ตัว คนสืบแยกฮิตาดิจะต้องไปชอให้ราชทูตฤกษ์สุด

อดัดไปแจ้งความแก่เจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายก่อน เมื่อราชทัณฑ์
 อดัดพร้อมกันกับเจ้าพนักงานฝ่ายซ้ายเห็นความดีใจของผู้ที่มาขอ
 ก็จะช่วยจัดแจงว่าราคาให้ตกตงกัน แลจะได้ บกโตให้มากำหนด
 เขตถมอบให้แก่สืบแยกอดัดผู้ขอ แลจะต้องประทับตราหนังสือ
 สำหรับทนนเป็นสำคัญ แลเจ้าของทแดด ทนของพงแดพงบังคับ
 บัญชาเจ้าเมืองกรมการเจ้าพนักงานแขวงนน ผู้ทขอทนนจะต้องทำ
 ตามบังคับเจ้าพนักงานเหตานั้นตามธรรมเนียมบ้านเมืองนนตามยุค
 ธรรมเนียม แลจะต้องเสียค่าธรรมเนียมภาษีอากรเหมือนฉบับแยกซ้าย
 เหมือนกัน ถ้าพนักงาน ๓ บดงแต่ชอทไวนน มิได้ปลดรักษาแ
 ดร้างสิ่งไรทจะให้ทนนเป็นผลประโยชน์ คอเวอนแมนต์ซ้ายจะเรียก
 ทนนคนกโต แต่เงินค่าทนนของคนให้แก่ผู้ชอนนนตามราคาเต็ม

๐ ข้อ ๓๒ ว่า คอเวอนแมนต์ซ้ายจะไม่ห้าม ชาว อดัด จ้าง
 ฉบับแยกซ้ายเป็นลูกจ้าง ฤๅใช้ใในการอื่น ๆ ที่เป็นการยุติธรรม แต่
 เมื่อไรฉบับแยกซ้ายนั้นเป็นบ่าวฤๅมีการของนายผู้ใดผู้หนึ่ง มิได้ตาม
 นายเขาก่อน นายคนนนเรียกลูกจ้างก็ได้ ฤๅเป็นคนของนายผู้ใดผู้
 หนึ่งลูกจ้างทไปติดชระอยู่กบฉบับแยกอดัด นายของตวมได้ยอมให้ ไป
 นายนนจะมาเอาตวมคนไปก็ได้ ถ้านายผู้มีอำนาจจัดการของผูทไป
 ติดชระนนไม่รู้ ไม่เห็นตวย คอเวอนแมนต์ซ้ายจะไม่รับสัญญาทำการ
 ชงฉบับแยกอดัดแต่ชาวซ้ายมิตอกันเป็นของยอม

๐ ข้อ ๓๓ ว่า เจ้าพนักงานซ้ายจะไม่ห้ามปราม กาบหนอดัดท
 จะเข้าออก จะไม่เรียกใช้ชดรอยใในการแผ่นดินหรือใในการอื่น ๆ ถ้า
 เกิดไฟไหม้ฤๅการโจรผู้ร้าย เจ้าพนักงานแขวงนนจะต้องจัดการอื่น

ควรที่จะไต่รถษาแต่คนของหายให้จัดการอุ่นให้เรียบร้อย แต่เกาะผู้ร้ายทำ
โทษแก่นันตามกฎหมาย ถ้าเจ้าพนักงานแขวงนั้นไม่เกาะผู้ร้ายจะทำ
เรื่องราวหาตั้งใดแต่คอเวอนแมนต์สยามมิได้ เว้นแต่ให้ทำโทษแก่
เจ้าพนักงานแขวงนั้นตามกฎหมายแผ่นดินสยาม ๖๖

๑ ข้อ ๑๕ ว่า ถ้ากำนันบิดาดีในทตเจจังหวัดไทย ถูกโจรผู้ร้ายถู
ถูกลักขโมย เจ้าพนักงานไทยต้องช่วยทุกทำ จะได้จับทำโทษโจรผู้ร้าย
ลักขโมยนั้น จะใครของถูกขโมยคน ของนั้นต้องตั้งให้ราชทูตจากกงสุลให้
คนให้แก่เจ้าของเดิม ถ้าเจ้าพนักงานไทยจะไม่เกาะผู้ผิดเอาของหาย
คน จะหาตั้งอื่นแต่คอเวอนแมนต์สยามมิได้ เว้นแต่ให้ทำโทษแก่
เจ้าพนักงานไทยตามกฎหมายแผ่นดินสยาม ถ้าเจ้าพนักงานนั้นได้ทำ
การควรแล้ว มิให้ผู้ถูกรายนั้นหาให้คอเวอนแมนต์สยามใช้ของที่ถูก
ผู้ร้ายหายไปนั้นเลย ๖๗

๑ ข้อ ๑๕ ว่า ถ้ากำนันบิดาดีหนึ่งดำใดคิดเกยฎาแตกที่ชาย
ทตเจจังหวัดไทย ฎาจะหนีไปพึ่งเมืองไทยข้างชายทะเล เจ้าพนักงาน
ไทยแจ้งความแล้ว ต้องช่วยเลี้ยงรักษาให้กำนันรอด เมื่อคนกำนัน
ถ้านั้นจะมาขอต้องรับเลี้ยงไว้ ช่วยตั้งไป ถึงที่กงสุลไหน อันอยู่
ใกล้เคียง ๖๘

๑ ข้อ ๑๖ ว่า พระองค์ผู้มบรมคาศักดิ์สูง ซึ่งทำสัญญากัน
ยอมรับขอว่าราชการทะเล ซึ่งต้องเคเรศอันชุมนุมกันที่กรุงปารีส เมื่อ
คฤศคศักราช ๑๘๕๖ จึงยอมกันว่าถ้าเกิดการศึกต่อกัน ของจำเกาะ
ซึ่งเปนของ ๆ ดับแยกข้างหนึ่งข้างใด ทั้งสองข้างจะถอเหมอนหนึ่ง
เปนของ ๆ ผู้ที่ไม่ได้ คัดศึกกัน ขอความนั้นจะรักษาไว้ ทั้งบกทั้งทะเล

ทั้งมหาสมุทร ทั้งทะเลในจังหวัดเขตรแดนทุกตำบลอัน ไม่ว่ากำนัน
 แดของบ้านทุกในตำบลจะอยู่ใด ไหน เว้นแต่ชนเขาออกของทห้ามมัด
 แดด้งของทตของห้าม เพราะการศึกแต่ทั้งต้องข้างยังคงอำนาจ
 ไว้ว่า ถ้าเกิดศึกจะห้ามมิให้ค้าขาย มิให้ไปมาถึงกันแห่งหนึ่งแห่ง
 ใด ฤทุกแห่งตามจังหวัดชายทะเล แดมิให้เรือค้าขายชกของประเทศ
 ทตตศกกันอยู่ แดผู้ทจะทำผิดห้ามมานานแล้ว จะรบของ ๆ เขา
 แดท่าโทษอื่นต่าง ๆ แก่เขา แต่ห้ามนแดโทษนคองประกาศออก
 ก่อนจึงไซ้ทำกันได้ พระ

๑ ขบ ๑๗ ว่า ถ้าประเทศสยามจะเป็นศึกสงครามกันกับประเทศ
 อื่น การศึกนั้นจะชกขวางการค้าขายสดวก ฝ่ายอิตาดีฝ่ายสยามฤ
 ประเทศทเป็นศึกกันไม่ได้ ถ้ามิได้บิตของทะเลให้ได้ การกำบน
 อิตาดีจะไปมาถึงประเทศทตตศกกันทั้งต้องข้างก็ได้ จะชอขายเอาเข้า
 เอาออกสินค้าทุกอย่างอนมิตห้ามก็ได้

๑ ขบ ๑๘ ว่า ถ้าถูกเรือฤผู้ชนหนกำบนรบฤกำบนตูกค้า เมื่อ
 ราชทูตอิตาดีฤกงตูดอิตาดีแห่งหนึ่งแห่งใด นายกำบนรบนายกำบน
 ตูกค้าจะมาขอเจ้าพนักงานไทย จะรบช่วยเกาะเอาตัวผู้ร้ายมาดังถึง
 กำบนทเขาหนมาน พระ

๑ ขบ ๑๙ ว่า ถ้ากำบนรบอิตาดีจะเขาเมณาเจ้าพระยามาทอดดมอ
 ทปากนากได้ แต่จะเดยชนไปไม่ได้ เว้นแต่เจ้าพนักงานสยามจะยอม
 ถ้ากำบนจะตองเขาชอชอมแซมใหม่ เจ้าพนักงานไทยจะยอมให้ทุก
 ครอง ถ้ากำบนรบอิตาดีถ้าหนงถ้าใดมีผู้รบราชการถอตราคอเวอน
 แมนต อิตาดีมาถึงทวาราชการพระเจ้ากรุงสยาม จะตองยอมให้

กาบหนานมาถึงกรุงเทพฯ แต่กาบหนานจะเคยเก็บอบบองบัจจา-
มิตรแต่อบบองบัจจานักไม่ได้ คอเวอนแมนต์ดยามยอมให้โดยชน
มาจึงมาได้ ถ้าในเวลาไม่มีกาบหนานรอด เจ้าพนักงานดยามสัญญา
จะช่วยราชทูตอิตาลีจากงัด ให้มีกำลังพอสมควรที่จะบังคับ
แยกอิตาลีให้เกรงกลัว แต่ให้ลูกเรืออิตาลีอยู่ในบังคับเรียบร้อย ขะ

๐ ข้อ ๒๐ ว่า การเรือการค้าขายของอิตาลีคงแดนต่อไป จะ
ต้องเสียภาษีสินค้าเข้ามาแต่ออกไป จำเพาะแต่ของชอชนจากรวง
ฎาบันทุกอง สินค้าบันทุกเข้ามาทุกอย่างจะต้องเสียภาษีร้อยชักสาม
จะเสียภาษีเป็นเงินฎาเป็นสินค้าก็สุดแต่เจ้าของสินค้า คิดเอาราคา
ตลาดชอขายกัน ถ้าสินค้าหนีได้ขาย ต้องบันทุกกดับออกไป ภาษี
สินค้าใดเสียไว้แล้วนั้นของคนให้ ถ้าพอค้าอิตาลีแต่เจ้าภาษีไม่ตกลง
กันด้วยราคาสินค้าทบันทุกเข้ามานั้น ชอชเถียงกันนั้นจะต้องตั้ง
ราชทูตจากงัดแต่เจ้าพนักงานดยามอันควร ทงตั้งฝ่ายนั้นอำนาจ
ที่จะเรียกพ่อค้าข้างละคนฎาสองคนเป็นคนกลาง ข้างละมิให้เกินสอง
เพื่อจะได้ตัดสินให้ตกลงเป็นทางยุติธรรม ย่าฝั้นจะบันทุกเข้ามาได้
ไม่ต้องเสียภาษี แต่ต้องขายจำเพาะแก่เจ้าภาษี ฎาคนของเจ้า
ภาษี ถ้าตกลงกันขายย่าฝั้นแก่เจ้าภาษีไม่ได้แล้ว ย่าฝั้นนั้นต้องบันทุก
กดับออกไป จะเรียกภาษีขาเข้าแก่ย่าฝั้นนั้นไม่ได้ ถ้าผิดชอกำหนด
นย่าฝั้นนั้นของถูกริบ คอเวอนแมนต์ดยามยังคงอำนาจไว้ว่า จะตั้ง
ชอกฎหมายว่าด้วยบันทุกสุรา ฎา ของอื่น ที่จะเกิด อันตราย แก่ราชรัฐ
ดินบัน บิน ฎุกบัน เครื่องอาวุธทุกอย่างจะบันทุกเข้ามาได้จำเพาะ
เป็นคอเวอนแมนต์ดยาม ถ้าคอเวอนแมนต์ดยามไม่ชอไว้ จะต้องบันทุก
กดับออกไป เว้นแต่คอเวอนแมนต์จะชอไว้ก็ได้ สินค้าขาออกตั้ง

งแต่เกิดจนจบทุกดงในท้องกำบันจะเดี่ยวภาษาแต่ชนเดียว ภาษาเดี่ยว
 นนจะเดี่ยวเป็นภาษาชนใน จะเดี่ยวเมื่อดงบันทุกเรือ เรียกได้แต่ชนเดียว
 เท่านั้น ภาษาที่จะเรียกด้วยของที่เกิดในประเทศสยาม จะเรียกก่อน
 บันทุกเรือจะเรียกในเวลาที่จะบันทุกออกไปนั้น กำหนดไว้แล้วใน
 พกตซึ่งตออยู่กับหนังสือสัญญาฉบับน ก็ตกลงเป็นความชัดแล้ว ของ
 ททาทาของทเกิดชนทเดี่ยวภาษาอย่างหนกอย่างใดเดี่ยวภาษาชนในแล้ว
 ไม่ต้องเดี่ยวภาษาเมื่อจะบันทุกออกไป พอค้าอตาตจะจตชอของคาวาย
 แต่ผู้ทาของหนกใด แดของทจะขาย จะขายจำเพาะแต่ผู้ ทจะชอกได้
 เหมือนกัน มิให้ผอนมาเกยวของชตชวางทงผชายผชอ ถ้าจะมีผน-
 ค้าชวออกตั้งหนงสิ่งใดไม่มีกำหนดในพกตภาษาฉบับททาแล้วนน ถ้า
 คอเวอนแมนต์สยามจะเห็นว่าควรจะตงภาษตั้งหนนแล้ว ก็มิอำนาจที่จะ
 กำหนดตงภาษตั้งหนนได้ แต่คองตงภาษพอด่มควร

- ๑ ข้อ ๒๑ ว่า เมื่อกดว่าเกิดชเข้าปลาจะชตตั้งนไม่บริบริณ คอ-
 เวอนแมนต์สยามคองอำนาจได้ ถ้าหรับจะไต้ประกาศห้ามมิให้บันทุก
 ของเหต่านเป็นสินค้ำชวออกไปได้
- ๑ ข้อ ๒๒ ว่า ดับเยกอิตาตจะคอกำบัน ในประเทศสยามก็ได้
 แต่คองชอให้คอเวอนแมนต์สยามอนุญาตก่อนจึงคอดี
- ๑ ข้อ ๒๓ ว่า เงินแตะของสำหรับควทไชสรอยบันทุกเข้าฤาบัน-
 ทุกออกก็ได้ ไม่ต้องเดี่ยวภาษา
- ๑ ข้อ ๒๔ ว่า กบตนนายกำบันอิตาตตำหนงตำใดเข้ามาถึงกรุง-
 เทพ ฯ ในกำหนด ๒๕ ชั่วโมง ตั้งแต่มาถึงแล้วยังมิได้เบ้ตรวาง ถ้า
 มีความปราถนาจะกตบออกไปก็ได้ จะไม่ต้องเดี่ยวภาษีกำตงกำบัน ถ้า
 พน ๒๕ ชั่วโมงแล้วกคองเดี่ยว

๑ ข้อ ๒๕ ว่า กงตั้งอิตาลีจะต้องอยู่ในอำนาจข้อไรต์สัญญา
แต่ให้สำเร็จไปได้ แต่เจ้าพนักงานไทยต้องช่วยกงตั้งนั้น ทั้งกงตั้ง
เจ้าพนักงานไทยจะแกข้อไรต์สัญญานักได้ เพื่อจะให้ข้อต่างๆ ในหนังสือ
ตั้งสัญญาฉบับนี้ให้สำเร็จไปได้ เงินที่จะปรับเพราะได้ทำถ่วงผิดข้อ
สัญญาแกข้อไรต์สัญญา ต้องเป็นของคอเวอนแมนต์สยาม ๗

๑ ข้อ ๒๖ ว่า คอเวอนแมนต์ อิตาลี แด่ ดับแยก คอเวอนแมนต์
อิตาลีนั้น จะมีผลประโยชน์ทุกอย่างที่คอเวอนแมนต์สยามเคยให้ ฤ
ที่จะให้ต่อไปข้างหน้าแก่คอเวอนแมนต์ แด่ ดับแยก คอเวอนแมนต์ประเทศ
อื่นอย่างไร จะต้องให้คอเวอนแมนต์ อิตาลี แด่ ดับแยกของ คอเวอน-
แมนต์ อิตาลี เหมือนกัน ๗

๑ ข้อ ๒๗ ว่า ถ้า จะเกิดข้อเถียงกันฝ่ายคอเวอนแมนต์ อิตาลี
แแต่คอเวอนแมนต์สยาม ข้อที่เถียงกันนั้นตกลงกันไม่ได้ ด้วยพดจา
ปรึกษาฤาหนึ่งด้อมไปมา ข้อที่เถียงกันนั้นจะต้องมอบให้ประเทศอื่น
ซึ่งเป็นที่ชอบแแต่มีโตเกี่ยวของในข้อที่เถียงกันนั้น พระเจ้าแผ่นดินทั้ง
สองฝ่ายซึ่งได้ทำสัญญาจะเลือกประเทศที่เห็นชอบให้ตัดสินเปนกลาง
ถ้าตัดสินแล้วอย่างไรต้องรับทำตามทั้งสองฝ่ายอย่างนั้น ๗

๑ ข้อ ๒๘ ว่า กำหนด ๑๐ ปีตั้งแต่เปิดนราธิไพหนังสือตั้งสัญญา
ฉบับนี้ แแต่ คอเวอนแมนต์ข้างหนึ่งข้างใดจะให้ แก่ ให้เปิดนราธิ
ตั้งสัญญา แแต่ข้อไรต์สัญญาที่คิดในหนังสือนี้ได้ แต่จะต้องบอกถ่วงนำ
ให้รู้ก่อนกำหนด ๑๒ เดือน แแต่คอเวอนแมนต์ทั้งสองฝ่ายของจัดตั้ง
กอมมิชชั่นเป็นผู้นำนานาจะได้อัดสิน แแต่เติมข้อต่างๆ ที่จะเปิดนรา-
เปลี่ยนแปลงกันให้เห็นว่าควรจะแก้ไขเพิ่มเติมเข้า จึงจะแก้ไขเพิ่มเติมเข้า
ได้ ๗

๑ ข้อ ๒๙ ว่า หนังสือตั้งสัญญาฉบับนี้ทำไว้เป็นภาษาอังกฤษ
อิตาลีทั้งสองภาษาแแต่ ก็ตกลงยอมกันว่าพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่าย

จะยึดเอาภาษาอังกฤษ เป็นที่อ้างจะได้ แปรความชัด ซึ่งมีทั้งในข้อ
หนังสือสัญญา แต่ในข้อแก้ไขหนังสือสัญญา อันติดอยู่กับหนังสือ
สัญญาฉบับนี้ ๖๖

๑ ข้อ ๓๐ ว่า ในระยะปีหนึ่งตั้งแต่วันขึ้นทักกำหนดลงในหนังสือ
สัญญาฉบับนี้แล้ว จะต้องราดไฟเปิดถนนทกรุดถนนชฎากรุง-
เทพฯ ฤๅทกรุดถนนคอน เพื่อเป็นพยานในการนี้ เปิดปิดถนนตาม
มีอำนาจทั้งสองฝ่าย ได้ตั้งนายมือประทัดตราสำหรับยึดไว้ ทำไว้
ในกรุงลอนดอน วันที่ ๓ เดือนออกโทเบอร์ คฤศตศักราช ๑๘๖๘ ปี ๖๖
(มีลายมือชื่อ) ยอน โบวริง (มีลายมือชื่อ) เอมาเฟ
(ตรา) (ตรา)

ไขข้อหนังสือสัญญา

ซึ่งบังคับการค้าขายชาวอิตาลีในกรุงเทพฯ ๖๖

๑ ข้อ ๓ ว่า นายกำนันอิตาลีทุกตัว ซึ่งจะเข้ามาค้าขายทกรุง-
เทพฯ ก่อนเข้าแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาแล้วตามแต่จะดีดวก ต้อง
ไปแจ้งความแก่เจ้าพนักงานด้านภาษาที่ปากน้ำว่ามาถึงแล้ว ให้รู้ความ
ตักเรือยกคน ขึ้นมุกบอก แดมาแต่ไหน เมื่อกำนันมาทอดทปากน้ำ
แล้วจะต้องมอบขึ้นแดนขึ้นให้ไว้ แก่เจ้าพนักงาน โรงภาษาทนน เขา
จะจัดเจ้าพนักงาน โรงภาษาคนหนึ่งสำหรับเรือถ่าน ให้กำกับเรือชน
มาถึงกรุงเทพมหานครด้วยกัน ๖๖

๑ ข้อ ๒ ว่า ถ้ากำนันดำหนึ่งดำใด เมื่อยังไม่ได้ตั้งบันเดดิน
บันตามว่ามาในข้อ ๑ นั้น จะเคยปากหน้าชนมาจะต้องให้กำนันดำนั้น
กลับลงไปถึงปากน้ำให้กระทำตามข้อ ๑ จนได้ แต่ปรับให้เสียเงิน
๘๐๐ บาทเพราะขอเดิมคั้น เมื่อยังไม่ได้ตั้งบันเดดินบันแล้ว จึงจะปล่อยให้
กำนันดำนั้นกลับมาค้าขายที่กรุงเทพมหานคร ๖

๑ ข้อ ๓ ว่า เมื่อกำนันดำมาทอดมอที่กรุงเทพมหานครแล้ว
นายกำนันนั้น เว้นแต่เป็นวันอาทิตย์ ในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมงตั้งแต่มา
ถึงแล้ว จะต้องไปถึงที่ว่าการกงสุลอิตาลี แลมอบหนังสือดำหรับดำ
กำนัน แลหนังสือสินค้า แลหนังสืออื่น ๆ ใด ที่หนังสืออธิบาย
บอกสินค้าเข้ามาตามจริง กงสุลแจ้งความนี้ไว้แก่โรงภาษีแล้ว โรง
ภาษีจึงจะอนุญาตให้เปิดระวางในทันทีนั้น ถ้ากบคั้นนายเรือดำนั้น
ได้ ไปแจ้งความว่าเข้ามาถึงแล้ว ฎไปตั้งหนังสืออธิบายไม่จริง ข้อ
เดิมคั้นไม่บอกจริงต้องปรับให้เสียครั้งละ ๕๐๐ บาท แต่จะยอมให้
กบคั้นคนนั้นไปแก้ ผิดทงจับได้ ในหนังสืออธิบายนั้นในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมง
ตั้งแต่ได้ ไปมอบหนังสือไว้ ถ้าแก้ตัวทงจะไม่ถูกปรับเช่นว่า
มาแล้ว ๖

๑ ข้อ ๔ ถ้ากำนันดำเปิดระวาง แลจำหน่ายสินค้าก่อนได้
หนังสืออนุญาต ฎจะตบตักเอาของเข้ามาในดำแม่น้ำ ฎนอกดิน
ดอน จะถูกปรับคองเสียเงิน ๘๐๐ บาท ทงถูกริบเสียของที่ตักตบ
เขามาหมดด้วย ๖

๑ ข้อ ๕ ว่า กำนันดำจำหน่ายสินค้าเขาแล้ว บันทุกสินค้า
เขาออกแล้ว เสียภาษีเสร็จแล้ว แลมอบหนังสืออธิบายบอกจำนวน
สินค้าเขาออกที่บันทุกในดำเรือตามจริงให้ไว้แก่กงสุลอิตาลีแล้ว จึง

จะให้หนังสือเบิกต้องเป็น อักษรไทยสำหรับเรือ ตำนานเมื่อ กงสุลจะมา
ขอ ถ้าไม่มีเหตุอันควรจะขัดขวางมิให้เรือดำเนินไซ้ ไปไป กงสุลจึง
จะคืนหนังสือของกำนันดำเนินให้ไว้แก่นายกำนัน แลจะอนุญาตให้
กำนันดำเนินไป เจ้าพนักงานโรงภาษีคนหนึ่งจะกำกับเรือดำเนินลงไป
ถึงปากน้ำ เมื่อถึงปากน้ำแล้วเจ้าพนักงานโรงภาษีที่ปากน้ำจะตรวจ
ดูกำนันดำเนินแล้ว จะให้เขาเอาขึ้น แลคืนขึ้นที่มา มอบไว้กับคน
ให้ไป

(มีลายมือชื่อ) ยอน โบวริง
(ตรา)

(มีลายมือชื่อ) เอม่าเพ
(ตรา)

พิกัดภาษีขาออกแลชันใน

ที่จะเรียกไต่แต่ของซื้อขายกัน

๐ ข้อ ๑ ของที่เข้ามาข้างใต้ขอน จะไม่ต้องเสียภาษีชันใน ฤ
ค่าธรรมเนียมอื่นเมื่อมขน ถ้าเมื่อส่งกันไปมา จะเสียแต่ภาษีขาออก
ดังนี้

ที่ ๑ งาช้าง	หาบละ ๓๐ บาท	ที่ ๕ เรือ	หาบละ ๖ บาท
ที่ ๒ ริง	หาบละ ๖ บาท	ที่ ๖ หอยแมงภู่	หาบละ ๓ บาท
ที่ ๓ นรมาค	หาบละ ๕๐ บาท	ที่ ๗ ขนนกกระทิง	หาบละ ๓๐ สัด
ที่ ๔ กระวาน	หาบละ ๑๕ บาท	ที่ ๘ หมากร้าง	หาบละ ๓ บาท

ท ๘ กรรภข	หาบตะ ๒ ดั้ง	ท ๒๗ เปิดอก	
ท ๙ หุปลาขาว	หาบตะ ๒ บาท	หางไทด	หาบตะ ๒ ดั้ง
ท ๑๑ หุปลาดำ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท
ท ๑๒ ผดกระเบา	หาบตะ ๒ ดั้ง	ท ๒๘ หิ้งกระเบน	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยตะ ๓๐ บาท	ท ๓๐ เขากวางแก่	หาบตะ ๓ ดั้ง
ท ๑๔ กระตุกโค		ท ๓๓ เขากวางอ่อน	ดิบเอาหนึ่ง
กระบือ	หาบตะ ๓ ไพ	ท ๓๒ หิ้งกวาง	ร้อยตะ ๘ บาท
ท ๑๕ หิ้งแระด	หาบตะ ๒ ดั้ง	ท ๓๓ หิ้งทราย	ร้อยตะ ๓ บาท
ท ๑๖ หิ้งเนา	หาบตะ ๓ ดั้ง	ท ๓๔ เอ็นเนื้อ	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๗ ออกเต่า	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๕ หิ้งโค	
ท ๑๘ กระตอง		กระบือ	หาบตะ ๓ บาท
คภาพหน้า	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๖ กระตุกข้าง	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๙ ปลิงทะเล	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๗ กระตุกเดือ	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๐ กระเกาะปลา	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๘ เขากกระบือ	หาบตะ ๓ ดั้ง
ท ๒๑ รังนกชน	ดิบเอาสอง	ท ๓๘ หิ้งข้าง	หาบตะ ๓ ดั้ง
ท ๒๒ บกนก		ท ๔๐ หิ้งเดือ	ผนตะ ๓ ดั้ง
กระเตน	ร้อยตะ ๒ บาท	ท ๔๑ เกดตม	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๓ ดีเดียด	หาบตะ ๒ ดั้ง	ท ๔๒ ครัง	หาบตะ ๕ ดั้ง
ท ๒๔ เบจ	หาบตะ ๒ ดั้ง	ท ๔๓ บ้านใบ	หาบตะ ๒ ดั้ง
ท ๒๕ พงทตาย	หาบตะ ๒ ดั้ง	ท ๔๔ ปลาแห้ง	หาบตะ ๒ ดั้ง
ท ๒๖ กายาน	หาบตะ ๕ บาท	ท ๔๕ ปลาใบไม้	หาบตะ ๓ บาท

ท ๕๖ ฝาง	หาบตะตองตั้งเพื่อง	ท ๕๐ ไม้ดำ	หาบตะ ๕ ตั้ง
ท ๕๗ เนื้อเคมแห้ง	หาบตะ ๒ บาท	ท ๕๑ เขาดำ	เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๕๘ เป็ดอกโปง	หาบตะ ๓ ตั้ง	ท ๕๒ เขาเปิดอก	เกวียนตะ ๒ บาท
ท ๕๙ ไม้แดง	หาบตะ ๒ ตั้ง		

๑ ข้อ ๒ ว่า ของที่เข้ามาข้างใต้ ขอน ต้องเสียภาษีชนใน ฎา
 ค่าธรรมเนียมเมื่อส่งไปส่งมาตามว่ามาในข้อนี้ แต่จะไม่ให้เรียกเก็บ
 จะไม่ต้องเสียภาษีขาออก

ท ๕๓ นาคาดทราย		ท ๕๙ กิ่งแห้ง	๑๒ เขาหนึ่ง
ขาว	หาบตะ ๒ ตั้ง	ท ๖๐ งาเม็ดด	๑๒ เขาหนึ่ง
ท ๕๔ นาคาดทราย		ท ๖๑ ไหมดาว	๑๒ เขาหนึ่ง
แดง	หาบ ๓ ตั้ง	ท ๖๒ ขผึ้ง	๑๕ เขาหนึ่ง
ท ๕๕ ผายเม็ดผายบด	ตีบดหนึ่ง	ท ๖๓ ไขเนื้อ	หาบตะ ๓ บาท
ท ๕๖ พริกไทย	หาบตะ ๓ บาท	ท ๖๔ เกตอ	เกวียนตะ ๖ บาท
ท ๕๗ ปลาทู	หามันตะ ๓ บาท	ท ๖๕ ยาดูบ	พันตะ ๖ ตั้ง
ท ๕๘ ถั่วทุกอย่าง	๑๒ เขาหนึ่ง		

๑ ข้อ ๓ ว่า ของที่ปวงเปนของท่า ฎาของเกิดอันมิได้กำหนด
 ในพิภคภาษัน จะไม่ต้องเสียภาษีขาออก จะเรียกได้แต่ภาษันใน
 ฎาค่าธรรมเนียมเมื่อส่งไปมาได้แต่ข้างเดียว แต่มิให้เกินที่เคยเรียก
 กันอยู่ในกาดบคัน

(มีลายมือชื่อ) ยอน ไบวริง
 (ตรา)

(มีลายมือชื่อ) เอม่าเฟ
 (ตรา)

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ประเทศออสเตรีย แล ประเทศสยาม

๑ ศุภมัศกฤกษ์ศักราช ๑๒๓๓ ปีมเส็งเอกศก, ความเจริญงามจึงมี
แก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ. ๓๖

๑ สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์, บดินทรเทพยมหามงกุฎ
บุรุษยรัตนราชวดีวงศ์, วรุตมพงษ์บริพัตรวรชัศยราชินิกโรดม, จาคู
รัตนบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ, บรมธรรมิก มหาราชาธิบดีราช
บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, แดกรมพระราชวังบวร
สถานมงคล ทิมหาอุปราชฝ่ายหน้า, ทังต้องพระองค์ร่วมพระราชดำริห์
ร่วมพระราชประสงค์เป็นอันเดียวกัน, แดสมเด็จพระเจ้าแฮมเปเรอ
ของออสเตรีย แดเป็นเจ้าเป็นใหญ่ของเมืองบเฮมเมีย, แดเป็นอธิบดี
ของเมืองฮังการีแต่อื่น ๆ มีพระราชดำริห์จะดำรงคทางพระราชไมตรี,
กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยาบรมราชธานี, กับ
แผ่นดิน ออสเตรียให้สนิทติดต่อกัน, ได้เจริญผลประโยชน์ด้วยการ
ค้าขาย, แดไปมาถึงกันทั้งสองฝ่าย, ด้วยการทำสัญญา, จึงมอบ
พระราชดำริห์แดพระราชประสงค์นั้น, ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
หลวงวงษาธิราชสนิท มาชุมนุมแทนพระราชวงษานุวงศ์, แดโปรด
เกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าพระยาภูธรราชภัย, ที่สมุหนายก ผู้สำเร็จ
ราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือทงดิน, เจ้าพระยาสุรวงษ
ไวยวัฒน์, พิพัฒน์ศักดิ์อรุณยศโสดม, ที่สมุหพระกลาโหม ผู้สำเร็จ

ราชการบังคับบัญชาหัวเมืองปากใต้ ผังทเดฝ่ายตวันตก, เจ้าพระยา
 ภาณุวงษมหาโกษาธิบดี ทพระคลัง, ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชา
 หัวเมืองผังทเดฝ่ายตวันออก, พระยาเจริญราชไมตรี ผู้พิพากษาคดี
 ค้าต่างประเทศ, ท่านทง ๕ หมออำนาจอันเต็ม, ในการปรึกษาทำ
 สัญญาฝ่ายกรุงสยาม, สมเด็จพระเจ้าแอมเปเรอของฮอลันดา, แด
 เบ็นเจ้าปืนใหญ่ของเมืองบเฮ่มเมีย, แดเบ็นอธิบดีของเมืองฮังการีแเด
 อื่น ๆ ไตตงให้เรียกมรดก, บารอนอันตอนเตอเปตซ์ เป็นราชทูต,
 แดเบ็นผู้รับการเจรจาทำสัญญาในอาเซียแเดอเมริกาฝ่ายใต้, ให้มี
 อำนาจอันเต็มในการปรึกษาทำสัญญาฝ่ายกรุงฮอลันดา, เมื่อท่าน
 ผู้รับสั่งทั้งสองฝ่ายได้ดำแดงเกอรเตนแดน, หนังสือตงแต่งให้เป็นผู้
 มีอำนาจในการปรึกษา, ให้ดูพร้อมกันทั้งสองฝ่ายแล้ว, ไตตงตกลงกัน
 ทำขอสัญญาทั้งหลายซึ่งจะมีคคคคไปคคค. ๖๖

๑ ข้อ ๑ ว่า จะมีไปเป็นนิจ, การตั้งบเรียบร้อยเป็นคคค, แดการ
 พระราชไมตรี, ทงสมเด็จพระเจ้าฮัคแอมเปริยาด แดรอยัดอาปอศ-
 คอดิกมายคคค, แดพระเจ้าแผ่นดินทงจะตั้งพระราชอิศริยยศคคคไปภาย
 นำฝ่ายหนึ่ง, แดทงสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามทงหนึ่งทั้งสอง, แดพระเจ้า
 แผ่นดินทงจะตั้งพระราชอิศริยยศคคคไปภายนำฝ่ายหนึ่ง, แดจะมีไป
 ทงตั้งแยกประเทศทั้งสองฝ่าย, ไม่เว้นคนไม่เว้นตำบลเหมือนกัน,
 ตั้งแยกประเทศข้างใดข้างหนึ่งจะอยู่ในประเทศข้างใดข้างหนึ่ง, จะ
 คคคคมีการบำรุงรักษาโดยคคค, ทงคคคคนแเดทริพย์ของเขา, ตามกฎหมาย
 บานเมืองทง ๒ ฝ่ายซึ่งตงใจแเดวคคค. แดการคคคขายแเดการเรือก้า
 บันไปมาถึงกัน, สำหรับตั้งแยกแเดเรือก้าบนของผู มอำนาจตั้งทั้งสอง

ฝ่ายซึ่งอยู่ในสัญญา^๕นี้, ไปมาได้ โดยสะดวกในทุกแห่งประเทศทั้ง^๕ของ
ฝ่ายที่ยอม^๕, ภาย^๕นี้จะยอมให้^๕มีในภายหน้าแก่^๕สืบแยก, ฤ^๕แก่^๕เรือกำ^๕บน
ของประเทศที่เป็นไมตรีอัน^๕สนิทต่อกัน. ๖๖

๖ ข้อ ๒ ว่า ผู้มีอำนาจสูงซึ่งอยู่ในสัญญา^๕นี้ทั้ง^๕ของฝ่าย, ยอม
การควรที่จะ^๕, แด^๕กำหนดให้^๕ไปอยู่ในบ้านเมืองข้าง^๕ทะเล, แด^๕เมือง
อื่นในประเทศทั้ง^๕ของฝ่าย, คือ^๕กงสุล^๕ฤ^๕เยเนราล^๕กงสุล^๕ แด^๕กงสุล^๕
เอเยนต์, แด^๕ออฟฟิ^๕เซอร์^๕ เหล่า^๕, จะ^๕ได้^๕ผล^๕ประโยชน์^๕ที่^๕ยก^๕ที่^๕เวน^๕ แด^๕
อำนาจ, ซึ่ง^๕ได้^๕แล้ว ฤ^๕ที่^๕ยัง^๕จะ^๕ได้^๕อย่างไร^๕แก่^๕ออฟฟิ^๕เซอร์^๕ของประเทศ^๕
เป็นไมตรี^๕สนิท^๕ก็^๕ต้อง^๕ให้^๕เหมือน^๕กัน, แด^๕กงสุล^๕เหล่านี้^๕จะ^๕ไม่^๕ว่า^๕การ
สำหรับ^๕ตำแหน่ง^๕ก่อน^๕ได้รับ^๕เอก^๕ษ^๕ก^๕วา^๕เตอ^๕แต่^๕ค^๕อ^๕เวอ^๕น^๕แมน^๕ต์^๕ประเทศ^๕นั้น,
แอม^๕เป^๕ริ^๕ยา^๕ด^๕ แด^๕รอย^๕ด^๕กง^๕สุ^๕ล^๕เย^๕เน^๕รา^๕ด^๕ ฤ^๕ก^๕ง^๕สุ^๕ล^๕ แด^๕กง^๕สุ^๕ล^๕เอ^๕เย^๕น^๕ต์^๕
ในประเทศ^๕สยาม, จะ^๕ยก^๕ข^๕ง^๕สำหรับ^๕แผ่นดิน^๕ของ^๕เขา^๕ใน^๕ที่^๕ว่า^๕การ^๕กง^๕สุ^๕ล^๕
ของ^๕เขา^๕ก็^๕ได้, กง^๕สุ^๕ล^๕เอ^๕เย^๕น^๕ต์^๕ซึ่ง^๕อยู่^๕ใน^๕ประเทศ^๕สยาม, จะ^๕เอา^๕ช^๕ร^๕ะ^๕ผล^๕
ประโยชน์^๕ของ^๕ซิด^๕ดี^๕เซ^๕น, คือ^๕คน^๕ชา^๕ว^๕ประเทศ^๕ออก^๕ไ^๕ทร^๕ฮัง^๕คา^๕เร^๕ียน^๕มอ^๕-
นาร์^๕ก^๕ช^๕ทง^๕ตัน, ซึ่ง^๕อยู่^๕ใน^๕ประเทศ^๕สยาม^๕แล้ว, ฤ^๕จะ^๕มา^๕ยัง^๕ประเทศ^๕สยาม
ใน^๕ภาย^๕หน้า, ใ^๕ว^๕ใ^๕การ^๕รักษา^๕การ^๕บังคับ^๕กง^๕สุ^๕ล^๕ๆ^๕จะ^๕ทำ^๕ตาม^๕ข้อ^๕สัญญา^๕
ทั้ง^๕ตัน, แด^๕จะ^๕บังคับ^๕ให้^๕คน^๕ชา^๕ว^๕ประเทศ^๕ของ^๕ออก^๕ไ^๕ทร^๕ฮัง^๕คา^๕เร^๕ียน^๕แอม-
ไป^๕ร์, ประ^๕พ^๕ฤ^๕ติ^๕ตาม^๕ด้วย. แด^๕จะ^๕ประกาศ^๕ก^๕ฎ^๕หมาย^๕แด^๕ข้อ^๕กำหนด^๕การ
ทั้ง^๕ตัน^๕ ซึ่ง^๕มี^๕มา^๕บ^๕ค^๕น^๕ ฤ^๕ซึ่ง^๕จะ^๕ตั้ง^๕ไป^๕ใน^๕ภาย^๕หน้า, ให้^๕คน^๕ชา^๕ว^๕ประเทศ^๕ของ
ออก^๕ไ^๕ทร^๕ฮัง^๕คา^๕เร^๕ียน^๕แอม^๕ไป^๕ร์, ซึ่ง^๕อยู่^๕ใน^๕ประเทศ^๕สยาม^๕รักษา^๕ไว้^๕แด^๕บังคับ^๕
การ^๕ของ^๕เขา, แด^๕ให้^๕ประ^๕พ^๕ฤ^๕ติ^๕ตาม^๕ก^๕ฎ^๕หมาย^๕ประเทศ^๕สยาม^๕ด้วย, ถ้า^๕กง-
สุ^๕ล^๕เหล่านี้^๕ไม่^๕อยู่, คน^๕ชา^๕ว^๕ประเทศ^๕ของ^๕แอม^๕ไป^๕ร์^๕ ซึ่ง^๕จะ^๕มา^๕เท^๕ย^๕ว^๕ฤ^๕จะ^๕มา

อยู่ในประเทศสยาม. จะไปพึ่งกงสุตประเทศที่เป็นไมตรีกันได้, ถ้า
จะตรงไปพึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายสยามก็ได้, แต่เจ้าพนักงานนั้นจะรับชُر
ให้เขาได้ผลประโยชน์ทั้งต้น. ตามสัญญาฉบับนี้. ๗๕

๑ ข้อ ๓ ว่า คนชาวประเทศออกส์โตรฮังคาเรียนแอมไปร์นั้น จะ
มาเที่ยวเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม จะประพฤติกการค้าตามความเชื่อ
ของเขาได้ ไม่ห้าม. จะสร้างวัดก็ได้แต่ในท่าบลดอนส้มควร. สด
แล้วแต่เจ้าพนักงานสยามจะยอมหนัก ถ้าไม่มีเหตุสมควรจะห้ามก็ห้าม
ไม่ได้ เว้นแต่ได้แจ้งเหตุอันควรจะห้ามแล้วก็ได้. ๗๖

๑ ข้อ ๕ ว่า คนชาวประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนมอนาร์กซี.
มีความปราถนาจะมาอาศัยอยู่ในแผ่นดินสยาม. ต้องมีข้อจดไว้ในที่
ว่าการของกงสุต. แลหนังสือจดขออนุญาตให้ ไว้แก่เจ้าพนักงานสยาม
ฉบับหนึ่งด้วย เมื่อขดตเช่นเช่นนี้ โดยผู้หนึ่งจะมีชُرระเกยวของ. จะ
ต้องว่าถึงเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม. เรื่องความแค้นคำฟ้องนั้นจะต้องให้
แก่กงสุตก่อน. ถ้าเห็นว่าเรื่องความแค้นคำฟ้องนั้นดี แลเขียนถูก
ต้องดีแล้วจึงจะส่งต่อไป. ถ้าไม่ดีจะแก้ไขเสียใหม่. ฝ่ายสืบแยก
สยามเมื่อมีชُرระเกยวของจะต้องว่าถึงว่าการกงสุต. จะต้องทำ
เหมือนกัน ต้องให้เจ้าพนักงานสยามก่อน. เจ้าพนักงานสยามจะทำ
เหมือนเช่นว่ามาแล้วนั้น. ๗๗

๑ ข้อ ๕ ว่า คนชาวประเทศออกส์โตรฮังคาเรียนมอนาร์กซี ที่
เข้ามาอยู่ในประเทศสยามจะอยู่นาน, จะอยู่ได้แต่เพียงในกรุงเทพ
มหานคร, ถ้าในจังหวัดที่กำหนดเขตไว้ น, ที่ ๓ ข้างทิศเหนือตาม
แม่น้ำบางพุดทรา, ตั้งแต่ปากทรวมกันกับแม่น้ำเจ้าพระยา, จนถึง

กำแพงเมืองลพบุรีเมืองเก่า, แด่ลพบุรีตรงออกไปถึงท่าพระงามใกล้
 เมืองลพบุรีที่แม่น้ำป่าสัก, ที่ ๒ ข้างทิศตะวันออกตรงออกไปตั้งแต่
 ท่าพระงาม, จนถึงทิศของขุดรวมกันกับแม่น้ำบางปะกง, แม่น้ำ
 บางปะกงแต่ทิศของขุดรวมกันจนถึงปากแม่น้ำนั้น, แด่ชายอ่าวทะเล
 ตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกงจนถึงเกาะศรีมหาราชา, แด่แต่ชายทะเลนั้น
 ขึ้นไปตามแต่จะขึ้นไปได้, ในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมงแต่กรุงเทพมหา
 นคร, ที่ ๓ ข้างทิศใต้ตามเกาะศรีมหาราชา, แด่เกาะศรีซึ่งที่อ่าวข้าง
 ตะวันออก, แด่กำแพงเมืองเพชรบุรีข้างทิศตะวันตก, ที่ ๕ ข้างทิศตะวันตก
 ตามชายอ่าวทะเลข้างตะวันตก, จนถึงปากน้ำแม่กลอง, แด่ชายทะเลขึ้น
 บนบกไปตามแต่จะขึ้นไปได้, ในระหว่าง ๒๕ ชั่วโมงแต่กรุงเทพมหา
 นครออกมา, ตั้งแต่ปากน้ำแม่กลองขึ้นไปถึงกำแพงเมืองราชบุรี, ตรง
 ออกไปแต่กำแพงเมืองราชบุรี จนถึงเมืองสุพรรณบุรี, ตรงออกไป
 แต่เมืองสุพรรณบุรี จนถึงปากน้ำบางพุทราที่รวมกันกับแม่น้ำเจ้า
 พระยา, แต่คนชาวประเทศออกศไตรังคาเรียนแฮมไปร์จะอยู่ในที่พื้น
 เขตที่กำหนดเหล่านี้ก็ได้, ต่อเมื่อเจ้าพนักงานสยามยอมให้ ไปอยู่จึง
 อยู่นได้, คนชาวประเทศของออกศไตรังคาเรียนแฮมไปร์ทุกคน, จะ
 ไปเที่ยวตลอดแผ่นดินสยามก็ได้, เทียวชอเทียวชายดินคาซึ่งมิได้
 ต้องห้ามแต่ผู้ใดผู้หนึ่งตามแต่จะเห็นชอบ, ผลประโยชน์นั้นจะมีให้ของ
 ชอแต่เจ้าภาษแต่ผู้หนึ่งผู้ใด, แด่การจำเกาะชอจำเกาะชายอย่าง
 หนึ่งอย่างใดไม่ขัดขวางห้ามปรามในการของเขา

๑ ข้อ ๖ ว่า คอเวอนแมนต์สยามจะไม่ขัดขวางห้ามปราม, คน
 ชาว ประเทศออกศไตรังคาเรียนแฮมไปร์, ในการซึ่งจะจ้างตั้งแยก

ด้อยามทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเลย ถ้าตั้งแยกด้อยามเป็นหนการอยู่
จำเพาะแก่นายผู้หนึ่งผู้ใด, แลดูจางที่ไปรับทำการของคนชาวประ-
เทศที่วามาแลวหน, นายมิได้ยอม, นายจะคนเอาตัวถูกจางไปก็ได,
คอเวอนแมนด้อยามจะไม่คดีให้สำเร็จตามสัญญาการที่ ถูกจางทำ
ไว้แก่คนชาวประเทศของออกส์โตรซังคาเรียนนอรกซ์. เว้นแต่ได้
ทำเมื่อนายยอมแลวด้วยจึงจะคดีให้, ถ้าตั้งแยกด้อยามที่ติดการจาง
อยู่กับคนชาวประเทศของออกส์โตรซังคาเรียนนอรกซ์, ทำผิดต่อ
กฎหมายด้อยาม, ถ้าตั้งแยกด้อยามผู้หนึ่งผู้ใดที่ทำผิดแลว, มีความ
ปรารถนาจะหนีไปพึ่งอยู่กับคนชาวประเทศเช่นวามาแลวหนในประเทศ
ด้อยาม, คนผิดเหตานั้นถ้ามี่สำคัญเป็นพยานว่าเขาทำผิดฎาหนี่จริง,
กงสุลจะต้องตั้งคนนั้นให้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายด้อยาม. ขะ

๑ ข้อ ๗ ว่า คนชาวประเทศของ ออกส์โตรซังคาเรียนนอรกซ์
จะไม่อยู่ในประเทศด้อยาม, อย่าให้ผู้ใดหนึ่งเห็นยวไว้, เว้นแต่เจ้า-
พนักงานด้อยามจะยื่นให้กงสุลเห็นจริงว่ามีเหตุต่อกับกฎหมายควร
จะหน่วงไว้ตั้งหนจจะหน่วงไว้ได้, แลในจังหวัดเขตรที่กำหนดแลว
ในข้อ ๕ ในสัญญา, คนชาวประเทศของออกส์โตรซังคาเรียนแอมไปร์
จะเที่ยวไปมาได้, มิให้ผู้ใดขัดขวางไว้อย่างหนึ่งอย่างใดเลย, แต่
คนชาวประเทศที่วามาแลวหน, ต้องมีหนังสือเดินทางที่เช่นขอของกง-
สุลเป็นอักษรไทยบอกขอแถการแถคำหนี่ของผู้น, แลมีขอเจ้าพนักงาน
งานด้อยามในหนี่ส่อนนไปด้วย, ถ้าเขาปรารถนาจะเที่ยวไปในประเทศ
ด้อยามเกินเขตรกำหนดที่วามาแลวหน, เขาจะต้องมีหนังสือเดินทางไว้
สำหรับตัว, แลหนี่ส่อนนเจ้าพนักงานด้อยามจะต้องให้แก่เขา, เมื่อ

กงสุลจะมาขอหนังสือเดินทางนั้นจะไม่ให้ก็ไม่ได้, เว้นแต่กงสุลเห็นชอบเห็นพร้อมด้วยจึงขดไม่ให้ก็ได้. ขะ

๑ ข้อ ๘ ว่า คนชาวประเทศของออกส์ ไตรังคาเรียนมอนาร์กซี, จะซื้อจะเช่าจะเช่าจะให้เช่าที่ดินที่สวนไร่นา, แดจะเช่าจะซื้อจะสร้างตึกสร้างบ้านสร้างเรือนโรง, ในจังหวัดเขตรที่กำหนดไว้แล้วในข้อ ๕ แดกำหนดไว้ว่า, จะซื้อที่ดินในกรุงเทพมหานครฤาในจังหวัด ๕ ไมล์ตามกฎหมายอังกฤษพ้นออกไป จากกำแพงกรุงเทพมหานคร, ได้จาเกาะแต่คนที่เข้ามาอยู่ในประเทศสยามถึงสิบปีแล้ว, ฤาได้ขายเช่นคอกองคอกยอมแต่คอกเวอนแมนต์สยามจึงจะซื้อได้, เพื่อจะเป็นเจ้าของที่, แดของซื้อเช่นว่ามานเป็นนิติบุคคลของตัว, คนชาวประเทศของ ออกส์ ไตรังคาเรียนมอนาร์กซี, จะต้องให้กงสุลขอคอกเวอนแมนต์สยามก่อน, แดคอกเวอนแมนต์สยามจะออกชื่อเจ้าพนักงานสยามที่จะให้ไปด้วยกันกับกงสุล, เมื่อเห็นว่าผู้มาขอซื้อทนนเป็นการคิดโดยสุจริต, จะช่วยว่าให้ตกลงราคาพอสมควร, แดบอกหมายเขตรทนน, คอกเวอนแมนต์สยามจึงจะมอบที่แดของทนนให้แก่ผู้ซื้อ, คนชาวประเทศของออกส์ ไตรังคาเรียนแอมไพร์คทนน แดทนน, ตั้งแต่นั้นไป จะอยู่ในใต้การรักษ ของเจ้าเมืองกรมการ แดผู้ มีอำนาจที่เมืองทนน, แดผู้ ชอนนคองท่าตามคางคอบอินคอร, ซึ่งเจ้าพนักงานทนนจะบังคับให้, แดผู้ ซื้อทนนจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเหมือนดั่งแยกสยามเดียนั้น, ถ้าเพราะการเดินเด้อฤาไม่มีทุนฤามีเหตุอื่น. คนชาวประเทศของออกส์-ไตรังคาเรียนมอนาร์กซี, จะไม่จับการตักแต่งปลูกสร้างในที่นั้นในกำหนดตามบั้งตั้งแต่วันใด ทนน, คอกเวอนแมนต์สยามจะมีอำนาจคั้น

เอาทนนไต, แต่ต้องคนเงินค่าทให้คนชาวประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนมอเนาร์กชิตามที่เขาได้ขอไว้ ถ้าคนชาวประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนแอมไพร์. จะไปดื่บหาแร่ แด่ ชุกแร่ ต่าบตไตใน ประเทศดัยามก็ไต ต้องมาแจ้งความแก่กงสุต ๆ เห็นว่าสมควรแล้ว. กงสุตพร้อมกันกับเจ้าพนักงานดัยามจะจัดการกำหนดข้อสัญญา อันควรที่จะชุกทำแร่ได้. อนึ่งถ้าคนชาวประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนแอมไพร์ จะต่อเรือกำปั่น แด่จับ ทำการมาผูกพันตุริ อย่างใดใน ประเทศดัยามก็ไต. ถ้าการนั้นไม่ผิดกฎหมายแผ่นดินดัยามแล้ว. กงสุตกับเจ้าพนักงานดัยามจะจัดการข้อสัญญากำหนดการให้ทำแร่ได้จึงทำได้. พระ

๑ ข้อ ๙ ว่า คนชาวประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนมอเนาร์กชิตจะมาเที่ยวภูมาอยู่นานในแผ่นดินดัยาม. จะมีเรื่องความฟ้องคนในดัยาม. ผู้นั้นต้องเอาเรื่องความนั้นไปแจ้งแก่กงสุตก่อน. กงสุตพิจารณาเรื่องความแล้ว. จะช่วยจัดการให้แล้วเปนการประนีประนอมแก่กัน. เมื่อดัยามจะฟ้องคนดัยามของมอเนาร์กชิตว่ามาแล้วนั้น. กงสุตจะฟังคำฟ้องแล้วจะช่วยให้แล้วเหมือนกัน. ถ้าไม่แล้วแก่กันไปได้. กงสุตจะเชิญเจ้าพนักงานดัยามที่ควรแต่ทั้งต้องฝ่าย. เมื่อพิจารณาความด้วยกันแล้ว จะตัดสิน เรื่องความตามยุติธรรม. พระ

๑ ข้อ ๑๐ ว่า ถ้ามีผู้ทำการผิดเกิดขึ้นในประเทศดัยาม. แต่ผู้ผิดนั้นเป็นคนชาวประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนมอเนาร์กชิต. กงสุตจะทำโทษผู้นั้นตามกฎหมายแผ่นดินบ้านเมืองของเขา ถ้าจะตั้งตัวผู้นั้นไปดองเมืองเขาให้ทำโทษทนน. ถ้าผู้ผิดเป็นดัยาม. เจ้าพนักงานดัยามจะทำโทษผู้นั้นตามกฎหมายแผ่นดินบ้านเมืองดัยาม. พระ

๑ ข้อ ๑๑ ว่า ถ้ามีการตัดคดีเรือกำปั่นของคนชาวประเทศของ
 ออกซ์โตรังคาเรียนมอนาร์กซ์ชายทเดฤาโกตเคียงแผ่นดินดยาม.
 เจ้าพนักงานตำบลทโกตเคียงนนไต ชาวการนนไต จะต้องช่วยทุก
 อย่างในการจับตัด. แต่คนเขาของทโจรผู้ร้ายดกนน. ของทได้มา
 นนตองมอบให้กงสุตเพื่อจะได้กตมคนให้แก่เจ้าของ. ถ้าโจรผู้ร้ายดก
 ทรัพย์ของคนชาวประเทศออกซ์โตรังคาเรียนแอมไพร์รับบก. เจ้า
 พนักงานดยามจะต้องทำเหมือนกัน, แต่คอเวอนแมนต์ดยามจะไม่ต้อง
 ใช้ทรัพย์ของคนชาวประเทศออกซ์โตรังคาเรียนแอมไพร์ทผู้ร้ายดก
 ไปนั้น. คอยังยืนยันเป็นจริงแล้วว่าได้ช่วยในเหตุการณ์ทุกอย่างตาม
 กาดังเขา, เพื่อจะได้ของคืน, ถ้ากำปั่นแต่ทรัพย์ของดัมเยกต์ดยามมี
 เหตุอย่างนี้. ในประเทศของแอมเปรียตแดรอยด์. อาปอกซ์คอดิก-
 มายส์คี่. คอเวอนแมนต์จะต้องทำให้เหมือนกัน ๖๖

๑ ข้อ ๑๒ ว่า เมื่อกงสุตจะตั้งหนังสือขอต่อเจ้าพนักงานดยาม
 จะช่วยทุกอย่าง. ตามแต่จะช่วยได้. เพื่อจะได้ดัมหาแต่จับตัวลูกเรือ
 กำปั่น. ถ้าคนชาวประเทศของออกซ์โตรังคาเรียนแอมไพร์. ถ้าผู้หนึ่ง
 ผู้ใดทพงอยู่ในใต้การรักษาร่วมของแอมเปรียตแดรอยด์. ถ้า
 แอมเปรียตแดรอยด์กงสุตจะขอเจ้าพนักงานดยามให้ช่วย. เจ้าพนักงาน
 ดยามจะช่วยทุกอย่างตามแต่จะช่วยได้. แต่จะให้กาดังพอให้กงสุต
 นนมาหาทระงับคนชาวประเทศของออกซ์โตรังคาเรียนมอนาร์กซ์ให้
 ลูกเรือกำปั่นออกซ์โตรังคาเรียนมอนาร์กซ์ในประเทศดยามให้ อยู่ใน
 ธรรมเนียมเรียบร้อยจงได้. ถ้าดัมเยกต์ดยามจะเห็นว่าการผิด
 อื่น ๆ มาอาไศรย อยู่ใน บ้านคนชาวประเทศของ ออกซ์โตรังคาเรียน

แอมไปร์, ถ้าในกำนันแอมไปร์นั้น จะต้องขอต่อกงสุล, เมื่อยังยื่น
ให้เห็นจริงว่าผู้ถูกฟ้องนั้นผิดจริงแล้ว, กงสุลจะยอมให้จับตัวในทันที
โตให้เหมือนกัน, การจะบีบบังคับกันทั้งสองฝ่ายจะระวางโดยเด็ดขาด
ไม่ให้มี.

๐ ข้อ ๓๓ ว่า ถ้าคนชาวประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนมอฮาร์กซ์
ที่มาตั้งการค้าขาย, อยู่ในประเทศสยาม ห้างต้ม, เปนแบบกรับต คือ
เงินไม่พอใช้หนี้, กงสุลจะรับทรัพย์ตั้งของท้องถิ่นของผู้นั้นไว้, เพื่อจะ
โต้แบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ตามมากแฉ่น้อย, กงสุลนั้นจะไม่เดินเตื่อ
เว้นในอย่างหนึ่งอย่างใดในการซึ่งจะรวบรวมทรัพย์ ตั้งของ ๆ ถูกหนี
ไว้ท้องถิ่น, ทมอยู่ในประเทศอื่นด้วยเห็นแก่เจ้าหนี้ทงปวง, เจ้าพนักงาน
งานสยามก็จะต้องช่วยกงสุลในการนี้, ถ้าคนสืบแยกสยามห้างต้ม,
เปนแบบกรับต คือเงินไม่พอใช้หนี้, เจ้าพนักงานสยามจะชำระจัดการ
ทรัพย์ ตั้งของ ๆ สืบแยกนั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การค้าขายกัน กับคนชาว
ประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนแอมไปร์เหมือนกัน.

๐ ข้อ ๓๔ ว่า ถ้าสืบแยกสยามบิดพลิ้วไม่ใช้หนี้ให้แก่คนชาวประ-
เทศออกส์โตรฮังคาเรียนมอฮาร์กซ์, เจ้าพนักงานสยาม จะช่วยรับชำระ
ให้เต็มก่าดังตามแต่จะช่วยได้, กว่าจะได้ทรัพย์ของเขาซึ่งเป็นหนี้
ติดอยู่นั้น, ถ้าคนชาวประเทศออกส์โตรฮังคาเรียนมอฮาร์กซ์เป็นหน
คนในสืบแยกสยาม, กงสุลจะช่วยชำระให้เต็มก่าดังตามแต่จะช่วยได้,
กว่าจะได้หนี้สินทติดคนชาวประเทศของออกส์โตรฮังคาเรียนมอฮาร์กซ์
ทความาแล้วนั้น.

๐ ข้อ ๓๕ ว่า ถ้าสืบแยกของผู้มีอำนาจสูงทั้งสองฝ่าย, ทมิข้อใน

หนังสือสัญญาข้างหนึ่งข้างใดตายลง, ทรัพย์สินมรดกของผู้ตายนั้น
 ต้องมอบไว้แก่ผู้ใดหนึ่งหรือมรดก, ถ้าผู้ใดตายลงทรัพย์สินมรดก
 มรดกนั้นไว้, ต้องมอบให้แก่ครอบครัวแต่ญาติพี่น้องของผู้ตาย, ถ้า
 มอบให้แก่ญาติอื่น คอยดูแลเขาทุนเขาด้วยกัน, ถ้าผู้ตายไปแล้ว
 นั้นไม่มีครอบครัว แต่ไม่มีผู้เขาทุนเขาด้วยกัน ทรัพย์สินของซึ่ง
 ตกอยู่ในประเทศของผู้มอานาที่ตั้งท้องฝ่ายที่มีชื่อในสัญญา, จะ
 ต้องมอบไว้ตามแต่กฎหมายแผ่นดินบ้านเมือง, ต้องอนุญาตให้อยู่ใน
 ทบงคบทรักษาของกงสุลที่ตั้งท้องฝ่าย, เพื่อจะได้แบ่งปันทรัพย์สินของ
 นั้นตามกฎหมายแต่ธรรมเนียมบ้านเมืองของผู้ตายนั้น ๖๖

๖๖ ข้อ ๑๖ ว่า ถ้าบ้านหรือของชาวประเทศออกโคโรซังคาเรียน
 มอนาร์กซี, จะเข้ามาทอดล้อมเมืองสมุทรปราการได้, แต่ต้อง
 แจ้งความให้เจ้าพนักงานสยามรู้ก่อน, ถ้าจะเข้าไปถึงกรุงเทพมหานคร
 ให้แจ้งความแก่เจ้าพนักงานสยามจะได้ ๖๗ ข้อ ๑๗ ว่า จะให้ทอดทิ้งไหน ๖๗

๖๗ ข้อ ๑๗ ว่า ถ้าบ้านหรือของคนชาวประเทศออกโคโรซังคาเรียน
 มอนาร์กซีมอานาหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง, แวะเข้าไปที่เมืองชายทะเล
 เมืองใดเมืองหนึ่งของประเทศสยาม, เจ้าเมืองกรมการตำบลนั้นจะ
 ช่วยชำระให้เต็มกำลังตามแต่จะช่วยให้, เพื่อจะซ่อมแซมตั้งบ้าน
 ใหม่, แต่ให้เลี้ยงอาหารพอเรือนนั้นจะเดินทางต่อไปได้, ถ้าเรือบ้าน
 ของคนชาวประเทศออกโคโรซังคาเรียนมอนาร์กซีนั้นแตกที่ชายทะเลประ-
 เทศสยาม, เจ้าพนักงานสยามที่ใกล้เคียงนั้นได้ข่าวแล้วจะต้องเป็น
 ชุระโดยเร็ว, ไปช่วยคนเรือบ้านนั้นตามแต่จะช่วยให้, แต่ทำการ
 ทุกอย่างที่ดีควรจะทำได้, เพื่อจะได้ช่วยรักษาทั้งเรือบ้านที่ตั้งของ,

แล้วจะต้องบอกให้กงสุลผู้การซึ่งเจ้าพนักงานดียวมไต่ท้าวไฉนด้วย,
 กงสุลพร้อมกันกับเจ้าพนักงานดียวม, จะไต่จตุการทศวรให้คนในเรือ
 กำปั่นหนักกลับไปบ้านเมืองของเขาไต่, แต่จะได้ให้ดำเรจการแก่เรือ
 ทแตกแต่ตั้งของหนตามกฎหมายที่จะว่าถึงของเหล่านี้ให้ถูกต้องให้
 ควร

๐ ข้อ ๓๘ ว่า กำปั่นออกศไตรฮังคาเรียนมอวารกช, เมื่อได้ย
 ภาษีชาเขาซาออกตามที่จะว่าไปข้างน่านนแต่, ทงกำปั่นแต่ต้นค้ำ
 หน, จะไม่ต้องเสียอะไรอีกในบ้านเมืองฝ่ายประเทศดียวม, ภาษีค่า
 ธรรมเนียมกำปั่นแต่ค้ำนำร่องค้ำทจอด, แต่ค่าธรรมเนียมอย่างอื่น
 ทงปวงทงซาเขาซาออกไม่ต้องเสียอีก, แต่กำปั่นเหล่านี้จะต้องให้มี
 ผลประโยชน์ทยกทเวณ, ที่ไต่แต่ฎาที่ยังจะได้เหมือนด้าเกาเงินฎา
 กำปั่นดียวม, แต่เรือกำปั่นของประเทศอื่น ๆ ซึ่งมีไม่ตรีต้นทศอกัน

๐ ข้อ ๓๙ ว่า ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเสียเพราะต้นค้ำซาเข้าใน
 ประเทศดียวมหน, จะไม่ให้เสียเกินร้อยละตามราคาของหน, จะ
 เสียเป็นของฎาเป็นเงินตามแต่ใจผู้เจ้าของ, ถ้าผู้เอาของเขามาหนไม่
 ตกตงกันกับเจ้าพนักงานดียวมด้วยราคาค่าต้นค้ำทเขามาหน, จะต้อง
 มอบให้ไว้แก่กงสุลแต่เจ้าพนักงานดียวมที่เข้าใจในการหน, เมื่อทง-
 ต้องฝ่ายเห็นว่าควรแล้ว, จึงจะเชิญพ่อค้าคนหนึงฎาดของคณมาเป็น
 ผู้ช่วยปรึกษาในการหน, แต่ต้องตัดต้นให้ความหนแต่แก่กันตาม
 ยุติธรรม, เมื่อได้ยภาษีชาเขาร้อยละตามแล้ว, ต้นค้ำนขายได้คราว
 ณะมากฎาคราวละน้อย, ก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอย่างอื่นอย่างใด
 อย่างหนึงเลย, ถ้าต้นค้ำชนบกแล้วแต่มีไต่ซาจะบันทุกกลับออกไป,

ภาษาทั้งหมดที่เดี่ยวแฉ้วนั้น, ต้องกลับคืนให้แก่ผู้เดี่ยวแฉ้วนั้น, ดินค้า
ซึ่งมิได้ขายนั้นจะไม่ต้องเดี่ยวภาษาเลย, ภาษาค้าธรรมเนียมอย่างอื่น
อย่างหนึ่งอย่างใดจะเรียกออกไปไม่ได้, แต่สินค้าเขาเหล่านั้นเมื่อตก
ไปถึงมือลูกค้าฝ่ายสยามผู้ซื้อเขาไปแฉ้วนั้น, ก็เรียกเขาอีกไม่ได้. พระ

๑ ข้อ ๕๐ ว่า ภาษาค้าธรรมเนียมที่จะต้องเรียกเพราะของเกิดที่
ในประเทศสยาม, ก่อนนั้นทุกดวงเรียกกำปั่น, ฤาเมื่อจะดงกำปั่น, จะ
ต้องเดี่ยวแต่ตามพิกัดภาษีนิตตค่อในท้ายหนังสือสัญญา, ของเกิด
ทุกอย่างที่ต้องเดี่ยวภาษาออกตามพิกัดนั้นแล้ว, จะไม่ต้องเดี่ยวภาษาชน
ในเมื่อเดินทางอย่างหนึ่งอย่างใดในประเทศสยามแห่งหนึ่งแห่งใดเลย,
แต่ของเกิดที่ประเทศสยามทุกอย่างที่เดี่ยวภาษาแล้ว, เมื่อเดินทางมาฤา
อย่างอื่นอย่างใดแล้ว, จะไม่ต้องเดี่ยวภาษาอีกต่อไป, ก่อนนั้นทุกกำปั่น
ฤาเมื่อจะดงกำปั่น, ถ้ามีของอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีได้เข้าอยู่ในพิกัดที่
ว่ามานั้น, ของซึ่งเป็นฤายังจะเป็นของเกิดที่ประเทศสยาม, แต่มิได้
กำหนดเดี่ยวภาษาเป็นของหลวงอย่างใดอย่างหนึ่ง, คอเวอนแมนต์สยาม
มีอำนาจควรที่จะเก็บภาษีฤาค้าธรรมเนียมชั้นเดียวเพราะของนั้นก็ไ้,
แต่ภาษีฤาค้าธรรมเนียมนั้นให้เรียกแต่พอดสมควรอย่าให้เกิน, เป็น
อันยอมรับแล้วว่าให้คอเวอนแมนต์สยามมีอำนาจที่จะจัดการขายสิน
ค้าเขา, ซึ่งจะเป็นเหตุเกิดร้ายตามแต่จะจัด, เพื่อจะได้รักษาความ
ศุขความสบายของคนทวถกนก็ได้. พระ

๑ ข้อ ๕๑ ว่า เมื่อเดี่ยวภาษาตามที่ว่ามาแล้ว, แลซึ่งจะไม่เพิ่ม
ชั้นในภายนำนั้น, ยอมให้คนชาวประเทศของฮอลันดาหรือฮังคาเรียน
มอนาร์กซี่, บันทุกสินค้าเข้ามาในประเทศสยาม, แต่ประเทศฮอลันดา-

โตรฮังคาเรียนแอมไพร์, ฎามาแต่เมืองชายทะเลประเทศอื่น, แดยอม
ให้เอาสินค้าขาออกทุกสิ่งไปถึงทุกประเทศซึ่งมิได้ตั้งอยู่ในประเทศ
ห้าม, เมื่อวันประทับตราหนังสือสัญญา, ฎาทัมไคยักไว้เป็นของ
จำเพาะเจ้าภาษีกี้ได้. ๖๕

๑ ข้อ ๒๒ ว่า ของซึ่งจะบันทึกเข้ามาขาย, ซึ่งบุคคลเป็นของห้าม
ฎาเป็นของจำเพาะเจ้าภาษี, ถ้าจะบันทึกเข้ามาขายก็ขายได้ตามว่า
มาน, ที่ ๑ ว่าด้วยปืน กระสุนปืน สินค้า เครื่องอาวุธต่าง ๆ ตามข้อ
๕ ในพิภคภาษัน, ขายได้แต่จำเพาะเจ้าพนักงานดยาม ฎาคือเมื่อ
คอเวอนแมนต์ดยามอนุญาตจึงขายได้, ถ้าคอเวอนแมนต์ดยามมิได้
อนุญาตก็ขายไม่ได้. ต้องเอาของหนักคนกลับไป, ที่ ๒ ว่าด้วยฝิ่น
ถ้าแมนบันทึกเข้ามาก็ได้, ไม่ต้องเสียภาษี, แต่ต้องขายได้จำเพาะแต่
เจ้าภาษีกี้, ฎาคณของเจ้าภาษีกี้, ถ้าการขายฝิ่นตกลงกันไม่ได้ต้องบันทึก
กลับไปคนออกไป, จะเรียกภาษีกี้เพราะฝิ่นหนักไม่ได้, ถ้าทำผิดข้อ
สัญญา, ฝิ่นนั้นจะอยู่ในระหว่างจับริบเอาไปได้, ที่ ๓ ว่าด้วยบันทึก
สุราเป็นสินค้าขาเข้า, เข้ามาขายคนชาวประเทศออกศโตรฮังคาเรียน
แอมไพร์, ต้องได้ผลประโยชน์ แดวมให้อยู่ในข้อกำหนดการ
อย่างอื่น, แต่ต้องให้เหมือนอย่างที่ได้สัญญาไว้, จะให้แก้ดับแยก
ฝรั่งเสศ, ตามในสัญญาที่ทำไว้เมื่อวันที่ ๗ เดือนออกฤษต์ คฤษตศก
ราช ๑๘๖๗ อนึ่งถ้าคอเวอนแมนต์ดยาม, เมื่อเห็นว่าในบ้านเมืองมี
เข้าปตาเกลื่อนน้อยไปจะไม่บริบูรณ์ จะยกเข้าปตาเกลื่อนไว้ จะห้ามมิ
ให้เป็นสินค้าขาออกก็ได้, แต่ต้องประกาศล่วงหน้าไว้ก่อนเดือนหนึ่งจึง
ใช้ได้, แต่ถ้าถูกค้าชาวประเทศออกศโตรฮังคาเรียนมอনারกชทอยู่

ในประเทศสยาม, ได้ขอเข้าปลดปล่อยไว้ก่อนมีประกาศห้ามมากนัก
เท่าใด, ต้องบอกให้เจ้าพนักงานสยามไปตามกำหนดที่ขอไว้ก่อนนั้น,
แล้วจะจำหน่ายชายไปโดยสุจริตก็ได้, อนึ่งเรือกำปั่นของคนชาว
ประเทศออสเตรเลียซึ่งเคยไปร่ำมาถึงกรุงเทพมหานครในคราว
ที่ได้ประกาศห้ามนั้น, ถ้าจะเข้ามาในประเทศสยามแต่เมืองจีน เมือง
สิงคโปร์, ยังไม่มาถึงอยู่กลางทาง, ถ้ากำปั่นเหล่านั้นได้ออกจากท่า
มาก่อน หมายประกาศห้ามตกลงในหนังสือว่าดังไปให้รู้ถึงเมืองนั้น,
กำปั่นเหล่านั้นจะบันทุกเข้าปลดปล่อยที่ขอไว้ก่อนประกาศห้ามก็ได้, ก็
ไม่เป็นอันขัดต่ออธิปไตย, อนึ่งเงินทองเสบียงอาหารแลของสำหรับ
ตัว, จะเอาเข้ามาถ้าจะเอาออกไปก็ได้, เป็นของยกไม่ต้องเสียภาษี,
อนึ่งถ้าในภยาน้ำแผ่นดินสยามจะตกภาษีสินค้าเข้าออกให้แก่กำ
ปั่นสยาม ถ้ากำปั่นเมืองอื่น ๆ อย่างไร, ก็ต้องตกให้แก่เรือกำปั่นของ
ออสเตรเลียซึ่งเคยเรียนมอญารักษ์เหมือนกัน. ๖๖

๖๗ ข้อ ๒๓ ว่า แอมเปริยาดแลรอยดงสูงสุด, ต้องบังคับให้ลูกค้า
แลพวกเรือในอำนาจของออสเตรเลียซึ่งเคยเรียนมอญารักษ์ประพฤติตาม
กฎหมายทุกข้อที่ติดต่อกันในท้ายสัญญา, แลเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม
ต้องช่วยสูงสุดในการอันนี้ด้วย, เงินทั้งต้นที่ปรับใหม่ไว้เพราะทำผิด
สัญญานี้ต้องเป็นของ ๆ คอเวอนแมนต์สยาม. ๖๘

๖๘ ข้อ ๒๔ ว่า ทั้งคอเวอนแมนต์ทั้งคนชาวประเทศของออสเตรเลียซึ่ง
เคยเรียนมอญารักษ์จะต้องให้ได้เสมอเท่ากัน, ผลประโยชน์ทั้งต้น
ทุกอย่าง, ซึ่งคอเวอนแมนต์สยามให้แล้ว, ก็ยังจะยอมให้แก่ชาว
ประเทศอื่น ๆ. ๖๙

๑ ข้อ ๒๕ ว่า เมื่อพ้นสิบสองปีแล้ว, ตั้งแต่วันราตรีไฟประทีบ
 ตราเปิดย่นหนังสือสัญญาแล้ว, เมื่อมีความปรารถนาลายผู้มีอำนาจ
 ตั้งหนังสือขออยู่ในสัญญา, จะขอตรวจแก้ไขหนังสือสัญญาทั้ง
 พกคภาษาทั้งชอกฎหมายที่ติดต่อท้ายหนังสือสัญญา, ฤททยังจะเต็ม
 เข้าในภายหน้าให้ชัดเจน, ตามแต่การเป็นไปเป็นมาจะให้เห็นว่าเป็นอัน
 ชอบแล้ว, แต่ต้องกำหนดการให้รดวงหน้าบหนึ่งก่อน. ๖๖

๑ ข้อ ๒๖ ว่า ถ้าผู้มีอำนาจตั้งหนังสือฝ่ายที่มีขอในสัญญานม
 ความเข้าใจผิดไม่ตอ้งกันเกิดขึ้น, ไม่แล้วแก้กันด้วยการปรึกษาแต่
 หนังสือไปดมาดักไปมาถึงกันโดยเรียบร้อย ในหนังสือฉบับนยกยอม
 ไว้ว่าในข้อที่เข้าใจผิดกันนั้น, จะยอมให้ชาวประเทศอื่นที่มบรรดาศักดิ์
 ซึ่งเป็นไมตรีตั้งสองฝ่ายที่ใดเกี่ยวของในกรณี, นายหนึ่งฤดองนาย
 มาช่วยชระว่ากล่าวเป็นคนกลาง, ถ้าท่านผู้เป็นกลางนั้นตัดสินอย่างไร,
 จะตอ้งยอมด้วยกันทั้งสองฝ่าย. ๖๗

๑ ข้อ ๒๗ ว่า หนังสือสัญญาทำไว้เป็นฉบับ, ในภาษา
 ดยาม ภาษาเยอรมัน ภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลความไว้ตอ้งกันหมาย
 อย่างเดียวกัน, แต่ภาษาอังกฤษนั้นตอ้งถือเป็นค่าเดิมของหนังสือ
 สัญญา, ถ้าไปภายหน้าภาษาเยอรมันแต่ภาษาดยามจะมีความเข้าใจ
 ผิดกันชน, ตอ้งอ้างความตามภาษาอังกฤษจะเป็นที่ยนตัดสินเป็นแน่
 ในความเรื่องนั้น, อนึ่งหนังสือสัญญาจะเป็นอันใช้ได้แต่ไป, แต่
 จะเปิดย่นราตรีไฟที่กรุงเทพมหานครในกำหนดสิบแปดเดือนแต่วันทำ
 หนังสือสัญญานฉบับ, ท่านผู้ใดรับอำนาจทั้งหลายที่มีขอในข้างต้น
 หนังสือสัญญา, ได้ตั้งขอประทีบตราไว้ที่หนังสือสัญญาเป็น

เมื่อเข้ามาในตำแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วตามแต่ชอบใจ, ต้องไปแจ้ง
 ความว่ากำนันมาถึงแล้วต่อเจ้าพนักงานทต่านเมืองสมุทรปราการว่าคน
 ในเรือกำนันคน, บินมกบอก, แดมาจากเมืองชายทะเลเมืองไหน,
 เมื่อทอดมอทเมืองสมุทรปราการแล้ว, นายเรือนนตองมอบให้อยู่ใน
 การรักษาของไว้ต่อเจ้าพนักงานดยามทต่านนทงบนทงตบนน แล้ว
 เจ้าพนักงานดยามตองจัดออฟเชอรคนหนึ่งให้กำกับเรือกำนันดำนนชน
 มาจนถึงกรุงเทพมหานครด้วย. ๖๖

๑ ข้อ ๒ ว่า เรือกำนันเคยเกินเมืองสมุทรปราการขึ้นมา, มิได้
 ตั้งขึ้นแต่ดินบนชนไว้ตามทความมาแล้วในข้อนี้, จะต้องให้กดับลงไป
 ถึงเมืองสมุทรปราการ, ให้ทำตามใจความในข้อนี้, แดจะอยู่ใน
 ระหว่งโทษต้องปรับมิให้เกิน ๘๐๐ บาทเพราะการผิดน, เมื่อตั้งขึ้น
 แดดินบนชนไว้แล้ว จึงจะยอมให้เรือกำนันดำนนชนมาค้าขายยัง
 กรุงเทพมหานคร, ๖๗

๑ ข้อ ๓ ว่า เมื่อเรือกำนันออกต่อเรือฮังคาเรียน มอนาร์กซ์ มา
 ทอดมอดงแดวทกรุงเทพมหานคร, เว้นแต่จนอาทิตย์แดวนเทศกาล
 ใหญ่ในระหว่ง ๒๕ ชั่วโมงตั้งแต่มมาถึง, นายเรือกำนันดำนนตองเอา
 หนึ่งด้อดำหรับดำแดบาญชิตงของทมเข้ามาในดำเรอนนไปตั้งมอบไว้
 ต่อแอมเปริยาดแดรอยัดกงสุต ๆ ได้ไปแจ้งความแก่เจ้าพนักงานดยาม
 ทเรียกภาษนนแล้ว, เจ้าภาษตองยอมให้เบ็ดรวางในเวदानน, ถ้า
 มิได้ไปแจ้งความตงนเมอถงแล้ว, ฤดงบาญชิตงดำไม่จริง, ตว
 นายเรอนนเองททกรง จะอยู่ในระหว่งโทษปรับมิให้เกิน ๕๐๐ บาท.
 แดจะยอมให้นายเรือมาแกบาญชทตงตม. ถ้าทนในระหว่ง๒๕ชั่วโมง

ตั้งแต่ได้ตั้งหนังสือขึ้นไว้ให้แก่กงสุลอารอพิเชอร์นั้น ก็จะไม่ต้อง
เป็นโทษ

๑ ข้อ ๕ ว่า เรือกำปั่นของ ออคโตรซังคาเรียนมอเนาร์กซ์ เปิด
ระวางขนสินค้าก่อนได้หนังสือยอม, ฤกษ์เอาของเข้ามา, เมื่ออยู่ใน
แม่น้ำแล้ว, ฤกษ์เมื่ออยู่นอกสันดอน, จะอยู่ในระหว่างตงโทษมิให้เกิน
๘๐๐ บาท, แดของที่ตกเขามาจะถูกรับด้วย

๑ ข้อ ๕ ว่า พอเรือกำปั่นออคโตรซังคาเรียนมอเนาร์กซ์จำหน่าย
สินค้าแล้ววันทุกสินค้าออกไปเสร็จแล้ว, เสียภาษีทั้งหมดแล้ว, แด
ย่นบาญชที่จริงแจ้งสินค้าขาออกแก่แอมเปริยาดแลรอยดกงสุลอารอพิ
เชอร์แล้ว, หนังสือเบิกต้องดยามฉบับหนึ่งต้องให้ไว้สำหรับเรือดำ
น้ำเมื่อกงสุลมาขอ, ถ้าไม่มีเหตุตามกฎหมายอันควรจะขัดขวางห้าม
มิให้เรือดำน้ำออกไป, กงสุลจะคืนหนังสือสำหรับดำน้ำให้ไว้แก่นาย
เรือ, แดจะยอมให้เรือนั้นออกไป, เจ้าพนักงานฝ่ายดยามคนหนึ่งจะ
กำกับเรือดำน้ำลงไปถึงเมืองสมุทรปราการ, เมื่อถึงเมืองสมุทรปรา
การแล้ว, เจ้าพนักงานที่เมืองนั้นจะตรวจดูที่เรือกำปั่น, แดนายเรือ
นั้นจะรับคณับนแลคณับนซึ่งได้ตั้งให้เขารักษาไว้แต่ก่อนนั้นไป.

๑ ข้อ ๖ ว่า เจ้าพนักงานโรงภาษีแลด่านทุกตัวคนต้องมีตั้งเป็น
ตำคัญสำหรับตัว, คนทั้งปวงจะได้ตั้งเกตุรู้เมื่อเขาทำราชการอยู่ใน
คราวเดียว, เจ้าพนักงานกำกับเรือจะยอมให้ ขนเรือได้แต่คราวละ
สองคน, เว้นแต่เมื่อต้องการคนให้ขนไปมากกว่านั้นเพื่อจะไต่จับของ
ที่ตกถอบเขามาขายนั้น,

- (ตรา) กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
- (ตรา) เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ ที่สมุหพระกลาโหม
- (ตรา) พระยาเจริญราชไมตรี ผู้พิพากษาศักดิ์ศาลต่าง
ประเทศ
- (ตรา) เจ้าพระยาภูธราภัย ที่สมุหนายก
- (ตรา) เจ้าพระยาภาณุวงษ์มหาโกษาธิบดี ที่พระคลัง
- (ตรา) ราชทูต

พิกัดภาษี

สินค้าขาเข้าขาออกแลภาษีชั้นใน

ซึ่งจะเรียกแต่ของช้อขายกันนั้น

๑ ช้อ ๓ ว่า ของที่จะไปข้างต่างจะพ้นจนหมดมิให้ต้อง
เสียภาษีชั้นใน ถ้าค่าธรรมเนียมทออย่างอื่น คราวเกิดฤาคราวเดิน
ทางอยู่ จะเสียภาษีขาออกดังนี้

๑ ท ๓ งาช้าง	ห้าบตะ ๓๐ บาท	๑ ท ๓ นรมาศ	ห้าบตะ ๕๐ บาท
๑ ท ๒ รัง	ห้าบตะ ๖ บาท	๑ ท ๔ กระวาน	ห้าบตะ ๓๕ บาท

ท ๕ เรือ	หาบตะ ๖ บาท	ท ๒๕ พงทตาย	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๖ หอยเมง	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๖ กายาน	หาบตะ ๕ บาท
ท ๗ ขนกกกระทง	หาบตะ ๓๐ ดั่ง	ท ๒๗ เป็ดอกหางโหด	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๘ หมากแห้ง	หาบตะ ๓ บาท	ท ๒๘ เนื้อไม้	หาบตะ ๒ บาท
ท ๙ กรักขี้	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๒๙ หิ้งกระเบน	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๐ หุปลาขาว	หาบตะ ๖ บาท	ท ๓๐ เขากวางแก่	หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๑๑ หุปลาคำ	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๑ เขากวางอ่อน	ดียบเอา หิ้ง
ท ๑๒ ผลกระเบา	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๓๒ หิ้งกวาง	ร้อยตะ ๘ บาท
ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยตะ ๓๐ บาท	ท ๓๓ หิ้งทราย	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๔ กระตักโคกระบือ	หาบตะ ๓ หิน	ท ๓๔ เอ็นเนื้อ	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๕ หิ้งแรด	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๓๕ หิ้งโคกระบือ	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๖ หิ้งเฒ่า	หาบตะ ๓ ดั่ง	ท ๓๖ กระตักข้าง	หาบตะ ๓ บาท
ท ๑๗ ออกเต่า	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๗ กระตักเลื้อย	หาบตะ ๕ บาท
ท ๑๘ กระตอง		ท ๓๘ เขากกระบือ	หาบตะ ๓ ดั่ง
ท ๑๙ ตะพาน	หาบตะ ๓ บาท	ท ๓๙ หิ้งข้าง	หาบตะ ๓ ดั่ง
ท ๒๐ ปดิงทะเล	หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๐ หิ้งเดือ	ผินตะ ๓ ดั่ง
ท ๒๑ กระเพาะปลา	หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๑ เกดตม	หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๒ รังนกชน	ดียบเอาดอง	ท ๔๒ คริ่ง	หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๒๓ บกนกกกระทง	ร้อยตะ ๖ บาท	ท ๔๓ บ้านใบ	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๒๔ ดีไต้ยด	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๔ ปลาแห้ง	หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๒๕ เบจ	หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๕ ปลาใบไม้	หาบตะ ๓ บาท

ท ๕๖ ฝาง	หาบตะลึงตั้งเพ็อง	ท ๕๐ ไม้ตา	หาบตะ ๕ ตั้ง
ท ๕๗ เนื้อเคมแห้ง	หาบตะ ๒ บาท	ท ๕๑ เขาดำ	เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๕๘ เป็ดอกโปดง	หาบตะ ๑ ตั้ง	ท ๕๒ เขาเป็ดอก	เกวียนตะ ๒ บาท
ท ๕๙ ไม้แดง	หาบตะ ๒ ตั้ง		

๑ ข้อ ๒ ว่า ของอันนำมาข้างล่างอยู่ในระหว่างเดี่ยวภายใน,
 ฎาคำธรรมเนียมเมื่อเดินทางตามว่ามาน, แต่เรียกเกินขึ้นไปไม่ได้,
 จะไม่ต้องเดี่ยวภายในออก ๖๖

ท ๕๓ หนาคาดทรายขาว	หาบตะ ๒ ตั้ง	ท ๖๐ งาเม็ด	๑๒ เขาหนึ่ง
ท ๕๔ หนาคาดทรายแดง	หาบตะ ๑ ตั้ง	ท ๖๑ ใหมดาว	๑๒ เขาหนึ่ง
ท ๕๕ ฝายเมตฝายบด	ดิบด หนึ่ง	ท ๖๒ ฆง	๑๕ เขาหนึ่ง
ท ๕๖ พริกไทย	หาบตะ ๑ บาท	ท ๖๓ ไซเนื้อ	หาบตะ ๑ บาท
ท ๕๗ ปลาทู	หมนตะ ๑ บาท	ท ๖๔ เกดอ	เกวียนตะ ๖ บาท
ท ๕๘ ถั่วทุกอย่าง	๑๒ เขาหนึ่ง	ท ๖๕ ยาดูบ	พินตะ ๖ ตั้ง
ท ๕๙ กุ้งแห้ง	๑๒ เขาหนึ่ง		๖๖

๑ ข้อ ๓ ว่า ของทั้งปวงฎาของเกิดทมิได้กำหนดในพกดนจะ พัน
 ภายในออก จะอยู่ในระหว่างเดี่ยวภายใน ฎาคำธรรมเนียมคราวเดินทาง
 ขึ้นในขึ้นเดียว, มิให้เกินอย่างที่เคยบด ๖๖

๑ ข้อ ๔ ว่า เครื่องดำตราดูขเปนของห้าม, เว้นแต่ขายให้แก่
 เจ้าพนักงานดยาม ฎาเมื่อเขายอมให้ขายจึงขายได้ ๖๖

(ตรา)

กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

(ตรา)

เจ้าพระยาภูธราภัยทสมุหนายก

(ตรา)

เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์

(ตรา)

เจ้าพระยาภาณุวงศ์

ที่สมุหพระกลาโหม

มหาโกษาธิบดีที่พระคลัง

(ตรา)

พระยาเจริญราชไมตรี

(ตรา)

ราชทูต

ผู้พิพากษาศักดิ์ศาลต่างประเทศ

หนังสือสัญญา

กรุงเทพมหานครกับกรุงสเปน

เปนทางพระราชไมตรีแลการค้าขาย

๑ ศัภมัตตจุลศักราช ๑๒๓๑ ปีเมเด็งนักษัตรเอกศก, ความเจริญ
งามจงมีแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อนเทอญ

๑ ด้วยยี่ศัหัยเนศ ผิดตมาแซต ดอนฟรันตีสโตโกเดราโน อิตอมิง-
เกด ดูกเตดาตอเวริเยน คือผู้ว่าเรจราชการแผ่นดินสเปน พร้อมกับ

ดมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามกุฏบุรุษย์
 รัตนราชวรวงษ์ วรุตมพงษ์บริพัตรวรชัตยราชินิกโรดม จาตุรันต
 บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมขรรมิภมหาราชราชบรมนารถ
 บพิตร พระจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าแผ่นดินสยาม แด
 กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทมหาอุปราชฝ่ายหน้าร่วมพระราช
 ดำริห์พระราชประสงค์ กับความปรารถนาเรียน ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน
 ดินแดนมีประสงค์จะดำรงในทางพระราชไมตรี กรุงเทพมหานครกับ
 แผ่นดินเป็นให้สนิทติดต่อกันจะได้เจริญผลประโยชน์ แดการค้าขาย
 แก่ชาวประเทศทั้งสองฝ่าย จึงได้ทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี
 แดการค้าขายเรือลกค้าจะได้ ไปมาถึงกัน เป็นต้นผลประโยชน์ทั้งสอง
 ประเทศ จึงได้ตั้งผู้มอานาจอเต็มทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายฮักหัยเนศรีเยน
 ออฟต์เป็น ตั้งให้ชุนยอคอนอาตอดะโพบักส์ดออิ อาชาวาต เป็นเอน
 ดอยเอกชตราชรัตนาริแอนมินิค์เตอเปดนิปอเตนณาริราชทูต แดฝ่าย
 ดมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว แดกรมพระราชวัง
 บวรสถานมงคลทมหาอุปราชฝ่ายหน้า จึงมอบพระราชดำริห์แดพระราช
 ประสงค์นั้นให้พระเจ้าบรมวงษ์เชอกรมหลวงวงษาธิราชสนิท มาชุน
 นุมแทนพระราชวงษานวงษ์ แล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้า
 พระยาภชราภย ที่สมุหนายกผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่าย
 เหนือทงตั้ง

ฯ

๑ เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์พัฒนศกต อรรคย ได้ดมที่ ดมทพระ
 กระจดาโหม ผู้สำเร็จราชการบังคับบัญชาหัวเมืองปวก ไต ผงทเด
 ฝ่ายตวันตก

ฯ

เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดีพระคลัง ผู้สำเร็จราชการ
 บังคับ บัญชา หัวเมืองฝงทเต ฝ่ายตะวันออก พระยาเจริญราชไมตรีผู้
 พพากษาคัดคัดต่างประเทศ ท่านทั้ง ๕ นมอานาทอนเต็มในการปลูกษา
 ทำสัญญาผู้ นอานาทอนเต็มทั้งต้องฝ่ายใดตำแหน่งตั้งแต่งให้เป็นผู้
 มีอานาทในการปลูกษา ได้ดูพร้อมกันทั้งต้องฝ่าย แล้วได้ตกลงกัน
 ทำข้อสัญญาซึ่งจะมีติดต่อไปนั้

๑ ข้อ ๑ ว่า ตั้งแต่นั้นไปการตั้งบเรียบร้อยเป็นคู่ช แต่การพระ
 ราชไมตรีในระหว่างแผ่นดินเป็นแต่แผ่นดินยาม จะรักใคร่เป็นไมตรี
 สนิทกันอยู่เป็นนิตทั้งคนชาวแผ่นดินทั้งต้องฝ่ายจะไปอยู่ในแผ่นดินข้าง
 หนึ่งข้างใด จะต้องมีการบำรุงรักษาโดยดี ทั้งตัวคนแลทรัพย์สินของเขา
 ตามกฎหมายบ้านเมืองทั้งต้องฝ่ายทตั้งใจแล้วนั้น แลมีผลประโยชน์
 ที่ยอมไว้แล้ว, ถ้าจะยอมให้มีในภายหน้า บันดาที่ยอมให้ชาวประเทศ
 ที่เป็นไมตรีสนิทอย่างไร ก็ต้องยอมให้ด้วยกันทั้งต้องฝ่าย

๑ ข้อ ๒ ว่า ผู้มีอานาทตั้งทั้งต้องฝ่ายซึ่งอยู่ในหนังสือสัญญาน
 ยอมกันด้วยการควรจะต้องกงสุตเยเนราล แดกงสุตไวด์กงสุต แดเอเยน
 กงสุต ในเมืองชายทะเลทุกเมืองตอนในประเทศข้างหนึ่งข้างใด เมื่อ
 เห็นสมควรแล้วก็ตั้งได้ แผ่นดินดินเป็นจะต้องกงสุตนายหนึ่งในเมืองหนึ่ง
 ที่เห็นสมควรจะตั้ง แดกงสุตเยเนราลทุกกงสุตต้องมีอานาทที่จะตั้งตาม
 นายหนึ่ง แดไวด์กงสุตทุกองพิเชอกงสุตนายหนึ่ง เพื่อจะได้แทนตัว
 กงสุตเยเนราลทุกกงสุตเมื่อเขาไม่อยู่ในเมืองนั้น ถ้ามีเหตุตั้งหนึ่งตั้งใด
 ที่จะทำให้การไม่ได้

๑ ข้อ ๓ ว่า กงสุตทุกเอเยนกงสุตเมืองตั้งเป็นต้อง มีอานาททำนุ

บำรุงรักษา แดกแต่บังคับผลประโยชน์การค้าขายของคนในบังคับ
 ด้เป็นซึ่งเข้ามาตั้งอยู่ ฤๅเข้ามาหาไคร่ขายในแผ่นดินสยาม กงสุลต้อง
 เป็นผู้ว่ากล่าวช่วยการงานในระหว่างคนในบังคับด้เป็นกับเจ้าพนักงาน
 สยาม กงสุลฤๅเอเยนกงสุลต้องประพฤติตามข้อสัญญาทุกประการ
 ต้องบังคับคนในบังคับด้เป็นทำตามข้อสัญญาด้วย กงสุลฤๅเอเยน
 กงสุลต้องประกาศแด่บังคับให้ดำเร็จตามกฎหมายซึ่งเห็นว่าควรต้องมี
 เพื่อจะให้คนในบังคับด้เป็นทำตามข้อสัญญาทั้งต้น แด่ทำตามกฎ-
 หมายแผ่นดินสยามด้วย ๖๖

๑ ข้อ ๕ ว่า กงสุลไม่ว่าการกงสุลก่อนได้หนึ่งถือเอกษกวาเดอ
 ของคอเวอนแมนตเมืองที่กงสุลตั้งอยู่นั้น แด่กงสุลเอเยนกงสุล แด่
 จันเชตตอกรกงสุล คือที่ ๒ กงสุล ต้องมีผลประโยชน์ แด่มีอำนาจที่
 ยกทเวนเหมือนกงสุลประเทศอื่น ๆ ที่เป็นไมตรีตั้งอยู่ในบ้านเมือง
 นั้น ถ้ากงสุลแเด่เอเยนกงสุลไม่อยู่ เขามีอำนาจจะมอบธุระให้กงสุล
 ฤๅเอเยนกงสุล เมืองที่เป็นไมตรีกัน ว่าการกงสุลแทนตัวก็ได้ ๖๗

๑ ข้อ ๕ ว่า กงสุลแเด่เอเยนกงสุลของผู้มีอำนาจตั้งตั้งองฝ่าย
 ซึ่งมีในหนึ่งข้อสัญญา จะยกธงชาติตั้งตั้งองฝ่ายในทกงสุลอยู่นั้น
 ได้ ๖๘

๑ ข้อ ๖ ว่า ถ้าคนในบังคับด้เป็น เข้ามาหาไคร่ขายพตางฤๅมาอยู่
 นานในแผ่นดินสยาม จะมีข้อความฟ้องคนในบังคับสยาม จะต้องไปยื่น
 ความฟ้องต่อกงสุลฤๅเอเยนกงสุลก่อน แด่กงสุลฤๅเอเยนกงสุลจะ
 อดำห์ให้ความหนักกลงกันโดยดี ถ้าคนในบังคับสยามจะฟ้องคนใน
 บังคับด้เป็น กงสุลฤๅเอเยนกงสุลต้องฟังคำฟ้องนั้นแเด่จะอดำห์ให้

ตกลงกันโดยดีเหมือนกัน ถ้าความต้องการอย่างนี้จะตกลงกันโดยดีไม่ได้
 กงสุลตฤาเอเยนกงสุลต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานสำยามที่สมควรกับฐานะ
 แลวกงสุลกับเจ้าพนักงานสำยามพร้อมกันตรวจข้อความทั้งสองฝ่าย
 ปรึกษาจนถววจตคณตามสมควร ๖๕

๑ ข้อ ๗ ว่า ถ้าผู้ทำการผลิตขนในประเทศสยาม แลผู้ผลิต
 เป็นคนในบังคับประเทศสเปน กงสุลจะทำโทษผู้ขนตามกฎหมายแผ่นดิน
 ดินสเปน ถ้าจะตั้งตัวผู้ผลิตไปถึงเมืองสเปน ถ้าเมืองขนเมืองสเปน
 ให้ทำโทษนั้น ถ้าผู้ทำผิดเป็นคนในบังคับประเทศสยาม เจ้าพนักงาน
 สำยามจะทำโทษผู้ขนตามกฎหมายแผ่นดินสยาม ๖๕

๑ ข้อ ๘ ว่า บันดาคนในไต่บังคับสเปน ซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่
 ในประเทศสยาม ฝ่ายสยามจะไม่ห้ามปรามขัดขวางอย่างหนึ่งอย่าง
 ไต่ จะยอมให้ถือแต่ประเพณีศาสนาโรมันคาโตลิกในบ้านในวัดของ
 เขาโดยคตองสะดวก ถ้าคนในบังคับสเปนจะขอสร้างวัดในที่แห่งไต่
 จะสร้างไต่แต่ในที่คตองแผนต์สยามกับกงสุลสเปนปรึกษากำหนด
 ตกตงยอมให้จึงทำได้ ถ้าทนนคตองแผนต์สยามไม่ยอมให้ทำก็ทำ
 ไม่ได้ แต่คตองแแจงเหตุคตองจะห้ามจึงห้ามให้รู้กอนจึงห้ามได้ บาท
 หลวงสเปนเข้ามาประเพณีการศาสนาในวัดนั้น แลคตองมีผลประโยชน์
 เหมือนมีจณนาวิชาตอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในแผ่นดินสยาม ถ้าคนในบังคับสยาม
 จะไปอยู่ในแผ่นดินสเปน คตองแผนต์สเปนจะไม่ขัดขวางในการ
 ศาสนาของเขาจะยอมให้ถือศาสนาของเขา เหมือนไต่ยอมแก่ชาติทั้ง
 ปวงถือศาสนาของเขาอย่างไรก็เหมือนกัน ๖๕

๑ ข้อ ๙ ว่า คนในไต่บังคับสเปนที่จะมาอยู่ในแผ่นดินสยาม จะ

๒ ๕ ๕ ๒ ๒ ๕ ๕ ๕ ๒ ๒
 ของเขียนชื่อไว้แก่กงสุตต์เปน กงสุตต์หนของเขียนชื่อนายนแก่เจ้า-
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 พนักงานฝ่ายดยามให้รู้ด้วย ๒๒

๑ ขอบ ๑๐ ว่า คนในโตบังคับดเปนมีชระเกยวของตั้งใดตั้งหนึ่ง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 จะทำเรื่องราวฤาหนึ่งด้อยนพองต่อเจ้าพนักงานดยาม คของเขาเรื่อง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ราวแดหนึ่งด้อยพองไปยื่นต่อกงสุตตรวจดูเดี่ยก่อน ถ้ากงสุตเห็นว่า
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ข้อความในเรื่องราวแดหนึ่งด้อยพองนั้นสมควรแดเห็นว่าดีแล้ว กงสุต
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 จะตั้งเรื่องราวแดหนึ่งด้อยพองนั้นให้เจ้าพนักงานดยาม ถ้าเห็นว่าเรื่อง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ความไม่ดี กงสุตจะให้เจ้าของเรื่องราวหนึ่งด้อยพองนั้นให้เปลี่ยนแปดง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 เดี่ยใหม่ตามสมควร ถ้าผู้เจ้าของนั้นไม่ยอมจะเปลี่ยนแปดง กงสุต
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ไม่ตั้งเรื่องความให้ว่าก็ได้ ถ้าคนในโตบังคับดยามจะทำเรื่องราวแด
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 หนึ่งด้อยพองไปยื่นกงสุตต์เปน คของเขาเรื่องราวแดหนึ่งด้อยพองนั้นไป
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ยื่นต่อเจ้าพนักงานดยามตรวจดูก่อนเหมือนกัน ถ้าเจ้าพนักงานเห็นว่า
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ข้อความในเรื่องราวแดหนึ่งด้อยพองนั้นสมควรแดเห็นว่าดีแล้ว เจ้า
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 พนักงานจะตั้งเรื่องราวแดหนึ่งด้อยพองนั้นไปให้กงสุต ๒๒

๑ ขอบ ๑๑ ว่า คนชาวดเปนทเขามาอาไศรยอยู่ในแผ่นดินดยามก็
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ได้ โดยสดวกแต่ในกำหนดตามเขตรแดนที่ไดยอมไว้ ในหนึ่งด้อยดญา
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ในระหว่างประเทศดยามกับประเทศอื่น ๆ กำหนดเขตรแดนนั้นคช
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ฆางทิศเหนือคดของบางพุทธธาตงแต่รวมกันกับแม่น้ำเจ้าพระยา ถึง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 กำแพงเก่าเมืองดพบร ดงแต่หนตรงไปจนถึงท่าพระงามโกตเมือง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ดระบูรทแม่น้ำปากกฆางทิศควนอก ดงแต่ท่าพระงามตรงไปถึงท
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ปลายคดของชคออกแม่น้ำบางปะกง แดแม่น้ำนคงแต่คดคดถึงปากน้ำ
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ๒ ฆางฆายทเดในระหว่างดงแต่แม่น้ำบางปะกงจนถึงเกาะศรีมหา

ราชานัดแคะตั้งขึ้น คนในบังคับเป็นจะไปอาศัยอยู่ไนที่แห่งหนึ่ง
 แห่งใดในจังหวัดกำหนดระหว่างทาง ๒๕ ชั่วโมง แต่กรุงเทพมหานคร
 ข้างทิศใต้แคะศรีมหาธาธาแคะตั้งถึงกำแพงเมืองเพชบุรี ข้างชาย
 ทเดปากอ่าวทิศตะวันตก คนในบังคับเป็นจะไปอาศัยอยู่ทเมือง
 เพชบุรี แคะไนแห่งอื่น ๆ ตั้งแต่เมืองนน แต่แม่น้ำแม่กลองไนจังหวัด
 กำหนดระหว่างทาง ๒๕ ชั่วโมงตั้งแต่กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปากน้ำ
 แม่กลองจนถึงเมืองราชบุรี ค่อยไปจนถึงเมืองสุพรรณบุรี ตั้งแต่
 จนถึงปากน้ำบางพุทธาประจวบที่เก่า แต่คนในบังคับเป็นนั้น จะ
 ไปอาศัยอยู่ทพนจังหวัดที่กำหนดไว้ นกใด แต่เจ้าพนักงานฝ่าย
 สยามต้องอนุญาตให้จึงไปได้ คนในบังคับเป็นจะไปเที่ยวค้าขาย
 ไนประเทศสยามทุกแห่งทั่วกัน เพื่อจะขอเดชาขายสินค้าทกอย่างที่ไม่
 ต้องห้ามปรามนั้นแก่ใครแต่ใครตามชอบใจก็ได้ ไม่ต้องขอต่อเจ้า
 พนักงานแต่เจ้าภาษี ไม่ให้มีผู้ขัดขวางห้ามปรามไนการของเขา ขะ
 ๑ ข้อ ๑๒ ว่า ไนจังหวัดที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๑ คนในบังคับ
 เป็นจะขอฤจะขาย ฤจะสร้างบ้านสร้างเรือนสร้างคอก แตะจะขอ
 ฤจะเช่าฤจะขายทสวนทไร่ทนา ทาไรทาดสวนทานาก็ได้ โดยสะดวก
 แต่คนในบังคับเป็นมีความปราถนาจะขอทชงอยู่ในเขตแดนทกำหนด
 ไว้ไนท้ายข้อนี้ ต้องไปขอต่อท่านเดนาบดีฝ่ายสยามยอมให้ก่อน ฤ
 คนในบังคับเป็นอยู่ในแผ่นดินสยามครบสิบปี จึงขอทเป็นเจ้าของได้
 แตะทชงกำหนดไว้นั้น คือฝั่งซ้ายแห่งแม่น้ำเจ้าพระยา คือกทในระหว่าง
 ตั้งแต่กำแพงเก่ากรุงเทพมหานครออกถึงคลองผดุงกรุงเกษม แต่
 กำหนดฝั่งขวาแห่งแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อณหน้าไปข้างใต้ ตั้งแต่

ตรงกันกับปากคลองผดุงกรุงเกษมทั้งปากคลองข้างบนข้างล่างตั้งแต่
แม่น้ำขึ้นไปสองไมล์ของกฤษฎ

๑ ข้อ ๓๓ ว่า คนในโตบังกบัตเปนจะชอทบาน ทเวอน ทสวน
ทไร ทนา ก็ให้กงสุลตเปนไปแจ้งต่อเจ้าพนักงานดยาม ทงต้อง
ฝ่ายจะปฤกษาให้ตกลงราคาตามสมควร แลจะบักบั้นกำหนดททำ
หนังสือประทับตราเจ้าพนักงานฝ่ายดยามให้ไว้เป็นสำคัญ ถ้าท
ชอไว้แล้ว คนในโตบังกบัตเปนชอทนนไม่ต้องการปลุกสร้างตั้งหนังสือ
ตั้งใดในทนนในระหว่างสามปีตั้งแต่วันชอไวนน คอเวอนแมนตฝ่าย
ดยามจะเอาทนนคนเดียก็ได แต่ต้องเสียเงินให้เจ้าของตามราคาเดิม
ทชอไว้ ทชงคนในโตบังกบัตเปนชอไวนน ต้องอยู่ในบารุงเจ้าเมือง
กรมการเมองนน ๆ ตามคาบดทชอไวนน แลชอทนนต้องทำตาม
กฎหมายอย่างธรรมเนียมทเจ้าเมืองกรมการเมองนนใดตั้งไว้ทุกตั้ง
โดยสมควร แลต้องเสียภาษีอากรค่าธรรมเนียมเหมือนคนโตบังกบ
ประเทศหนึ่งประเทศใดทเปนไมตรีกับประเทศดยามอนันตนิท

๑ ข้อ ๓๔ ว่า ถ้าคนในโตบังกบแต่นดินทงต้องฝ่ายจะไปตายในท
แต่นดินผู้ มีอำนาจตั้งซึ่งอยู่ในสัญญาชางหนึ่งชางใด ททรัพย์สิน
ของ ๆ ผู้ตายนนจะต้องมอบแก่กงสุลของเขา ถ้าหรับจะได ให้แก่ผู้ท
จัดแจงการมรฎกของผู้ตายนนตามหนังสือพิไนยกรรม ถ้าผู้ตายไม่
ใดตั้งผู้จัดแจงการมรฎก ต้องมอบทรัพย์สินให้แก่ครอบครัวเขา ถ้าผู้
เขาทนนชางหนึ่งชางใดทงด้วยกัน ททรัพย์สินของผู้ตายนนอยู่ในแต่นดินผู้ มีอำนาจ
ตั้งชางหนึ่งชางใดจะต้องมอบไว้ตามกฎหมายแต่นดินททรัพย์สินนนตกอยู่
แล้วอนุญาตแก่กงสุลของผู้ตายเพื่อจะให้กงสุลทำตามกฎหมายธรรมเนียม
ของเขา

๑ ข้อ ๑๕ ว่า คนในบังคับเป็นจะต้องเรือในเมืองชายทะเลแผ่นดินสยาม แต่จะตั้งโรงเมตยูแฝกจ้อคือทำการต่าง ๆ ด้วยฝีมือช่าง นอกจากการซึ่งต้องห้ามในกฎหมายแผ่นดินสยามแล้วก็ได้ แต่ต้องให้กงสุตเป็นแต่เจ้าพนักงานสยามปรึกษาตกลงด้วยภาษีอากร แต่ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเสียหนักจนจึงทำได้ หนึ่งคนในบังคับเป็นจะไปหาชุดของคูแระทุกตำบลในแผ่นดินสยามก็ได้ ถ้าจะทำการนี้ต้องไปแจ้งความแก่กงสุตฤาเอเยนกงสุต ให้แจ้งความแก่เจ้าพนักงานสยามให้ชัด กงสุตพร้อมกับเจ้าพนักงานสยามจัดแจงข้อสัญญา แต่ค่าธรรมเนียมพอสมควรแก่ผลประโยชน์ ที่ผู้ทำนั้นตกลงกันแล้วจึงทำได้ ๖

๑ ข้อ ๑๖ ว่า เจ้าพนักงานสยามจะไม่ชัดขวางห้ามปรามคนในบังคับสยามที่ไปรับจ้างคนในบังคับเป็นทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นอันตราย ถ้าคนในบังคับสยามมีนาย ฤาติดในการงานของมุนนาย จะไปรับจ้างแก่คนในบังคับเป็นไม่ได้ เว้นแต่มุนนายผู้นั้นยอมให้ไปจึงไปรับจ้างได้ ถ้าคนในบังคับสยามรับจ้างอยู่กับคนในบังคับเป็นแล้วจะต้องอยู่ในบ้านรุงกงสุตเป็นเหมือนผู้ทจ้างเขา ถ้าคนในบังคับสยามเหล่านี้ทำผิดกฎหมายแผ่นดินสยาม ควรจะทำโทษตามกฎหมายบ้านเมืองสยาม กงสุตแต่ผู้ว่าการแทนกงสุตเป็นต้องมอบตัวให้เจ้าพนักงานสยาม ๖

๑ ข้อ ๑๗ ว่า ถ้าคนในบังคับสยามมาอยู่รับจ้างคนในบังคับเป็น ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองฝ่ายสยาม ถ้าคนในบังคับสยามหนีไปแอบพียงอยู่ในบ้านคนในบังคับเป็น กงสุตเป็นแต่เจ้าพนักงานสยาม

พร้อมกันจะคิดการให้ตรวจดูผู้ที่หนอยุ่ในหนใด ๆ กงสุตต์เปนมี่อำนาจ
บังคับหนน ถ้าคนหนนผิดจริงกงสุตต์จะมอบตัวคนผิดหนนให้แก่เจ้าพนักงาน
ฝ่ายดยาม ถ้าคนในบังคับเปนมี่อำนาจหนนจากเรือดเปนมี่ กงสุตต์
เจ้าพนักงานดยามต้องหาตัวเหมือนกัน เมื่อจับได้แล้วเจ้าพนักงาน
ฝ่ายดยามต้องมอบให้กงสุตต์เปนมี่ ถ้ากงสุตต์เอาข้อพิเชือกงสุตต์เปนมี่
มีในเมืองหนน ต้องเอาตัวคนทจับได้เหล่านั้นมอบให้กับคนเรือทเขา
หนน

๑ ข้อ ๓๘ ว่า คนในบังคับเปนมี่จะออกไปจากแผ่นดินดยาม
เจ้าพนักงานดยามจะห้ามปรามก็ไม่ได้ เว้นแต่ได้แจ้งความแก่กงสุตต์
ดเปนมี่ว่ามีเหตุการณ์สมควรทจะห้ามคนหนนไว้ ในแผ่นดินดยามจึงห้ามได้
ถ้าคนในบังคับเปนมี่มีความปรารถนาจะไปเที่ยว นอกจังหวัดทกำหนด
ไว้ ในข้อ ๓๓ หนนข้อสัญญาหนนก็ไปเที่ยวได้ โดยสะดวก แต่ต้องมี
หนนข้อเดินทางทกงสุตต์ให้สำหรับตัวเขียนเป็นภาษาไทย แดเจ้าพนักงาน
ดยามต้องเซ็นชื่อประทับตราไปด้วยเปนมี่สำคัญ ถ้าคนในบังคับ
ดเปนมี่จะออกไปจากแผ่นดินดยามพาบตรภรรยาของเขาไปด้วยก็ได้
ตามใจเขา ถึงภรรยาหนนเป็นคนในบังคับดยาม ถ้าเปนมี่ภรรยาทดำว
ก็ออกไปได้

๑ ข้อ ๓๙ ว่า เจ้าพนักงานดยามจะบังคับถูกค้าดเปนมี่ไม่ได้ กง-
สุตต์เปนมี่ทักกับคนจะบังคับได้ ถ้าเมนมี่ว่ากงสุตต์เปนมี่ขอเจ้าพนักงาน
ช่วยรับการวิวาทในเรือดเปนมี่ เจ้าพนักงานดยามจะยอมไปช่วยรับ
ไม่ให้ช่า

๑ ข้อ ๔๐ ว่า ถ้าคนในบังคับดยามเปนมี่หนนคนในบังคับดเปนมี่

ยอมจะไ้ไหน เจ้าพนักงานดยามจะช่วยให้ผู้เจาหนีโตเงินนั้น โดย
ดัดวัก กงสุัดสเปนจะช่วยให้เจาหนีคนในบังคับดยามที่จะทวงเอาเงินแต่
คนในบังคับสเปนถูกหนีนั้น โดยดัดวักเหมือนกัน ๗๖

๑ ข้อ ๒๑ ว่า ถ้าคนในบังคับสเปนมาทำมาหากินในแผ่นดินดยาม
ไม่มีเงินจะไ้เจาหนี กงสุัดจะเอาสิ่งของผู้นั้นทั้งสิ้นมาเฉลี่ยแบ่งปัน
ให้เจาหนีตามซึ่งศคมากแคะน้อย กงสุัดสเปนต้องอุด้าหเอาของถูกหนี
ผู้นั้นที่อยู่ในประเทศอื่น ๆ แลที่ประเทศดยามทั้งสิ้น ในเวลาที่ถูกหนี
ไม่มีเงินจะไ้ไหนจะมาเฉลี่ยให้เจาหนีด้วยทั้งสิ้น ตามที่ว่าไว้ ในข้อข้าง
ต้น แลเจ้าพนักงานดยามต้องชำระคดีคนในบังคับดยามที่เป็นหนี
คนในบังคับสเปนที่ไม่มีเงินจะไ้ไหนเหมือนกัน ๗๗

๑ ข้อ ๒๒ ว่า เรือรบประเทศสเปนจะเข้ามาในท่าแม่น้ำทอดด์มอ
ทเมืองสมุทรปราการก็ได้ ถ้าเรือรบจะขึ้นไปถึงกรุงเทพมหานครต้อง
บอกแก่เจ้าพนักงานฝ่ายดยามให้รู้ก่อน เจ้าพนักงานยอมให้ขึ้นมาช
ให้ทอดด์มอทกรุงเทพมหานครจึงขึ้นมาได้ ๗๘

๑ ข้อ ๒๓ ว่า ถ้ากำนันสเปนจะเข้ามาในเมืองชายทะเลของ
แผ่นดินดยามเมืองใดเมืองหนึ่ง เจ้าเมืองกรมการเมืองนั้นต้องช่วย
ให้เรือนนโตซ่อมแปลงใหม่ แลมีเสบียงอาหารพอสมควรเพื่อเรือนน
จะได้ไปค้อไปโดยง่ายดัดวัก ถ้ากำนันสเปนจะแตกทชายทะเลแผ่นดิน
ดยามใกล้เมืองที่ไม่มีกงสุัดสเปนมาอยู่ เจ้าเมืองกรมการที่ อยู่ใกล้
เคียงทเรือแตกนั้นต้องเอาเป็นธุระช่วยคนในเรือล่านั้น โดยเร็ว แลถ้า
โดยสมควรเพื่อจะรักษาเรือแลสินค้าของในเรือนน แลจะต้องให้มี
ทไว้ สินค้าสิ่งของทเรือแตกนั้น จัดคนรักษาให้ ค้อย่าให้ของนั้นเป็น

อันตราย แต่ในเวลานั้นเจ้าเมืองกรมการต้องแจ้งเหตุการณ์ให้กงสุต
 เป็นที่อยู่ใกล้เคียงรู้ โดยเร็ว เพื่อจะให้กงสุตเป็นจัดการนั้นตามซึ่ง
 เป็นพนักงานของเขา ๖๖

๑ ข้อ ๒๕ ว่า เรือตกค้าเป็นในเวลาเข้ามาในประเทศสยามฤ
 ออกไป จะไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมปากเรือค่านำร่อง ค่าททอด้มอ
 แลค่าธรรมเนียมต่าง ๆ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมภาษีสันค้ำทบนทุก
 เข้ามาแลบนทุกออกไป ตามพิกัดที่ว่าไวข้างท้ายหนังสือสัญญา แต่
 กำหนดเป็นข้อมีผลประโยชน์ ทยอมให้เรือดำเภา แลเรือตกค้าสยาม
 แลเรือตกค้าประเทศที่เป็นไมตรีสันติกับแผ่นดินสยามเหมือนกัน ๖๗

๑ ข้อ ๒๕ ว่า สันค้ำทเรือตกค้าเป็นบนทุกเข้ามาในแผ่นดิน
 สยามนั้น อย่าเรียกภาษีให้เกินร้อยละตามราคาของ เจ้าของ
 สันค้ำทนั้นจะเสียเป็นเงินก็ได้ จะเสียเป็นของก็ได้ สุดแต่ใจเจ้าของจะ
 เสีย ถ้าเจ้าของสันค้ำทกับเจ้าพนักงานจะตกลงกันด้วยราคาสันค้ำท
 ไม่ได้ ต้องเอาความนั้นไปยื่นให้กงสุตเป็น ถ้าผู้ว่าการแทนกงสุต
 เป็น แต่เจ้าพนักงานสยามที่สมควรจะตกลงกันก็ได้ ถ้าเจ้าพนักงาน
 กับกงสุตจะเรียกพ่อค้ามาเป็นคนกลางฝ่ายละต้องคนให้ช่วยตีราคา
 ของนั้นโดยยุติธรรมก็ได้ ถ้าสันค้ำทได้เสียภาษีส้อยละตามแล้ว
 สันค้ำทนั้นจะไปขายในแผ่นดินสยามคราวละมาก ถ้าคราวละน้อยก็ได้
 ไม่ต้องเสียภาษีอีก ถ้าสันค้ำทได้จนชนบนบกแล้วขายไม่ได้จะ
 บนทุกลงเรือออกไป ภาษิตได้เสียไว้แล้วของคนให้แก่เจ้าของให้
 ครบ ถ้าสันค้ำททุกสิ่งที่ไม่ได้ขายแล้วจะเรียกเอาภาษีไม่ได้ ถ้าสันค้ำ
 ทได้ขายไปแก่คนในบังคับสยามเป็นเจ้าของเสียภาษีส้อยละตามแล้ว จะ
 เรียกเอาภาษีแลค่าธรรมเนียมอื่นต่อไปอีกนั้นไม่ได้ ๖๘

๑ ข้อ ๒๖ ว่า ดินค้าที่เกิดขึ้นในแผ่นดินสยามที่เรือลูกค้าเป็นบันทุก
 ออกไปต้องเสียภาษีก่อนบันทุกเรือ ถ้าเมื่อบันทุกลงเรือเหมือนกัน
 ตามปกติติดต่อหนึ่งข้อสัญญาซึ่งผู้มีอำนาจได้ตั้งข้อประท้วงตราไว้
 ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ดินค้าเหล่านี้เรียกเอาภาษิตามปกติแล้ว จะ
 ตั้งไปมาในอาณาเขตแผ่นดินสยามก็ไม่ต้องเสียภาษีอีก ดินค้าเหล่านี้
 ไร้เสียภาษีแต่ค่าธรรมเนียมชั้นในแล้ว จะเรียกเอาภาษิตามปกติ
 ก่อนบันทุกเรือ ถ้าเมื่อบันทุกเรือลูกค้าเป็นออกก็ไม่ได้ ๖

๑ ข้อ ๒๗ ว่า ถ้าดินค้าที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๕ ข้อ ๒๖ ใน
 หนึ่งข้อสัญญาให้เรียกเสมอไป ในเบื้องต้นจะเรียกให้เกินกำหนดชั้น
 ไปไม่ได้ ถ้ามีของอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีได้เข้าอยู่ในปกติความ
 ของซึ่งเป็นถ้ายังจะเป็นของเกิดที่ประเทศสยาม แต่มีได้กำหนดเสีย
 ภาษีเป็นของหลวงอย่างหนึ่งอย่างใด คอเวอนแมนต์สยามมีอำนาจ
 ควรจะเก็บภาษี ถ้าค่าธรรมเนียมชั้นเดียวเพราะของหนักได้ แต่ภาษี
 ถ้าค่าธรรมเนียมชั้นให้เรียกแต่พอสมควรอย่าให้เกิน ๖

๑ ข้อ ๒๘ ว่า เรือลูกค้าเมืองสเปนได้เสียภาษิตามปกติที่กำหนด
 ไว้แล้ว จะบันทุกสินค้าเข้ามาในแผ่นดินสยาม จะบันทุกมาแต่เมือง
 สเปนถ้าเมืองอื่น ๆ ก็ได้ ถ้าจะบันทุกสินค้าออกไปก็ได้ ดินค้านั้นถ้ามี
 ได้ต้องห้าม ถ้าที่มิได้เป็นของยกไว้เป็นของจำเพาะเจ้าภาษีในเวตา
 ได้ตั้งข้อประท้วงหนึ่งข้อสัญญานักได้ ดินค้าซึ่งต้องห้ามไม่ให้
 บันทุกเข้ามาขายซึ่งบคนเป็นของห้าม คือทหนึ่ง บัน กระสุนปืน ดิน
 บันบศคน แด่เครื่องอาวุธต่าง ๆ ซึ่งตามมีในข้อพิกัดนั้น จะขายได้

จำเพาะแต่เจ้าพนักงานสำยามเท่านั้น ต่อเมื่อเจ้าพนักงานสำยามอนุญาต
 จึงขายได้ ถ้าเจ้าพนักงานสำยามมิได้อนุญาตก็ขายไม่ได้ ต้องบันทึก
 กลับไป ฯ ที่ ๒ ว่าผู้บันทึกเข้ามาไม่ต้องเสียภาษี แต่ต้อง
 ขายให้จำเพาะแต่เจ้าภาษีผู้ขึ้น ฤๅคนแทนของเจ้าภาษีผู้ขึ้น ถ้าการขาย
 ผู้ขึ้นให้เจ้าภาษีผู้ขึ้น ฤๅคนแทนของเจ้าภาษีผู้ขึ้นตกลงกันไม่ได้ ต้อง
 บันทึกผู้ขึ้นกลับไม่ต้องเสียภาษี ถ้าทำผิดข้อสัญญาจนปรับเอาผู้
 ขึ้นได้ ฯ ที่ ๓ ว่าการบันทึกผู้รัทเป็นของกตัญญูไม่ได้กตัญญู คน
 ในบังคับเป็นบันทึกเข้ามาขายจะมีผลประโยชน์ เสมอให้อยู่ในข้อ
 กำหนดการอย่างอื่น แต่ต้องให้อย่างที่ได้สัญญาไว้จะให้แก่คนใน
 บังคับฝรั่งแล้วก็ตามที่ทำได้ เมื่อวันที่ ๗ เดือนออกตุศศ คฤชศศักราช
 ๑๘๖๗ ปี

ฯ

๐ ข้อ ๒๕ ว่า คอเวอนแมนส์สำยาม มีอำนาจที่จะห้ามไม่ให้
 บันทึกเข้าปดาเกิดออกได้ เมื่อเห็นว่าในแผ่นดินสำยามจะขัดแย้งได้
 แต่การที่ห้ามนั้นต้องประกาศให้รู้ก่อนห้ามเดือนหนึ่ง แต่ข้อ
 ห้ามนั้นจะไม่เกี่ยวข้องกับพอค้าที่ทาสัญญาต่อกัน โดยสุจริตที่จะต้อง
 ตั้งเข้าออกมาก่อนวันห้าม แต่พอค้าดังเป็นต้องแจ้งความขอสัญญาที่
 ได้ทำไว้ก่อนวันห้ามนั้นต่อเจ้าพนักงานสำยามให้รู้ ถ้าเรือสำเข้ามา
 ในแผ่นดินสำยามในเขตประกาศห้ามนั้น ฤๅจะเข้ามาแต่เมืองจีน ฤๅ
 เกาะฝิบบั้น ฤๅเมืองสิงคโปร์ ถ้าเรือหนมาจากเมืองเหล่านี้ มาถึง
 กวางทาก่อนประกาศห้ามที่ใดทราบจากเมืองที่ออกมานั้น จะยอมให้
 บันทึกเข้าปดาเกิดออกได้

ฯ

๑ ขอบ ๓๐ ว่า เงินทอง แด่เลี้ยงอาหาร แด่ของที่ใช้สำหรับ
ตัวเขาเข้ามาในแผ่นดินสยาม แด่เขาออกไปไม่ต้องเสียภาษี ๖๖

๑ ขอบ ๓๑ ว่า ถ้าคอเวอนแมนต์สยามในภายหน้าจะลดพิกัดภาษี
สินค้าสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เรือสยามนั้นทุกเข้ามา ญานันทุกออกไปก็ต้องลด
ให้ถูกค่าดีเป็นทบนั้นทุกเข้ามาแถบนั้นทุกออกไปเหมือนกัน ๖๖

๑ ขอบ ๓๒ ว่า ถ้าโจรสลัดที่เรือเป็นทนายทะเลแผ่นดินสยาม
เจ้าเมืองกรมการ เมืองชายทะเลที่ไกลเคียงนั้น ได้ทราบความแล้วจะ
ช่วยจับโจรสลัดโดยเต็มกำลัง ทรมายสิ่งของที่โจรสลัดเอาไปนั้น จะ
มอบคืนให้แก่กงสุลเดอออกพีเชอของกงสุลฝรั่งเศสเพื่อจะคืนให้เจ้าของ
ถ้าโจรสลัดไปทำร้ายแก่คนฝรั่งเศสที่อยู่นอก เจ้าพนักงานสยามก็ต้อง
ทำเหมือนกันกับเรื่องสลัด ถ้าคอเวอนแมนต์สยามได้แจ้งการที่ได้ช่วย
โดยเต็มกำลังแล้ว ไม่ต้องใช้เงินค่าของคนในบังคับฝรั่งเศสที่โจรสลัด
ผู้ร้ายหายไปนั้น การนั้นถ้าคนเดทรมายของคนในบังคับสยามไปอยู่ใน
แผ่นดินฝรั่งเศส คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะทำเหมือนกัน ๖๖

๑ ขอบ ๓๓ ว่า กงสุลฝรั่งเศส ญานันว่าการกงสุลฝรั่งเศสต้องบังคับพอ
ค่าเดพวกเรือในบังคับฝรั่งเศสให้ทำตาม กฎหมาย ทังปวง ที่ติดต่อทำ
หนังสือสัญญา เจ้าพนักงานสยามต้องช่วยกงสุลฝรั่งเศสแต่ผู้ว่าการ
กงสุลฝรั่งเศสในการนั้นด้วย เงินปรับใหม่คนที่ทำผิดในข้อสัญญาของ
ฝรั่งเศสของคอเวอนแมนต์สยาม ๖๖

๑ ขอบ ๓๔ ว่า คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศส คนในบังคับฝรั่งเศส ต้องมี
ประโยชน์ทุกอย่างถึงในหนังสือสัญญาไม่ได้กล่าวไว้ ก็ต้องยอมให้
ประโยชน์ตามที่ ได้ยอมให้คอเวอนแมนต์ประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นไมตรี

ต้นทกับ ประเทศสยามในบดิน ฤาในภายหน้าอย่างไรก็ต้งยอมให้
เหมือนกัน ๗๖

๐ ข้อ ๓๕ ว่า หนังสือบริบทปกเกเช่นหนังสือสัญญา จะเปิดยื่น
กนทกรุงเทพมหานครในกำหนดสิบแปดเดือนตั้งแต่วันลงชื่อประทับ
ตรา แลหนังสือสัญญาไซ้ ใดต้งแต่วันลงชื่อประทับตรา ๗๖

๐ ข้อ ๓๖ ว่า เมื่อพ้น ๓๐ ปีต้งแต่ประทับตราเปิดยื่นหนังสือ
นแดว ผู้มีอำนาจต้งต้งต้องฝ่ายในหนังสือสัญญา เมื่อจะเปิดยื่น
แปลงขอสัญญาแลกฎหมายแลพกตภาษาทตคค่อในท้ายหนังสือสัญญา
นิกได้ แต่ต้งแจ้งความให้รู้บิหนังสือก่อน แลวประเทศต้งต้งฝ่าย
จะต้งผู้มีอำนาจเต็มโดยสมควรเพื่อจะไต่เปิดยื่นแปลงเพิ่มเติมหนังสือ
สัญญาให้ดีขึ้นไป ในข้อทเห็นว่าควรจะเปิดยื่นแปลงเพิ่มเติมตามทม
ประโยชน์ต้งต้งฝ่ายก็เปิดยื่นแปลงได้ ๗๖

๐ ข้อ ๓๗ ว่า หนังสือสัญญาทำไว้เป็นต้นฉบับ มีภาษาดเปน
ภาษาสยาม ภาษาอังกฤษ ทุก ๆ ฉบับความต้งกนทต้งตามภาษา
แต่ภาษาอังกฤษต้งถอเป็นกลางในหนังสือสัญญา ถามขอความใน
ภาษาดเปนแต่ในภาษาสยามเข้าใจไม่ต้งกน ทต้งเอาภาษาอังกฤษ
ตคคคคคความนนั้นเป็นจริง ผู้มีอำนาจต้งต้งฝ่ายซึ่งมีขอในต้นสัญญา
ได้ต้งชื่อประทับตราไว้ ในหนังสือสัญญาเป็นสำคัญเป็นพยานณกรุง
เทพมหานคร อมรรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา ณวันพุม เดือนสาม
แรมแปดค่ำ บีมแต่งเอกศก ศักราชโหรสยาม ๑๒๓๓ ปี ตรงกับ
สุริยคติกาตเช่นไซ้ ในยุโรป เป็นวันที่ ๒๓ เดือนเฟบรูวารี คฤศต-
ศักราช ๑๘๗๐ ปี ๗๖

(ตรา)

(ตรา)

กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เจ้าพระยาภูธราภัย ที่สมุหนายก

(ตรา)

(ตรา)

เจ้าพระยาสุรวงษ์ ไวยวัฒน์

เจ้าพระยาภาณุวงษ์มหา

ที่สมุหพระกระลาโหม

โกษาธิบดี ที่พระคลัง

(ตรา)

(ตรา)

พระยาเจริญราชไมตรี ผู้

ราชทูต

พิพากษาคดีศาลต่างประเทศ

ธรรมเนียมที่ตงว่าด้วยการค้าขาย

๑ ข้อ ๑ ว่า นายเรือกำปั่นเป็นทุกตัวซึ่งจะเข้ามาค้าขายใน
กรุงเทพมหานครเมื่อเข้ามาถึงปากน้ำ ต้องมาแจ้งความต่อเจ้าพนักงาน
ที่ด่านเมืองสมุทรปราการว่ามตุกเรือกคน มีบนกี่บอก แถบออกชื่อ
เมืองที่เรือมานั้นทอดสมอกที่เมืองสมุทรปราการ แล้วจะต้องมอบบัน
ใหญ่แต่คนค้ากับเจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทรปราการ แล้วจึงมีเจ้า
พนักงานฝ่ายไทยกำกับเรือชนมาจนถึงกรุงเทพมหานคร

๑ ข้อ ๒ ว่า ถ้าบันทึกเดยด้านเมืองสมุทรปราการชนนามใดเอาขึ้น
แดดดินค้าชวไวดำตามความมาแต่ในข้อหนึ่งนั้น, จะต้องกตบัตงไปถึง
เมืองสมุทรปราการให้ทำตามข้อหนึ่งนั้น, แลจะต้องปรับใหม่มิให้เกิน
๘๐๐ บาท ครั้นใดเอาขึ้นใหญ่แดดดินค้าชวไวดำ แลจะยอมให้เรือ
ถานนชนามากรุงเทพมหานคร

๑ ข้อ ๓ ว่า เมื่อเรือได้เป็นมาทอศลัมมอทกรุงเทพมหานครแล
ยกแต่วันอาทิตย์แลวันเทศกาลคือวันใหญ่ใน ๒๕ ชั่วโมง นายเรือนั้น
ต้องเอาหนังสือสำหรับดำแต่บัญญัติตั้งของซึ่งมีเข้ามาในเรือถานน โดย
จริงมามอบไว้ ทกงสุดสเปน แลเมื่อผู้ว่าการทกงสุดแจ่มมานแลแลแก่
เจ้าพนักงานฝ่ายสำยามทเรียกภาษ่นน ๆ ต้องยอมให้เบ็ดระวางในเวลา
นั้น ถ้าเจ้าพนักงานฝ่ายสำยามเห็นเข้าไปไม่ยอมให้เบ็ดระวางใน ๒๕
ชั่วโมง ผู้ว่าการทกงสุดจะให้หนังสือยอมได้ หนังสือยอมนั้นจะมีอา
นาทเด่มอกนกับหนังสือยอมที่มาแต่โรงภาษี ถ้ามีได้ ไปแจ้งความว่า
เรือมาถึงแล้ว ฤดั่งบัญญัติไม่จริงไม่ครบจำนวนสิ่งของในดำเรือ นาย
เรือนั้นต้องปรับใหม่มิให้เกิน ๕๐๐ บาท แต่ว่ายยอมให้นายเรือแก้
บายบัญญัติตั้งของที่หลงลืมใน ๒๕ ชั่วโมง คงแต่ไปส่งหนังสือนั้นจะไม่
ต้องปรับ

๑ ข้อ ๔ ว่า ถ้าเรือได้เป็นเบ็ดระวางชนดินค้าก่อนใดหนังสือยอม
ฤดักกตอบเอาดินค้าชวในดำแม่น้ำฤานอกถันน ดั่งของทตกชวแต่
ตอบเอามานนจะต้องรับเอาทงต้น แลปรับใหม่ไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๑ ข้อ ๕ ว่า เมื่อกำหนดเป็นชนของออกแล้ว แลบันทึกของท
จะออกไปเสร็จแล้วแลแลเสียภาษครบแล้วทงตั้งบายบัญญัติจริงครบสิ่งของ

ที่จะเอาออกไปนั้นแก่ผู้ว่าการกงสุลแล้ว เจ้าพนักงานดงยามต้องให้
 หนึ่งต่อเบ็ดดงดงยามฉบับหนึ่งแก่เรือตานน ถ้ามีใดเกยของสิ่งใดที่
 ควรจะห้ามมิให้เรือตานนออก ผู้ว่าการกงสุลจะคืนหนึ่งต่อห้าหรือห้า
 ให้ไว้แก่นายเรือปล่อยเรือให้ออกไป เจ้าพนักงานดงยามคนหนึ่งจะ
 กำกับเรือลงไปถึงเมืองสมุทรปราการ แต่เจ้าพนักงานนั้นจะไปตรวจ
 ดูทุกบ้าน แต่จะคนบนดินตาที่เขาชนไว้ตั้งให้แก่เรือตานน ๖

๑ ข้อ ๖ ว่า เจ้าพนักงานโรงภาษีแต่ด้านต้องมีสิ่งของเป็นด้า-
 คัญทุกคน เพื่อคนทั้งปวงจะได้รู้ว่าเป็นคนอยู่ในพวกเก็บภาษี เจ้า-
 พนักงานกำกับเรือจะยอมให้ มีที่เรือสำเภาแต่คราวละต้องคนเว้นแต่จะ
 ต้องการคนให้มากขึ้นไป เพื่อจะได้จับของที่ตกตบเข้านาน ๖

(ตรา)

(ตรา)

กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เจ้าพระยาภูธราภัย ทสมุหนายก

(ตรา)

(ตรา)

เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์

เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหา-

ทสมุทพระกระลาโหม

โกษาธิบดี ทพระคลัง

(ตรา)

(ตรา)

พระยาเจริญราชไมตรี ผู้

ราชทูต

พิพากษาคดีศาลต่างประเทศ

พิกัดภาษีขาเข้าขาออกแลชนโน

ที่จะเรียกแต่สินค้าทางปวงอนชอนชอนชายกัน ๖๖

๑ ข้อ ๑ ว่า ภาษีของทั้งปวงอันเป็นสินค้าซึ่งบันทึกจะเข้าในแผ่นดินสยามบันทึกเข้ามาในเรือได้เป็น จะไม่ให้เกินร้อยละตามราคาของนั้น จะเสียเป็นเงินฤาเป็นของตามแต่ชอบใจเจ้าของ ซึ่งเขาของนั้นเข้ามา ของที่บันทึกเข้ามาเต็มได้ขายไม่ต้องเสียอะไรเลย ๖๖

๑ ข้อ ๒ ว่า ของที่เข้ามาในชอนจะเป็นของยกไม่เรียกภาษีชนโนใน ฤาค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่งอย่างใดตงแต่ที่ชอนนั้นจนถึงที่จะขาย แต่เมื่อจะเป็นสินค้าขาออกจะต้องเสียอย่างนี้ ๖๖

๑ ท ๑ งาช้าง	ห้าบดะ ๓๐ บาท	๑ ท ๑๑ หุปลาดำ	ห้าบดะ ๓ บาท
๑ ท ๒ รง	ห้าบดะ ๖ บาท	๑ ท ๑๒ ผลกระเบา	ห้าบดะ ๒ ดั่ง
๑ ท ๓ นรมาด	ห้าบดะ ๕๐ บาท	๑ ท ๑๓ หางนกยูง	ร้อยละ ๓๐ บาท
๑ ท ๔ กระวาน	ห้าบดะ ๑๕ บาท	๑ ท ๑๔ กระตูกโคกระบือ	ห้าบดะ ๓ หุน
๑ ท ๕ เรือ	ห้าบดะ ๖ บาท	๑ ท ๑๕ หนึ่งแรด	ห้าบดะ ๒ ดั่ง
๑ ท ๖ หอยแมงภู่	ห้าบดะ ๑ บาท	๑ ท ๑๖ หนึ่งเฒ่า	ห้าบดะ ๑ ดั่ง
๑ ท ๗ ชนกกกระทง	ห้าบดะ ๑๐ ดั่ง	๑ ท ๑๗ ออกเต่า	ห้าบดะ ๑ บาท
๑ ท ๘ หมากแห้ง	ห้าบดะ ๓ บาท	๑ ท ๑๘ กระตองตภาพนา	ห้าบดะ ๑ บาท
๑ ท ๙ กรักขี	ห้าบดะ ๒ ดั่ง	๑ ท ๑๙ ปลิงทะเล	ห้าบดะ ๓ บาท
๑ ท ๑๐ หุปลาดขาว	ห้าบดะ ๖ บาท	๑ ท ๒๐ กระจ่างปลา	ห้าบดะ ๓ บาท

ท ๒๑ ริงนกชน ดิบเขาตอง	ท ๓๗ กระจุกเตื่อ หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๒ บกนกกระเตน รอยตะ ๖ บาท	ท ๓๘ เขากระบือ หาบตะ ๓ ดั่ง
ท ๒๓ ดีเด็ด หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๓๙ หุ้งข้าง หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๒๔ เบจ หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๐ หุ้งเตื่อ ฆนตะ ๑ ดั่ง
ท ๒๕ พงทลาย หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๑ เกริดตม หาบตะ ๕ บาท
ท ๒๖ กายาน หาบตะ ๕ บาท	ท ๔๒ คริง หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๒๗ เป็ดอกหางไหล หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๔๓ บ้านใบ หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๒๘ เนื้อไม้ หาบตะ ๒ บาท	ท ๔๔ ปดาแห้ง หาบตะ ๖ ดั่ง
ท ๒๙ หุ้งกระเบน หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๕ ปดาใบไม้ หาบตะ ๑ บาท
ท ๓๐ เขากวางแก่ หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๔๖ ฝาง หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๓๑ เขากวางอ่อน ดิบเขาหนึ่ง	ท ๔๗ เนื้อเคมแห้ง หาบตะ ๒ บาท
ท ๓๒ หุ้งกวาง รอยตะ ๘ บาท	ท ๔๘ เป็ดอกโปดง หาบตะ ๑ ดั่ง
ท ๓๓ หุ้งทราย หาบตะ ๓ บาท	ท ๔๙ ไม้แดง หาบตะ ๒ ดั่ง
ท ๓๔ เอ็นเนื้อ หาบตะ ๕ บาท	ท ๕๐ ไม้ดำ หาบตะ ๕ ดั่ง
ท ๓๕ หุ้งโคกระบือ หาบตะ ๑ บาท	ท ๕๑ เขาดำร เกวียนตะ ๕ บาท
ท ๓๖ กระจุกข้าง หาบตะ ๑ บาท	ท ๕๒ เขาเป็ดอก เกวียนตะ ๒ บาท

๐ ข้อ ๓ ว่า ของอินทงต้นจะเป็นของยก จะไม่ต้องเสียภาษีขา
 ออก แต่ต้องเสียภาษีชนใน ถ้าค่าธรรมเนียมคงแต่ของนนมจนถึงท
 จะขายตามพกดน ภาษทกำหนดไว้ จะให้มากขึ้นไปไม่ได้ ในเบื้องนำ
 ของเหตวนตองเสียภาษีอย่างน

ท ๕๓ นาคาตทรายขาว หาบตะ ๒ ดั่ง	ท ๕๖ พริกไทย หาบตะ ๑ บาท
ท ๕๔ นาคาตทรายแดง หาบตะ ๑ ดั่ง	ท ๕๗ ปดาท หมนตะ ๑ บาท
ท ๕๕ ฝายเมตฝายบด ดิบดตหนึ่ง	ท ๕๘ ถวทุกอย่าง ๑๒ เขาหนึ่ง

ท ๕๘ กิ่งแห้ง	๑๒ เหาหนิง	ท ๖๓ ไช้เนื้อ	หยาบตะ ๓ บาท
ท ๖๐ งามเม็ด	๑๒ เหาหนิง	ท ๖๔ เกดอ	เกวียนตะ ๖ บาท
ท ๖๑ ไหมถาว	๑๒ เหาหนิง	ท ๖๕ ยาตู้บ	พันตะ ๖ ดั่ง
ท ๖๒ ขมิ้น	๑๕ เหาหนิง		

๑ ข้อ ๕ ว่า เงินตราเมืองต่างประเทศ ทองคำแดงเงินเป็นแท่ง
 ฎาเป็นก้อน ทองคำเป็นใบ เล็บียงอาหาร แดงของตำหรับตัวจะใช้
 จะเอาเข้ามาจะเอาออกไปก็ได้ ไม่ต้องเสียอะไร ชนนางท่งปวงทจะ
 ว่าการกงสุตฝ่าย ประเทศด่เป็น ท่เข้าใน ดัญญาณ ซึ่ง คอเวอนแมนด่
 ด่เป็นจะห้ามมิให้เป็นพ่อค้าตกค้า จะเอาของเข้ามาได้เป็นของยกไม่
 ต้องเสียอะไรนั้น คอของเครื่องตำหรับตัวตำหรับเรือน จะใช้ด้อยจะ
 กินที่จะต้องการใช้ตำหรับครอบครัวของเขา เจ้าภาษีจะเรียกไม่ได้ จะ

๑ ข้อ ๕ ว่า ผู้เป็นของยกเอาเข้ามาได้ แต่ต้องขายจำเพาะแก่
 เจ้าภาษีผู้ บัคนแทนเจ้าภาษีผู้ นั้น บัใหญ่แต่คนบันั้นก็เป็นของยก
 เหมือนกัน ขายได้จำเพาะแก่คอเวอนแมนด่ด่ยาม ฎาคอเวอนแมนด่
 ด่ยามอนุญาตให้ขายจึงขายได้

(ตรา) (ตรา)

กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เจ้าพระยาภูธราภัย ที่สมุหนายก
 (ตรา) (ตรา)

เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ เจ้าพระยาภาณุวงษ์มหา
 ที่สมุหพระกระลาโหม โภษาธิบดี ที่พระคลัง
 (ตรา) (ตรา)

พระยาเจริญราชไมตรี ผู้พิพากษา ราชทูต
 คดีศาลต่างประเทศ

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี

ทางค้าขายและการเดินเรือในระหว่างกรุงสยามกับกรุงยี่ปุ่น
 ทำที่กรุงเทพฯ ฯ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร ๑๑๖
 ได้แลกเปลี่ยนนราตีไฟต่อกันที่กรุงเทพฯ ฯ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม
 รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

๑ สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แต่สมเด็จพระเจ้ากรุงยี่ปุ่น มีพระราช
 ประสงค์ เต็มอกัน ที่จะเกิดกุดทางพระราชสัมพันธ์ ทางค้าขาย แด
 ทางเดินเรือ ซึ่งมีอยู่โดยฉาดในระหว่างสองพระนครกับอาณาประ
 ชาชนทั้งสองประเทศนั้น ให้ถาวรวัฒนาการยิ่งขึ้น จึงได้ตกลงที่จะทำ
 หนังสือสัญญานับหนึ่งเพื่อประโยชน์นั้นแล้ว ได้ทรงแต่งตั้งผู้มา
 นาทเต็มทั้งสองฝ่าย คือ

๑ ฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามนั้น พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง
 เทเวศร์วังไชยโรประการ คณาภยันทรเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มหาจักรกรี
 ชั้นที่ ๓ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อาทิตย์อุทัย ๑๓๑ เสนาบดีว่าการ
 ต่างประเทศของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม

๑ ฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากรุงยี่ปุ่นนั้น อินะคะกิมันชิโรโชคฮอย ราชทูต
 ของสมเด็จพระเจ้ากรุงยี่ปุ่น ณพระราชสำนักของสมเด็จพระเจ้ากรุง
 สยาม

๑ ผู้ซึ่งเมื่อใดตั้งหนงด้อมอบอำนาจให้ตรวจดูซึ่งกันแต่กัน แต่
 ได้เห็นเป็นอนุกตองแบบอย่างดีแล้ว ได้ไปถูกษาคกลงกันทำสัญญา
 เป็นข้อตั้งต่อไปน ๗๖

๑ ข้อ ๓ กรุงสยามกับกรุงยบูนจะต้องมีความตั้งบราบคาบเรียบ
 ร้อยกันอยู่เดิมอ แต่จะต้องเป็นไมตรีกันอยู่เป็นนิรันดร แต่คนใน
 บังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องได้รับความ
 คุ้มครองบองกันโดย เต็มททงหมดในกายตัว แต่ทรัพย์สินสมบัติซึ่งอยู่ใน
 อาณาจักรแต่อาณาเขตรของประเทศอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ตามกฎหมาย
 ที่ใดตั้งไว้ในเมืองนั้น ๗๗

๑ ข้อ ๒ จะต้องเป็นการตรวจตามอำเภอใจแก่ประเทศที่ทำสัญญา
 ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งจะตั้งกงสุลเยเนอราล กงสุล ไวซกงสุล แต่
 พนักงานกงสุลทั้งหลาย ให้ไปอยู่ณเมืองแต่ท่าเรือในอาณาจักรแต่
 อาณาเขตรของประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้ยอมให้พนักงาน กงสุลของ
 ประเทศอื่นๆไปตั้งอยู่ แต่อย่างไรก็ดี กงสุลเยเนอราล กงสุล ไวซ-
 กงสุล แต่พนักงานกงสุลเช่นน จะต้องไม่เข้าทำการตามตำแหน่งไป
 ก่อน จนกว่ารัฐบาลซึ่งผู้นั้นได้มาถึง ได้เห็นชอบแต่ยอมรับตาม
 ขรรมนิยมแล้วจึงจะทำการได้ พนักงานกงสุลทั้งหลายนั้น จะต้องมิ
 เกียรติยศมีประโยชน์แต่มีการยกเว้นทุกอย่าง ซึ่งให้มีอยู่ๆจะได้ให้
 มีแก่กงสุลทั้งหลายของประเทศซึ่งโปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ๗๘

๑ ข้อ ๓ คนในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ถ้อยที่ต่าง
 ฝ่ายต่างที่จะเข้าไปอยู่แต่อาไศรยณแห่งใด ๆ ในอาณาจักรแต่อาณา-
 เขตรของประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งคนในบังคับราษฎรเมืองของประเทศ

ที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในเรื่องนี้ ได้รับอนุญาตให้เข้าไปอยู่
 แดงเอาไครยณถนน คนเหล่านี้เมื่ออยู่ในถนนจะจ้างคนใช้แดงจะเข้าอยู่
 ในเรือนโรงทำงาน ร้านแดงโรงเก็บสินค้าได้ แดงจะค้าขายเป็นการ
 ขายมาก ๆ ถ้าขายปลัดในถนนก็ทุกอย่าง ในสิ่งของที่เกิดชนกต ที่
 ทาชนกต ทั้งที่เป็นสินค้ากตด้วยเหมือนกัน ไม่ต้องเสียภาษีอากรค่า
 ธรรมเนียมฤกว่าอะไร ๆ ยิ่งกว่าที่คนในบังคับฤชาวเมืองประเทศซึ่ง
 โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่งได้เดียวอยู่ทุกวันนี้ ถ้าที่จะได้เดียวต่อไป
 ในภายหน้า ๗๖

๑ ในการทวงปวงที่เกี่ยวกับที่จะเดินทางไปมากับการค้าขาย แดง
 การทวงบ้านเรือนอยู่กต แดงเกี่ยวกับอำนาจที่จะจ้างทุกอย่างในกิจ
 ชุระในการตั้งท่ามาหากัน แดงในกิจที่จะกระทำการหากำไรกต ฝ่าย
 คนในบังคับของประเทศที่ทาสัญญา ปล่อยให้ต่างจะได้รับผลในเวลา
 ที่อยู่ในอาณาจักร แดงอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่งเต็มเหมือนกันที่ใด
 มีแก่คนในบังคับ ฤชาวเมือง ของประเทศ ที่โปรดให้ ได้ประโยชน์
 อย่างยิ่ง ๗๗

๑ ข้อ ๕ ในระหว่างอาณาจักรแดงอาณาเขตทั้งของฝ่ายที่ใดทำ
 สัญญา จะต้องให้มีการค้าขายแดงการเดินทางเร็วไปมาได้ โดยสะดวก
 เต็มที่ทั้งหมดเหมือนกันทั้งสองฝ่าย คนในบังคับของประเทศที่ทาสัญญา
 ใหญ่ ต่างฝ่ายปล่อยให้ต่างหากันได้ตามอำเภอใจโดยสะดวกแดง
 ปราศจากกษัตริย์พร้อมทั้งกำนันแดงสินค้ายังท่าแดงด้านาทุกแห่งใน
 อาณาจักรแดงอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งได้เปิดให้มีการค้าขายแดง
 การเดินทางเรือต่อเมืองต่างประเทศ ๗๘

๑ ข้อ ๕ คนในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ต่างฝ่าย
 ถอยทีต้องได้มีได้รับผลในอาณาจักรแต่อาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่ง
 เสมอเหมือนกับคนในบังคับประชาชนเมืองของประเทศที่โปรดให้ ได้ประ-
 โยชน้อย่างยิ่ง ในการทวงซึ่งเกี้ยวของในภาษีของที่ชนไปมาภายใน
 เมือง ในการเก็บสินค้าไว้ที่โรงพักในเงินอนุญาตเกือกถการค้าขาย
 ในการช่วยเกือกหนุนให้ตัดวกในการตรวจแต่ตราสินค้า ทั้งในการ
 คั้นภาษีสินค้ากลับออกไปนอกเมืองด้วย

๑ ข้อ ๖ ห้ามไม่ให้เก็บภาษีอย่างอื่นกว่าสูงขึ้นไปในการซึ่งบันทุก
 ดั่งของที่เกิดชน ฤๅที่ท่าขนอย่างใด ๆ ในอาณาจักรแต่อาณาเขต
 ของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ไม่จำเพาะว่าของหนมาถึงอยู่จากที่แห่ง
 ใด ๆ ที่เข้าไปยังอาณาจักรแต่อาณาเขตของสมเด็จพระเจ้ากรุงยบูน
 กับห้ามไม่ให้เก็บภาษีอย่างอื่น ฤๅสูงขึ้นไปในการซึ่งบันทุกดั่งของที่
 เกิดชน ฤๅที่ท่าขนอย่างใด ๆ ในอาณาจักรแต่อาณาเขตของสมเด็จพระ
 เจ้ากรุงยบูน ไม่จำเพาะว่าของหนมาถึงอยู่จากที่แห่งใด ๆ ที่เข้า
 ไปยังอาณาจักรแต่อาณาเขตของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามนั้น ยิ่ง
 กว่าที่ใดเก็บภาษีเขาจากดั่งของที่เกิด ฤๅที่ท่าขนในเมืองต่างประ-
 เทศอื่น ๆ แต่จะต้องไม่ห้ามดั่งของอันใด ๆ ที่ใดเกิดชนฤๅที่ท่าขน
 ในอาณาจักรแต่อาณาเขตของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ฝ่ายใดฝ่าย
 หนึ่ง ซึ่งบันทุกเข้าไปในประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่จำเพาะว่าของหนบน
 ทุกเข้าไปเหมือนกัน ความตอนท้ายในข้อนี้ไม่ใช่ ไปถึงการที่ห้าม
 เพื่อการศุขภิวัตฤๅเพื่อการอื่น ๆ ซึ่งเป็นสมัยจะต้องห้าม ด้วยความ
 จำเป็นเพื่อจะคุ้มครองป้องกันอันตราย ไม่ให้มีต่อตัวคนฤๅต่อ

สัตว์พาหนะ ฤๅต่อภาชนะสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ใช้ในการเกาะปลุก
ด้วย ๖

๑ ข้อ ๗ ห้ามไม่ให้เก็บภาษีอากร ฤๅค่าอะไร ๆ อย่างอื่น ฤๅส่ง
ขึ้นไป ในอาณาจักรแลอาณาเขตของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในสิ่งของซึ่งมันทุกออกไปอย่างใด ๆ ยังประเทศอีก
ฝ่ายหนึ่งนั้น ยิ่งกว่าเช่นที่เสียภาษีอยู่ ฤๅควรจะเสียภาษีต่อไปได้ ใน
สิ่งของอย่างเดียวกัน ที่มันทุกออกไปยังเมืองต่างประเทศอื่น ๆ
แต่จะต้องไม่ห้ามสิ่งของอันใด ๆ ซึ่งมันทุกออกจากอาณาจักรแลอา
ณาเขตของประเทศที่ทำสัญญานทั้งสองฝ่าย ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปยัง
ประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นสิ่งอันเดียวกันกับที่ไม่ต้องห้าม ไม่ให้มันทุก
ออกไปยังเมืองอื่น ๆ เหมือนกัน ๖

๑ ข้อ ๘ บรรดาสิ่งทั้งปวงอันเป็นของที่จะมันทุกเข้าไปได้ ไม่
ต้องห้ามตามกฎหมายอยู่ในเวลานั้น ฤๅเวลาต่อไปภายหน้า ยังทำเรือใน
อาณาจักรแลอาณาเขตของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม โดยเรือกำปั่น
ไทย ฤๅเรือกำปั่นของประเทศที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ก็
จะมันทุกเรือกำปั่นเข้าไปยังท่าเรือเหล่านั้นได้เสมอเหมือนกันโดยไม่
ต้องเสียภาษีฤๅค่าธรรมเนียมอย่างใด ๆ ยิ่งกว่าที่เก็บจากของที่มันทุก
เข้าไปโดยเรือกำปั่นไทย ฤๅเรือของประเทศที่โปรดให้ ได้ประโยชน์
อย่างยิ่ง แต่ถ้อยทีถ้อยไ้ประโยชน์เสมอกัน บรรดาสิ่งทั้งปวงอัน
เป็นของที่จะมันทุกเข้าไปได้ ไม่ต้องห้ามตามกฎหมายอยู่ในเวลานั้น ฤๅ
เวลาต่อไปภายหน้า ยังทำเรือในอาณาจักรแลอาณาเขตของสมเด็จพระ
เจ้ากรุงสยาม โดยเรือกำปั่นไทย ฤๅเรือกำปั่นของประเทศที่โปรด

ให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่งนั้น ก็จะมีบททุกเรือกำปั่นไทยเข้าไปยังท่าเรือ
 เหล่านั้นได้เสมอเหมือนกัน โดยไม่ต้องเสียภาษีอากรค่าธรรมเนียม
 อย่างใด ๆ ยิ่งกว่าเก็บจากของที่มันทุกเข้าไป โดยเรือกำปั่นยิบุน ฤ
 เรือของประเทศที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง การซึ่งถอยทอดยทำ
 เสมอกันต่อกันเช่นนั้น จะต้องมิผลไปตลอด โดยไม่จำเพาะว่าสิ่งของ
 เช่นนั้น จะตรงมาจากที่เดิมของสิ่งนั้น ฤจะมาจากที่แห่งอื่น ๆ ก็เหมือน
 กันทั้งสิ้น

ในอากรอย่างเดียวกันนั้นจะต้องทำให้เสมอเหมือนกันแท้ ในการที่เกี่ยว
 กับสิ่งของซึ่งมันทุกออกไป เพราะฉะนั้นภาษีซึ่งในแต่ภาษีขาออกจะ
 ต้องเสียเหมือนกัน เงินอนุญาตเกอภูถการค้าขายแต่คนภาษีสินค้าที่
 มันทุกกตบกกต้องยอมให้เหมือนกัน ในอาณาจักรแต่อาณาเขตของ
 ประเทศที่ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อเวลามันทุกสิ่งของใด ๆ ซึ่ง
 ไม่ต้องห้ามตามกฎหมายออกไปจากที่นั้นไม่จำเพาะว่าการมันทุกออก
 ไปเช่นนั้น จะเป็นในเรือกำปั่นไทยฤยิบุน ฤเรือของประเทศอื่น แต่
 ไม่จำเพาะว่าจะมันทุกไปยังที่แห่งใด ๆ จะเป็นท่าเรือของประเทศที่ทำ
 สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ฤเป็นท่าเรือของประเทศอื่น ๆ ก็เสมอเหมือน
 กันทั้งสิ้น

๐ ข้อ ๘ ห้ามไม่ให้เก็บภาษีอากรค่าธรรมเนียมอย่างอื่นฤสูงขึ้นไป
 ในจำนวนน้ำหนักคนทจเรือกำปั่นกต ในค่าประภาคาร ฤค่าเบ็ดด่าน
 กต ในค่านำร่องค่าห้ามเรือบองกันโรค ค่าช่วยเรือแต่ค่าของที่เสีย
 ฤอับปางกต ฤในค่าธรรมเนียมอย่างใด ๆ ที่เก็บในตำบลนั้น ๆ กต
 ฤที่ท่าเรือแห่งใด ๆ ของกรุงสยามนั้นจากเรือกำปั่นยิบุน ฤฤนที่ท่า

เรือทงหลายของกรุงยบมาจากเรือกำปั่นไทย ยิ่งกว่าที่เรือกำปั่นสำหรับ
ประเทศนั้นเองเดี่ยวภาษาอยู่เป็นตามัญประมาณ ฤๅที่เรือกำปั่นของ
ประเทศที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่งเดี่ยวภาษาได้ใช้ในการเหมื่อน
กันณเวตานฤๅค่อไปภายหน้าทำเรืออันเดียวกันนั้น การที่ประพฤติให้
เด็มอเหมื่อนกันเช่นน ถอยที่ต่างที่จะตองใช้ ไปถึงเรือกำปั่นของฝ่าย
นั้น ๆ ไม่จำเภาะว่าเรือนั้นจะมาถึงท่าจากเรือแห่งใด ๆ แต่ไม่จำเภาะ
ว่าเป้นเรือจะออกไปยังแห่งใด ๆ ๖๖

๑ ข้อ ๓๐ ในการทงปวงที่เกี่ยวกับการเช่าทอดท่า การเบ็ดล่อง
การทอดอยู่ การขนของตงแดงนจากเรือในท่าทอด ในดำน้า ในอู่
ในหนทางน้ำ ในท่าจอด ฤๅในแม่น้ำของอาณาจักรแดงอาณาเขต
ของประเทศตงสองฝ่ายนี้ ฝ่ายหนึ่งตองไม่ให้ประโยชน์แก่เรือของ
ประเทศนั้นเอง ฤๅแก่เรือของประเทศอื่น ๆ ในการซึ่งเป็นอย่างเดี่ยว
กันแล้ว จะให้แก่เรือของอีกฝ่ายหนึ่งเหมื่อนกันไม่ได้ด้วย ๖๗

๑ ข้อ ๓๑ เรือรบฤๅเรือค้าขายของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่น
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งถูกพายุ ฤๅมีเหตุทุกข์ยากอย่างอื่น ๆ จำเป้นตอง
เข้าบงฮาไศรัย ในท่าเรือแห่งหนึ่งของประเทศอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ตอง
ยอมตามใจในการที่จะแต่งเรือใหม่ณที่นั้น ในการที่จะหาเด็บียงฮา
หารที่จำเป้นทุกอย่าง แต่ในการที่ออกเรือค่อไปในทเด่นั้น โดยไม่
ตองเดี่ยวค่าธรรมเนียมอันใดยิ่งกว่าที่เรือของประเทศนั้นจะเดี่ยวได้ แต่
อย่างไร ๆ ก็ดี ถ้าเป้นการทนายเรือค้าขายจำเป้นจะตองจำหน้ายสิน
ค้าส่วนหนึ่งเพื่อที่จะได้เงินมาใช้จ่ายแล้ว นายเรือจะตองทำตามข้อ
บงคับแต่พิกตในทของทซึ่งนายเรือได้ ไปถึงอยู่นั้นด้วย ๖๘

๑ ถ้าเรือรบฤาเรือสินค้าใดลำหนึ่งของประเทศที่ทำสัญญา
 ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใด ตัดตนฤาอุปปางตามฝั่งทะเลของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว
 กาบหนฤาเรือเช่นนกบตงเครื่องแต่งเรือแต่เครื่องภาชนะใช้สอยทง
 ปวงสำหรับเรือ กับสิ่งของแต่สินค้าที่ช่วยมาได้จากเรือทงของฝั่ง
 ใด ๆ ทงฝั่งใด ทงตงทะเล ฤาเงินที่ขายของใดกับทงหนึ่งต่อทคนพบบน
 เรือซึ่งใด ตัดตนฤาอุปปางทงปวงนี้ ต้องตั้งคนให้แก่เจ้าของเรือนาย
 เรือฤาผู้รับธุระเจ้าของเรือ ในเวลาที่มาเรียกกลับไป ถ้าเจ้าของเรือ
 นายเรือฤาผู้รับธุระเช่นนี้ไม่อยู่ณที่คาบตนนแล้ว ของเหล่านี้ทงของ
 ตั้งให้แก่กงสุลเยเนราลกงสุลไวยชกงสุล ฤาพนักงานกงสุลฝ่ายสยาม
 ฤาฝ่ายยุโรป ผู้ซึ่งมีหน้าที่อยู่ในแควงที่เรือตัดตนฤาอุปปางอยู่นั้น เมื่อ
 มาเรียกกลับไปภายในเวลาซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศนั้น ๆ
 แดกงสุลทุกตัว เจ้าของเรือนายเรือฤาผู้รับธุระเช่นว่านทุกตัว ต้องใช้เงิน
 แต่เพียงค่าทงของเก็บรักษาตมตนน กับทงค่าช่วยเรือแต่ของทงเดียว
 ฤาอุปปางฤาค่าอื่น ๆ ซึ่งควรจะได้เหมือนกันในการอุปปางของเรือ
 สำหรับประเทศนั้นเอง ๖๖

๑ สิ่งของแต่สินค้าที่ช่วยมาได้จากการอุปปางนั้น ต้องงคเว้นไม่
 เก็บภาษีศุ่ตกากรทุกอย่าง ยกแต่เพียงแต่ที่ใดปรากฏชัดว่าเป็นของสำ-
 หรับจำหน่ายให้หมดไปจึงจะต้องเสียภาษีตามธรรมเนียม ๖๖

๑ ในการที่เรือของคนในบังคับประเทศที่ทำสัญญาฝ่ายหนึ่งใด ตัด
 ตนฤาอุปปางอยู่ในอาณาจักรแต่อาณาเขตของประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง
 ถ้าเจ้าของเรือฤานายเรือฤาผู้รับธุระเจ้าของเรือนั้นไม่ได้อยู่ณที่
 นั้น กงสุลเยเนราลกงสุลไวยชกงสุล ฤาพนักงานกงสุลของฝ่ายนั้น

อำนาจที่จะเข้าช่วยเป็นพระว่ากล่าว เพื่อให้ได้ช่วยเกอหนุนแก่คน
 ในบังคับประเทศนั้นตามการทจาเป็น ถ้าเจ้าของเรือนายเรือฤาผู้รบ
 ชุระของเรือนนอยุณทนน ต้องการให้พนักงานกงสุลช่วยตั้งความาน
 กช่วยใดเหมือนกัน

๑ ข้อ ๓๒ เรือรบของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
 จะเข้าจะอยู่แฉะจะซ่อมแซมเรือในท่าเรือที่แห่งใดในประเทศอีกฝ่าย
 หนึ่ง ซึ่งยอมให้เรือรบของประเทศที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง
 เข้าไปแถวใด เรือรบทั้งหลายนตองยอมทำตามข้อบังคับทั้งหลายด้วย
 เหมือนกัน แต่ได้มีเกียรติยศมีผลมีประโยชน์ แต่มีการยกเว้นเหมือน
 กันกบที่ให้อยู่ในบังคับ ฤาจะไดให้มค่อไปภายนอก แก่บรรดาเรือ
 รบของประเทศที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

๑ ข้อ ๓๓ ประเทศที่ทำสัญญานทั้งสองฝ่ายยอมตกลงกันว่า ใน
 การทเกี่ยวกับการงานค้าขายและการเดินเรือ นน ประโยชน์การท
 โปรดให้ฤากการยกเว้นอันใด ๆ ซึ่งประเทศที่ทำสัญญานฝ่ายใดฝ่าย
 หนึ่งได้อนุญาตให้แล้ว ฤาจะอนุญาตให้ค่อไปภายนอก แก่รัฐบาดฤา
 เรือฤาดินค้าฤาคคนในบังคับฤาคคนชาวเมืองประเทศอื่น ๆ แล้ว คตอง
 อนุญาตเผไปให้แก่รัฐบาดเรือดินค้าคนในบังคับ ฤาคคนชาวเมืองของ
 อีกฝ่ายหนึ่งนโดยทันที แต่โดยไม่มีขอแตกเบียดนกันคด้วยว่าเป็นความ
 ประสงค์ของสองประเทศว่าการงานค้าขายและการเดินเรือ ของฝ่ายใด
 ฝ่ายหนึ่งน อีกฝ่ายหนึ่งคตองทำให้เสมอเหมือนกันกกับการของประเทศ
 ที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่งนทุกอยาง

๑ ข้อ ๑๔ หนังสือสัญญาของไซกันโดยทันทีขณะเมื่อได้แตก
 เปิดหนังสือพระบรมราชานุญาตนั้น แลจะใช้ได้อยู่มีกำหนดสืบ
 แลก่อนนั้นไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดซึ่งตั้งแต่วันซึ่งประเทศที่ทำสัญญา
 นั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะได้ออกแก่อีกฝ่ายหนึ่งว่าจะเลิกสัญญาเสีย ๗

๑ ข้อ ๑๕ หนังสือสัญญาใดลงชอกนภาษาละสองฉบับในภาษา
 ไทย ภาษายบูน แลภาษาอังกฤษ แลถ้าจะปรากฏว่าเนื้อความ
 คลาดเคลื่อนกันอย่างไรในระหว่างภาษาไทยกับภาษายบูนแล้ว การ
 ที่คลาดเคลื่อนเช่นนี้จะต้องวินิจฉัยให้สำเร็จเด็ดขาดไปตามเนื้อความใน
 ภาษาอังกฤษ ๗

๑ ข้อ ๑๖ หนังสือสัญญาจะต้องมีพระบรมราชานุญาต แล
 หนังสือพระบรมราชานุญาตนั้นของแตกเปิดยื่นกันณที่กรุงเทพมหานคร
 โดยเร็วที่จะกระทำได้ ๗

๑ ในการที่จะทำให้เป็นหลักฐานมั่นคง ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย
 ได้ลงชอประทับตราหนังสือสัญญาไว้เป็นสำคัญ ๗

๑ หนังสือสัญญาใดทำภาษาละสองฉบับ ตามภาษารวมหกฉบับ
 ณกรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ รตนโกสินทร์ศก ๑๑๖ ตรง
 กับวันที่ ๒๕ เดือนที่สอง ศักราชยบูนแผ่นดินไมยปีที่ ๓๑ แลคฤชต-
 ศักราช ๑๘๘๘ ๗

(เซ็น) เทวะวงษาโรประการ (ประทับตรา)

(เซ็น) อีนะคิเกกิ มินชิโร (ประทับตรา)

บันทึกสัญญา

๑ ในขณะเมื่อจะลงชื่อหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีทางค้าขาย แดงการเดินเรือในระหว่างกรุงสยามกับกรุงยบุน ณฉนวนผู้มอานาท เต็มของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่ทั้งสองฝ่าย ได้ปฏิญญาขอความ สัญญาไว้ต่อไปดังนี้ว่า

๑ รัฐบาลฝ่ายสยามให้พนักงานกงสุลยบุนทำการมีอำนาจ ค้าด เห็นอ คนในบังคับยบุนในกรุงสยามไปจนกว่าจะได้จัดธรรมเนียมใหม่ ในตราการให้บริบูรณ์แล้ว คือว่าจนถึงเวลาที่ได้ ใช้กฎหมาย พระ ธรรมดำตราอาญาโทษ ๑ พระธรรมดำตรากระบวนชำระความอาญา ๑ พระธรรมดำตราแพ่งพลเรือน เว้นไว้แต่ลักษณะดำมีกรียากับลักษณะ มรฎก ๑ พระธรรมดำตรากระบวนชำระความแพ่ง ๑ กับพระธรรม ญูคำดยุดิธรรมทั้งหลาย ๑

๒ รัฐบาลยบุนยอมรับให้คนในบังคับกับเรือกำปั่นฝ่ายยบุน ซึ่ง เข้าไปยังกรุงสยาม กระทำตามข้อบังคับการค้าขาย แดพิภคศุฎการ ทใช้อยู่ในกรุงสยามณบัดนี้ ตามทเถวของกับคนในบังคับ ฤชาว เมืองแดเรือกำปั่นของประเทศอื่น ๆ ทหนังสือสัญญากับกรุงสยาม

๓ ข้อบังคับแดพิภคเช่นว่าน ต้องเป็นทแก่ใจใหม่ได้ ในเวลาเมื่อ กรุงสยามฤากรุงยบุนบอกต่วงหน้าให้ทราบกันว่าจะขอแก้ ดิบดของเคอน ก่อนแดวก็แก่ใจได้

๔ บรรดาเงินพิไนย์ แดค่าปรับโทษที่ได้ตั้งโทษผู้กระทำผิดต่อข้อ

บังคับฎาคือข้อความในหนังสือสัญญาที่ตั้งชอกนวนน ต้องตั้งให้แก่
รัฐบาลฝ่ายสยาม

๑ ๓ ข้อความถึงเถียงกันอันใด ซึ่งจะเกิดชนเกยวข้องกับการท
คความหมายฎาการที่จะกระทำให้สำเร็จ ตามหนังสือสัญญาที่ตั้งชอ
นวนน ฎาเหตุการณ์จะมีต่อไปว่ากระทำผิดข้อสัญญาอย่างใด ๆ นน เมื่อ
ได้ปรึกษากันโดยตรง เพื่อจะให้ตกลงกันโดยเร็วร้อยไม่ได้แล้ว
จะต้องยอมยมิให้กรรมการคนกลางวินิจฉัย แลการที่คนกลางเห็นว่า
นตตัดสินเป็นอย่างใด ๆ รัฐบาลทั้งสองฝ่ายต้องกระทำตามอย่างนั้น ๆ
ทุกประการ ผู้ซึ่งเป็นกรรมการเช่นว่าน รัฐบาลทั้งสองฝ่ายต้อง
เลือกชนปรึกษาพร้อมกัน ถ้าปรึกษาไม่พร้อมกันได้ ก็ให้ต่างฝ่าย
ต่างเลือกคนกลางข้างละคนหนึ่ง ฎาขาดหยดยคนมีจำนวนเท่ากันแล้ว
คนกลางทั้งหยดยทใดตกลงตนน ต้องเลือกผู้ชชาติชนอกคนหนึ่ง
ด้วย

๑ กระบวนพิจารณาของคนกลางนั้น ประเทศที่ทำสัญญาทั้งสอง
ฝ่ายต้องพร้อมกันกำหนดชนไว้ทุกครั้งทุกคราวไป ถ้าไม่พร้อมกัน
กำหนดชนได้แล้ว กรรมการคนกลางก็มีอำนาจที่จะกำหนด กนชนเอง
ก่อนเวลาพิจารณาความน

๑ ผู้มีอำนาจเต็มที่จะลงชอท้ายหนังสือทั้งสองฝ่าย ได้ยินยอม
ตกลงกันแล้วว่าบทกสัญญานี้ ต้องให้นำไปเสนอยังประเทศซึ่งทำ
สัญญาใหญ่ทั้งสองฝ่าย พร้อมกันกับหนังสือสัญญาด้วย แลตกลง
กันว่าเมื่อหนังสือสัญญาได้ มีพระบรมราชานุญาตแล้ว ข้อความทั้ง
ปวงที่ตกลงในบทกสัญญา ต้องถือว่าเป้นที่ทรงพระราชดำริเห็น

ชอบด้วยแล้วเหมือนกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีหนังสือขอพระบรมราชานุญาตตามแบบอีกต่อไป ๗๖

๑ ในการที่จะกระทำให้เป็นหลักฐานมั่นคง ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ตั้งข้อประท้วงตราบนบทกฤษฎีกาไว้เป็นสำคัญ ๗๖

๑ บทกฤษฎีกาทาทกรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ตรงกับศักราชขัณฑ์แผ่นดินไทยปีที่ ๓๓ แด่คฤชศักราช ๑๘๘๘ ๗๖

(เซ็น) เทวะวงษ์วโรประการ (ประท้วงตรา)

(เซ็น) อินะคะเกี มั่นวีโร (ประท้วงตรา)

หนังสือสัญญาปฏิญาณ

ที่ใดแตกเบียดกัน ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงรัสเซีย

เมื่อณวันที่ ๑๑ อย่างเก่า แลวันที่ ๒๓ มิถุนายน

รัตนโกสินทรศก ๑๑๘

๑ รัฐบาลสยามกับรัฐบาลรัสเซีย มีความปรารถนาที่จะกระทำให้ทางพระราชไมตรีทางค้าขายที่เกี่ยวข้องกัน ในระหว่างสองพระนครนี้

๖๕๕.๒
 © หนังสือขงทาทกรุงเทพฯ ๖๕๕ ๖๕๕ มิถุนายน รัตนโกสินทร์
 คศ ๑๓๗๖ ปี ตรงกับปฏิทินฝ่ายสุริยคติ วันที่ ๑๓ เดือนยุน คฤชคศก-
 ราช ๑๗๗๖ ปี ๖๕๕

(ประทับตรา) (เซ็น) เทวะวงษ์วโรประการ

(ประทับตรา) (เซ็น) เอ.อี. โอลาโรฟสกี

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เดลิเมต์ ถนนสี่พระยา จังหวัดพระนคร

นายจ้อ หล่มสาโรช ผู้พิมพ์โฆษณา, ๑๐/๔/๗๕